UMBERTO

ECO

Prahos kapinės

TYTO ALBA

UMBERTO
ECO

Prahos kapinės

ROMANAS

Iš italų kalbos vertė
Inga Tuliševskaitė

VILNIUS 2012

UDK 821.131.1-31
Ec35

Umberto ECO
IL CIMITERO DI PRAGA
Bompiani, 2010

Šis projektas finansuojamas remiant Europos Komisijai.
Šis leidinys atspindi tik autoriaus požiūrį, todėl komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateikiamos informacijos naudojimą.




Švietimo ir kultūros GD

Programa „Kultūra“

ISBN 978 9986 16 925 3

Kadangi epizodų reikia, nes jie sudaro pagrindinę istorinio pasakojimo dalį, aprašėme šimto turgaus aikštėje kariamų miestiečių egzekuciją, dviejų gyvų vienuolių sudeginimą, kometos pasirodymą – visi šie aprašymai atstoja šimtus riterių turnyrų aprašymų ir vertingi tuo, kad labiau už bet ką kita nukreipia skaitytojo dėmesį nuo pagrindinio įvykio.

Carlo Tenca, „Šunų namai“

1

PRAEIVIS, KURIS TĄ PILKĄ RYTĄ

Praeivis, kuris tą pilką 1897 metų kovo rytą, nepaisydamas galimų padarinių, būtų kirtęs Mobero aikštę, arba Mobą, kaip ją vadino nusikaltėliai (viduramžiais joje burdavosi Menų fakulteto iš *Vicus Stramineus*, arba Fuaro, gatvės studentai, čia virė universitetinis gyvenimas, paskui ji tapo laisvosios minties pranašų, tokių kaip Etjenas Dolė, egzekucijos vieta), būtų atsidūręs vienoje iš nedaugelio Paryžiaus vietų, kurių neišgriovė baronas Hosmanas: dvokiančių skersgatvių rezginyje, skrodžiamame Bjevro, kuris plūdo didmiesčio įsčiomis dar neįkalintas ir kunkuliuodamas bei sūkuriuodamas liejosi į Seną, tėkmės. Nuo Mobero aikštės, kurią dabar darkė Sen Žermeno bulvaras, tebesišakojo gatviūkščių – Mokytojo Alberto, Sen Severino, Galando, Mėsinės, Šv. Julijono Vargdienio – voratinklis, nusidriekiantis iki pat Trimito gatvės, nutupdytas purvinais viešbučiais, kurių savininkai, dažniausiai overniečiai, garsėjo godumu, reikalaudavo mokėti franką už pirmą naktį ir po keturiasdešimt santimų už kitas (ir dar dvidešimt soldų, jei būtum paprašęs paklodės).

O jei paskui jis būtų pasukęs į Sotono gatvę, maždaug pusiaukelėje, tarp viešnamio su aludės iškaba ir smuklės, kurioje galėjai pavalgyti už du soldus ir užgerti pačiu prasčiausiu vynu (jau ir anuomet tai buvo pigu, bet gretimos Sorbonos studentai nebūtų pajėgę mokėti daugiau), būtų užtikęs aklagatvį, jau tada va-

dinamą Mobero aklagatviu, bet iki 1865 metų vadintą Ambuazo aklagatviu, ten kadaise stovėjo *tapis-franc* (nusikaltėlių žargonu, prasta smuklė, alinė, paprastai priklausanti buvusiam nusikaltėliui, lankoma bausmę atlikusių kalinių), o jo liūdna šlovė neišblėso dar ir todėl, kad XVIII amžiuje ten gyveno trys garsios nuodytojos, vieną dieną rastos užtroškusios nuo pačių virtų mirtinų substancijų garų.

Aklagatvio pusiaukelėje jis vargiai būtų pastebėjęs sendaikčių krautuvės, išblukusioje iškaboje šlovinamos kaip *Brocantage de Qualité*, vitriną, matinę nuo storo dulkių sluoksnio ant stiklų, dvidešimties centimetrų dydžio į medinius rėmus įspraustų kvadratėlių, pro kuriuos ir taip sunkiai galėjai įžiūrėti prekes. Greta vitrinos būtų pamatęs duris, visada užrakintas, o prie varpelio virvutės – popieriaus skiautę, skelbiančią, kad savininkas trumpam išėjęs.

O jeigu, kaip retkarčiais atsitikdavo, būtų radęs tas duris atrakintas, įėjęs vidun blausioje patalpos šviesoje būtų pamatęs kelias palaikes lentynas ir tokius pat netvirtus staliukus, užgrioztus iš pirmo žvilgsnio patraukliais, bet atidžiau įsižiūrėjus sąžiningai prekybai visiškai netinkamais daiktais, net jeigu jie būtų parduodami tokiomis pat menkomis kainomis. Būtų radęs ten porą pastovų, kurie galėjo užtraukti gėdą kiekvienam židiniui, laikrodį mėlynu sueižėjusiu emaliu, priegalvių, kadaise gal ir ryškiai siuvinėtų, aukštų gėlių vazų su apdaužytais keraminiais angeliukais, neapibūdinamo stiliaus laibakojų staliukų, surūdijusį geležinį krepšį, neaiškios paskirties medinių dėžučių išdegintais raštais, bjaurių perlamutro vėduoklių su kiniškais piešiniais, gal ir gintaro vėrinį, porą baltos vilnos batelių krištolo akutėmis inkrustuotomis sagtimis, aptrupėjusį Napoleono biustą, drugelių po suskilusiu stiklu, spalvoto marmuro vaisių po kažkada skaidriu gaubtu, kokoso riešutų, senų albumų su kukliomis gėlių akvarelėmis, keletą įrėmintų dagerotipų (kurie tada anaiptol nebuvo seni), o

jeigu būtų kvailai netekęs galvos dėl kokio gėdingo niekniekio, likusio iš nusavintų kadaise turtingų šeimų turėtų gėrybių, tai stojęs prieš įtartinos išvaizdos savininką pasiklausti kainos būtų išgirdęs tokį skaičių, kad akimirksniu būtų užmiršęs iškreiptą meilę kolekcionuoti teratologines senienas.

Jeigu pagaliau lankytojas kam nors leidus būtų įžengęs pro antrąsias duris, skiriančias krautuvę nuo namo viršutinių aukštų, ir užlipęs palaikiais sraigtiniais laiptais, būdingais Paryžiaus namams laukujų durų pločio fasadais (kreivai sulipusiais vieni su kitais), būtų pakliuvęs į erdvią svetainę, kurioje būtų radęs jau ne pirmojo aukšto senienas, o visai kitokius dirbinius: erelių galvomis puoštą trikojį ampyro staliuką, sparnuoto sfinkso laikomą konsolę, XVII amžiaus spintą, raudonmedžio lentynas su šimtu oda įrištų knygų ir rašomąjį stalą, vadinamąjį amerikietišką sekreterą, uždengiamą pusapvaliu gaubtu ir turintį daugybę stalčiukų. Jei būtų užėjęs ir į gretimą kambarį, ten būtų radęs prabangią lovą su baldakimu, kaimišką etažerę, prikrautą Sevro porceliano, turkišką vandens pypkę, didelį alebastro dubenį, krištolo vazą, o ant galinės sienos – tapytą mitologinės tematikos panò, dvi dideles drobes, vaizduojančias istorijos ir komedijos mūzas, ant sienų įvairiai pakabintų arabiškų barakanų, rytietiškų kašmyro drabužių, senovinę piligrimo gertuvę, dar dubens laikiklį su lentynėle, apkrauta prabangiais tualeto reikmenimis, žodžiu, keistą įvairovę įdomių ir brangių daiktų, kurie gal neliudijo nuoseklaus ir rafinuoto skonio, tačiau, be abejonės, bylojo apie troškimą pasipuikuoti turtais.

Sugrįžęs į svetainę lankytojas prie lango, pro kurį sklido mažumėlė aklagatvį praskaidrinančios šviesos, būtų pamatęs už stalo sėdintį chalatu apsisiautusį seną žmogėną, kuris, jei tik lankytojas būtų galėjęs dirstelėti jam per petį, kaip tik ir rašė tai, ką mes netrukus skaitysime ir ką Pasakotojas retsykiais apibendrins, idant Skaitytojas per daug nenuobodžiautų.

Ir Skaitytojas tenesitiki, kad Pasakotojas stebėdamasis prasitars atpažinęs tą personažą kaip kur nors minėtą, nes niekas niekur dar nebuvo paminėta (pasakojimas apie jį tik prasideda), ir pats Pasakotojas nė nenumano, kas tas paslaptingasis rašytojas, bet tikisi išsiaiškinti (kartu su Skaitytoju) smalsiai ir įkyriai stebėdamas, ką tuose lapuose skrebena jo plunksna.

2

KAS AŠ ESU?

1897 metų kovo 24 diena

Jaučiuosi kiek nejaukiai sėdęs taip rašyti, lyg apnuoginčiau savo sielą, įsakius – o, ne, dėl Dievo meilės! sakykim, patarus – Vokietijos žydui (o gal Austrijos, bet juk tai viena ir tas pats). Kas aš esu? Gal bus daugiau naudos, jei klausiu apie savo aistras, o ne apie gyvenimo faktus. Ką myliu? Neatmenu mylimų veidų. Žinau, kad mėgstu skaniai pavalgyti: vien išgirdus *La Tour d'Argent* pavadinimą visą kūną nupurto drebulys. Ar tai meilė?

Ko nekenčiu? Norėčiau pasakyti – žydų, bet jei taip nuolankiai paklūstu to austro (ar vokiečio) daktaro raginimams, reiškia, kad nesu prieš tuos prakeiktus žydus nusiteikęs.

Apie žydus žinau tik tiek, kiek mane išmokė senelis: jie yra *par excellence* bedievių tauta, sakydavo. Jie mano, kad gėrį turi patirti šiame, o ne kitame gyvenime. Todėl ir siekia užvaldyti šį pasaulį.

Jų šmėkla temdė mano vaikystės metus. Senelis pasakodavo apie jų akis, kurių jie nuo tavęs nenuleidžia, jos tokios suktos, kad visas išblykšti, apie jų lipšnias šypsenas, jų pieniškas lūpas, nedengiančias dantų, apie slogius, liguistus, atgrasius žvilgsnius, apie neapykantos įrėžtas raukšles nuo nosies iki nuolat krutančių lūpų, apie nosis it kokių pietų paukščių snapai... O jau tos akys, dievaži, akys... Karščiuojančiais padegusios duonos spalvos vyzdžiais, rodančiais

aštuoniolika amžių puoselėtos neapykantos sukeltas kepenų ligas, su gausybe smulkių raukšlelių, vis gilėjančių senstant, – sulaukęs dvidešimties žydas jau raukšlėtas kaip senis. Kai šypsosi, paburkę akių vokai prisimerkia palikdami vos įžiūrimą plyšelį – tai sumanumo ženklas, sakydavo vieni, gašlumo, patikslindavo senelis... Kai paaugau tiek, kad jau galėjau suprasti, jis vis primindavo, kad žydas ne tik pasipūtęs kaip ispanas, neišmanus kaip kroatas, godus kaip rytietis, nedėkingas kaip maltietis, įžūlus kaip čigonas, nevalyvas kaip anglas, riebaluotas kaip kalmukas, valdingas kaip prūsas, vaidingas kaip astietis, bet ir nežabotas svetimautojas – mat apipjaustytas, todėl jam lengviau stojasi, ir todėl taip siaubingai neproporcingi jo, neūžaugos, kūnas ir toji milžiniška pusiau suluošinta atauga.

Tuos žydus kasnakt sapnuodavau metų metus.

Laimė, niekada neteko jų sutikti, išskyrus tą kekšytę iš Turino geto, kai dar buvau paauglys (su ja persimečiau tik keliais žodžiais), ir tą austrą (ar vokietį, nesvarbu) daktarą.

Vokiečių pažinojau, ir netgi teko jiems dirbti – žemiausias žmonijos lygis, kokį tik gali įsivaizduoti. Vokietis kakoja daugiau už prancūzą. Toks perdėtas vidurių aktyvumas trikdo smegenų veiklą, tai liudija jų nevisavertę fiziologiją. Barbarų invazijų laikais germanų gaujos paženklindavo savo kelią protu nesuvokiamo dydžio išmatų krūvomis. Kita vertus, net ir visai neseniai, praėjusiais amžiais, keliautojas prancūzas iš neįtikėtino dydžio pakelėje paliktų ekskrementų tuoj suprasdavo kirtęs Elzaso sieną. Lyg to būtų negana, vokiečiams būdinga bromidrozė, arba bjaurus prakaito kvapas, ir įrodyta, jog vokiečio šlapime yra dvidešimt nuošimčių azoto, o kitų tautų – tik penkiolika.

Vokiečių viduriai nuolat sutrikę dėl alaus ir be perstojo ir saiko kemšamų kiaulienos dešrelių. Vieną vakarą per savo vienintelę kelionę į Miuncheną to prisižiūrėjau: milžiniškose aludėse tarsi išniekintose katedrose, skendinčiose dūmuose it Anglijos uostai,



Tuos žydus kasnakt sapnuodavau metų metus.

dvokiančiose kiaulės taukais ir lašiniais, jie sėdi poromis – jis ir ji – nusitvėrę bokalus alaus, kurio pakaktų pagirdyti dramblių kaimenę, gyvuliškai meiliai šnekučiuojasi sukišę nosis nelyginant apsiuostinėjantys šunys, griaudžia nemaloniu juoku, tokia gerklinga jų niūri linksmybė, blizga riebalais, kuriais veidai ir rankos ištepti lyg senovės cirko atletų kūnai aliejumi.

Pila į gerkles *Geist*, tai reiškia dvasią, bet tėra alkoholis, kuriuo jie bukinasi nuo vaikystės, tad suprantama, kodėl anapus Reino niekas niekada nesukūrė įdomaus meno, o tik atgrasių veidų portretų ir mirtinai nuobodžių poemų. Ką jau kalbėti apie muziką: neminėsiu to storžievio gedulingo Vagnerio, šiandien mulkinančio ir prancūzus, bet iš to trupučio, ką girdėjau, Bacho kūriniuose visai nėra harmonijos, jie šalti lyg žiemos naktis, o Bethoveno simfonijos – vulgarios orgijos.

Piktnaudžiaudami alumi jie nepajėgia suvokti savo vulgarumo – vulgariausia, kad jie nėmaž nesigėdija būti vokiečiai. Jie pripažino gašlų apsirijėlį vienuolį Liuterį (argi galima vesti vienuolę?) tik todėl, kad tas išvertęs į savo kalbą išniekino Bibliją. Kas pasakė, kad jie padaugino dviejų pagrindinių europietiškų kvaišalų: alkoholio ir krikščionybės?

Jie manosi esą giliaminčiai: nes jų kalba miglota, stokoja prancūzų kalbos aiškumo ir tiksliai neįvardija to, ką turėtų, tad joks vokietis nežino, ką norėjo pasakyti, ir tą dvejonę laiko gilia mintimi. Su vokiečiais kaip ir su moterimis: niekada nenueisi iki galo. Deja, tos neraiškios kalbos, kai skaitydamas turi nerimastingai akimis ieškoti veiksmažodžių, nes jų niekada nėra ten, kur turėtų būti, senelio verčiamas turėjau mokytis nuo vaikystės – nenuostabu, jis buvo ištikimas Habsburgams. Todėl nekenčiau ir tos kalbos, ir jėzuito, kuris atėjęs mokė pliekdamas rykšte per pirštus.

Nuo tada, kai Gobino aprašė rasių nelygybę, manoma, kad burnojantys prieš kitas tautas savąją laiko pranašesne. Nesu iš anksto

nusiteikęs. Nuo tada, kai tapau prancūzu (nors ir taip buvau pusiau prancūzas per motiną), supratau, kokie tingūs, sukti, pagiežingi, pavydūs mano naujieji tėvynainiai, kokie jie be galo išdidūs, tarsi visi neprancūzai tebūtų laukiniai, kaip nepajėgia priimti kritikos. Tačiau supratau ir tai, kad norint paskatinti prancūzą pripažinti savo veislės ydas gana apkalbėti kitą tautą, tarkim: „mes, lenkai, turime tokį ir tokį trūkumą", – o jie niekur nelinkę nusileisti, neišskiriant nė blogio, tai iš karto atsiliepia: „tai jau ne, mes, prancūzai, dar blogesni", – ir ima šmeižti prancūzus, kol susivokia, kad įviliojau juos į pinkles.

Jie nemyli savo artimo, net jei turėtų iš to naudos. Nerastum didesnio storžievio už smuklininką prancūzą, jis, regis, stačiai nekenčia lankytojų (iš tikrųjų) ir trokšta, kad jų nebūtų (o tai netiesa, nes prancūzai baisingai godūs). *Ils grognent toujours.** Pabandykit jų ko paklausti: *sais pas, moi*** – ir papučia lūpas lyg bezdėtų.

Jie pikti. Žudo iš nuobodulio. Tai vienintelė tauta, kuri ilgus metus buvo įdarbinusi savo piliečius kapoti vieni kitiems galvas; visa laimė, kad Napoleonas nukreipė jų pyktį į kitas tautas ir surikiavo siaubti Europos.

Jie didžiuojasi turėdami valstybę, vadina ją galinga, bet visą laiką stengiasi ją sužlugdyti: niekas nerenčia barikadų šauniau negu prancūzai – nesvarbu, dėl kokios priežasties, papūtus menkiausiam vėjeliui, dažnai nė nežinodami kodėl ir leisdamiesi visokių nenaudėlių tampomi gatvėmis. Prancūzas gerai nežino, ko nori, užtat puikiai žino, kad nenori to, ką turi. Ir nieko daugiau nemoka, tik dainuoti.

Jie mano, kad visas pasaulis kalba prancūziškai. Prieš kelis dešimtmečius buvo toks Lukas, tikras genijus – suklastojo trisdešimt tūkstančių dokumentų. Senu popieriumi apsirūpindavo Nacionalinėje bibliotekoje išpjaudamas knygų priešlapius, o ant jų mėgdžio-

* Jie visada bamba (*pranc.*).

** Aš nežinau (*pranc.*).

davo įvairias rašysenas, nors ir ne taip tobulai kaip aš... Daugybę iš jų didžiausiomis kainomis pardavė tam puspročiui Šaliui (sako, jis didis matematikas ir Mokslų akademijos narys, betgi visiškas žioplys). Ne jis vienas, bet ir daug jo kolegų akademikų patikėjo, kad Kaligula, Kleopatra ir Julijus Cezaris laiškus rašė prancūziškai, Paskalis, Niutonas ir Galilėjus prancūziškai susirašinėjo, o juk net vaikai žino, kad tais amžiais mokslininkai bendravo lotyniškai. Tie mokyti prancūzai nė nenutuokė, kad kitos tautos gali kalbėti ne prancūziškai, o kitaip. Tuose suklastotuose laiškuose buvo parašyta, kad Paskalis visuotinį traukos dėsnį atrado dvidešimčia metų anksčiau už Niutoną, ir to pakako tiems nacionalinio pasididžiavimo užvaldytiems Sorbonos mokslavyriams apakinti.

Gal tas neišmanymas yra jų šykštumo, tos tautinės ydos, jų laikomos dorybe ir vadinamos taupumu, padarinys. Tik toje šalyje ir galėjo būti sukurta komedija apie šykštuolį. Ką kalbėti apie tėtušį Grandė.

Šykštumą liudija dulkėti butai, nušiurę apmušalai, iš protėvių paveldėti prausimosi dubenys, palaikiai mediniai sraigtiniai laiptai, kad tik panaudotų visą ankštą savo erdvę. Įskiepiję, kaip skiepijami augalai, prancūzams žydą (kad ir vokiečių kilmės) gausite tai, ką turime, – Trečiąją respubliką...

Prancūzu tapau tik todėl, kad nebepakenčiau būti italas. Būdamas pjemontietis (ten gimiau) jaučiausi tesąs galo karikatūra, tik dar ribotesnis. Mat pjemontiečiai prieš bet kokią naujovę suakmenėja, netikėtumai juos baugina, kad nuvarytų juos iki Abiejų Sicilijų karalystės (nors Garibaldžio pulke pjemontiečių buvo mažai), prireikė dviejų ligūriečių: karštakošio Garibaldžio ir nelaimės pranašo Madzinio. O ką ir kalbėti apie tai, ką išsiaiškinau nusiųstas į Palermą (kada tai buvo? – reikėtų atsiminti). Tik toks tuščiagarbis Diuma galėjo mylėti tas tautas greičiausiai todėl, kad jos pataikavo jam labiau už prancūzus, kurių akimis jis buvo mišraus kraujo. Jis



Jie pripažino gašlų apsirijėlį vienuolį Liuterį (argi galima vesti vienuolę?) tik todėl, kad tas išvertęs į savo kalbą išniekino Bibliją.

patiko neapoliečiams ir siciliečiams, kurie ir patys buvo maišyti ne suklydus paleistuvei motinai, o taip susiklosčius kartų istorijai, nes atsirado susikryžminus suktiems rytiečiams, karštiems arabams ir išsigimusiems ostgotams ir iš savo mišrūnų protėvių paveldėjo kas blogiausia: iš saracėnų – vangumą, iš švabų – žiaurumą, iš graikų – negebėjimą apsispręsti ir polinkį be pabaigos tuščiai plepėti. Kita vertus, gana kartą pamatyti Neapolio gatvės berniūkščius, kurie pakeri svetimšalius pilna sauja kimšdami į gerkles spagečius ir terliodamiesi supuvusiais pomidorais. Man neteko jų matyti, bet žinau.

Italai nepatikimi, melagiai, bailūs, išdavikai, jiems durklas mielesnis už kardą, nuodai geriau už vaistus, jie slidūs derybose ir visada pasirengę išversti kailį – mačiau, kas nutiko Burbonų generolams vos pasirodžius garibaldiečiams ir Pjemonto generolams.

Mat italai sukurpti pagal kunigus, vienintelę tikrą kada nors jų turėtą valdžią nuo tada, kai barbarai iškrušo iškrypėlį paskutinį romėnų imperatorių, nes krikščionybė jau buvo nustekenusi senosios tautos išdidumą.

Kunigai... Kada su jais susipažinau? Regis, senelio namuose. Miglotai atmenu tuos kreivus žvilgsnius, sugedusius dantis, slogų burnos kvapą ir prakaituotas rankas, siekiančias paglostyti man sprandą. Šlykštu. Tie dykaduoniai priklauso tokiems pavojingiems luomams kaip vagys ir bastūnai. Kunigu ar vienuoliu tampama tik norint dykinėti, o jų gausa tą dykinėjimą užtikrina. Jei kunigų būtų, tarkim, vienas tūkstančiui sielų, jie turėtų tiek darbo, kad negalėtų išsidrėbę valgyti vištieną. O iš mažiausiai vertų kunigų vyresnybė išrenka kvailiausius ir skiria vyskupais.

Jie pradeda suktis aplink vos gimsti, kad pakrikštytų, vėl pasirodo mokykloje, jei tik tėvai tokie šventeivos, kad jiems tave patiki, paskui per Pirmąją Komuniją, per katekizmą, Sutvirtinimo sakramentą; sutuoktuvių dieną kunigas pasako, ką turi daryti miegamajame, o kitą dieną per išpažintį klausinėja, kiek kartų darei, ir

sėdėdamas klausykloje susijaudina. Baisėdamiesi kalba apie seksą, bet kasdien matai, kaip keliasi iš nuodėmingos lovos ir nė rankų nenusiplovę valgo ir geria mūsų Viešpatį, kad paskui jį iškakotų ir išsisiotų.

Jie vis kartoja, kad jų karalystė ne šiame pasaulyje, bet ima viską, ką tik gali nugriebti. Civilizacija niekada nebus tobula, kol paskutinė bažnyčia neužgrius ant paskutinio kunigo ir žemė neišsivaduos nuo jų padermės.

Komunistai skelbė, kad religija – opijus liaudžiai. Ir tai tiesa, nes ji padeda sutramdyti valdinių pagundas, – jei ne religija, ant barikadų būtų užlipę dvigubai daugiau žmonių, o Komunos dienomis jų nepakako, todėl netrukus pavyko visus nušluoti. Tačiau prisiklausęs austrų daktaro kalbų apie kolumbietiškų kvaišalų naudą, galiu pasakyti, kad religija yra ir kokainas liaudžiai, nes būtent ji skatino ir tebeskatina karus, kitatikių skerdynes, tai tinka krikščionims, musulmonams bei kitiems stabmeldžiams, ir jei afrikiečiai seniau galabydavo tik vieni kitus, tai misionieriai atvertę juos padarė kolonijų kariūnais, tinkamais mirti pirmose linijose, o užėmus miestą žaginti baltaodes moteris. Žmonės niekada su tokiu atsidavimu ir įkarščiu nepridirba tiek blogio, kiek padaro iš religinių įsitikinimų.

Be abejo, iš visų blogiausi jėzuitai. Numanau, kad esu jiems prikrėtęs šunybių, o gal jie mane nuskriaudė, gerai neatmenu. Gal ten buvo jų tikri broliai masonai. Jie kaip jėzuitai, tik labiau sutrikę. Anie bent jau turi savo teologiją ir moka ja pasinaudoti, o šie turi per daug teologijų, dėl to pameta galvas. Apie masonus man pasakojo senelis. Drauge su žydais jie nukirto galvą karaliui. Ir sukūrė karbonarus, kiek kvailesnius masonus, nes juk vieni iš pradžių leidosi sušaudomi, o paskui kiti buvo nukirsdinti, mat nevykusiai padirbo bombą, tada atsirado socialistai, komunistai ir komunarai. Visi prie sienos. Gerai padirbėta, Tjerai.

Masonai ir jėzuitai. Jėzuitai – tie patys masonai, tik moteriškais drabužiais.

Niekinu moteris, nors menkai jas pažįstu. Ilgus metus buvau apsėstas tų *brasseries à femmes**, kur renkasi visokio plauko piktadariai. Blogiau už viešnamius. Šiems bent jau kyla kliūčių įsikurti, nes pasipriešina kaimynai, o smuklę gali atidaryti kur tinkamas, nes, kaip sakoma, tai vieta, kur einama gerti. Bet geriama pirmame aukšte, o ištvirkaujama viršuje. Kiekviena smuklė turi savo temą arba įvaizdį, ir merginos apsitaisiusios pagal ją: vienose dirba vokiečių *kellerine*, o priešais Teisingumo rūmus jos apsirengusios advokatų togomis. Kita vertus, gana pažvelgti į tokius pavadinimus, kaip *Brasserie du Tire-cul*, *Brasserie des belles marocaines* ar *Brasserie des quatorze fesses***, netoli Sorbonos. Beveik visas smukles valdo vokiečiai, štai koks puikus būdas pakirsti prancūzų dorovę. Tarp penkto ir šešto *arrondissement**** jų yra bent šešiasdešimt, o visame Paryžiuje – beveik du šimtai ir visos atviros net jaunimui. Jaunuoliai iš pradžių užeina iš smalsumo, paskui iš įpročio ir pagaliau susigriebia triperį – ar dar ką blogesnio. Jei smuklė prie mokyklos, mokiniai po pamokų eina pro duris pažiopsoti į merginas. Aš ten einu gerti. Ir iš vidaus paspoksoti į pro duris žiopsančius mokinius. Ir ne tik į mokinius. Ten daug sužinai apie suaugusiųjų papročius ir bendravimą, o tai visada gali praversti.

Labiausiai smaginuosi stebėdamas už stalų susėdusius belaukiančius sąvadautojus: kai kuriuos iš jų išlaiko žmonos, tokie buriasi draugėn, jie gerai apsirengę, rūko ir lošia kortomis, o smuklininkas su merginomis juos vadina raguotųjų stalu. Tačiau Lotynų kvartale daugelis lankytojų – studentai nevykėliai, nuolat būgštau-

---

* Moterų aludės (*pranc.*).

** *Slunkių užeiga, Gražiųjų marokiečių užeiga, Keturiolikos užpakalių užeiga* (*pranc.*).

*** Rajonas (*pranc.*).

jantys, kad juos nepelnytai apsuks, ir visada pasirengę išsitraukti peilius. Ramiausi vagys ir žudikai, jie ateina ir išeina, nes turi rūpintis darbu ir žino, kad merginos jų neišduos, antraip jau kitą dieną plūduriuotų Bjevre.

Yra ten ir iškrypėlių, ieškančių sau ištvirkėlių šlykščiausioms paslaugoms. Jie ieško klientų prie Karališkųjų rūmų ar Eliziejaus laukuose, prisivilioja juos sutartiniais ženklais. Tada į miegamąjį dažnai įsiveržia jų bendrai, persirengę policininkais, ir pagrasina bekelnį klientą suimti, o šis maldaudamas pasigailėti ištraukia pluoštą šlamančių.

Eidamas į tuos viešnamius esu atsargus, nes žinau, kas man gali nutikti. Jei lankytojas atrodo pinigingas, smuklininkas duoda ženklą, prieina mergina ir pamažu prišnekina jį pakviesti prie stalo kitas, tada prasideda brangios vaišės (tačiau merginos vengdamos apsvaigti geria tik *anisette superfine* ar *cassis fin*, dažytą vandenėlį, už kurį lankytojas kuo brangiausiai sumoka). Paskui priverčia lošti kortomis, žinoma, susimirksi, tada praloši ir turi vaišinti visus vakariene, net ir smuklininką su žmona. Jei mėgini išsisukti – įkalbina lošti ne iš pinigų, o kaskart išlošus kuri nors iš merginų nusirengia drabužį... Ir kiekvienas nukrintantis mezginys apnuogina bjaurius baltus kūnus, išpampusias krūtis, nuo dvokaus prakaito parudusias pažastis...

Niekada nebuvau užlipęs į viršutinius aukštus. Kažkas pasakė, kad moterys – tai vienatvėje puoselėjamos ydos pakaitalas, tik reikia daugiau vaizduotės. Todėl grįžęs namo naktimis jas sapnuoju, nesu iš akmens, be to, tai jos mane pakurstė.

Skaičiau daktarą Tiso, žinau, kad jos net iš toli skleidžia blogį. Nežinia, ar gyvybiniai syvai ir genitalijų išskyros yra viena ir tas pat, bet šiedu fluidai tikrai kažkuo panašūs, ir po ilgų naktinių poliucijų prarandamos ne tik jėgos, bet sunyksta ir kūnas, veidas pabąla, atmintis nusilpsta, akys aptemsta, balsas prikimsta, neramūs sapnai trikdo miegą, skauda akis, o veidą išmuša raudonos dėmės,

vieni ima spjaudytis karkalais, kamuojasi nuo širdies permušimo, dūsta, alpsta, kiti skundžiasi vidurių užkietėjimu ar vis labiau dvokiančiomis išmatomis. Galiausiai apanka.

Gal tai kiek perdėta, vaikystėje mano veidas buvo spuoguotas, bet, regis, tokio amžiaus visiems taip nutinka, o gal todėl, kad visi berniukai mėgaujasi tais pačiais malonumais, kai kurie net per daug, ir glosto save dieną naktį. Dabar jau moku susivaldyti, neramūs sapnai kankina tik grįžusį po vakarėlio smuklėje, ir manęs erekcija neištinka kaip kitų vos pamačius gatvėje sijoną. Darbas sulaiko nuo palaidų įpročių.

Tačiau kodėl filosofuoju, o ne aprašau įvykius? Gal todėl, kad noriu žinoti ne tik tai, ką veikiau užvakar, bet ir tai, kas mano sieloje. Žinoma, jei siela apskritai yra. Sakoma, siela yra tokia, kokią susikuriame, bet jei ko nekenčiu ir tą neapykantą puoselėju, tai, ačiū Viešpačiui, reiškia, jog ten manyje kažkas yra! Kaip sakė filosofas? *Odi ergo sum.**

Kažkas paskambino į duris, baiminausi, kad koks kvailys nori ką nors pirkti, bet tas tipelis iškart prisistatė atėjęs nuo Tiso – kodėl pasirinkau šį slaptažodį? Jis norėjo rankraštinio testamento, Bonfua pasirašyto Gijo naudai (aišku, tai buvo jis pats). Turėjo to Bonfua naudojamo ar naudoto laiškų popieriaus ir jo rašysenos pavyzdį. Pakviečiau Gijo užlipti į raštinę, parinkau plunksną ir tinkamą rašalą ir nė neišmėginęs iškart sukurpiau dokumentą. Tobulą. Gijo, lyg žinotų įkainius, man sumokėjo gaunamam palikimui proporcingą atlygį.

Ar toks mano amatas? Malonu iš nieko sukurpti notarinį aktą, padirbti laišką, kad šis atrodytų kaip tikras, surašyti kompromituojančią išpažintį, sukurti dokumentą, kuris ką nors pražudys. Meno galia... Nusipelniau apsilankyti *Café Anglais.*

* Nekenčiu, vadinasi, esu (*lot.*).

Matyt, turiu uodžiamąją atmintį, tačiau toks įspūdis, kad jau ištisus amžius neteko uosti tų valgių kvapų: *soufflé à la reine, filets de sole à la Vénitienne, escalopes de turbot au gratin, selle de mouton purée bretonne*... O kaip *entrée*: *poulet à la portugaise* arba *pâté chaud de cailles*, arba *homard à la parisienne*, arba viskas kartu, o kaip *plat de resistance*, nežinau, gal *canetons à la rouennaise* arba *ortolans sur canapés*, o kaip *entremet, aubergines à l'espagnole, asperges en branches, cassolettes princesse**... O dėl vyno, gal *Château-Margaux* arba *Château-Latour*, arba *Château-Lafite*, nelygu metai. O pabaigoje – *bombe glacée***.

Maistas visada patenkindavo mane geriau nei seksas – gal tokį įspaudą paliko kunigai.

Visada jaučiuosi, tarsi migla būtų užtraukusi protą ir neleistų pažvelgti atgal. Kodėl staiga iškilo prisiminimai, kaip bėgdavau į *Bicerin* kavinę persirengęs tėvu Bergamaskiu? Visai užmiršau tėvą Bergamaskį. Kas jis? Mėgstu vedžioti plunksna, kaip liepia instinktas. Pasak to austrų daktaro, turėčiau pasiekti išties skaudžią savo atminties akimirką, kuri paaiškintų, kodėl staiga iš jos ištryniau tiek daug dalykų.

Vakar, kaip maniau, antradienį, kovo dvidešimt antrąją, pabudau puikiai žinodamas, kas esu: kapitonas Simoninis, šešiasdešimt septynerių metų, bet dar nenusenęs (esu gana storas, kad mane laikytų, kaip sakoma, išvaizdžiu vyru), titulą įsitaisiau Prancūzijoje senelio atminimui už miglotus karinius žygius Garibaldžio Tūkstantinės

* Vištienos suflė su trumais, venecijietiška jūros liežuvio filė, plekšniažuvės kepsnys, ėrienos nugarinė su piurė ir bretonišku padažu... užkandžiai: portugališka vištiena *arba* karštas pupelių paštetas, *arba* paryžietiškas omaras... kiti užkandžiai... antiena su kraujo padažu *arba* sumuštinukai su startų mėsa... užkandis prieš desertą, ispaniški baklažanai, smidrų užkandis, „princesės dubenėliai“ (*pranc.*).

** Ledai (*pranc.*).

gretose, o tai šioje šalyje, kur Garibaldis gerbiamas labiau nei Italijoje, man suteikia tam tikrą prestižą. Simonas Simoninis, gimęs Turine, turiniečio ir prancūzės (arba savojietės, nors jai gimus po kelerių metų Sardinijos karalystė perleido Savoją Prancūzijai) šeimoje.

Dar nepakilęs iš lovos užsisvajojau... Dėl keblumų su rusais (rusais?) pamėgtuose restoranuose verčiau nesirodyti. Galėčiau ką nors pasigaminti. Keletą valandų padirbėjęs gamindamas kokį skanėstą atsipalaiduoju. Tarkim, *côtes de veau Foyot*: bent keturių centimetrų storio mėsos gabalas, žinoma, porcija dviem, du vidutinio dydžio svogūnai, penkiasdešimt gramų duonos džiūvėsėlių, septyniasdešimt penki gramai tarkuoto griujero sūrio, penkiasdešimt gramų sviesto, džiūvėsėlius sumaišyti su griujeru, paskui nulupti ir smulkiai supjaustyti svogūnus, keturiasdešimt gramų sviesto ištirpinti nedideliame puode, o kitame su likusiu sviestu palengva pakepinti svogūnus, suberti ant indo dugno pusę svogūnų, apibarstyti mėsą druska ir pipirais, įdėti į indą ir užberti džiūvėsėlių ir griujero sluoksnį, gerai suslėgti mėsą, apipilti tirpintu sviestu ir paspausti ranka, tada it kupolu uždengti antru džiūvėsėlių sluoksniu, dar kartą apšlakstyti tirpintu sviestu ir viską apipilti baltuoju vynu bei sultiniu iki pusės mėsos aukščio. Pašauti į krosnį maždaug pusvalandžiui, kartkartėmis apšlakstyti baltuoju vynu su sultiniu. Patiekti su skrudintais žiediniais kopūstais.

Sugaišti laiko, bet maisto malonumai prasideda prieš gomurio malonumus, o gaminti reiškia iš anksto mėgautis, kaip dariau dar gulėdamas lovoje. Kvailiai, kad nesijaustų vieniši, trokšta po užklotu turėti moterį ar berniuką. Jie nežino, kad burnoje besikaupiančios seilės geriau už erekciją.

Namuose turėjau beveik visko, išskyrus griujero sūrį ir mėsą. Jei būtų buvusi kuri kita diena, Mobero aikštėje būtų dirbęs mėsininkas, bet antradieniais nežinia kodėl jo mėsinė būdavo uždaryta. Pažinojau kitą už dviejų šimtų metrų Sen Žermeno bulvare – trumpai



Jėzuitai – tie patys masonai,
tik moteriškais drabužiais.

pasivaikščioti man tikrai nepakenks. Apsirengiau, prieš išeidamas priešais veidrodį virš praustuvės prisiklijavau įprastus juodus ūsus ir savo gražiąją barzdą. Paskui užsitraukiau peruką ir pamerkęs šukas į vandenį sušukavau jį perskyręs plaukus per vidurį. Apsivilkau redingotą, į liemenės kišenę įsmukdžiau sidabrinį laikrodį taip, kad jo grandinėlė būtų gerai matyti. Kad atrodyčiau panašus į atsargos kapitoną, kalbėdamas mėgstu žaisti vėžlio kiauto dėžute su saldymedžio pastilėmis ir moters portretu vidinėje dangtelio pusėje: ne gražuolės, bet dailiai apsitaisiusios, be abejonės, kokios mirusios meilės. Kartkartėmis įsidedu į burną pastilę ir volioju liežuviu iš vieno krašto į kitą, taip kalbu lėčiau, o klausytojas seka lūpų judesius ir nelabai paiso, ką sakai. Svarbiausia atrodyti, lyg būtum apdovanotas neeiliniu intelektu.

Išėjau į lauką ir pasukau Sotono gatve, stengdamasis nestabtelėti prie smuklės, iš kurios jau nuo pat ryto sklido šiurkštūs puolusių moterų balsai.

Mobero aikštė dabar jau ne toks stebuklų laukas kaip prieš trisdešimt penkerius metus, kai atvykau; anuomet čia knibždėjo iš nuorūkų iškrapštyto tabako prekeivių: stambaus – cigarų ir iš pypkių iškratytų likučių, smulkaus – iš cigarečių, stambų pardavinėjo po franką dvidešimt santimų už svarą, smulkų – nuo pusantro franko iki franko šešiasdešimties santimų (nors verslas neatsipirkdavo nei tada, nei dabar, ir ne vienas iš tų versliųjų perdirbėjų, išleidę didžiąją savo uždarbio dalį kokioje vyninėje, vakare neturi kur prisiglausti), sąvadautojai, kurie prakirmiję lovose bent iki antros valandos dienos, likusią dienos dalį leisdavo atsirėmę į sieną rūkydami it kokie dar nepasiligoję pensininkai, o sutemus puldavo į darbą tarsi aviganiai, vagys, priversti vogti vienas iš kito, nes joks miestietis (nebent koks iš provincijos atvykęs dykūnas) nedrįso kirsti šios aikštės, ir aš būčiau buvęs puikus grobis, jei nebūčiau žingsniavęs kariškai sukdamas savo lazdelę, bet vietos kišenvagiai mane pažinojo, vienas

kitas net pasisveikindavo, vadindamas mane kapitonu, gal numanė, jog kažkaip esu susijęs su jų posluoksniu, o varnas varnui akies nekerta. Ir suvytusios kekšės, kurios būdamos patrauklesnės dar dirbtų *brasseries à femmes*, o dabar tesisiūlydavo skudurininkams, sukčiams ir atgrasiems panaudoto tabako prekeiviams, bet pamačiusios deramai apsitaisiusį poną išpuoselėtu cilindru gal išdrįstų prisiliesti ar netgi įsikibti į parankę ir priglusti taip arti, kad pajustum siaubingą su prakaitu sumišusių pigių kvepalų tvaiką – tokia patirtis man būtų buvusi perdėm nemaloni (nenorėjau naktimis jos sapnuoti), todėl vos pamatęs kurią artinantis imdavau sukti aplink lazdelę, tarsi norėdamas aplink save sukurti neprieinamą apsaugos ratą, ir jos iškart susiprasdavo, nes buvo pratusios klausyti įsakymų ir gerbė lazdą.

Ten sukiodavosi ir policijos prefektūros šnipai, verbuojantys savo *mouchards** arba patikėtinius ar tiesiog šniukštinėjantys kokios svarbios informacijos apie rengiamas suktybes, apie kurias kas nors per garsiai šnabždėdavo kam kitam manydamas, kad visuotiniame šurmulyje jo balso nebus girdėti. Tačiau juos atpažindavo iš pirmo žvilgsnio dėl perdėtai grėsmingos išvaizdos. Tikras sukčius nepanašus į sukčių. O jie būdavo panašūs.

Dabar per aikštę kursuoja tramvajus ir nebesijauti lyg namuose, bet jei moki atskirti, dar gali rasti reikalingų tipelių, parimusių prie kampo netoli *Maître-Albert* kavinės durų ar kuriame nors gretimame skersgatvyje. Žodžiu, dabar, kai iš visų pusių matyti tolumoje styrantis Eifelio bokštas drožtukas, Paryžius jau ne toks kaip kadaise.

Gana, nesu sentimentalus, yra ir kitų vietų, kur visada galiu rasti reikalingą daiktą. Vakar man reikėjo mėsos ir sūrio, o Mobero aikštėje to vis dar gali gauti.

Nusipirkęs sūrio, ėjau pro įprastą mėsinę ir pamačiau, kad ji atidaryta.

---

* Skundikus (*pranc.*).

– Kodėl dirbat antradienį? – paklausiau užėjęs.

– Kapitone, šiandien trečiadienis, – nusijuokęs atsakė mėsininkas.

Sutrikęs atsiprašiau, pasakiau, kad senstant sušlubuoja atmintis, jis atitarė, jog tebesu jaunuolis, be to, visiems nutinka pamesti galvą per anksti kėlus, išsirinkau mėsos gabalėlį ir susimokėjau nė neužsiminęs apie nuolaidą – vienintelis būdas priversti prekeivius tave gerbti.

Grįžau namo svarstydamas, kokia gi šiandien diena. Nusiklijavau ūsus ir barzdą, kaip visada darau likęs vienas, ir įžengiau į miegamąjį. Tik tuomet pastebėjau kažką, kas čia buvo svetima: prie komodos ant pakabo kabojo drabužis, be jokių abejonių, kunigo sutana. Prisiartinęs pamačiau ant komodos padėtą kaštoninių, veik rausvų plaukų peruką.

Svarstydamas, kokį persirengėlį įsileidau į namus praeitą dieną, susivokiau, kad ir pats dėviu kaukę, nes juk ūsai ir barzda yra ne mano. Taigi, esu tas, kuris kartais persirengia garbiu ponu, kartais – dvasininku? Bet kodėl apie šią antrąją savo prigimtį nieko neprisimenu? Tikriausiai dėl kokios nors priežasties (gal norėdamas išvengti suėmimo) prisiklijuodavau ūsus su barzda ir tuo pat metu įsileisdavau į savo namus tą, kuris persirengdavo abatu? O jeigu tas apsimetėlis abatas (juk tikras abatas nebūtų dėvėjęs peruko) gyveno su manimi, tai kur miegodavo, juk namuose tėra viena lova? Arba jis gyveno ne su manim, tačiau vakar kažkodėl čia pasislėpė ir paliko drabužius, kad išėjęs Dievas žino kur darytų Dievas žino ką?

Galvoje spengė tuštuma, tarsi būčiau anksčiau žinojęs ką nors, ką dabar turėjau atsiminti, bet neatsiminiau, noriu pasakyti – ką nors, kas priklausė kito atsiminimams. Manau, kur kas geriau kalbėti apie kitų atsiminimus. Tą akimirką jaučiausi lyg kas kitas, stebintis save iš šalies. Kažkas stebėjo Simoninį, kuris netikėtai pasijuto nežinantis kas esąs.

Ramiai pasvarstykim, tariau sau. Galimybė, kad individas, kuris prisidengęs *bric-à-brac** krautuvėle klastoja dokumentus ir gyvena mažiausiai rekomenduotiname Paryžiaus kvartale, suteiktų prieglobstį kam nors įsivėlusiam į machinacijas, buvo visai tikėtina. Bet kad galėčiau užmiršti, kam suteikiau prieglobstį, man atrodė nenormalu.

Jaučiausi lyg turėčiau nuolat gręžiotis, ir mano paties namai staiga tapo svetimi, pilni visokių slėpinių. Leidausi apžiūrėti savo namų lyg kieno nors kito būsto. Išėjus iš virtuvės dešinėje matyti miegamasis, o kairėje – svetainė su įprastais baldais. Ištraukiau rašomojo stalo stalčius su savo darbo įnagiais: plunksnomis, įvairaus rašalo buteliukais, baltais (ar pageltusiais) įvairių laikotarpių ir dydžio popieriaus lapais. Lentynose sustatytos knygos ir mano dokumentų dėžutės bei senovinis riešutmedžio tabernakulis. Kai pamėginau atsiminti, kam gi jo reikia, išgirdau skambinant į laukujes duris. Nulipau ketindamas nuvyti įsibrovėlį, bet pamačiau senę, kurią, kaip man dingojosi, pažinojau. Už durų stiklo ji pasakė „atsiųsta Tiso“, tad turėjau įsileisti – kodėl pasirinkau tokį slaptažodį?

Ji įėjo ir praskleidusi drobulę prie krūtinės parodė dvi dešimtis ostijų.

– Abatas Dala Pikola man sakė, kad jus tai domina.

Nustebau atsakęs „Žinoma“ ir paklausiau kiek. Dešimt frankų viena, atsakė senolė.

– Jūs pamišusi, – pasipiktinau kaip tikras prekeivis.

– Tai jūs pamišęs, kad rengiat juodąsias mišias. Manot, lengva per tris dienas apeiti dvidešimt bažnyčių, priimti Komuniją sausa burna, priklaupti užsidengus delnais veidą ir išspjauti iš burnos ostijas, kol nesudrėko, surinkti į kapšelį prie krūtinės taip, kad nei kunigas, nei greta esantys nieko nepastebėtų? Ką jau kalbėti apie

* Senienų (*pranc.*).

šventvagystę ir manęs laukiantį pragarą. Taigi jei norit – du šimtai frankų, arba einu pas abatą Bulaną.

– Abatas Bulanas mirė, akivaizdu, senokai nevaikštot Komunijos, – atsakiau kone automatiškai. Paskui nusprendžiau – jei galvoje toks jaukalas, verčiau vadovautis nuojauta per daug negalvojant. – Nesvarbu, perku, – pasakiau ir sumokėjau. Ir žinojau, kol sulauksiu kokio suinteresuoto pirkėjo, turiu jas padėti į tabernakulį studijoje. Toks pat darbas, kaip ir kiti.

Žodžiu, viskas man atrodė kasdieniška, pažįstama. Tačiau jaučiau, kad aplinkui tvyro kažkas nelemta, kažkas, ko niekaip negalėjau atsiminti.

Užlipau į raštinę ir jos gilumoje pastebėjau užuolaida pridengtas duris. Atidariau jas žinodamas pateksiąs į koridorių, tokį tamsų, kad turėsiu eiti pasišviesdamas žiburiu. Tas koridorius priminė teatro rekvizitų sandėlį ar Šventyklos skudurininko krautuvėlės užkaborius. Ant sienų kabojo visokiausi apsiaustai – kaimiečio, karbonaro, pasiuntinio, duoneliautojo, kareivio švarkas su kelnėmis, o greta jų – atitinkami priedai. Ant medinės lentynos tvarkingai stovėjo tuzinas galvų su tiek pat perukų. Gilumoje buvo *coiffeuse**, panašus į stovinčius aktorių kambarėliuose, su veido baltalų ir skruostų skaistalų indeliais, juodais ir mėlynais pieštukais, zuikio letenėlėmis, plunksnelėmis, teptukais, šepetėliais.

Paskui koridorius pasisuko stačiu kampu, o jo gale durys vedė į kambarį, šviesesnį už manuosius, nes į jį sklido šviesa iš gatvės, ne tokios siauros kaip Mobero aklagatvis. Išties pažvelgęs pro vieną langą pamačiau, kad jie išeina į Mokytojo Alberto gatvę.

Iš kambario laipteliai vedė tiesiai į gatvę, ir tiek. Vieno kambario būstas, darbo kambarys ir miegamasis kartu, santūrūs tamsūs baldai – stalas, klauptas, lova. Prie laukujų durų virtuvėlė, o ant laiptų *chiotte*** su praustuve.

* Tualetinis staliukas (*pranc.*).

** Tupykla (*pranc.*).

Akivaizdu, kad atsidūriau dvasininko *pied-à-terre**, turėjau būti su juo susijęs, jei jau mūsų butai jungėsi. Tačiau nors visa tai kažką ir priminė, jaučiausi tame kambaryje besilankantis pirmą kartą.

Priėjęs prie stalo pamačiau laiškų pluoštą, visi adresuoti vienam asmeniui: garbiajam arba didžiai gerbiamam ponui abatui Dala Pikolai. Prie laiškų išvydau keletą lapų, prirašytų grakščia, aiškia, kone moteriška rašysena, visai kitokia nei manoji. Papraščiausių laiškų juodraščiai, padėkos už aukas, susitikimų patvirtinimai. Tačiau pačiame viršuje gulintis lapas buvo prikeverzotas netvarkingai, tarsi rašantysis būtų brūkštelėjęs pastabas, kurias paskui ketino apsvarstyti. Sunkiai perskaičiau:

Viskas atrodo netikra. Tarsi būčiau kažkas kitas, kuris mane stebi. Užrašyti, kad įsitikinčiau, jog tai tiesa.

Šiandien kovo dvidešimt antroji.

Kur mano abitas ir perukas?

Ką veikiau vakar vakare? Galvoje migla.

Nė neprisimenu, kur veda durys kambario gilumoje.

Atradau koridorių (niekada nematytą?) su daugybe drabužių, perukų, tepalų ir aktorių naudojamo grimo.

Ant vagio kabojo geras abitas, o ant lentynos radau ne tik padorų peruką, bet ir dirbtinius antakius. Užsitepęs gelsvą pagrindą, kiek parausvinęs skruostus vėl tapau tas, kas manau esantis – pablyškęs, karščiuojantis. Asketiškas. Tai aš. Kas tas aš?

Žinau esąs abatas Dala Pikola. Ar, tikriau, tas, kurį pasaulis pažįsta kaip abatą Dala Pikolą. Bet, akivaizdu, nesu jis, jei norėdamas juo tapti turiu persirengti.

Kur veda tas koridorius? Bijau eiti gilyn.

Perskaityti šias pastabas. Kas parašyta, yra parašyta, vadinasi, iš tikro man tai nutiko. Tikėti parašytais dokumentais.

* Laikina buveinė (*pranc.*).

Kažkas man pakišo stebuklingo gėrimo? Bulanas? Visai gali būti. Ar jėzuitai? O gal masonai? Kas mane su jais sieja?

Žydai! Štai kas galėjo tą padaryti.

Čia nesijaučiu saugus. Kas nors galėjo įsmukti nakčia, pagrobti mano drabužius, o blogiausia – naršyti po mano popierius. Ir dabar vaikštinėja po Paryžių tikindamas visus esąs abatas Dala Pikola.

Turiu važiuoti pasislėpti į Otejį. Gal Diana žino. Kas toji Diana?

Čia abato Dala Pikolos užrašai nutrūko, keista, kad jis taip atvirai paliko tokį konfidencialų dokumentą – aiškiai buvo susijaudinęs. Tai viskas, ką pavyko apie jį sužinoti.

Sugrįžau į butą Mobero skersgatvio pusėje ir atsisėdau prie savo darbo stalo. Kaip abato Dala Pikolos gyvenimas siejosi su manuoju?

Žinoma, negalėjau neiškelti akivaizdžiausios hipotezės. Mudu su abatu Dala Pikola esame vienas ir tas pats asmuo, o jei išties taip ir yra, viskas paaiškėja: ir du sujungti butai, ir net tai, kodėl įėjau į Simoninio butą apsirengęs Dala Pikola, palikau sutaną ir peruką, o paskui užmigau. Tik viena smulkmenėlė: jei Simoninis yra Dala Pikola, kodėl apie Dala Pikolą nieko nežinau ir nesijaučiu esąs Dala Pikola, kuris nieko nežino apie Simoninį, negana to, kad sužinočiau apie Dala Pikolos mintis ir jausmus, turėjau perskaityti jo užrašus? Jei būčiau Dala Pikola, turėčiau viešėti Otejyje, tuose namuose, apie kuriuos jis, regis, žinojo viską, o aš (Simoninis) nežinojau nieko. Ir kas toji Diana?

Nebent kartkartėmis būčiau Simoninis, kuris viską užmiršo apie Dala Pikolą, o kartais – Dala Pikola, kuris nieko neprisimena apie Simoninį. Nebūtų nieko naujo. Kas man pasakojo apie asmenybės susidvejinimą? Argi ne Dianai taip nutinka? Bet kas gi toji Diana?

Nutariau veikti metodiškai. Žinojau turįs sąsiuvinį, į kurį surašydavau savo darbus, jame radau tokias pastabas:

Kovo 21, mišios
Kovo 22, Taksilis
Kovo 23, Gijo dėl Bonfua testamento
Kovo 24, pas Driumoną?

Nežinau, kodėl kovo dvidešimt pirmąją turėjau eiti į mišias, maniau esąs netikintis. Jei esi tikintis, tai kažką tiki. Ar aš ką nors tikiu? Nemanau. Taigi esu netikintis. Logiška. Bet tiek to. Kartais į mišias einama dėl įvairių priežasčių, ir tikėjimas čia niekuo dėtas.

Svarbiausia, kad diena, kuri man atrodė antradienis, iš tikrųjų buvo trečiadienis, kovo dvidešimt trečioji, ir išties atėjo Gijo, kad surašyčiau Bonfua testamentą. Buvo dvidešimt trečia diena, o aš maniau, kad dvidešimt antroji. Kas nutiko dvidešimt antrą dieną? Ir kas tas Taksilis?

Negalėjo būti nė kalbos, kad ketvirtadienį eičiau pas Driumoną. Kaip galėjau su juo susitikti, jei nežinojau nė kas esu pats? Turiu pasislėpti, kol praskaidrės protas. Driumonas... Įkalbinėjau save puikiai žinantis, kas jis toks, bet vos apie jį pagalvodavau, galva apsvaigdavo lyg nuo vyno.

Pamėginkime pasvarstyti, tariau sau. Pirma, Dala Pikola yra kitas asmuo, kuris nežinia kodėl dažnai lankosi mano namuose, sujungtuose su jo butu daugiau ar mažiau slaptu koridoriumi. Kovo dvidešimt pirmosios vakarą jis atėjo į mano butą Mobero aklagatvyje, nusivilko sutaną (kodėl?), paskui nuėjo miegoti į savo būstą ir rytą atsibudo praradęs atmintį. O aš lygiai taip pat praradęs atmintį atsibudau kitą rytą. Tačiau jei taip, tai ką dariau antradienį, kovo dvidešimt antrąją, jei atsibudau netekęs atminties tik dvidešimt trečiosios rytą? Ir kodėl Dala Pikola nusirengė pas mane, o paskui nuėjo į savo būstą be sutanos – ir kada? Apėmė siaubas, kai pagalvojau, kad nakties pradžią galėjo praleisti mano lovoje... Viešpatie, tikrai bijau moterų, tačiau abatas – dar blogiau. Esu skaistus, ne iškrypėlis...

Antra, mudu su Dala Pikola esame vienas asmuo. Sutaną radau savo miegamajame, todėl tą dieną po mišių (dvidešimt pirmąją) galėjau ateiti į butą Mobero skersgatvyje apsirengęs Dala Pikola (jei turėjau eiti į mišias, labiau tikėtina, kad ėjau į jas kaip abatas), paskui atsikratyti sutanos ir peruko ir nueiti miegoti į abato butą (užmiršęs, kad sutaną palikau Simoninio bute). Kovo dvidešimt antros dienos rytą atsibudęs kaip Dala Pikola ne tik buvau praradęs atmintį, bet lovūgalyje neradau ir sutanos. Būdamas atminties netekęs Dala Pikola galėjau susirasti kitą sutaną koridoriuje ir turėjau daug laiko tą pačią dieną sprukti į Otejį, o dienai baigiantis apsigalvoti ir vėlyvą vakarą grįžti į Paryžių, į butą Mobero skersgatvyje, miegamajame ant vagio pakabinti sutaną ir atsibusti vėlgi be atminties trečiadienį, bet jau kaip Simoninis, manydamas, kad tebėra antradienis. Taigi, svarsčiau: Dala Pikola praranda atmintį kovo dvidešimt antrąją ir nieko neprisimena visą dieną, o kovo dvidešimt trečiąją atsipeikėja kaip atmintį praradęs Simoninis. Ir nieko čia keista, kaip sužinojau iš... kuo vardu tas Venseno klinikos daktaras?

Tik vienas menkas kabliukas. Perskaičiau savo užrašus: jei viskas išties būtų buvę taip, kovo dvidešimt trečiąją Simoninis miegamajame turėjo rasti ne vieną, o dvi sutanas – vieną paliktą kovo dvidešimt pirmosios vakarą, o kitą paliktą kovo dvidešimt antrosios vakarą. Tačiau sutana buvo viena.

O ne, koks aš kvailas. Dvidešimt antrosios vakarą Dala Pikola iš Otejo grįžo į būstą Mokytojo Alberto gatvėje, pasidėjo sutaną, paskui perėjo į butą Mobero skersgatvyje, atsigulė miegoti, o rytą (dvidešimt trečiosios) atsibudo kaip Simoninis ir ant kabyklos pamatė tik vieną sutaną. Iš tiesų jei viskas būtų buvę taip, tai dvidešimt trečiosios rytą įėjęs į Dala Pikolos butą kambaryje turėjau rasti dvidešimt antrosios vakare paliktą sutaną. Bet juk jis galėjo pakabinti ją koridoriuje, iš kur ir paėmė. Tereikėjo patikrinti.

Kiek bijodamas, pasišviesdamas žiburiu perėjau koridorių. Jeigu aš ne Dala Pikola, sakiau sau, gal išvysiu jį ateinantį iš kito

koridoriaus galo, galbūt irgi su žiburiu pakeltoje rankoje... Laimė, taip nenutiko. Koridoriaus gale radau kabančią sutaną.

Ir vis dėlto... Jei Dala Pikola grįžęs iš Otejo ir pakabinęs sutaną per visą koridorių atėjo į mano butą ir nedvejodamas atsigulė į lovą, tai tik todėl, kad apie mane žinojo ir suprato galįs miegoti kaip savo lovoje, nes esame vienas asmuo. Tai yra Dala Pikola įsitaisė lovoje žinodamas esąs Simoninis, o kitą rytą Simoninis pakirdo nebežinodamas esąs Dala Pikola. Kitaip tariant, Dala Pikola pirma prarado atmintį, paskui ją atgavo, permiegojo naktį ir perdavė savo užmarštį Simoniniui.

Užmarštis... Tas žodis, įvardijantis atsiminimų nebuvimą, tarsi praplėšė tirštą užmiršto laiko rūką. Kalbėjausi apie užmaršumą *Magny* užeigoje daugiau kaip prieš dešimt metų. Būtent ten šnekėjau apie jį su Buru ir Buro, su Diu Morjė ir su tuo daktaru austru.

3

MAGNY UŽEIGOJE

1897 metų kovo 25 diena, auštant

Magny užeiga... Mėgstu gerą virtuvę, o jei teisingai prisimenu, toje užeigoje Dofino Kotreskarpo gatvėje žmogus galėdavo pavalgyti mažiau kaip už dešimt frankų, ir kokybė atitiko kainą. Bet juk kasdien nevaikščiosi į *Foyot.* Kažkada daugelis eidavo į *Magny* iš tolo paspoksoti į garsius rašytojus, tarkim, Gotjė ar Floberą, o dar seniau ir į džiovininką lenkų pianistą, išlaikomą kelnes mūvinčios degeneratės. Vieną vakarą nuėjau pažiūrėti, bet tuoj išėjau. Menininkai nepakenčiami net iš tolo – dairosi norėdami įsitikinti, ar juos atpažinome.

Paskui „didieji" apleido *Magny* ir persikraustė į *Brébant-Vachette* restoraną Puasonjerės bulvare, kur maistas buvo geresnis ir kainavo brangiau, bet akivaizdu, kad *carmina dant panem**. Kai *Magny*, sakykim, apsišvarino, prasidėjus devintajam dešimtmečiui retkarčiais į ją užsukdavau.

Mačiau ten lankantis daug mokslo žmonių, tarkim, tokį garsų chemiką kaip Bertelo, ir daug Salpetriero ligoninės daktarų. Ligoninė ne greta užeigos, bet gal tie medikai veikiau linkę pasivaikščioti Lotynų kvartalu nei valgyti tose siaubingose *gargottes***, kur

* Dainos pelno duoną (*lot.*).

** Prasta, pigi užeiga (*pranc.*).

renkasi ligonių giminaičiai. Daktarų kalbos įdomios todėl, kad jie visada pasakoja apie kitų negalias, o *Magny* visi kalba labai garsiai, kad perrėktų triukšmą, tad įgudusi ausis visada gali išgirsti ką įdomaus. Klausytis nereiškia tikėtis sužinoti šį tą konkretaus. Viskas, net ir tai, kas nesvarbu, vieną dieną gali praversti. Svarbu žinoti ką nors, ko kiti nenumano, kad žinai.

Literatai ir tapytojai visada burdavosi prie vieno stalo, mokslo vyrai valgydavo pavieniui, kaip ir aš. Tačiau jei valgai prie gretimų staliukų, ilgainiui susipažįsti. Pirmiausia susipažinau su daktaru Diu Morjė, nepakenčiamu individu, ir sunkiai galėjai suvokti kaip tokio nemalonaus veido psichiatras (nes jis juo buvo) pelno savo pacientų pasitikėjimą. Blyškus, pavydo iškreiptas veidas žmogaus, kuris žino amžinai būsiąs antras. Jis vadovavo nedidelei Venseno nervų ligų klinikai, bet puikiai suprato, kad jo gydymo įstaiga niekada nebus tokia garsi ir turtinga, kaip žymesnio daktaro Blanšo klinika, nors Diu Morjė sarkastiškai murmėdavo, kad prieš trisdešimt metų joje gydęsis toks Nervalis (pasak jo, gana geras poetas), kurį garsiosios Blanšo klinikos gydymo metodai pastūmėję į savižudybę.

Kiti du nuolatiniai tos užeigos lankytojai, su kuriais užmezgiau gerus santykius, buvo daktarai Buru ir Buro – keisti tipai, atrodę lyg broliai dvyniai, visada juodais kone vienodais drabužiais, tokiais pat juodais ūsais ir glotniais smakrais, visada neišvengiamai pajuodusiomis apykaklėmis, mat į Paryžių jie atvažiuodavo iš Rošforo, kur dėstytojavo Medicinos mokykloje, o į sostinę kas mėnesį atvykdavo keletui dienų dalyvauti Šarko eksperimentuose.

– Kaip, ar šiandien neturite porų? – vieną dieną suirzęs paklausė Buru.

O Buro pasipiktino:

– Nėra porų?

Kol padavėjas atsiprašinėjo, sėdėdamas prie gretimo stalelio įsiterpiau:

– Bet yra puikių valgomųjų pūtelių. Man jie patinka labiau už porus.

Ir šypsodamas uždainavau: *Tous les legumes / au clair de lune / étaient en train de s'amuser / et les passants les regardaient. / Les cornichons / dansaient en rond, / les salsifis / dansaient sans bruit...**

Abudu pasirinko *salsifis*. Taip tas dvi dienas per mėnesį įpratome nuoširdžiai pasikalbėti.

– Matote, pone Simonini, – aiškino man Buru, – daktaras Šarko iš esmės studijuoja isteriją, tokią neurozės formą, kuri pasireiškia įvairiomis psichomotorinėmis, sensorinėmis ir vegetatyvinėmis reakcijomis. Seniau manyta, kad šis reiškinys vargina tik moteris ir yra susijęs su gimdos funkcijos sutrikimais, tačiau Šarko atskleidė, kad isterijos apraiškos vienodai būdingos abiem lytims ir gali sukelti paralyžių, epilepsiją, aklumą ar kurtumą, kvėpavimo, kalbos, rijimo sutrikimų.

– Kolega dar nepasakė, – įsiterpė Buro, – kad Šarko mano atradęs simptomus šalinantį gydymą.

– Kaip tik rengiausi pasakyti, – apmaudžiai pertarė Buru. – Šarko nusprendė gydyti hipnoze, kuri dar vakar buvo laikoma tokių šarlatanų kaip Mesmeras sritimi. Užhipnotizuoti pacientai turėtų atsiminti isteriją sukėlusius trauminius epizodus, o juos perpratę – pasveikti.

– Ir pasveiksta?

– Tai ir svarbiausia, pone Simonini, – kalbėjo Buru. – Tai, kas vyksta Salpetriero ligoninėje, mums labiau primena teatrą nei psichiatrijos kliniką. Žinoma, nė kiek neabejojame akivaizdžia diagnostine Mokytojo kvalifikacija...

– Nedvejojame, – patvirtino Buro. – Tiesiog pati hipnozės technika...

---

* Mėnulis švyti, / praeiviai stebis, / darže šėlionės – / daržovės dūksta. / Čia kornišonų smagus ratukas, / pūteliai tykiai, be garso sukas. (*Pranc.*)



Seniau manyta, kad šis reiškinys vargina tik moteris ir yra susijęs su gimdos funkcijos sutrikimais...

Buru ir Buro man papasakojo apie įvairius hipnozės būdus, ir apie šarlataniškus, kaip abato Farijos (išgirdęs tą Diuma minėtą pavardę pastačiau ausis, bet juk žinoma, kad Diuma medžiodavo tikras istorijas), ir apie mokslinius, kaip daktaro Breido, tikrojo hipnozės pradininko.

– Dabar, – kalbėjo Buro, – geri hipnotizuotojai taiko paprastesnius metodus.

– Ir veiksmingesnius, – patikslino Buru. – Prieš ligonio akis švytuojamas medalis ar raktas, ir šis turi jį įdėmiai stebėti: jo vyzdžių judesiai trunka nuo vienos iki trijų minučių, pulsas sulėtėja, akys užsimerkia, veidas atsipalaiduoja, o miegas gali tęstis iki dvidešimties minučių.

– Derėtų pasakyti, – pridūrė Buro, – kad viskas priklauso nuo subjekto, nes magnetizmą lemia ne paslaptingų fluidų transmisija (kaip teigė juokdarys Mesmeras), o savitaigos fenomenas. Indijos guru tokį pat rezultatą gauna įsistebeiliję į nosies galiuką, o Atono kalno vienuoliai žiūrėdami į savo bambą. Mes ne itin tikime tomis savitaigos formomis, – tęsė Buro, – nors nedarome nieko daugiau, tik praktiškai pritaikome Šarko įžvalgas, kuriomis jis rėmėsi dar prieš šventai įtikėdamas hipnoze. Mes domimės asmenybės susidvejinimu, tais pacientais, kurie vieną dieną mano esą vienas asmuo, o kitą dieną – jau kitas, ir abu šie asmenys vienas kito nepažįsta. Praeitais metais į mūsų ligoninę pateko toks Liudvikas.

– Įdomus atvejis, – aiškino Buru. – Tą Liudviką kamavo paralyžius, nejautra, traukuliai, raumenų mėšlungis, padidėjęs kraujospūdis, mutizmas, odos bėrimai, kraujavimas, kosulys, vėmimas, epilepsijos priepuoliai, katatonija, somnambulizmas, šv. Vito traukuliai, kalbos sutrikimai...

– Kartais jis manydavo esąs šuo, – pridūrė Buro, – arba garvežys. Be to, jį ištikdavo persekiojimo kliedesiai, susiaurėjo regos laukas, vargino skonio, uoslės ir regos haliucinacijos, pseudotuberkuliozinė plaučių kongestija, galvos skausmai, skrandžio ne-

galavimai, vidurių užkietėjimas, anoreksija, bulimija ir letargija, kleptomanija...

– Žodžiu, įprastas vaizdelis, – baigė Buru. – Mes taikėm ne hipnozę, bet prie dešinės ligonio rankos pritvirtinom plieninį strypą ir tada subjektas stebuklingai tapo kitu personažu. Paralyžius ir nejautra, dingę iš dešinės pusės, perėjo į kairiąją.

– Ir susidūrėme su nauju asmeniu, – paaiškino Buro, – kuris visiškai neatsiminė, kas jis buvo vos prieš akimirką. Vienos būsenos Liudvikas buvo blaivininkas, o kitos būsenos turėjo polinkį girtauti.

– Žinotina, – kalbėjo Buru, – jog magnetinė medžiagos galia veikia ir per nuotolį. Tarkim, subjektui nežinant po kėde pastatomas alkoholio turinčios medžiagos buteliukas. Somnambulizmo būsenos apimtam subjektui pasireikš visi apgirtimo požymiai.

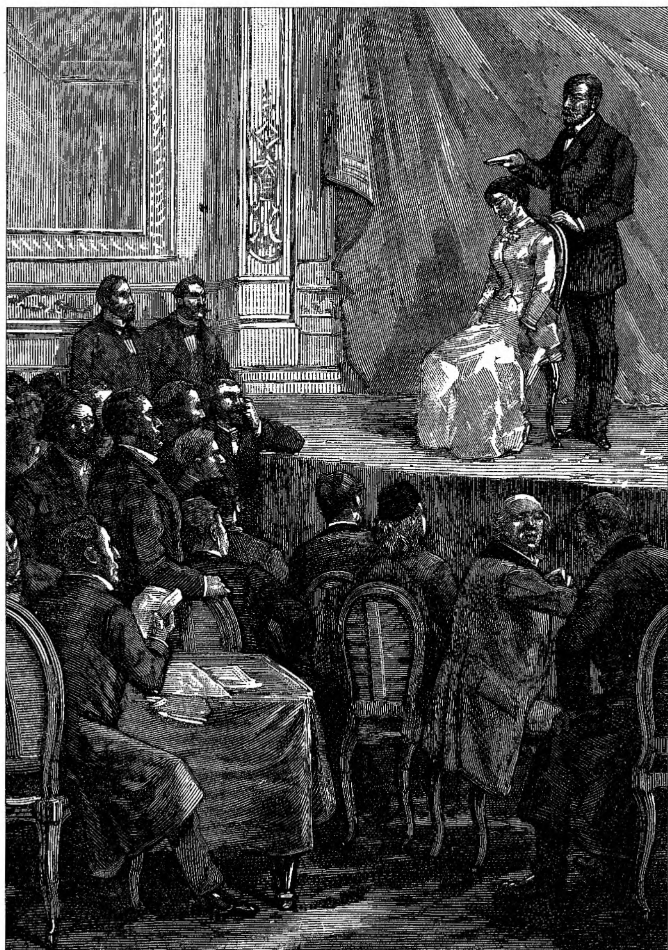
– Kaip suprantate, savo praktikoje mes gerbiame paciento psichikos vientisumą, – apibendrino Buro. – Hipnozė nuslopina subjekto sąmonę, o magnetizmas organizmo smarkiai nesutrikdo, tik palengva įkrauna nervų rezginius.

Tas pokalbis mane įtikino, kad tuodu mulkiai Buru su Buro iš esmės kankina vargšus bepročius, ir tokį mano įsitikinimą patvirtino daktaras Diu Morjė, kuris prie gretimo stalelio klausydamasis mūsų pokalbio nepritariamai purtė galvą.

– Brangus bičiuli, – po poros dienų tarė jis man, – ir Šarko, ir tuodu iš Rošforo siekia ne analizuoti savo subjektų išgyvenimus ar pasvarstyti, ką reiškia turėti dvi sąmones, o rūpinasi, kaip juos paveikti hipnoze ar metalo strypais. Visa bėda, kad daugelis subjektų pereina iš vienos asmenybės būsenos į kitą spontaniškai, ir negali numatyti, nei kaip, nei kada. Galėtume kalbėti apie savitaigą. Mano galva, Šarko ir jo mokiniai nepakankamai įsigilino į daktaro Azamo patirtį ir Felidos atvejį. Apie šiuos reiškinius mes išmanom labai mažai, atminties sutrikimą gali lemti silpnesnis dar nežinomos smegenų dalies aprūpinimas krauju, o laikiną kraujagyslių susiaurėjimą kartais sukelia isterija. Bet kur nusilpus kraujotakai prarandama atmintis?

– Kurgi?

– Čia ir visa esmė. Kaip žinote, mūsų smegenys turi du pusrutulius. Taigi, yra asmenų, kurie kartais mąsto visu pusrutuliu, o kartais – tik to pusrutulio dalimi, be atminties gebos. Savo klinikoje turiu labai panašią pacientę kaip Felida. Tai jauna moteris, kiek vyresnė kaip dvidešimties metų, vardu Diana, – čia Diu Morjė pritilo, lyg bijodamas per daug atvirai kalbėti apie diskretiškus dalykus. – Prieš dvejus metus man patikėjusi ją gydyti viena giminaitė netrukus mirė ir, žinoma, liovėsi už ją mokėti, bet ką galėjau padaryti, išmesti pacientę į gatvę? Apie jos praeitį žinau nedaug. Iš jos pasakojimų atrodo, kad nuo paauglystės kas penkias ar šešias dienas susijaudinusi pajunta skausmą smilkiniuose, o paskui lyg užsnūsta. Tai, ką ji vadina miegu, iš tikro yra isterijos priepuoliai: kai nubunda arba nurimsta – tampa visai kitokia nei prieš tai, kitaip tariant, ją apima, kaip pavadino daktaras Azamas, *antroji būsena*. Būdama, sakykime, normalios būsenos Diana elgiasi tarsi masonų sektos narė... Nesupraskit manęs klaidingai, aš irgi priklausau Didžiųjų Rytų ložei, kitaip tariant, pasiturintiems masonams, bet gal žinote, kad esama ir tamplierių tradicijos sekėjų atmainų, keistai linkusių į okultizmą, kai kurie iš jų (laimė, žinoma, tai tik pavieniai atvejai) linksta į satanistines apeigas. Deja, būdama mūsų vadinamos *normalios* būsenos, Diana mano esanti Liuciferio sekėja ar panašiai, kalba nešvankiai, pasakoja gašlias istorijas, mėgina sugundyti sanitarus ir net mane, man nesmagu tai sakyti dar ir todėl, kad Diana – labai patraukli moteris. Manau, tokios būsenos ji vėl išgyvena paauglystėje patirtas traumas, o nuo šių atsiminimų stengiasi pabėgti pereidama į kitą būseną. Tada Diana atrodo nuolanki ir nekalta būtybė, gera krikščionė, nuolat prašo maldaknygės, ketina eiti į mišias. Keisčiausia, kad kaip ir Felida, apimta antrosios būsenos Diana, dorybingoji Diana, puikiai atsimena, kokia buvo normalios būsenos, ir atgailauja, graužiasi, kaip galėjo būti tokia nedora, baudžia save ašutine, antrąją būseną vadina *protinga,* o normalią



Šarko nusprendė gydyti hipnoze, kuri dar vakar buvo laikoma tokių šarlatanų kaip Mesmeras sritimi.

būseną atsimena tarsi būtų kankinama haliucinacijų. Ir priešingai, būdama normalios būsenos Diana nieko neatsimena apie antrąją būseną. Abi būsenos apima ją pakaitomis nenuspėjamam laikotarpiui, kartais viena ar kita būsena užtrunka daug dienų. Daktarui Azamui pritarčiau dėl *absoliutaus somnambulizmo*. Iš tiesų ne tik nakvišos, bet ir kvaišalų – hašišo, durnaropių, opijaus – vartotojai ar piktnaudžiaujantys alkoholiu atsipeikėję visiškai neatsimena, ką darė.

Nežinau, kodėl taip susidomėjau pasakojimu apie Dianos negalią, bet, atmenu, pasakiau Diu Morjė:

– Pasikalbėsiu su vienu savo pažįstamu, kuris domisi panašiais liūdnais atvejais, jis žinos, kur vargšė našlaitė galėtų prisiglausti. Atsiųsiu abatą Dala Pikolą, labdaringose institucijose jis labai įtakingas.

Taigi, kalbėdamas su Diu Morjė mažų mažiausiai žinojau Dala Pikolos vardą. Bet kodėl man taip parūpo toji Diana?

Rašau nesustodamas jau daug valandų, skauda nykštį, pavalgiau nė nepakilęs nuo darbo stalo: ant duonos užsitepiau sviesto ir paštetо ir išgėriau kelias *Chateau Latour* taures, tikėdamasis sužadinti atmintį.

Gal būčiau norėjęs pasidovanoti pietus *Brébant-Vachette* restorane, bet nežinodamas, kas esu, negaliu rodytis viešai. Tiesa, anksčiau ar vėliau teks žingsniuoti į Mobero aikštę nusipirkti ko nors pavalgyti.

Bet kol kas apie tai negalvokim, rašykime toliau.

Tais metais (regis, buvo devyniasdešimt penktieji ar devyniasdešimt šeštieji) *Magny* užeigoje susipažinau su tuo, kurį atsimenu kaip daktarą austrą (ar vokietį). Jau atsiminiau jo pavardę, jis vadinosi Froidas (regis, rašoma taip), kokių trisdešimties metų gydytojas, tikriausiai ateidavęs į *Magny* tik todėl, kad negalėjo sau leisti nieko geresnio. Stažavosi pas Šarko. Paprastai atsisėsdavo prie gretimo stalelio, ir iš pradžių mudu tik mandagiai vienas kitam linktelėda-

vome. Man jis pasirodė melancholiškos prigimties, kiek sutrikęs, droviai trokštantis, kad kas nors jo išklausytų ir jis galėtų atsikratyti bent dalies savo nerimo. Du ar tris kartus ieškojo dingsties persimesti keliais žodžiais, bet aš visada susilaikydavau.

Nors Froido pavardė man skambėjo kitaip nei Štainerio ar Rozenbergo, žinojau, kad visų Paryžiuje gyvenančių ir kaupiančių turtus žydų pavardės vokiškos, negana to, jo nosis akivaizdžiai kumpa, todėl kartą paklausiau Diu Morjė, šis tik mostelėjo ir tarė: „Gerai nežinau, bet dėl visa ko laikausi atokiau, žydo ir vokiečio mišinys man visai nepatinka."

– Ar jis ne austras? – paklausiau.

– O ar tai ne tas pat? Kalba taip pat, mąsto taip pat. Aš dar atsimenu Eliziejaus laukais žygiavusius prūsus.

– Girdėjau, kad tarp žydų daugiausia yra daktarų lygiai kaip ir palūkininkų. Verčiau niekada nepristigti pinigų ir nesusirgti.

– Bet yra ir daktarų krikščionių, – šaltai nusišypsojo Diu Morjė.

Susimoviau.

Yra Paryžiaus intelektualų, kurie prieš išsakydami pasidygėjimą žydais prisipažįsta, kad tarp geriausių jų draugų yra ir žydų. Veidmainiai. Neturiu draugų žydų (apsaugok, Viešpatie), gyvenime visada jų vengiau. Gal instinktyviai, nes žydą (tarkim, kaip ir vokietį) gali pajusti iš smarvės (Viktoras Hugo kalbėjo apie *fetor judaica**), iš jos jie ir atpažįsta vieni kitus, iš kvapo ir dar kitų požymių – panašiai, kaip vieni kitus atpažįsta pederastai. Senelis sakydavo, kad tą kvapą lemia be saiko valgomi česnakai ir svogūnai, o gal karamele užpilta aviena ir žąsiena, todėl jie yra tūžmingi ar linkę į melancholiją. Bet gal tokie jų tautos bruožai, kaip ir užkrėstas kraujas ar silpnos strėnos. Visi jie komunistai, tereikia prisiminti Marksą ir Lasalį, čia manieji jėzuitai bent kartą neklydo.

* Žydo tvaikas (*lot.*).

Man visada pavykdavo išvengti žydų, nes esu itin dėmesingas pavardėms. Prakutę Austrijos žydai nusipirkdavo grakščius vardus – gėlių, brangakmenių ar brangiųjų metalų, tokius kaip Zilbermanas ar Goldšteinas. Skurdesni įsitaisydavo tokias pavardes kaip Griunšpanas (žalvaris). Prancūzijoje ir Italijoje jie dangstėsi miestų ar vietovių vardais, kaip Ravena, Modena, Pikardas, Flamandas, kartais įkvėpimo semdavosi iš revoliucijos kalendoriaus (Fromanas, Avuanas, Lorjė) – ir tai suprantama, nes jų tėvai ir buvo slaptieji sumanymo nužudyti karalių kalviai. Tačiau nederėtų pamiršti ir vardų, kurie kartais paslepia žydiškus, tarkim, Morisas kilęs iš Mozės, Isidoras iš Izaoko, Eduaras iš Aarono, Žakas iš Jokūbo, o Alfonsas iš Adomo...

Ar Zigmundas – žydiškas vardas? Instinktyviai nusprendžiau nepasitikėti tuo šundaktariu, bet vieną dieną imdamas druskinę Froidas ją išvertė. Valgantys prie gretimų stalelių turi laikytis tam tikrų mandagumo normų, tad padaviau jam savąją, tarstelėjęs, kad kai kuriose šalyse išpilti druską laikoma blogu ženklu, jis juokdamasis atsakė nesąs prietaringas. Nuo tos dienos persimesdavome vienu kitu žodžiu. Jis atsiprašinėjo dėl savo prancūzų kalbos, kurią vadino labai netaisyklinga, tačiau kalbėjo visai suprantamai. Žydai pratę klajoti ir turi prisitaikyti prie visų kalbų. Maloniai tariau: „Jums tereikia pripratinti ausį.“ Jis dėkingas nusišypsojo. Lipšniai.

Kaip žydas, Froidas buvo dar ir apsimetėlis. Visada girdėjau sakant, kad jo tautos žmonės privalo valgyti tik ypatingus patiekalus, specialiai pagamintus, todėl gyvena getuose, bet Froidas užeigoje pasičepsėdamas krimto viską, ką jam patiekdavo, o valgydamas nepaniekindavo ir bokalo alaus.

Tačiau vieną vakarą jis, regis, panoro atsipalaiduoti. Alaus jau buvo išgėręs du bokalus, o po deserto, nervingai rūkydamas, užsisakė ir trečiąjį. Kai taip kalbėjo mosuodamas rankomis, antrąkart išvertė druską.

– Nesu kerėpla, tik susijaudinęs, – atsiprašė. – Jau trys dienos negaunu laiškų iš savo sužadėtinės. Nesitikiu, kad ji man rašytų kone kasdien kaip aš, bet toji tyla mane trikdo. Sužadėtinė labai silpnos sveikatos, tad baisingai kenčiu negalėdamas būti greta. Be to, kad ir ką daryčiau, man reikia jos pritarimo. Norėčiau, kad ji parašytų, ką galvoja apie mano vakarienę pas Šarko. Nes, žinote, *monsieur* Simonini, prieš keletą dienų man teko pas tą garsų vyrą vakarieniauti. Tokia garbė tenka ne kiekvienam atvykusiam jaunam daktarui, o dar svetimšaliui.

Na štai, pagalvojau, mažasis semitas prasisiekėlis skverbiasi į garsias šeimas, stengiasi daryti karjerą. O argi ta įtampa dėl sužadėtinės neliudija jausmingos ir gašlios nuolat lytinių santykių ištroškusio žydo prigimties? Naktimis ją sapnuoji, tiesa? O gal net glostinėjies, svajodamas apie ją, tau irgi reikėtų paskaityti Tiso. Bet leidau jam kalbėti.

– Kviestiniai svečiai buvo neprasti: Dodė sūnus, daktaras Štrausas, Pastero asistentas, profesorius Bekas iš Instituto ir Emilijus Tofanas, didis italų dailininkas. Tas vakaras man kainavo keturiolika frankų: gražus juodas Hamburgo kaklaryšis, baltos pirštinės, nauji marškiniai ir frakas – pirmąkart gyvenime. Ir pirmąkart gyvenime pasikirpau barzdą pagal prancūzų madą. O dėl drovumo – užteko trupučio kokaino liežuviui atrišti.

– Kokaino? Argi jis – ne nuodai?

– Viskas yra nuodai, jei vartojama nesaikingai, net vynas. Jau dvejus metus tyrinėju šią stebuklingą substanciją. Matote, kokainas yra alkaloidas, gaunamas iš augalo, kurį Amerikos čiabuviai kramto, kad iškęstų aukštikalnių sąlygas. Kitaip nei opijus ir alkoholis, jis sukelia džiugias psichines būsenas, bet jokių neigiamų padarinių. Jis puikus analgetikas, ypač oftalmologijoje ar sergant astma, naudingas gydant alkoholizmą ar toksikomaniją, puikiai padeda nuo jūros ligos, nepamainomas gydant diabetą, stebuklingai numalšina alkį, mieguistumą, nuovargį, yra puikus tabako pakaitalas,

gydo dispepsiją, vidurių pūtimą, dieglius, skrandžio skausmus, hipochondriją, juosmens skausmus, šienligę, yra puikus vaistas nuo džiovos ir migrenos, o sergant dantų ėduonimi į ertmę įkišus vatos gumuliuką, pamirkytą keturių procentų kokaino tirpale, skausmas iškart atlėgsta. Tačiau svarbiausia – depresijos kamuojamiems žmonėms jis stebuklingai grąžina pasitikėjimą savimi, pakelia dvasią, jie tampa veiklūs ir optimistiški.

Daktaras gėrė jau ketvirtą bokalą ir akivaizdžiai buvo melancholiškai apgirtęs. Palinko prie manęs lyg norėdamas atlikti išpažintį.

– Kokainas puikiai tinka tokiems kaip aš, kurie – visada tą kartoju savo mieliausiajai Martai – nemano esantys labai patrauklūs, jaunystėje niekada nebuvo jauni, o sulaukę trisdešimties negali subręsti. Kadaise buvau kupinas ambicijų, troškau mokytis ir kasdien sielojausi, kad motina gamta per vieną iš savo malonės akimirkų neapdovanojo manęs genialumu, kurį kartais suteikia kitiems.

Jis staiga nutilo tarsi suvokęs, kad per daug apnuogino savo sielą. Mažas apgailėtinas žydelis, pamaniau. Ir nutariau jį sugluminti.

– Argi kokainas nevartojamas kaip afrodiziakas? – paklausiau.

Froidas paraudo:

– Turi jis ir tokią savybę, bent taip manau... bet tokios patirties neturiu. Kaip vyras tokioms paskatoms nesu jautrus, o kaip daktarą lytinių santykių klausimai mane ne itin domina. Nors net ir Salpetriero ligoninėje apie juos jau pradėta daug kalbėti. Šarko paaiškino, kad viena iš jo pacienčių, tokia Augustina, per vieną iš aukštesnių isterijos fazių atskleidė, jog pirminė trauma buvusi vaikystėje patirta seksualinė prievarta. Žinoma, nieku gyvu neneigiu, kad tarp isteriją sukeliančių traumų negali būti ir su lytiniais santykiais susijusių reiškinių. Tiesiog manau, kad nederėtų visko suversti seksui. Bet gal tai mano miesčioniškas *pruderie** laiko mane atstu nuo šių problemų.

* Per didelis drovumas (*pranc.*).

COCAINE
TOOTHACHE DROPS
Instantaneous Cure!
PRICE 15 CENTS.
Prepared by the
LLOYD MANUFACTURING CO.
219 HUDSON AVE., ALBANY, N. Y.
For sale by all Druggists.
(Registered March 1885.) See other side.

...sergant dantų ėduonimi į ertmę įkišus vatos gumuliuką, pamirkytą keturių procentų kokaino tirpale, skausmas iškart atlėgsta.

Ne, pamaniau, tai ne tavo *pruderie*, kaip ir visi tavo tautos apipjaustytieji esi apsėstas sekso, tik stengiesi tai užmiršti. Vos tik toji Marta paklius į tavo purvinas letenas, kažin ar nepridarysi jai krūvos žydukų ir ar persidirbusi nesusirgs ji džiova...

Tuo tarpu Froidas tęsė:

– Visa bėda, kad pabaigiau savąsias kokaino atsargas ir dabar grimztu į melancholiją, seniau daktarai būtų sakę, kad man išsiliejo tulžis. Pirmiau galėdavau nusipirkti *Merck* ar *Gehe* kompanijų gaminamų preparatų, tačiau jie nebegauna tinkamos žaliavos ir buvo priversti nutraukti gamybą. Šviežius lapus galima apdoroti tik Amerikoje ir geriausi yra Detroito *Parke-Davis* kompanijos produktai: tirpesni, tyros baltos spalvos, kvapnūs. Turėjau atsargų, bet čia, Paryžiuje, nė nežinau, ko galėčiau paprašyti padėti.

Žinančiam visas Mobero aikštės ir jos apylinkių paslaptis šie žodžiai skambėjo it kvietimas į puotą. Pažinojau tipelių, kuriems tereikėjo užsiminti apie kokainą ar net apie deimantus, liūtų iškamšas arba vitriolio krežinę, ir jau kitą dieną viskas pristatyta, tik nereikia klausti, iš kur jie tai gavo. Man kokainas yra nuodai, pamaniau, ir mielai padėsiu tam žydui nuodytis. Todėl nuraminau daktarą Froidą taręs, kad po kelių dienų parūpinsiu jam nemažas jo pamėgtojo alkaloido atsargas. Žinoma, Froidas neabejojo, kad mano veiksmai bus nepriekaištingi.

– Matot, – tariau, – mes, antikvarai, pažįstam visokiausių žmonių.

Tai niekaip nesisieja su mano problema, bet paaiškina, kodėl galiausiai suartėjom ir pradėjom šnekučiuotis. Froidas buvo iškalbus ir linksmas, gal klydau, ir jis nebuvo žydas. Su juo pokalbis mezgėsi geriau nei su Buru ir Buro, mudu kaip tik kalbėjomės apie jų eksperimentus, ir čia užsiminiau apie Diu Morjė pacientę.

– Kaip manote, ar tokią ligonę galima išgydyti Buru ir Buro magnetais? – paklausiau.

– Mielas bičiuli, – atsakė man Froidas, – tirdami savo pacientus per daug svarbos suteikiam fiziniam aspektui, užmiršdami, kad liga greičiausiai esti psichinės kilmės. O jei ligos prigimtis psichinė, tai reikia gydyti sielą, ne kūną. Dažniausiai tikroji trauminės neurozės priežastis yra ne fizinis sužalojimas, paprastai nedidelis, o pirminė psichinė trauma. Argi kartais smarkiai susijaudinę nealpstame? Taigi tam, kuris domisi nervų ligomis, svarbiausia ne tai, kaip alpstama, o koks jaudulys alpimą sukėlė.

– Bet kaip sužinoti, koks gi buvo tas jaudulys?

– Mielas bičiuli, matot, jei isterijos simptomai akivaizdūs, kaip minėtosios Diu Morjė pacientės, tuomet hipnozė dirbtinai gali sukelti panašius simptomus, ir mes galėsime atskleisti pirminę traumą. Tačiau kitų pacientų patirtys buvo tokios nepakeliamos, kad

jie sąmoningai jas ištrynė, lyg paslėpė tolimiausiame savo sielos kamputyje taip giliai, kad net hipnozė jų nepasiekia. Kita vertus, kodėl mūsų protas užhipnotizuotas turėtų būti guvesnis nei būdraudamas?

– Tuomet niekada nesužinosim...

– Nereikalaukit iš manęs aiškaus galutinio atsakymo, nes čia jums išsakau dar neturinčias baigtinės formos mintis. Kartais pasvarstau, kad tas gelmes galima pasiekti tik sapnuose. Jau senovėje žinota apie pranašišką sapnų galią. Manau, jei ligonis galėtų kalbėtis, ilgai kalbėtis, diena iš dienos, su žmogumi, kuris mokėtų jį išklausyti, gal net papasakotų ką susapnavęs, pirminė trauma galėtų netikėtai iškilti į paviršių ir išaiškėti. Anglai tai vadina *talking cure**. Gal ir jums taip yra nutikę, kai kam nors pasakodamas apie praeities įvykius staiga atsiminėte smulkmenas, kurias buvote užmiršęs arba manėte užmiršęs, nors jūsų protas jas saugojo kokiame slapčiausiame vingyje. Manau, kuo išsamiau stengsitės jas atkurti, tuo didesnė tikimybė, kad išnirs epizodas, sakyčiau, net koks nereikšmingas faktas, niuansas, turėjęs tokį nepakeliamai trikdantį poveikį, kad sukėlė *Abtrennung, Beseitigung***, nerandu tinkamo žodžio, angliškai sakyčiau *removal*; kaip prancūziškai sakoma, kai pašalinamas koks organas... *une ablation*? Taigi vokiškai teisingiausia būtų sakyti *Entfernung****.

Štai ir išlindo žydas, pamaniau. Regis, tuo metu jau buvau kiek pasidomėjęs įvairiais žydų sąmokslais ir tos tautos planu savo vaikus padaryti daktarais bei vaistininkais, kad galėtų kontroliuoti krikščionių ir kūnus, ir protus. Jei būčiau ligonis, norėtum, kad tau atsiduočiau ir viską išsipasakočiau, net ir tai, ko nežinau, o tu užvaldytum manąją sielą? Blogiau nei nuodėmklausys jėzuitas, su juo bent kalbėčiausi pro groteles ir sakyčiau ne tai, ką manau,

* Pokalbio terapija (*angl.*).

** Atskyrimas, išstūmimas (*vok.*).

*** Pašalinimas (*vok.*).

o tai, ką daro visi ir kas nusakoma kone formaliais, vienodais žodžiais: vogiau, paleistuvavau, negerbiau tėvo ir motinos. Tave išduoda kalba, kalbi apie amputaciją, lyg norėtum apipjaustyti mano smegenis...

Bet tuo metu Froidas prapliupo juoktis ir užsisakė dar vieną alaus.

– Tik nepriimkit visų mano kalbų už gryną pinigą. Jos tėra svajoklio fantazijos. Grįžęs į Austriją vesiu, o šeimai išlaikyti turėsiu atidaryti medicinos kabinetą. Tuomet išmintingai naudosiuos hipnoze, kaip mane mokė Šarko, ir nesmalsausiu po savo pacientų sapnus. Aš ne pitija. Tik pamaniau, gal Diu Morjė pacientei padėtų truputis kokaino.

Taip baigėsi tas pokalbis, mano atmintyje palikęs blankų pėdsaką. Dabar atsiminimai apie jį grįžta, nes galiu atsidurti jei ne Dianos, tai beveik normalaus tik dalį atminties praradusio žmogaus padėtyje. Jau nekalbu, kad Froidas dabar nežinia kur, nieku gyvu nesirengiu iškloti savo gyvenimo ne tik žydui, bet ir doram krikščioniui. Dėl savo amato (kokio?) turiu už pinigus pasakoti kitų istorijas ir visomis pastangomis vengti pasakoti savąsias. Tačiau galiu jas papasakoti sau pačiam. Atsiminiau, Buru (ar Buro) sakė, kad esama eremitų, kurie užsihipnotizuoja žiūrėdami į bambą.

Todėl nutariau rašyti šį dienoraštį, nors ir nenoriai, kuriame pats sau papasakočiau savo praeitį, po truputį, kiek pajėgiu sugrąžinti ją atmintin, net ir visai nesvarbius dalykus, kol iškils tas (kaip jį vadina?) trauminis elementas. Vienas pats. Noriu pasveikti pats, neatsiduodamas į pamišusių moterų gydytojų rankas.

Prieš pradėdamas (nors kaip tik vakar jau pradėjau) dar norėčiau nueiti į Montorgėjaus gatvę *chez Philippe*, kad susikurčiau tai savitaigos formai reikalingą nuotaiką. Ramiai atsisėsčiau, ilgai tyrinėčiau valgiaraštį, kuriame surašyta, kas patiekiama nuo šeštos vakaro iki pusiaunakčio, ir užsisakyčiau sriubos *à la Crécy*, plekšnę

su kaparėlių padažu, jautienos filė ir *langue de veau au jus**, o desertui – vyšnių likerio šerbeto bei pyragaičių, o viską užgerčiau dviem buteliais senojo burgundiško.

Tuo metu jau būtų išmušę pusiaunaktį ir apmąstyčiau naktinį valgiaraštį: leisčiau sau pasilepinti vėžlienos sriuba (atsiminiau tokią skanią, nusiklausytą iš Diuma, vadinasi, pažinojau Diuma?), lašiša su svogūnėliais ir artišokais su Javos pipirais, o baigčiau romo šerbetu ir angliškais pikantiškais pyragaičiais. Paryčiais dar būčiau pasidovanojęs skanėstų iš rytinio valgiaraščio, taigi, *soupe aux oignons***, kokia tą akimirką mėgaudavosi Halių krovikai, ir džiaugęsis, kad galiu būti toks pat apkiautėlis kaip ir jie. Paskui, kad ryte nebūčiau apsnūdęs – labai stiprios kavos, o kaip *pousse-café* gurkšnelį konjako su vyšnių degtine.

Neslėpsiu, jausčiausi kiek apsunkęs, bet nurimusios dvasios.

Deja, šio saldaus malonumo negalėjau sau leisti. Neturiu atminties, pamaniau, o jei restorane sutiksiu ką nors, kas mane pažintų, o aš neatpažinsiu? Kaip turėčiau elgtis?

Dar svarsčiau, kaip turėčiau elgtis su tais, kurie gali apsilankyti mano krautuvėje. Su tuo tipu, atėjusiu Bonfua testamento, ir ta sene su ostijomis susitvarkiau, bet galėjo ir nepavykti. Ant durų pakabinau kortelę užrašęs: „Savininkas grįš po mėnesio", nesuprasi, nei kada tas mėnuo prasideda, nei kada baigsis. Kol paaiškės kas nors daugiau, reikia pasislėpti namuose ir išeiti tik nusipirkti maisto. Gal man visai pravartu pabadauti; ką gali žinoti, gal tai, ką dabar patiriu, sukėlė kokia nors besaikė puota, kurią sau leidau... kada? Tą liūdnai pagarsėjusį dvidešimt pirmosios vakarą?

Be to, norėdamas perkratyti praeitį turėčiau, kaip sakė Buro (ar Buru?), stebeilytis į savo bambą, o prikimštu pilvu ir būdamas apkūnus tiek, kiek man priklauso pagal amžių, turėsiu mėginti atsiminti spoksodamas į veidrodį.

* Veršio liežuvį su sultimis *(pranc.)*.

** Svogūnų sriuba (*pranc.*).

Tiesą pasakius, pradėjau dar vakar, kai sėdęs prie šito rašomojo stalo ėmiau rašyti nesustodamas, nesiblaškydamas, tik retkarčiais ko užkąsdamas ir gerdamas – tą tai be jokio saiko. Geriausia šiuose namuose – puikus vyno rūsys.

4

SENELIO LAIKAI

1897 metų kovo 26 diena

Mano vaikystė. Turinas... Kalva kitapus Po upės, aš balkone su mama. Paskui mamos nebeliko, tėvas verkė sėdėdamas balkone priešais kalvą, leidosi saulė, o senelis kalbėjo, kad tokia Dievo valia.

Su motina kalbėdavau prancūziškai, kaip ir kiekvienas geros kilmės pjemontietis (čia, Paryžiuje, prancūziškai kalbu taip, lyg tos kalbos būčiau išmokęs Grenoblyje, kur ji švaresnė, ne tokia, kaip paryžiečių *babil**). Nuo pat vaikystės jaučiausi labiau prancūzas nei italas, kaip nutinka visiems pjemontiečiams. Todėl prancūzai man atrodo nepakenčiami.

* * *

Vaikystėje senelis man buvo artimesnis už tėvą su motina. Nekenčiau motinos, kuri išėjo manęs neperspėjusi, tėvo, kuris nepajėgė jai sutrukdyti, Dievo, kad tokia buvo jo valia, ir senelio, nes jam atrodė normalu, kad tokia Dievo valia. Tėvas visada būdavo kur nors kitur – kūrė Italiją, kaip pats sakydavo. Paskui Italija jį sunaikino.

Senelis. Džovanis Batistas Simoninis, Savojos kariuomenės karininkas, ją metė, jei gerai atmenu, užėjus Napoleonui, Florenci-

* Vapėjimas (*pranc.*).

joje įstojo į Burbonų kariuomenės gretas, o kai ir Toskana perėjo Bonaparto valdžion, tapo atsargos kapitonu ir kupinas nuoskaudų sugrįžo į Turiną.

Gumbuota nosis – mat sėdėdamas jam ant kelių matydavau tik nosį. O ant veido jausdavau seilių lašelius. Jis buvo tas, kurį prancūzai vadina *ci-devant* – besiilgintis *l'Ancien Régime*, nesusitaikęs su revoliucijos piktadarybėmis. Jis nesiliovė mūvėjęs *culottes* – blauzdos buvo dar tvirtos, – žemiau kelių susegtas aukso sagtimi, lakuotų batų sagtys irgi buvo auksinės. Juoda liemenė, juodas švarkas ir juodas kaklaryšis jam suteikė dvasininko išvaizdą. Nors pagal senųjų laikų elegancijos taisykles derėjo nešioti ir pudruotą peruką, senelis jo atsisakė taręs, kad pudruotais perukais dabinosi ir tokie niekšai kaip Robespjeras.

Niekada taip ir nesupratau, ar jis buvo turtingas, bet mėgdavo skaniai pavalgyti. Iš vaikystės su seneliu pirmiausia atmenu *bagna caöda*, ant žarijų krosnelės verdantį molinį indą, kuriame aliejuje spirgėjo ančiuviai, česnakai su sviestu, kur būdavo mirkomi dagiai (prieš tai išmirkyti šalto vandens ir citrinų sulčių vonelėje; kiti laikydavo juos piene, bet ne senelis), šviežios ar keptos paprikos, balti garbanotų kopūstų lapai, topinambai, labai minkšti žiediniai kopūstai arba (nors, pasak senelio, tai buvo vargetų maistas) virtos daržovės – svogūnai, burokėliai, bulvės ar morkos. Valgydavau noriai ir daug, o seneliui patiko matyti, kaip tunku (sakydavo meiliai) nelyginant paršelis.

Taškydamasis seilėmis senelis man aiškindavo savo tiesas:

– Mano berniuk, revoliucija mus pavertė bedieviškos valstybės vergais, dar nelygesniais nei anksčiau, brolius pavertė priešais, Kainais. Turėti per daug laisvės blogai, negerai turėti ir viską, ko užsigeidžiama. Mūsų tėvai buvo vargingesni ir laimingesni, nes liko prie gamtos. Šiuolaikinis pasaulis mums davė garą, teršiantį laukus, mechanines stakles, palikusias be darbo daugybę vargšų, o jų išausti audiniai daug prastesni nei kadaise. Savo valiai paliktas žmogus

yra per daug blogas, kad būtų laisvas. Truputį jam reikalingos laisvės turi užtikrinti valdovas.

Tačiau labiausiai jis mėgdavo kalbėti apie abatą Baruelį. Atsimenu vaikystę ir kone matau abatą Baruelį, tarsi gyvenantį mūsų namuose, nors jau seniai numirusį.

– Matai, berniuk, – girdžiu kalbantį senelį. – Revoliucijos beprotybei sujaukus visas Europos tautas, pasigirdo balsas, kad revoliucija buvo ne kas kita, kaip paskutinis naujausias tamplierių surengtas pasaulinis sąmokslas prieš sostą ir altorių, kitaip tariant, prieš karalių, ypač prieš Prancūzijos karalių, bei Švenčiausiąją Motiną Bažnyčią... Tai buvo abato Baruelio, praėjusio amžiaus pabaigoje parašiusio *Mémoires pour servir à l'histoire du jacobinisme**, balsas...

– Seneli, kuo čia dėti tamplieriai? – klausdavau, nors tą istoriją mokėjau atmintinai, bet turėjau suteikti seneliui progą dar sykį pašnekėti mėgstama tema.

– Berniuk, tamplieriai buvo galingas riterių ordinas, kurį Prancūzijos karalius sunaikino siekdamas pasisavinti turtus, o daugumą jų pačių sudegino ant laužo. Tačiau išlikusieji susibūrė į slaptą ordiną, kurio tikslas buvo atkeršyti Prancūzijos karaliui. Išties, kai iš po giljotinos nusirito karaliaus Liudviko galva, kažkoks nepažįstamasis užlipo ant pakylos ir iškėlęs tą vargšę galvą sušuko: „Žakai de Molė, už tave atkeršyta!“ O Molė buvo didysis tamplierių magistras, karaliaus paliepimu sudegintas atokiausiame Paryžiaus Sitė salos kyšulyje.

– Kada gi tas Molė buvo sudegintas?

– Tūkstantis trys šimtai keturioliktaisiais.

– Bet, seneli, paskaičiuokim, juk tai beveik penki šimtai metų iki revoliucijos. Kaip tamplieriams tuos penkis šimtus metų pavyko slapstytis?

---

* *Atsiminimai jakobinų istorijai suprasti* (*pranc.*).

– Jie įsiliejo į senąsias katedrų statytojų gildijas, iš tų gildijų kilo anglų masonai, o taip jie vadinasi todėl, kad laikė save *free masons*, kitaip tariant, laisvaisiais mūrininkais.

– Kam mūrininkams revoliucija?

– Baruelis atskleidė, kad tamplierius ir laisvuosius mūrininkus užvaldė ir sugadino Bavarijos iliuminatai! Siaubinga sekta, sukurta tokio Vaishaupto, kiekvienas jos narys pažinojo tik savo tiesioginį vyresnįjį ir nieko nenumanė nei apie aukščiausius vadus, nei apie jų užmačias, o sektos tikslas buvo ne tik sunaikinti sostą ir altorių, bet ir sukurti visuomenę be įstatymų ir moralės, visas jos turtas būtų buvęs bendras, taip pat ir moterys, teatleidžia man Dievas, kad pasakoju tokius dalykus berniukui, bet juk reikia pažinti Šėtono pinkles. Su Bavarijos iliuminatais dvejopais saitais buvo susieti ir tie, kurie neigė bet kokį tikėjimą, sukūrusieji tą pasibjaurėtiną „Enciklopediją“, kalbu apie Volterą, d'Alamberą, Didro ir visus tuos, kurie iliuminatų pavyzdžiu Prancūzijoje skelbė Švietimo amžių, Vokietijoje – Nušvitimo, arba Apšvietos, amžių, ir kurie galiausiai, slapta susirinkę parengti karaliaus nuvertimo, įkūrė Jakobinų klubą – jo pavadinimas kaip tik ir kilęs iš Žako de Molė vardo. Štai koks sąmokslas sukėlė Prancūzijos revoliuciją!

– O tas Baruelis viską perprato...

– Tik jis nesuprato, kaip iš krikščionių riterių branduolio galėjo rastis Kristui priešiška sekta. Žinai, čia kaip su raugu, jei jo nėra – tešla nekyla, neauga, ir negali iškepti duonos. Kokio raugo kažkas – gal likimas, gal velnias – įdėjo į dar sveiką tamplierių ir laisvųjų mūrininkų grupuotę, kad rastųsi šėtoniškiausia visų laikų sekta? – čia senelis nutildavo, sunerdavo rankas lyg norėdamas geriau susikaupti, gudriai šyptelėdavo ir su pasvertu pergalingu kuklumu pareikšdavo: – Pirmasis išdrįso jam tai pasakyti tavo senelis, berniuk. Perskaitęs Baruelio knygą nedelsdamas parašiau jam laišką. Berniuk, eik, atnešk skrynelę.

Darydavau ką lieptas, senelis atrakindavo skrynelę auksiniu



...kone matau abatą Baruelį, tarsi gyvenantį mūsų namuose, nors jau seniai numirusį.

rakteliu, kurį nešiodavo pasikabinęs ant kaklo, ir išimdavo iš jos per keturiasdešimt metų pageltusį popieriaus lapą.

– Čia to laiško, kurį gražiai perrašęs nusiunčiau Barueliui, originalas.

Matau, kaip senelis skaito su dramatiškomis pauzėmis.

Pone, leiskite man, tik paprastam kareiviui, kuo nuoširdžiausiai pasveikinti jus parašius knygą, kurią pamatuotai galime vadinti tobuliausiu pastarojo amžiaus kūriniu. Ak! Kaip teisingai jūs demaskavote tas niekingas sektas, kurios grindžia kelią Antikristui ir yra negailestingas ne tik krikščionių religijos, bet ir kiekvieno tikėjimo, kiekvienos visuomenės, kiekvieno ordino priešas. Tačiau yra ir to-

kia sekta, apie kurią teužsiminėte. Gal padarėte tai tyčia, nes ji žinomiausia, todėl mažiausiai bauginanti. Betgi, mano galva, dabar ji – kraupiausia galybė, jei atsižvelgtume į jos turtus ir beveik visų Europos valstybių jai teikiamą globą. Pone, jau supratote, kad kalbu apie judėjų sektą. Atrodytų, ji yra atskirta nuo kitų sektų ir joms priešiška, bet iš tikro taip nėra. Tereikia, kad kuri nors iš sektų pasirodytų nepalanki krikščionims, ir ši tuoj ims ją mylėti, remti bei ginti. Argi nematėme, argi nematome, kaip ji švaisto savo auksą ir pinigus remdama moderniuosius sofistus, laisvuosius mūrininkus, jakobinus, iliuminatus? Taigi žydai su visais kitais sektantais yra viena klika, kuri, jei tik pajėgtų, sunaikintų patį krikščionio vardą. Ir nemanykite, pone, kad perdedu. Kalbu tik tai, ką esu girdėjęs iš pačių žydų...

– Kaip galėjote tai sužinoti iš žydų?

– Buvau vos perkopęs dvi dešimtis metų jaunas Savojos kariuomenės karininkas, kai Napoleonas užėmė Sardinijos karalystę, sumušė mus ties Milezimu, o Pjemontas prijungtas prie Prancūzijos. Tai buvo bedievių bonapartininkų triumfas, jie medžiojo mus, karaliaus karininkus, kad pakabintų ant šakos. Kalbėta, kad verčiau nevaikščiotume uniformuoti, o geriausia – išvis nesirodytume gatvėje. Mano tėvas buvo prekeivis ir turėjo ryšių su lupikautoju žydu, kuris jau nė nežinau už ką buvo jam skolingas, tad kol viskas nurims ir aš išvyksiu iš miesto pas kažkokius giminaičius Florencijoje, šiam tarpininkaujant kelioms savaitėms įtaisė mane – žinoma, brangiai sumokėjęs – į kambarėlį gete, kuris anuomet buvo kaip tik už mūsų namo, tarp San Filipo ir Rozinos gatvių. Man nepatiko trintis tarp tų žmogystų, tačiau tai buvo vienintelė vieta, kur niekas nekėlė kojos, žydai iš ten negalėjo išeiti, o dori žmonės jos vengė.

Čia senelis prisidengdavo akis rankomis lyg norėdamas nuvyti slogų reginį.

– Taip laukdamas, kol praūš audra, gyvenau toje bjaurioje skylėje, kur viename kambaryje – jame buvo ir virtuvė, stovėjo lova ir

išvietės kibiras – kartais grūdosi net aštuoniese, kankinami anemijos, vaškine, pamėlusia nelyginti Sevro porcelianas oda, ieškantys nuošalesnių kampų, apšviesti tik žvakės šviesos. Veidai be lašo kraujo, gelsvo atspalvio, žuvies klijų spalvos plaukai, neapsakomai raudonos barzdos, o jei barzda juoda, tai blizgėjo it nudrengtas redingotas... Dvokiančiame būste negalėdavau apsikęsti, tad sukdavau ratus per penkis kiemus, kuriuos puikiai atsimenu – Didysis kiemas, Kunigų kiemas, Vynuogienojų kiemas, Užeigos kiemas ir Terasos kiemas, – jungiamus baugių dengtų koridorių – Tamsiųjų galerijų. Dabar žydų sutiksi net Karolio aikštėje, ką jau ten, jų pilna visur, nes Savojos kunigaikščiai jau pasidavė, tačiau anuomet jie gyveno susigrūdę tuose niekada saulės nematančiuose skersgatviuose, ir toje pasibjaurėtinoje purvinoje minioje nebūčiau pajėgęs ištverti, jei nebūčiau taip beprotiškai bijojęs bonapartininkų...

Čia senelis nutildavo ir nosinaite šluostydavo lūpas lyg norėdamas atsikratyti nekenčiamo skonio.

– Tai jie mane išgelbėjo, kokia gėda. Mes, krikščionys, juos niekinome, bet ir jie nebuvo mums malonūs, negana to, mūsų nekentė ir nekenčia iki šiol. Todėl sakydavau, esą gimiau Livorne, žydų šeimoje, bet nuo jaunumės augintas giminaičių, kurie, nelaimei, mane pakrikštijo, bet širdyje visada likau žydas. Regis, tokios išpažintys nėmaž jų nestebino, nes, pasak jų, daugelį ištiko manasis likimas ir tai jau niekam nerūpi. Tačiau savo kalbomis pelniau Terasos kieme prie macų kepimo krosnies gyvenančio senio pasitikėjimą.

Pasakodamas apie tą susitikimą senelis pagyvėdavo, o vartydamas akis ir mosikuodamas rankomis kalbėdamas mėgdžiojo žydą, apie kurį pasakojo. Tas Mordechajus, regis, buvo kilęs iš Sirijos, o Damaske jam nutikusi labai liūdna istorija. Mieste pradingo berniukas arabas, ir iš pradžių niekas nepagalvojo apie žydus, nes manyta, kad šie žudo tik krikščionių vaikus. Bet paskui griovyje rado supjaustyto į gabalėlius ir sugrūsto piestoje lavonėlio liekanas. Nusikaltimas labai panėšėjo į tą, kuo paprastai kaltinami žydai, tad

žandarai nutarę, jog artinantis Paschai šiems prireikė krikščionių kraujo macų tešlai, o negalėdami pagauti krikščionių vaiko judėjai sučiupo arabiuką, pakrikštijo, o paskui žvėriškai nužudė.

– Žinai, – aiškindavo senelis, – krikštas galioja visada, nesvarbu, kas krikštija, jei tik krikštas atliekamas Šventosios Romos bažnyčios intencijomis, tą klastūnai žydai puikiai žino ir nė kiek nesigėdija tarti: „Krikštiju tave lygiai taip, kaip tą darytų krikščionis, kurio stabmeldyste netikiu, bet kurią jis išpažįsta visiškai tikėdamas." Taip vargšui kankinėliui bent nusišypsojo laimė patekti į Rojų, tegul ir velnio dėka.

Netrukus įtartas Mordechajus. Kad priverstų jį prisipažinti, surišo už nugaros rankas, pakabino ant kojų svarmenis ir kokį tuziną kartų skridiniu aukštai pakėlę numetė žemėn. Tada pakišo po nosimi sieros ir panardino į ledinį vandenį, o kai šis iškišdavo galvą, murkdydavo gilyn, kol galiausiai viską prisipažino. Kalbėta, kad norėdamas nutraukti savo kančias nelaimingasis išdavė ir penkių tautiečių vardus, šie, nors niekaip su tuo nesusiję, buvo nuteisti myriop, o jis išnarintomis galūnėmis paleistas į laisvę, tačiau jau suvis netekęs proto, ir kažkoks geradarys įsodino jį į prekinį laivą, plaukiantį į Genują, antraip žydai būtų užmėtę akmenimis. Dar kalbėta, kad laive jį sugundė barnabitas įtikinęs apsikrikštyti, jis priėmė krikštą tikėdamasis pagalbos Sardinijos karalystėje, bet širdyje liko ištikimas tėvų tikėjimui. Taigi, tapo krikščionių vadinamu maranu, bet atvykęs į Turiną ir pasiprašęs prieglobsčio gete išsigynė atsivertęs, tad daugelis jį laikė netikru žydu, širdyje puoselėjančiu naująjį krikščionišką tikėjimą, kitaip tariant, dukart maranu. O kad niekas negalėjo patikrinti iš užjūrių atsklidusių gandų, pasinaudodamas pamišėliams rodoma pagaila jis gyveno iš visų nors ir šykščios malonės lūšnoje, kurioje nebūtų drįsęs įsikurti net geto gyventojas.

Senelio manymu, kad ir ką jis padarė Damaske, bet proto tikrai neprarado. Jį paprasčiausiai degino neslopstanti neapykanta krikščionims, ir toje belangėje lūšnoje drebančia ranka laikydamas se-

nelį už riešo, įsmeigęs į jį tamsoje žaižaruojančias akis prisipažino nuo tada gyvenimą paskyręs kerštui. Pasakojo, kad Talmude parašyta nekęsti visų krikščionių, tad šiems sužlugdyti žydai sukūrė laisvuosius masonus, o jis esąs vienas iš slaptų vyriausiųjų, vadovaująs Neapolio ir Londono ložėms, tik negalįs to atskleisti ir turįs slapstytis, likti nežinomas ir atsiskyręs, antraip jį papjausią visur jo ieškantys jėzuitai.

Kalbėdamas vis dairėsi aplink, tarsi iš bet kurios tamsios kertės galėtų tuoj išlįsti durklu ginkluotas jėzuitas, paskui garsiai išsipūtė nosį, kiek padejavo dėl savo liūdnos padėties, gudriai ir kerštingai šyptelėjo, mėgaudamasis tuo, kad visas pasaulis nė nenumano apie siaubingą jo galybę, pasibjaurėtinai patapšnojo Simoninio ranką ir klejojo toliau. Sakė, jei tik Simoninis panorėtų, sekta mielai jį priglausianti, o jis pats padėsiantis jam tapti slapčiausios masonų ložės nariu.

Atskleidė, kad žydai buvę ir Manis, manichėjų sektos pranašas, ir liūdnai pagarsėjęs Kalnų Senis, kvaišalais svaiginęs savo asasinus ir siųsdavęs žudyti krikščionių valdovų. Kad ir masonus, ir iliuminatus įkūrė žydai, iš žydų kilusios ir visos prieš krikščionis nusiteikusios sektos, jų pasaulyje dabar tiek daug, kad joms priklauso milijonai abiejų lyčių, visų padėčių, rangų ir reputacijos žmonių, daugybė dvasininkų, netgi vienas kitas kardinolas, ir tikimasi, kad į jų pusę netrukus pereis ir popiežius (ilgainiui senelis mėgdavo pareikšti, jog tai labai tikėtina į Petro sostą sėdus tokiam dviveidžiui kaip Pijus IX). Krikščionims klaidinti jie ir patys dažnai apsimesdavo krikščionimis, keliaudavo iš vienos šalies į kitą su suklastotais krikšto dokumentais, įsigytais iš papirktų klebonų, tikėdamiesi pinigų galia ir suktybėmis pasiekti, kad visų šalių vyriausybės pripažintų jiems pilietybę, ir daugelis šalių ją jau yra pripažinusios, o įgiję tokias pat pilietines teises kaip ir kiti gyventojai jie ims supirkinėti namus ir sklypus, lupikaudami atims iš krikščionių teises į žemę ir turtus, mažiau nei per šimtą metų taps pasaulio valdovais,

sunaikins visas kitas sektas ir iškels savąją, krikščionių bažnyčias pavers sinagogomis, o juos pačius – vergais.

– Taigi, – baigdavo senelis, – štai apie ką rašiau Barueliui. Gal kiek perdėjau taręs, kad tai, ką man patikėjo vienas žydas, sužinojau iš jų visų, bet buvau ir tebesu tikras, jog senis kalbėjo tiesą. Taip ir parašiau, o dabar leisk man baigti skaityti.

Ir senelis skaitydavo toliau.

Taigi, pone, štai kokie klastingi žydų tautos planai, apie kuriuos man savo ausimis teko girdėti... Tad būtų labai geidautina, jei tokia veikli ir iškili plunksna kaip jūsiškė atvertų minėtoms vyriausybėms akis ir pamokytų jas priversti šią tautą grįžti į deramą skurdą, kurį visada rūpinosi palaikyti mūsų tėvai, labiau politiškai išprusę ir sveiko proto turėję daugiau už mus. Todėl, pone, prašau jus tai padaryti, melsdamas atleisti kareiviui italui visas klaidas, kokias tik rasite šiame laiške. Linkiu, kad Dievo ranka gausiai atlygintų už jūsų išmintingus raštus, kuriais praturtinote savo Bažnyčią, ir kad jus skaitantiems Jis įkvėptų kuo didžiausią pagarbą ir giliausią prielankumą, kuriuos ir aš turiu garbės, pone, jums išreikšti kaip jūsų nuolankiausias ir klusniausias tarnas Džovanis Batistas Simoninis.

Tada senelis dėdavo laišką į skrynelę, o aš klausdavau:

– Ką gi atsakė abatas Baruelis?

– Nesiteikė atsakyti. Bet Romos kurijoje turėjau keletą gerų bičiulių ir iš jų sužinojau, kad tas bailys išsigandęs, esą šioms tiesoms pasklidus prasidės žydų skerdynės, o jis nenorėjęs jų sukelti, nes, pasak jo, ir tarp žydų buvę nekaltų žmonių. Įtakos turbūt turėjo ir to meto Prancūzijos žydų intrigos, kai Napoleonas nusprendė susitikti su Didžiosios sinedrijos atstovais ir gauti jų paramą savo užmojams, tad, matyt, kažkas įspėjo abatą nedrumsti ramybės. Vis dėlto Baruelis negalėjo nutylėti, todėl persiuntė mano laiško originalą popiežiui Pijui VII, o nuorašus daugeliui vyskupų. Tačiau tuo nesibaigė, nes jis perdavė laišką ir kardinolui Fešui, anuometiniam Galijos arkivyskupui, kad šis praneštų Napoleonui. Ir Paryžiaus

policijos viršininkui. Paryžiaus policija, kaip man pasakė, Romos kurijoje pasiteiravo, ar esu patikimas asmuo – o toks, velniai rautų, ir buvau – ir kardinolai negalėjo to paneigti! Žodžiu, Baruelis veikė slapčiomis, nenorėdamas sukiršinti širšyno labiau, nei sukiršino jo knyga, tačiau patyliukais paskelbė mano atradimus pusei pasaulio. Žinok, kad Baruelį mokė jėzuitai, kol Liudvikas XV neišgujo jų iš Prancūzijos, paskui jis gaudavo iš ordino nurodymus kaip pasaulietinis kunigas, o Pijui VII grąžinus ordinui teises vėl tapo jėzuitu. Juk žinai, esu karštas katalikas ir didžiai gerbiu visus, vilkinčius sutaną, bet jėzuitas iš tiesų visada ir liks jėzuitas, jis viena kalba, kita daro, o jei ką daro, tai visai ką kita kalba, ir Baruelis elgėsi ne kitaip...

Senelis kikendavo taškydamasis seilėmis pro kelis dar likusius dantis, pralinksmintas tokio savo akiplėšiškumo.

– Taigi, mano Simoninai, – baigdavo – aš senas, neturiu pašaukimo būti balsu tyruose, kas nenorėjo manęs paklausyti, atsakys prieš Viešpatį, bet jums, jaunimui, perduodu savo liudijimo deglą, nes prakeiktieji žydai tampa vis galingesni, o mūsų bailys valdovas Karolis Albertas vis atlaidesnis. Tačiau susimokę jie nuvers ir jį...

– Nejau ir čia, Turine, rezgamas sąmokslas? – paklausiau.

Saulėlydžio šešėlių aptemdytame kambaryje senelis apsidairydavo, lyg kas klausytųsi:

– Ir čia, ir visur, – atsakydavo. – Jie – prakeiktoji rasė, o Talmude, kaip tvirtina skaičiusieji, sakoma, kad žydai turi keikti krikščionis tris kartus per dieną ir melsti Dievą, kad sunaikintų ir nušluotų juos nuo žemės paviršiaus, o jei kuris iš jų sutiktų krikščionį ant bedugnės krašto, privaląs nustumti žemyn. Žinai, kodėl esi Simoninas? Norėjau, kad tėvai tave pakrikštytų šventajam Simoninui iš Trento atminti – tam kankiniui vaikeliui, kurį penkioliktame amžiuje žydai pagrobė Trente, nužudė ir sukapojo į gabalėlius, o kraują panaudojo apeigoms.

* * *

„Jei neklausysi ir tuoj pat neisi miegoti, šiąnakt tave aplankys baisusis Mordechajus." Taip mane gąsdina senelis. O aš savo kambarėlyje pastogėje niekaip negaliu užmigti, klausausi kiekvieno seno namo girgždesio ir kone girdžiu mediniais laiptais žengiantį siaubingą senį, ateinantį manęs nusitempti į savo pragarišką būstą, kur priverstų valgyti nekildintą duoną, užmaišytą su nukankintų kūdikių krauju. Viskas susipina su mamos Teresės, kaip vadinome vis dar šlepsinčią po namus seną, dar mano tėvą pienu žindžiusią tarnaitę, pasakojimais, ir girdžiu, kaip pasičepsėdamas Mordechajus bamba: „Uku uku, uodžiu kvapą krikščioniukų."

* * *

Man jau beveik keturiolika, ir daug sykių norėjau nueiti į getą, dabar jau išplitusį už senųjų ribų, nes ir pačiame Pjemonte neliko daugybės apribojimų. Taip besisukiodamas to uždrausto pasaulio paribyje gal sutinku ir žydų, mat girdėjau, jog daugelis iš jų jau nusimetė tradicinius apdarus. Prasilenkiam su jais, sako senelis, persirengusiais, patys to nežinodami. Taip dairydamasis prie geto sutinku juodaplaukę mergaitę, ji kas rytą eina per Karolio aikštę į gretimą krautuvę, nešdama skepeta uždengtą pintinę su nežinia kuo. Liepsningas žvilgsnis, aksominės akys, įrudusi oda... Negali būti, kad ji žydė, kad tėvai, pasak senelio, plėšriomis kumpomis nosimis ir nuodų sklidinomis akimis, būtų galėję pagimdyti tokią moterį. Tačiau ji negalėjo ateiti iš niekur kitur, tik iš geto.

Pirmą kartą žiūriu į kitą moterį, ne į mamą Teresę. Einu ten kiekvieną rytą, o pamatęs ją tolumoje jaučiu, kaip ima daužytis širdis. Rytais, kai jos nematau, sukiojuos po aikštę lyg ieškodamas kelio pabėgti, bet nebėgu nė vienu iš rastųjų, o tebestypsau ten, nors namuose senelis jau seniai manęs laukia, sėdėdamas prie stalo ir tūžmingai maigydamas duonos trupinius.

Vieną rytą išdrįstu prie mergaitės prieiti ir nuleidęs akis klausiu,



...kone girdžiu mediniais laiptais žengiantį siaubingą senį, ateinantį manęs nusitempti į savo pragarišką būstą, kur priverstų valgyti nekildintą duoną, užmaišytą su nukankintų kūdikių krauju.

ar galėčiau panešti pintinę. Išdidžiai tarmiškai ji atsako puikiai galinti pati ją pasinešti. Kreipiasi į mane ne *monssü*, o *gagnu*, berniuk. Daugiau jos neieškojau, niekada nebemačiau. Mane pažemino Siono dukra. Gal todėl, kad esu storas? Tačiau būtent tada prasidėjo mano karas su Ievos dukterimis.

* * *

Vaikystėje senelis neleido manęs į valstybinę mokyklą pasakęs, kad ten moko tik karbonarai ir respublikonai. Visus tuos metus leidau namuose vienas, valandų valandas apmaudžiai stebėdamas upės pakrantėje žaidžiančius vaikus, lyg šie būtų atėmę kažką, kas priklausė man, o likusį laiką uždarytas kambaryje mokiausi su tėvu jėzuitu, kurį senelis atsižvelgdamas į mano amžių išrinkdavo iš jį supusių juodvarnių. Visų tų mokytojų nekenčiau ne tik todėl, kad jie kalė mokslus daužydami lazdele per pirštus, bet ir dėl to, kad tėvas (tada, kai probėgšmais mane užkalbindavo) man diegė neapykantą kunigams.

– Mano mokytojai ne kunigai, o tėvai jėzuitai, – sakydavau.

– Dar blogiau, – atšaudavo tėvas. – Niekada nepasitikėk jėzuitais. Ar žinai, ką parašė kunigas (taip, įsidėmėk, kunigas, o ne masonas, karbonaras, šėtono iliuminatas, kaip mane vadina, o angeliško gerumo kunigas abatas Džobertis)? Jėzuitizmas diskredituoja, puola, skaudina, šmeižia, persekioja, žlugdo laisvos dvasios žmones, jėzuitizmas išveja iš valstybinės tarnybos gerus ir gabius, jie pakeičiami nevykėliais ir bailiais, jėzuitizmas lėtina, užkerta, trukdo, bukina, silpnina, šimtais būdų griauna viešąjį ir privatų švietimą, skleidžia apmaudą, nepatiklumą, priešiškumą, neapykantą, barnius, matomus ir slaptus asmenų, šeimų, klasių, valstybių, vyriausybių ir tautų nesutarimus, jėzuitizmas silpnina protus, tingumu pažaboja širdis ir valią, jaunuolius išsekina perdėta drausme, brandaus amžiaus žmones žlugdo nuolankia, veidmainiška morale, užmuša, atšaldo, nutraukia daugumos draugystę, šeimos meilę, sūnaus prieraišumą,

šventą tėvynės meilę... Nėra pasaulyje kitos tokios beširdės (rašė jis), žiaurios ir negailestingos sektos kaip Jėzaus draugija, kai tik prireikia ginti savuosius interesus. Lipšniu, meilikaujančiu veidu, saldžiais it medus žodžiais, malonia ir draugiška pagalba jėzuitas, jei tik deramai laikosi ordino tvarkos ir vyresniųjų priesakų, pridengia savo geležinę sielą, nepažįstančią švenčiausių jausmų ir tauriausios meilės. Jis iš tiesų įgyvendina Makiavelio priesaką sprendžiant tėvynės likimą nepaisyti nei tiesos, nei netiesos, nei gailesčio, nei žiaurumo. Todėl jie nuo vaikystės ugdomi kolegijose, kad nepažintų šeimos meilės, neturėtų draugų, būtų pasirengę vyresnybei pranešti apie menkiausią artimo bendramokslio klaidą, suvaldytų kiekvieną širdies virpesį ir puoselėtų beatodairišką paklusnumą *perinde ac cadaver**. Džobertis rašė, kad Indijos fazingarai, arba smaugikai, savo dievams aukoja pasmaugtų ar papjautų priešų kūnus, o Italijos jėzuitai žudo sielas liežuviu kaip gyvatės arba plunksna.

Nors visada nusišypsodavau pamatęs, kad kai kurias iš tų minčių Džobertis nusirašė iš prieš metus išleisto Eženo Siu romano „Amžinasis žydas“, – užbaigdavo tėvas.

* * *

Tėvas. Juodoji šeimos avis. Jei klausytum senelio, jis susidėjo su karbonarais. Kalbėdamas apie senelio įsitikinimus jis pusbalsiu sakydavo neklausyti jo svaičiojimų, tačiau ar drovėdamasis, ar iš pagarbos tėvo idėjoms, ar todėl, kad manim nesidomėjo, vengdavo kalbėti apie savo paties idealus. Bet man užteko slapčia pasiklausyti senelio pokalbių su tėvais jėzuitais ar mamos Teresės plepalų su sargu, kad suprasčiau, jog tėvas susidėjo su tais, kurie pritarė revoliucijai ir Napoleonui, ir netgi kalbėjo, kad Italija turėtų atsikratyti Austrijos imperijos, Burbonų ir popiežiaus priespaudos ir tapti (to žodžio seneliui girdint negalėjai tarti) Tauta.

---

* Kaip negyvėliai (*lot.*).

* * *

Mano mokslo pagrindus padėjo tėvas Pertuzas kiaunės profiliu. Tėvas Pertuzas pirmasis mokė mane mūsų laikų istorijos (o senelis mokė senosios).

Paskui pasklido gandai apie karbonarų sąjūdžius, apie kuriuos sužinodavau iš išvykusiam tėvui siunčiamų laikraščių, kuriuos nustverdavau, kol senelis nespėdavo sunaikinti. Dar atsimenu, kad lotynų ir vokiečių kalbų mane mokė tėvas Bergamaskis, toks artimas senelio draugas, jog namuose jam buvo skirtas kambarys netoli manojo. Tėvas Bergamaskis... Kitaip nei tėvas Pertuzas, jis buvo jaunas dailus vyras banguotais plaukais, gražių bruožų veidu, iškalbingas ir bent jau namuose oriai dėvėdavęs tvarkingą sutaną. Atmenu jo baltas rankas laibais pirštais su kiek ilgesniais, nei tikėtumeis iš bažnyčios tarno, nagais.

Matydamas mane palinkusį prie knygų, dažnai atsisėsdavo už nugaros ir glostydamas plaukus imdavo kalbėti apie daugybę naivaus jaunuolio tykančių pavojų ir aiškinti, jog karbonarų judėjimas yra ne kas kita, kaip didesnės rykštės – komunizmo – priedanga.

– Iki pastarojo meto, – sakydavo, – komunistai neatrodė baisūs, tačiau dabar, po Maršo (regis, taip tardavo tą vardą) manifesto, privalome atskleisti jų žabangas. Tau dar neteko girdėti apie Babetę iš Interlakeno. Savo prosenelio Vaishaupto verta dukraitė, ji vadinta šveicarų komunizmo Švenčiausiąja Mergele.

Kažin kodėl tėvą Bergamaskį labiau domino ne maištai Milane ar Vienoje, apie kuriuos anomis dienomis daug kalbėta, o religiniai Šveicarijos katalikų ir protestantų kivirčai.

– Babetė gimė iš apgaulės ir augo apsupta apsirijėlių, vagių, plėšikų ir kraujo. Dievą pažino tik girdėdama jį nuolat keikiamą. Per susirėmimus Liucernos apylinkėse radikalai susidorojo su keliais katalikais iš pirmųjų kantonų, ir būtent Babetės namuose jiems išplėštos širdys ir išluptos akys. Po grožio mantija Babetė vėjo plaikstomais ilgais geltonais it Babilono kekšės plaukais slėpė esan-

ti slaptųjų draugijų šauklė, demonė, rezganti tų paslaptingų gaujų intrigas ir gudrybes, ji pasirodydavo netikėtai ir pradingdavo akies mirksniu kaip piktasis elfas, žinojo slapčiausias paslaptis, diplomatines depešas išplėšdavo nė neperlaužusi antspaudų, it gyvatė įsmukdavo į slapčiausius Vienos, Berlyno, net Peterburgo kabinetus, padirbinėjo vekselius, klastojo pasų numerius, vaikystėje išmoko nuodijimo meno ir sektos įsakyta deramai juo naudodavosi. Atrodė apsėsta Šėtono, tiek turėjo karštos gyvasties ir toks kerintis buvo jos žvilgsnis.

Išplėtęs akis stengiausi nesiklausyti, bet naktimis sapnuodavau Babetę iš Interlakeno. Nors ir mėginau snūduriuodamas išmesti iš galvos šviesiaplaukės demonės, be abejonės, ant nuogų pečių užkritusiais plaukais, tos šėtoniškos ir kvapnios šmėklos geidulingai alsuojančia krūtine, bedieviškos ir nuodėmingos, paveikslą, bet ilgėjausi jos kaip sektino pavyzdžio ir, nors mane apimdavo siaubas vien nuo minties paliesti ją pirštais, troškau būti kaip ji, toks pats visagalis slaptasis agentas, keičiantis pasų numerius ir nešantis pragaištį priešingos lyties aukoms.

* * *

Mano mokytojai mėgo skaniai pavalgyti, šios ydos ir aš neatsikračiau net suaugęs. Prisimenu užstalės nuotaiką, jei ne linksmą, tai bent apsimestinai rimtą, kai gerieji tėvai aptarinėdavo senelio jiems paruošto mėsos troškinio tobulą skonį.

Jam reikia mažiausia pusės kilogramo jautienos filė, uodeginės, šlauninės, rūkytos dešros, veršiuko liežuvio, galvos, virtos kiaulienos dešros, vištienos, svogūno, dviejų morkų, dviejų lapinių salierų, ryšelio petražolių. Viską išvirti užtrunka skirtingą laiką, nelygu mėsa. Bet, kaip primindavo senelis, o tėvas Bergamaskis patvirtindavo įnirtingai linksėdamas galva, vos sudėjus mėsą ant padėklo, kuris bus nešamas ant stalo, reikia ją apiberti sauja rupios druskos ir apipilti keliais samčiais karšto sultinio skoniui sustiprinti. Garnyro

nedaug, gal kelios bulvės, bet daug padažų – vynuoginis garstyčių, krienų, garstyčių su vaisiais, o svarbiausia (čia senelis nesileisdavo į jokius kompromisus) – žaliasis užpilas: sauja petražolių, keturių ančiuvių filė, bandelės minkštimas, šaukštelis kaparėlių, skiltelė česnako, virto kiaušinio trynys. Viską gerai sutrinti su alyvuogių aliejumi ir actu.

Atmenu, tokie buvo mano vaikystės ir paauglystės malonumai. Ko dar geidauti?

* * *

Tvanki popietė. Mokausi. Tėvas Bergamaskis tylėdamas atsisėda už manęs, pirštais suspaudžia sprandą ir šnabžda, kad tokiam dievobaimingam, tokiam geram berniukui, kuris norėtų išvengti kitos lyties gundymų, jis galįs duoti ne tik tėvišką draugystę, bet ir šilumą bei meilę, kokią gali duoti subrendęs vyras.

Nuo tada jokiam kunigui neleidžiu savęs paliesti. Gal persirengiu abatu Dala Pikola, kad galėčiau liesti kitus?

* * *

Tačiau artėjant mano aštuonioliktajam gimtadieniui senelis, norėjęs, kad tapčiau advokatu (Pjemonte advokatais vadinami visi baigę teisės studijas), pagaliau sutiko išleisti mane iš namų ir pasiuntė į universitetą. Pirmą kartą bendravau su savo bendraamžiais, bet per vėlai, kad jais pasitikėčiau. Nesupratau, kodėl jie prislopintai kikena ir supratingai susižvilgčioja kalbėdami apie moteris, ir leidžia per rankas prancūziškas knygas su bjauriomis graviūromis. Mieliau likdavau vienas ir skaitydavau. Tėvas iš Paryžiaus prenumeravo *Le Constitutionnel*, kuris dalimis spausdino Siu „Amžinąjį žydą", ir aš, žinoma, tą knygą ryte rijau. Iš jos sužinojau, kaip niekingoji Jėzaus draugija, siekdama užvaldyti kieno nors palikimą, rezgė kokčiausius nusikaltimus, pamynusi vargšų ir dorųjų teises. Tie skaitiniai mane ne tik paskatino nepasitikėti jėzuitais, bet ir



Išplėtęs akis stengiausi nesiklausyti, bet naktimis sapnuodavau Babetę iš Interlakeno.

atskleidė *feuilleton** malonumus: savo namų palėpėje radau dėžę su knygomis, kurias tėvas akivaizdžiai nuslėpė nuo senelio (kaip ir aš stengiausi nuo jo nuslėpti šią vienatvės ydą), ir, kol paskausdavo akys, ištisas popietes leidau su „Paryžiaus paslaptimis", „Trimis muškietininkais", „Grafu Montekristu"...

Prasidėjo nuostabūs 1848 metai. Kiekvienas studentas džiūgavo, kad į popiežiaus sostą sėdo kardinolas Mastajus Feretis, kuriam prieš dvejus metus popiežius Pijus IX suteikė amnestiją už politinius nusikaltimus. Metų pradžioje Milane kilo pirmieji maištai prieš austrus, ir miestiečiai, siekdami sukelti imperijos karališkojo iždo krizę, netgi liovėsi rūkę (mano bičiuliams turiniečiams tie draugai milaniečiai, ramiai laikęsi prieš kareivius ir policijos pareigūnus, provokavusius juos kvapniausiais cigarų dūmais, atrodė tikri didvyriai). Tą pat mėnesį kilo revoliuciniai sąjūdžiai Abiejų Sicilijų karalystėje, ir Ferdinandas II pažadėjo konstituciją. Tačiau vasarį Paryžiuje liaudies sukilimas nuvertė nuo sosto Liudviką Pilypą ir buvo paskelbta (pagaliau ir vėl!) respublika, panaikinta mirties bausmė už politinius nusikaltimus bei vergovė ir suteikta visuotinė balso teisė, tad kovą popiežius palaimino ne tik konstituciją, bet ir spaudos laisvę ir atleido geto žydus nuo daugybės žeminamų apeigų bei priespaudos. Maždaug tuo metu konstituciją pripažino ir didysis Toskanos kunigaikštis, o Karolis Albertas paskelbė Sardinijos karalystės statutą. Ir pagaliau revoliuciniai Vienos, Bohemijos, Vengrijos sąjūdžiai bei penkios Milano sukilimo dienos privertė austrus pasitraukti, o pjemontiečių kariuomenė pradėjo karo veiksmus išlaisvintam Milanui prijungti prie Pjemonto. Mano draugai šnabždėjo ir apie komunistų manifesto pasirodymą, juo džiaugėsi ne vien studentai, bet ir darbininkai bei žemiausių luomų žmonės, ir visi tikėjo, kad netrukus paskutinis kunigas bus pakartas ant paskutinio karaliaus žarnų.

* Dalimis laikraščiuose spausdinamas romanas (*pranc.*).

Tačiau ne visos žinios buvo geros, nes Karolis Albertas mūšius pralaimėjo ir milaniečių bei visų patriotų buvo paskelbtas išdaviku, o Pijus IX, įbaugintas vieno iš savo ministrų žmogžudystės, spruko į Gaetą pas Abiejų Sicilijų karalių, veikė slapta ir pasirodė besąs mažiau liberalus nei dėjosi iš pradžių, o daugelis konstitucinių lengvatų buvo panaikintos... Bet į Romą atvyko Garibaldis su Madzinio patriotais, ir kitų metų pradžioje turėjo būti paskelbta Romos respublika.

Tėvas galutinai pradingo iš namų kovą, mama Teresė kalbėjo esanti tikra, kad jis prisidėjo prie sukilėlių milaniečių, bet apie gruodį vienas iš mūsų įnamių jėzuitų gavo žinią, esą tėvas pasiekęs madziniečius, patraukusius ginti Romos respublikos. Prislėgtas senelis svaidėsi siaubingomis pranašystėmis, kad *annus mirabilis* netrukus taps *annus horribilis*. Tais pačiais mėnesiais Pjemonto valdžia uždraudė jėzuitų ordiną ir konfiskavo jo turtus, o siekdama jį galutinai sunaikinti uždraudė ir jam artimus ordinus – Šventojo Karolio ir Švenčiausiosios Marijos bei ligvoritus.

– Ateina Antikristas, – aimanavo senelis ir matydamas, kaip pildosi liūdniausios Mordechajaus pranašystės, aišku, dėl visko, kas tik nutikdavo, kaltino žydų intrigas.

* * *

Senelis priglausdavo nuo liaudies įtūžio bėgančius tėvus jėzuitus, kol šiems pavykdavo įsiterpti į pasaulietinę dvasininkiją, o 1849 metų pradžioje daug jų atvyko slapta pabėgusių iš Romos ir visi pasakojo, kokie siaubingi ten dėjosi dalykai.

Tėvas Pakis. Perskaitęs Siu „Amžinąjį žydą" jame regėjau įsikūnijusį tėvą Rodeną, ištvirkusį jėzuitą, veikusį šešėlyje ir visus moralės principus aukojusį draugijos labui, nes jis kaip ir tėvas Rodenas vilkėjo pasaulietinius drabužius ir dėjosi nepriklausąs ordinui, kitaip tariant, nešiojo palaikį apsiaustą prisigėrusia prakaito, pleiskanomis nusėta apykakle, vietoj kaklaskarės ryšėjo

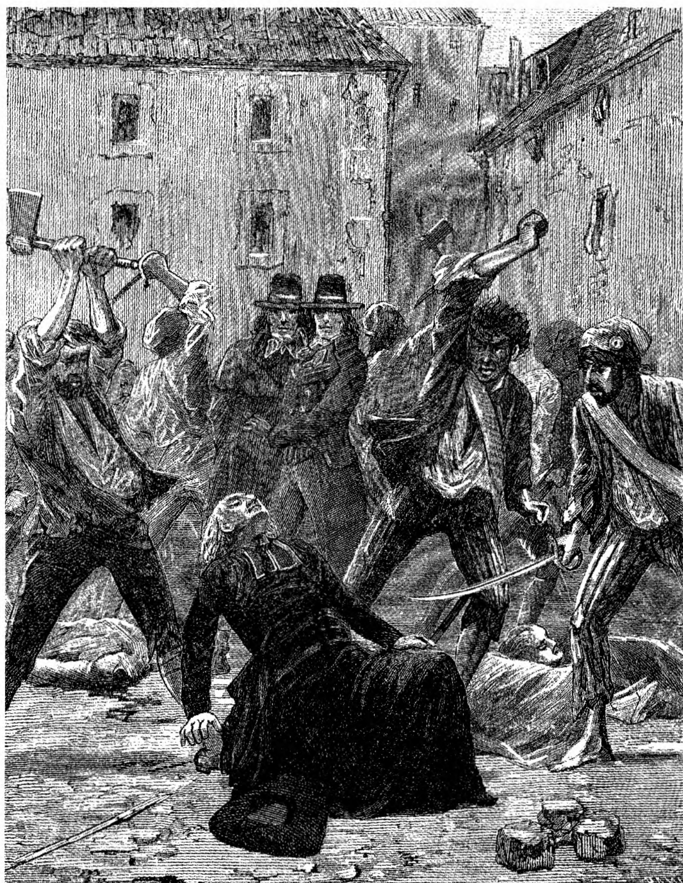
nosinę, vilkėjo nudrengtą juodos gelumbės liemenę, o savo dideliais, visada purvinais batais nesivaržydamas trypė gražiuosius mūsų namų kilimus. Aštrių bruožų, liesas, išblyškęs veidas, žili riebaluoti prie smilkinių prilipę plaukai, vėžlio akys, siauros pamėlusios lūpos.

Nesitenkindamas tuo, kad vien prisėdęs prie stalo sukeldavo pasidygėjimą, dar visiems atimdavo apetitą ir siaubingomis istorijomis, kurias pasakodavo pamokslininko tonu ir žodžiais:

– Bičiuliai, balsas man dreba, bet turiu jums pasakyti. Raupsai plinta iš Paryžiaus, ir nors Liudvikas Pilypas nebuvo šventasis, tačiau anarchiją pažabojo. Šiomis dienomis mačiau Romos liaudį! Bet ar išties tai buvo Romos liaudis? Apdriskusios, susivėlusios būtybės, kalėjimo atmatos, kurios už taurę vyno atsisakytų rojaus. Ne liaudis, o prastuomenė, pagimdyta Romoje niekingiausių Italijos ir užsienio miestų atmatų, garibaldiečių ir madziniečių, aklas visų blogybių įnagis. Jūs nė nežinote, kokių nuodėmingų piktadarybių pridarė respublikonai. Jie įsiveržia į bažnyčias, plėšia urnas su kankinių palaikais, pelenus leidžia pavėjui, o urnas verčia naktipuodžiais. Lupa šventuosius akmenis iš altorių, teplioja juos išmatomis, durklais bado Švenčiausiosios Mergelės statulas, šventųjų atvaizdams išduria akis ir anglimi prirašinėja nešvankybių. Vieną dvasininką, pasisakiusį prieš respubliką, įsitempė į pavartę, pervėrė durklu, išlupo akis ir išpjovė liežuvį, o paleidę žarnas apsuko aplink kaklą ir pasmaugė. Ir nemanykite, kad išlaisvinus Romą (kalbama, kad iš Prancūzijos turėtų ateiti pagalba) madziniečiai bus nugalėti. Jie suvirto iš visų Italijos provincijų, yra gudrūs ir apsukrūs, melagiai ir apgavikai, ryžtingi ir narsūs, kantrūs ir tvirti. Jie ir toliau telkiasi slapčiausiuose miesto užkaboriuose, gudriomis veidmainystėmis prasiskverbia į slapčiausius kabinetus, į policiją, kariuomenę, laivyną ir tvirtoves.

– O mano sūnus su jais, – rypavo senelis, palūžęs kūnu ir siela.

Ir patiekdavo puikios jautienos su barolo vynu.



Vieną dvasininką, pasisakiusį prieš respubliką, jie įsitempė į pavartę, pervėrė durklu, išlupo akis ir išpjovė liežuvį, o paleidę žarnas apsuko aplink kaklą ir pasmaugė.

– Mano sūnus niekada nesupras, koks puikus šis patiekalas su svogūnais, morkomis, salierais, šalavijais, rozmarinais, lauro lapais, gvazdikėliais, cinamonu, kadagio uogomis, druska, pipirais, sviestu, su alyvuogių aliejumi ir, žinoma, buteliu barolo, patiekiamas su kukurūzų arba bulvių koše, – sakydavo. – Kelkit, kelkit revoliuciją... Praradot gyvenimo skonį. Norit išvyti popiežių, kad paskui kimštumėt Nicos *bouillabaisse** pagal to žvejo Garibaldžio dūdelę... Neliko nieko švento.

* * *

Tėvas Bergamaskis dažnai apsirengdavo pasaulietiniais drabužiais ir pasakęs, kad negrįš kelias dienas, išeidavo neprasitaręs nei kur, nei ko. Tuomet užeidavau į jo kambarį, paimdavau sutaną, apsivilkdavau ir gėrėdavausi savimi veidrodyje sukdamasis šokio žingsniu. Lyg moteris, atleisk man, Viešpatie, o gal pamėgdžiodavau jį. Jei paaiškėtų, kad esu abatas Dala Pikola, vadinasi, būsiu aptikęs tolimas savo polinkio vaidinti ištakas.

Abito kišenėse radau pinigų (matyt, juos užmiršo dvasiškasis tėvas), tad nutariau pasimėgauti ir gomurio malonumais, ir tomis miesto vietomis, kurias dažnai girdėjau šlovinamas.

Taip apsitaisęs – nesuvokiau, kad tais laikais tai buvo provokacija – leidausi klajoti po *Balôn*, to kvartalo prie Rūmų vartų, skersgatvius, kur anuomet gyveno Turino padugnės ir būdavo verbuojama kariauna iš aršiausių miestą apnikusių barabų. Bet švenčių dienomis Rūmų vartų rajono turgus būdavo nepaprastai gyvas, žmonės stumdydavosi, grūsdavosi prie prekystalių, tarnaitės būriais eidavo į mėsines, vaikai pakerėti sustingdavo priešais kalnus riešutinių saldėsių, rajūnai pirkdavo vištas, žvėrieną ir dešras, restoranuose negalėdavai rasti laisvo staliuko, o aš braukdavau sutana per besiplaikstančius ponių apdarus ir pamaldžiai įsmeigęs žvilgsnį į savo sunertas rankas

* Žuvienė (*pranc.*).

vis dėlto akies kraštu stebėdavau skrybėlėtas, kepurėtas, apgaubtas šydu ar skepeta pridengtas moterų galvas ir svaigdavau nuo zujančių diližanų ir karietų, riksmų, klyksmų ir gaudesio.

Sujaudintas to bruzdesio, kurį tėvas ir senelis iki tol nuo manęs slėpė, kad ir dėl skirtingų priežasčių, nusigavau net iki vienos iš legendinių anuometinio Turino vietų. Apsitaisęs jėzuito apdaru ir piktdžiugiškai mėgaudamasis jo keliama nuostaba, eidavau į *Caffè al Bicerin* prie Paguodos šventyklos išgerti pienu, kakava, kava ar kitokiais aromatais dvelkiančio gėrimo iš į metalinį apsodą su ąsele įstatytos stiklinės. Anuomet dar nežinojau, kad po kelerių metų apie *bicerin* rašys net Aleksandras Diuma, vienas iš mano didvyrių, ir ne daugiau kaip du ar tris kartus apsilankęs toje stebuklingoje vietoje pažinau nektarą, kilusį iš *bavareisa*, tik bavariškoje kavoje pienas ir šokoladas susimaišo, o bičerino taip ir lieka trys šilti sluoksniai, tad galima užsisakyti *bicerin pur e fiur* kavos su pienu, *pur e barba* kavos su šokoladu, ar *'n poc' d tut*, kitaip tariant, visko po truputį.

Ak, tos vietos su vitrinomis geležiniais rėmais, reklaminiais skydais šonuose, ketaus pilioriais ir kapiteliais išorėje ir medžio *boiseries** su veidrodžiais viduje, marmuro staliukais ir prekystaliu, už kurio stovėjo migdolais kvepiančios vazos su keturiasdešimt skirtingų rūšių dražė... Ypač mėgau viską stebėti sekmadieniais, nes kavą it nektarą gerdavo prieš Komuniją badavę ir išėję iš Paguodos šventyklos atgaivos ieškantys maldininkai. Per gavėnią *bicerin* būdavo ypač paklausus, nes karštas šokoladas nelaikytas maistu. Veidmainiai.

Be kavos ir šokolado malonumų, labiausiai džiugino galimybė apsimesti kuo nors kitu: tai, kad žmonės nežinojo, kas iš tiesų esu, man kėlė pranašumo jausmą. Turėjau paslaptį.

---

* Medinė sienų apkala (*pranc.*).

* * *

Vėliau tuos nuotykius teko apriboti, o galiausiai ir visai nutraukti, mat bijojau susitikti ką nors iš draugų, kurie tikrai nelaikė manęs šventeiva ir manė, kad degu ta pačia karbonarų liepsna kaip ir jie.

Su tais būsimaisiais tėvynės vaduotojais dažniausiai susitikdavome *Gambero d'Oro* užeigoje. Siaurame tamsiame skersgatvyje virš visai neišsiskiriančių durų iškaba su vėžiu skelbė: „Auksinio vėžio" užeiga, geras vynas ir skanus maistas". Pro tas duris įžengdavai į ilgą patalpą, kurioje buvo ir virtuvė, ir vyno rūsys. Gerdavome uosdami dešrų ir svogūnų kvapus, kartais žaisdavom pirštais, o dažniausiai it sąmokslo nekeliantys sąmokslininkai leisdavom naktis įsivaizduodami būsiančius sukilimus. Senelio virtuvė pripratino mane prie skanaus maisto, o *Gambero d'Oro* užeigoje dažniausiai (jei nesi išrankus) tegalėjai numalšinti alkį. Tačiau norėjau bendrauti ir pabėgti nuo įnamių jėzuitų, tad verčiau su jaunais draugais „Vėžio" srėbalas nei niūrios namų vakarienės.

Apyaušriais išeidavom dvokdami česnakais, patriotiniu įkarščiu degančiomis širdimis ir apsisiausdavom jaukiu rūko apsiaustu, puikiai tinkančiu pasislėpti nuo policijos šnipų akių. Kartais užkopdavom į kalvas kitame Po krante ir iš aukštai žiūrėdavom į slėnį užliejusioje migloje plūduriuojančius stogus ir varpines, o saulės nurausvinta Supergos bazilika tolumoje atrodė lyg švyturys jūroje.

Mes, studentai, kalbėdavomės ne vien apie būsimą Tautą. Kaip įprasta būnant tokio amžiaus, šnekėdavomės ir apie moteris. Spindinčiomis akimis kiekvienas pasakodavo apie iš balkono vogčiomis mestą šypsnį, lipant laiptais paliestą ranką, iškritusią iš maldaknygės ir pakeltą (kalbėjo pagyrūnas) džiovintą gėlę, dar dvelkiančią ranka, įdėjusia ją tarp tų šventų lapų. Sėdėdavau rūstus ir taip pelniau dorų ir griežtų papročių Madzinio šalininko šlovę.

Bet vieną dieną didžiausias mūsų būrio ištvirkėlis prasitarė palėpėje radęs savo begėdžio, negana to, girtuoklio tėvo skrynioje paslėptas knygas, anuomet Turine vadintas (prancūziškai) *cochons*,



Be kavos ir šokolado malonumų, labiausiai džiugino galimybė apsimesti kuo nors kitu: tai, kad žmonės nežinojo, kas iš tiesų esu, man kėlė pranašumo jausmą.

bet, nedrįsdamas jų iškrauti ant riebaluoto *Gambero d'Oro* stalo, nutarė paleisti mums per rankas, tad kai atėjo mano eilė, negalėjau atsisakyti.

Taip iki vėlyvos nakties varčiau tas knygas, neabejotinai brangias ir prabangias, įrištas tymu, su banguotom nugarėlėm ir raudonos juostelės skirtuku, auksuotais lapų kraštais, auksuotais *fleurons**, o kai kurios *aux armes***. Jos vadinosi *Une veillée de jeune fille* ar *Ah! Monseigneur, si Thomas nous voyait!****, virpėjau sklaidydamas lapus ir žiūrinėdamas graviūras, o per sprandą ir skruostus sruvo prakaitas: jaunos merginos pakėlusios sijonus rodė akinamai baltus užpakalius, siūlydamosi gašliems vyriškiams, tad nežinojau, ar mane labiau jaudina begėdiški jų apvalumai, ar kone nekalti įžūliai pasukusių galvas į prievartautojus merginų šypsniai, vylingi žvilgsniai ir šypsenos nušviesti veidai, gaubiami juodų plaukų, iš abiejų pusių susuktų žiedais; ar dar baisiau – trys moterys ant minkštasuolio sėdėjo praskėtusios kojas, rodydamos kaip tik tai, kas turėjo būti gamtos duota jų nekaltybės apsauga, viena pati siūlėsi dešinei vyro sutaršytais plaukais rankai, šis gi tuo pat metu spraudėsi į greta sėdinčią besarmatę ir ją bučiavo, o trečiai, nepaisydamas apnuogintų paslėpsnių, kairiąja ranka plėšė korsetą didindamas ir taip nepadorią iškirptę. Dar radau keistą gumbuoto veido abato karikatūrą – įdėmiau įsižiūrėjęs pamačiau, kad tas veidas yra iš daugybės visaip susivijusių nuogų vyriškų ir moteriškų kūnų ir milžiniškų varpų, kartu su sėklidėmis vaizduojančių tankius banguotus plaukus, krintančius jam ant sprando.

Nebepamenu tos jaudulio nakties baigties, kai lytis stojo prieš mane savo baisiausiu pavidalu (šventa šio žodžio prasme, tarsi griausmas, su dieviška palaima sužadinantis velniavos ir šventva-

* Augaliniais motyvais (*pranc.*).

** Su herbais (*pranc.*).

*** *Jaunos moters naktinėjimai* ir *O, monsinjore, jei Tomas būtų mus užklupęs* (*pranc.*).

gystės baimę). Tik atmenu, kad tą sutrikimą įveikiau pusbalsiu tarsi litaniją kartodamas nė nežinau kokių šventų raštų autoriaus žodžius, prieš kelerius metus tėvo Pertuzo įkaltus man į galvą: „Visas kūno grožis tėra oda. Išties, jei vyrai matytų, kas slypi po oda, juos supykintų vien pažvelgus į moteris: tas jų grožis tėra viduriai, kraujas, syvai, tulžis. Tik pasvarstykite, kas slypi šnervėse, gerklėje, pilve... Kaip mes, kurie šlykštimės net piršto galiuku paliesti vėmalus ar mėšlą, galime geisti apkabinti išmatų maišą?“

Gal būdamas to amžiaus vis dar tikėjau Dievo teisingumu ir Jo kerštu už tą jaudulio naktį palaikiau tai, kas nutiko rytojaus dieną. Senelį radau išvirtusį savo krėsle, gargiantį, rankoje suspaudusį suglamžytą popieriaus lapą. Iškvietėm daktarą, paėmiau laišką ir perskaičiau, kad tėvas gindamas Romos respubliką krito nuo prancūzų kulkos kaip tik tą 1849 metų birželį, kai generolas Odino atskubėjo Liudviko Napoleono vardu vaduoti Šventojo Sosto nuo Madzinio ir Garibaldžio pulkų.

Senelis nemirė, nors buvo jau perkopęs aštuonias dešimtis, bet atsitvėrė tūžmingos tylos siena, ir nežinia, labiau tūžo ant prancūzų ar popiežiaus gynėjų, nužudžiusių jo sūnų, ar ant sūnaus, išdrįsusio taip neatsakingai stoti su jais į kovą, ar ant visų jį suvedžiojusių patriotų. Retkarčiais jis nepaguodžiamai padūsaudavo, kad dėl Italijos negandų, kaip ir dėl prieš pusšimtį metų Prancūziją sukrėtusios tragedijos, atsakingi žydai.

* * *

Gal tėvo atminimui valandų valandas tūnau palėpėje, skaitau jo paliktus romanus ir man pavyksta perimti paštu atėjusį Diuma romaną „Žozefas Balzamo“ – tėvas jau nebūtų galėjęs jo perskaityti.

Kaip visi žino, toje nuostabioje knygoje pasakojama apie Kaliostro nuotykius ir apie jo suregztą karalienės vėrinio aferą: jis vienu

kirčiu morališkai ir finansiškai sužlugdė kardinolą Rohaną, sukompromitavo valdovę, išjuokė visą dvarą, ir daugelis manė, jog Kaliostro suktybė taip pakirto monarchijos prestižą, kad sukėlė visuotinio nepasitikėjimo nuotaikas ir galiausiai paskatino aštuoniasdešimt devintųjų revoliuciją.

Tačiau Diuma žengia toliau, ir Kaliostro, arba Žozefo Balzamo, paveiksle įžvelgia tą, kuris pasaulio masonų paunksnėje sąmoningai sukurpė ne paprastą suktybę, o visą politinį sąmokslą.

Mane sužavėjo *ouverture*. Toks scenovaizdis: *Mont Tonnerre*, Griaustinio kalnas. Kairiajame Reino krante už kelių mylių nuo Vormso prasideda niūrių viršukalnių grandinė – Karaliaus sostas, Erelių uola, Gyvatės ketera, o aukščiau už visus kyla Griaustinio kalnas. 1770 metų gegužės šeštąją (beveik dvidešimt metų prieš tą nelemtą revoliuciją), kai saulė leidosi už Strasbūro katedros bokšto, dalijančio ją į du ugnies pusrutulius, iš Mainco atjojęs Nepažįstamasis kopia į statų kalną ir galiausiai turi palikti net žirgą. Netikėtai jį sučiumpa kelios kaukėtos būtybės ir užrištomis akimis nuveda per mišką į laukymę, kur laukia trys šimtai drobulėmis apsisiautusių vaiduoklių, ginkluotų kardais. Jis nuožmiai tardomas.

Ko nori? Pamatyti šviesą. Esi pasirengęs prisiekti? Paskui prasideda išbandymai – gerti ką tik nužudyto išdaviko kraują, paklusnumui įrodyti šauti sau iš pistoleto į galvą bei kitokie panašūs niekai, primenantys trečiarūšes masonų apeigas, gerai pažįstamas visiems Diuma skaitytojams, kol pagaliau keliauninkas nutaria juos užbaigti ir išdidžiai kreipiasi į visus susirinkusiuosius, aiškiai tardamas išmanąs visas šias apeigas bei kitas gudrybes, tad gana vaidinti spektaklį, jis esąs viršesnis už juos visus, ir visuotinis masonų sambūris turįs suprasti, kad jis yra Dievo skirtasis vadovas.

Ir pareikalauja, kad jo įsakymams paklustų visi Stokholmo, Londono, Niujorko, Ciuricho, Madrido, Varšuvos ir įvairių Azijos šalių masonų ložių nariai, kurie, be abejonės, visi atkako ant Griaustinio kalno.

Kodėl ten susirinko viso pasaulio masonai? Nepažįstamasis paaiškino: jis reikalauja geležinės rankos, ugnies kalavijo ir deimanto svarstyklių, kad išvytų iš šios žemės Nedorą, kitaip tariant, išsekintų ir sunaikintų du didžiausius žmonijos priešus – sostą ir altorių (juk senelis sakė, kad liūdnai pagarsėjusio Voltero šūkis buvo *écrasez l'infame*[*]). Tad Nepažįstamasis pareiškė, kad kaip ir visi padorūs to meto nekromantai gyvena jau tūkstančius kartų, gimė pirmiau už Mozę, o gal ir Ašurbanipalą, atvyko iš Rytų pranešti, kad atėjo laikas. Tautos milžiniškais būriais nepaliaujamai žygiuoja į šviesą, o jų priešaky žengia Prancūzija. Jai į rankas reikia įdėti tikrąjį šio žygio deglą, kuris nušviestų pasaulį naująja šviesa. Prancūziją valdo senas nedoras karalius, kuriam liko gyventi vos keleri metai. Nors vienas iš susirinkusiųjų – būtent Lavateras, garsus fizionomistas – pamėgino atkreipti dėmesį, kad jaunųjų įpėdinių veidai (būsimojo Liudviko XVI ir jo žmonos Marijos Antuanetės) byloja apie gerą ir gailestingą būdą, Nepažįstamasis (skaitytojai jau turėjo atpažinti Žozefą Balzamo, nors Diuma knygoje šis dar buvo neįvardytas) priminė, kad negalima paisyti žmogiškosios pagailos, jei nešamas pažangos deglas. Per dvidešimt metų Prancūzijos monarchija turinti būti nušluota nuo žemės paviršiaus.

Tuomet visų šalių visų ložių atstovai po vieną žengė į priekį ir žadėjo žmonių arba turtų respublikos bei masonų brolijos pergalės ir šūkio *lilia pedibus destrue* – sutrypk ir sunaikink Prancūzijos lelijas – labui.

Nesvarsčiau, ar penkių žemynų sąmokslas nėra per didelis Prancūzijos konstitucinei tvarkai pakeisti. Juk iš esmės ano meto pjemontiečiams pasaulyje egzistavo tik Prancūzija, žinoma, Austrija, gal kažkur toli Kochinchina, bet daugiau dėmesio vertų šalių nebuvo, žinoma, išskyrus Popiežiaus valstybes. Skaitydamas Diuma (šį didį rašytoją stačiai dievinau) aprašytą mizansceną svarsčiau, ar

[*] Sutriuškinkit niekšę (*pranc.*).

Pranašas, atpasakodamas vieną sąmokslą, nebus atradęs visų įmanomų sąmokslų Universaliosios Formos.

Užmirškime Griaustinio kalną, kairįjį Reino krantą, tą laiką, tariau sau. Pasvarstykime apie iš visų pasaulio kampų atkakusius sąmokslininkus, atstovaujančius visas šalis čiuptuvais apraizgiusiai sektai, surinkime juos laukymėje, oloje, pilyje, kapinėse, kriptoje, svarbu, kad būtų deramai tamsu, tegul vienas iš jų pasako kalbą, kuri apnuogintų kėslus ir siekį užkariauti pasaulį... Mane visada supo žmonės, bijoję kokio slapto priešo sąmokslo: senelis bijojo žydų, jėzuitai – masonų, tėvas garibaldietis – jėzuitų, pusės Europos karaliai – karbonarų, mano draugai madziniečiai – kunigų kurstomo karaliaus, pusės pasaulio policija – Bavarijos iliuminatų ir taip toliau. Kažin kiek dar žmonių šiame pasaulyje mano, kad gresia koks nors sąmokslas? Tai forma, kurią kiekvienas gali užpildyti kaip tinkamas, kiekvienam savo sąmokslas.

Diuma išties buvo puikiai perpratęs žmogaus sielą. Ko kiekvienas žmogus geidžia, ir juo karščiau, juo yra nelaimingesnis ir mažiau apdovanotas sėkme? Pinigų, lengvų pergalių, valdžios (kaip malonu įsakinėti ir žeminti savo artimą) ir keršto už kiekvieną patirtą skriaudą (gyvenime visi bent kartą buvom nuskriausti, kad ir menkai). Ir štai Diuma „Montekriste“ atskleidžia, kaip įgyti pasakiškus turtus, kurie suteiktų antžmogišką valdžią, ir priversti priešus atlyginti visas skolas. Tačiau kodėl, klausia savęs kiekvienas, kodėl likimas myli ne mane (arba myli ne tiek, kiek norėčiau), kodėl man nesuteikta malonių, kuriomis naudojasi kiti, mažiau jų nusipelnę? Niekas nemano, kad nesėkmių priežastis gali būti jo paties menkumas, todėl ieško kaltų. Visiems nusivylusiems (ir pavieniams asmenims, ir ištisoms tautoms) Diuma paaiškina, kas kaltas dėl jų negandų. Tai kiti – susirinkę ant Griaustinio kalno jie sukurpė tavo pražūtį...

Gerai pagalvojus Diuma juk nieko naujo neišrado, tik suteikė pasakojimo formą tam, ką, pasak senelio, jau buvo atskleidęs aba-

tas Baruelis. Tai man pakišo mintį, kad norint parduoti sąmokslo idėją ją perkančiajam nereikia pateikti nieko originalaus, o tik – svarbiausia – tai, ką jis jau žino ar lengvai galėtų sužinoti ir kitais būdais. Žmonės tiki tik tuo, ką žino, – toks yra Sąmokslo Universaliosios Formos grožis.

* * *

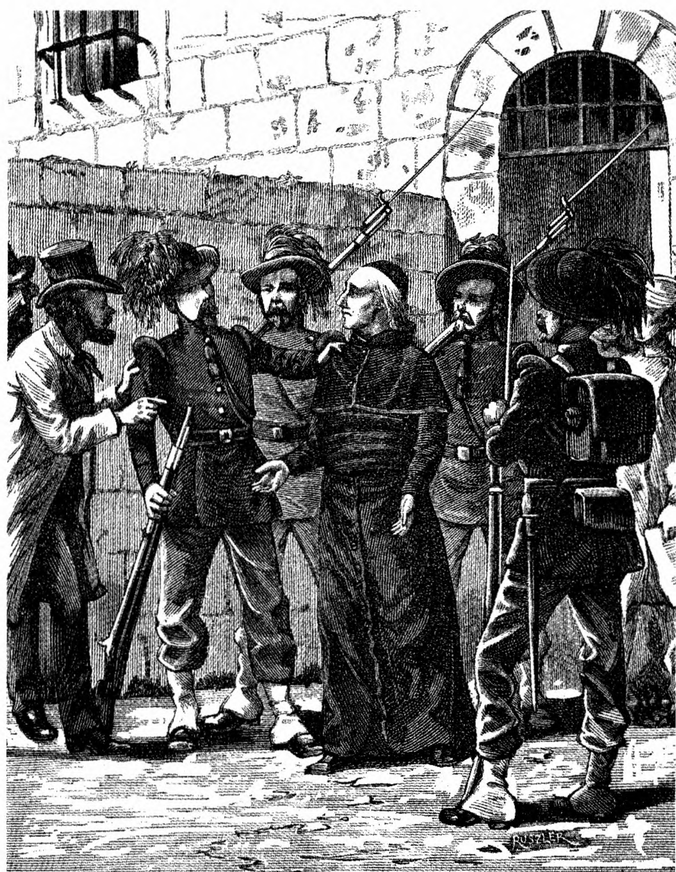
Ėjo 1855-ieji, man jau buvo dvidešimt penkeri, universitete apgyniau teisės mokslų diplomą ir dar nežinojau, ką norėčiau daryti. Susitikinėdavau su senaisiais draugais per daug nesižavėdamas jų revoliuciniu įkarščiu, prieš keletą mėnesių skeptiškai nuspėdavau jų nusivylimus: štai popiežius vėl atsikovojo Romą, Pijus IX, pontifikas reformatorius, tapo dar reakcingesnis už savo pirmtakus, štai išsisklaidė – per nelaimę ar niekšybę – viltys, kad Karolis Albertas taps Italijos vienybės šaukliu, negana to, po visų širdis uždegusio aistringo socialistų sąjūdžio Prancūzijoje vėl įsitvirtino imperija, o naujoji Pjemonto vyriausybė, užuot vadavusi Italiją, pasiuntė karius į Krymą kariauti beprasmio karo...

Nebegalėjau skaityti romanų, kurie mane ugdė labiau už mokytojus jėzuitus: Prancūzijos vyriausioji universiteto taryba, kurioje nežinia kodėl buvo trys arkivyskupai ir vienas vyskupas, priėmė vadinamąją Riansė pataisą, penkiais centais už numerį apmokestinančią visus laikraščius, dalimis spausdinančius *feuilleton.* Menkai išmaniusiems leidybos reikalus toji žinia neatrodė reikšminga, bet mes su draugais iškart supratome jos svarbą: mokestis buvo per didelė našta, ir prancūziškiems laikraščiams romanų teko atsisakyti, visuomenės ydas aikštėn iškėlę balsai, tokie kaip Siu ir Diuma, buvo nutildyti amžiams.

Net senelis, vis dažniau išsiblaškęs, bet retkarčiais aiškiu protu stebėjęs, kas vyksta aplink, dejavo, kad pakliuvusi į tokių masonų, kaip Adzeljas ir Kavūras, rankas Pjemonto vyriausybė virto šėtono sinagoga.

– Berniuk, ar supranti? – sakydavo. – Sikardžio įstatymai panaikino vadinamąsias dvasininkų privilegijas. Kam reikėjo naikinti prieglobsčio šventovėse teisę? Gal Bažnyčia turi mažiau teisių už žandarmeriją? Kam reikėjo naikinti bažnytinį teismą dvasininkams, kaltinamiems kriminaliniais nusikaltimais? Gal Bažnyčia neturi teisės teisti saviškių? Kam reikėjo naikint prevencinę religinių spaudinių cenzūrą? Kad dabar jau kiekvienas galėtų sakyti ką tinkamas, nepaisydamas ir negerbdamas nei tikėjimo, nei moralės? O kai mūsų arkivyskupas Fransonis pakvietė Turino dvasininkus šiems nurodymams nepaklusti, jį suėmė it kokį piktadarį ir mėnesiui uždarė į areštinę! Sulaukėme net ir to, kad uždrausti elgetaujantys bei atsiskyrėliški ordinai, o tai šeši tūkstančiai vienuolių. Valstybė pasisavina jų turtus, sakydama, kad jų reikia parapijų klebonų algoms, bet jei sudėtum visas tų ordinų gėrybes, gautum skaičių, kuris dešimt, ką ten, šimtą kartų didesnis už tuos karalystės mokamus atlygius, o vyriausybė pinigus skirs viešosioms mokykloms ir mokys to, ko prastuomenei visai nereikia, arba išleis juos getų gatvėms grįsti! Skelbiama „laisva bažnyčia laisvoje valstybėje", bet iš tiesų tik valstybė yra laisva piktnaudžiauti galia. Tikroji laisvė – tai žmogaus teisė laikytis Dievo įsakymų ir nusipelnyti rojaus ar pragaro. O dabar laisve laikoma galimybė pasirinkti širdžiai mieliausią tikėjimą ar pažiūras, bet jos visos vienodos, ir valstybei nesvarbu, esi masonas, krikščionis, žydas ar Mechmedo II sekėjas. Taip tampame abejingi Tiesai.

– Ir taip, mano sūnau, – vieną vakarą rypavo senelis, per savo senatvinį marazmą nebeskyręs manęs nuo mano tėvo, jau kalbėjo dusdamas ir aimanuodamas, – nyksta Laterano kanauninkai, švento Egidijaus regulos kanauninkai, karmelitai, senosios regulos ir basieji, kartūzai, benediktinai, cistersai, olivetiečiai, minimai, mažieji broliai konventualai, pranciškonai, mažieji broliai reformantai, mažieji broliai kapucinai, Švč. Marijos pasauliečiai, pasionistai, dominikonai, Šv. Mergelės Marijos Gailestingumo, Marijos tarnų



O kai mūsų arkivyskupas Fransonis pakvietė Turino dvasininkus šiems nurodymams nepaklusti, jį suėmė it kokį piktadarį ir mėnesiui uždarė į areštinę!

ordinai, oratoriečiai, taip pat klarisės, krucifiksės, celestinės ir batistinės.

Berdamas sąrašą nelyginant rožinį vis labiau jaudinosi, galiausiai nebeįstengė atgauti kvapo, liepė patiekti *civet*, zuikienos troškinį vyno padaže; jam reikia lašinukų, sviesto, miltų, petražolių, puslitrio barberos vyno, zuikiena kartu su širdimi ir kepenimis supjaustoma kiaušinio dydžio gabalėliais, apibarstoma svogūnėliais, druska, pipirais, prieskoniais ir cukrumi.

Beveik nusiramino, tik staiga užvertė akis ir lengvai atsirūgęs užgeso.

Laikrodis su švytuokle muša vidurnaktį primindamas, kad per ilgai rašau beveik be paliovos. Kad ir kaip stengiuosi, nieko daugiau negaliu atsiminti apie metus po senelio mirties.

Svaigsta galva.

5

SIMONINIS KARBONARAS

1897 metų kovo 27-osios naktis

Kapitone Simonini, prašau atleisti, kad įsiterpiu į jūsų dienoraštį, kurio negalėjau neperskaityti. Ne savo valia šiąnakt pabudau jūsų lovoje. Jau supratote, kad esu (ar bent manau esąs) abatas Dala Pikola.

Atsibudau svetimoje lovoje, nepažįstamame bute ir – jokių mano sutanos ar peruko pėdsakų. Tik dirbtinė barzda prie lovos. Dirbtinė barzda?

Prieš keletą dienų man jau buvo nutikę pabusti ir nesuprasti, kas esu, tačiau tuomet tai atsitiko mano namuose, o šįryt – svetimuose. Jaučiausi, lyg akys būtų patinusios ir traiškanotos. Skaudėjo liežuvį, tarsi būčiau jį įsikandęs.

Pažvelgęs pro langą supratau, kad butas yra Mobero skersgatvyje, ties Mokytojo Alberto gatvės, kurioje gyvenu, kampu.

Pradėjau naršyti po namus, kuriuose, regis, gyvena pasaulietis, akivaizdžiai nešiojantis dirbtinę barzdą, taigi, (prašau man atleisti) abejotinos moralės asmuo. Užėjau į gana prabangiai įrengtą darbo kabinetą. Jo gilumoje, už uždangos, radau duris ir pro jas įžengiau į koridorių. Jis priminė teatro užkulisius su gausybe drabužių ir perukų, lygiai kaip toje vietoje, kur prieš keletą dienų radau abitą. Tada supratau, jog tas koridorius, kurį tądien perėjau priešinga kryptimi, veda į mano būstą.

Ant savo stalo radau užrašus, kuriuos, kiek sprendžiu iš jūsų atkurtų įvykių, turėjau surašyti kovo dvidešimt antrąją, kai kaip ir šįryt pabudau

praradęs atmintį. Ir ką reiškia, svarsčiau, paskutinis tądien padarytas įrašas apie Otejį ir Dianą. Kas toji Diana?

Įdomu. Manote, kad mudu esame vienas asmuo. Tačiau jūs iš savo gyvenimo atsimenate daug, o aš iš savojo labai mažai. Ir priešingai, kaip aiškėja iš jūsų dienoraščio, jūs apie mane nieko nežinote, o aš imu suvokti, kad atsimenu tokių dalykų, ir nemažai, kurie nutiko jums, ir – koks sutapimas – būtent tuos, kurių niekaip neįstengiate atsiminti. Jei galiu tiek daug apie jus atsiminti, ar turėčiau sakyti, kad aš – tai jūs?

Gal ir ne, ir mudu esame skirtingi asmenys, dėl kažkokios paslaptingos priežasties priversti gyventi kartu, pagaliau aš juk esu dvasininkas ir galbūt žinau apie jus tai, ką man atskleidėte per išpažintį. O gal esu tas, kuris užėmė daktaro Froido vietą ir, nors jūs neatsimenat, ištraukė iš jūsų sielos tai, ką stengėtės giliai paslėpti?

Kad ir kaip būtų, mano kaip dvasininko pareiga yra priminti, kas jums nutiko mirus jūsų garbiajam seneliui, tesiilsi jo siela teisiųjų ramybėje. Aišku, jei nutiktų dabar numirti jums, Viešpats neleistų ilsėtis ramybėje, nes, man regis, kitiems žmonėms nebuvote itin geras ir gal dėl to jūsų atmintis atsisako sugrąžinti prisiminimus, nedarančius jums garbės.

* * *

Iš tiesų Dala Pikola tik šykščiai iš eilės perpasakojo Simoniniui įvykius, surašęs juos smulkiu braižu, kuris taip skyrėsi nuo Simoninio rašysenos, tačiau būtent tos skurdžios užuominos buvo it pakabas jo atmintin sugrįžusiems vaizdams ir žodžiams sukabinti. Pasakotojas išdėstys jų santrauką arba tinkamai pristatys, mėgindamas nuosekliai perteikti užuominų ir atsakymų žaismą ir neprimesti skaitytojui veidmainiškai dorybingo tono, kuriuo abatas perdėtai uoliai kritikavo savojo *alter ego* paklydimus.

Regis, Simono per daug nesukrėtė ne tik basųjų karmelitų ordino panaikinimas, bet ir senelio mirtis. Gal Simoninas senelį ir mylėjo, bet vaikystę ir paauglystę praleido uždarytas namuose, tarsi tyčia sukurtuose jį slėgti, senelis ir mokytojai juodomis su-

tanomis nuolat skatino nepasitikėti, piktintis ir bjaurėtis pasauliu, todėl jam visada atrodė sunku puoselėti kitokius jausmus, išskyrus niūrią savimeilę, palengva tapusią taikia filosofiškos pasaulėžiūros ramybe.

Pasirūpinęs laidotuvėmis, kuriose dalyvavo iškilūs dvasininkai ir su *Ancien Régime* susijusios Pjemonto diduomenės grietinėlė, jis susitiko su senu šeimos notaru, tokiu Rebaudengu, ir šis perskaitė testamentą, kuriuo senelis paliko jam visą turtą. Tačiau, pranešė notaras (regis, jį tai džiugino), dėl daugelio senolio pasirašytų įkaitinių raštų ir įvairių nesėkmingų investicijų iš to turto nieko nebeliko, neišskiriant nė namų su visais baldais, tad netrukus jie turėtų atitekti kreditoriams, kurie iki šiol laikėsi atokiai iš deramos pagarbos godotinam ponui, tačiau dėl vaikaičio tikrai nedels pradėti atitinkamas procedūras.

– Matot, brangus advokate, – kalbėjo notaras, – gal ir geros naujųjų laikų mados, kurios jau ne tokios kaip kadaise, bet kartais ir iškilių šeimų vaikams tenka imtis darbo. Jei esate linkęs pritarti tokiai, kad ir kokiai žeminamai, galimybei, galėčiau pasiūlyti darbą savo raštinėje, man praverstų teisę išmanantis jaunuolis, ir nors akivaizdu, kad negalėsiu atlyginti pagal jūsų protą, tačiau to, ką mokėsiu, turėtų pakakti kitam būstui susirasti ir kukliai, bet oriai gyventi.

Simonas iškart suprato, kad notaras pasisavino daugelį dalykų, kuriuos senelis įsivaizdavo praradęs per neatsargius sandorius, bet neturėjo jokių to įrodymų, o išgyventi reikėjo. Pamanė, kad dirbdamas su notaru vieną dieną galės jam atsilyginti tuo pačiu ir susigrąžinti, ką tas iš jo tikrai buvo atėmęs. Tad persikraustė į du kambarius Barbaru gatvėje, rečiau lankydavosi užeigose, kur rinkdavosi jo draugai, ir pradėjo dirbti Rebaudengui, šykščiam, valdingam ir nepatikliam, o šis iš karto liovėsi vadinti jį „advokatu“ ir „jūs“, kreipėsi tiesiog „Simonini“, prikišamai parodydamas, kas čia šeimininkas. Tačiau kelerius metus pradirbęs raštininku

(kaip anuomet sakyta) Simoninis įgijo tvirtą pripažinimą ir, pamažu pelnęs atsargų savininko pasitikėjimą, suprato, kad pagrindinė jo veikla buvo ne tai, ką įprastai darydavo notarai: tvirtinti testamentus, dovanojimo, pirkimo ir pardavimo aktus ir kitokias sutartis, o veikiau liudyti dovanojimo, pirkimo ir pardavimo aktus, testamentus bei kitokius niekada neegzistavusius sandorius. Kitaip tariant, notaras Rebaudengas už prieinamą kainą parengdavo netikrus aktus puikiai mėgdžiodamas kitų rašyseną, liudininkų susirasdamas gretimose smuklėse.

– Brangus Simonai, prašau nesuprasti klaidingai, – sakė jau pradėjęs tujinti, – aš nepadirbinėju dokumentų, o tik surašau naujas kopijas tų dokumentų, kurie buvo pamesti ar dėl kokio menko atsitiktinumo niekada nebuvo sudaryti, tačiau galėjo ir turėjo būti parašyti. Sakyčiau, būtų klastotė, jei surašyčiau gimimo liudijimą, bylojantį, atleisk už pavyzdį, kad esi prostitutės iš Mažojo Odalengo sūnus, – ir patenkintas sukikeno sugalvojęs tokią žeminamą prielaidą. – Niekada nedrįsčiau taip nusikalsti, nes esu garbingas žmogus. Tačiau jeigu tavo priešas, tarkim, kėsintųsi į tavo palikimą, o tu tikrai žinotum, kad iš tiesų jis ne tavo tėvo ar motinos, o kekšės iš Mažojo Odalengo vaikas ir paslėpė savo gimimo liudijimą gviešdamasis tavo turto, ir norėdamas piktadario atsikratyti paprašytum manęs surašyti pradingusį liudijimą, aš, galima sakyti, pasitarnaučiau teisingumui pateikęs tai, kas, kaip žinome, yra tikra tiesa, ir sąžinė manęs negraužtų.

– Taip, bet iš kur sužinotumėt, kas iš tikro yra jo tėvai?

– Tu man pasakytum. Nes gerai jį pažįsti.

– Ir jūs manimi pasitikėtumėt?

– Visada pasitikiu savo klientais, nes tarnauju tik garbingiems žmonėms.

– O jei kartais klientas meluotų?

– Tuomet jis, o ne aš būtų padaręs nuodėmę. Jei imčiau galvo-

ti, kad klientas gali man meluoti, nebedirbčiau šio darbo, nes jis paremtas pasitikėjimu.

Simonas liko ne visai įtikintas, kad tą Rebaudengo darbą kiti pavadintų sąžiningu, bet, supažindintas su notaro raštinės paslaptimis, turėjo dalyvauti klastojimo veikloje ir netrukus pranoko mokytoją nepaprastais kaligrafiniais gebėjimais.

Negana to, notaras, gal atgailaudamas dėl savo žodžių, o gal perpratęs bendradarbio silpnybę, kartkartėmis pasikviesdavo Simoniną į prabangius restoranus, tokius kaip *Cambio* (kur lankydavosi pats Kavūras), ir atskleidė *finanziera* – tikros gaidžių skiauterių, veršiuko užkrūčio liaukos, smegenėlių ir sėklidžių, jautienos filė, baravykų, pusės stiklinės marsalos vyno, miltų, druskos, aliejaus ir sviesto harmonijos, apšlakstytos alchemine acto doze – paslaptis, o patiekalą ragauti pridera vilkint, kaip byloja pavadinimas, finansininko redingotą arbą surdutą, nesvarbu, kaip pavadinsi.

Nors Simoninas, nepaisant tėvo paraginimų, neugdytas tapti didvyriu ir aukotis, bet už tuos vakarus buvo pasiryžęs tarnauti Rebaudengui iki mirties – ne savo, o, kaip netrukus paaiškės, paties Rebaudengo.

Jo atlyginimas tuo metu nors ir nedaug, bet padidėjo, nes notaras ėmė sparčiai senti, jo akys silpo, ranka ėmė drebėti, ir netrukus be Simono jis jau nebepajėgė išsiversti. Tačiau galėdamas sau leisti daugiau patogumų ir nepajėgdamas praeiti pro geriausius Turino restoranus (ak, tie nuostabieji Pjemonto virtiniai su baltos keptos mėsos, raudonos keptos mėsos, virtos jautienos, virtos vištienos, kopūstų, keturių kiaušinių, parmos sūrio ir muskato riešutų įdaru, užpilti sviestu su skiltele česnako ir rozmarino šakele), tenkindamas savo didžiausią ir kūniškiausią aistrą, jaunasis Simoninis jau nebegalėjo tose vietose rodytis vilkėdamas nutrintais drabužiais, tad didėjant galimybėms augo ir jo poreikiai.

Dirbdamas notarui Simonas suprato, kad šis savo konfidencialias paslaugas teikė ne vien privatiems klientams, bet – gal no-

rėdamas susikurti užnugarį, jei kartais apie jo neteisėtą veiklą sužinotų valdžia – pagelbėdavo ir besirūpinantiems visuomenės saugumu, nes kartais, kaip pats sakydavo, norint teisėtai nuteisti įtariamąjį tekdavo pristatyti teisėjams dokumentais pagrįstų įrodymų, kad policijos spėjimai ne iš piršto laužti. Taip susipažino su kartais į notaro raštinę užsukdavusiais neaiškios tapatybės veikėjais, paties notaro vadintais „Valdybos ponais“. Nebuvo sunku atspėti, ką darė ir kam atstovavo toji Valdyba: ji užsiėmė slaptaisiais vyriausybės reikalais.

Vienas iš tų ponų buvo kavalierius Bjankas, kuris vieną dieną prisistatė labai patenkintas Simono surašytu nepaneigiamu dokumentu. Matyt, jis buvo iš tų, kurie prieš susipažindami viską apie tą asmenį iššniukštinėdavo, tad kartą pasivedęs Simoną į šalį paklausė, ar šis tebesilanko *Caffè al Bicerin,* ir pakvietė ten susitikti, kaip tarė, privačiai pasikalbėti. Pasakė:

– Brangus advokate, mes žinome, kad esate ištikimo Jo Didenybės pavaldinio vaikaitis, taigi, gavote deramą išsilavinimą. Taip pat žinome, kad jūsų tėvas atidavė gyvybę, ir mūsų pačių manymu, už teisingą reikalą, nors tą padarė, kaip čia pasakius, kiek per anksti. Todėl tikime jūsų lojalumu ir noru bendradarbiauti, turėdami galvoje ir tai, kad jums buvome labai atlaidūs, nes jau seniai galėjome apkaltinti ir jus, ir notarą Rebaudengą visai negirtinais veiksmais. Žinome, kad susitinkate su bičiuliais, bendrais, sielos draugais ar, kaip galėtume juos įvardyti, Madzinio, Garibaldžio sekėjais, karbonarais. Tai suprantama, nes, regis, toks jaunosios kartos pasirinkimas. Bet štai kokią turime bėdą: nenorėtume, kad tie jaunuoliai imtųsi netikėtų veiksmų, bent jau kol tai nebus naudinga ir protinga. Mūsų vyriausybė labai sunerimo dėl Pizakanės žygio, mat prieš keletą mėnesių su dvidešimt keturiais maištininkais jis nukako į Poncą, iškėlė trispalvę, išlaisvino tris šimtus kalinių ir išvyko į Saprį vildamasis, kad jo lauks ginkluoti vietos gyventojai. Atlaidieji Pizaka-



– Brangus Simonai, prašau nesuprasti klaidingai, –
sakė jau pradėjęs tujinti, – aš nepadirbinėju dokumentų,
o tik surašau naujas kopijas tų dokumentų, kurie buvo pamesti
ar dėl kokio menko atsitiktinumo niekada nebuvo sudaryti,
tačiau galėjo ir turėjo būti parašyti.

nę vadina kilniaširdžiu, skeptikai – kvailiu, o iš tiesų jis gyveno iliuzijomis. Tie stačiokai, kuriuos norėjo išlaisvinti, paskerdė jį su visais sekėjais, tad matote, kur gali nuvesti geri ketinimai, jei nepaisoma tikrosios padėties.

– Suprantu, – atsakė Simonas, – bet kam aš jums reikalingas?

– Taigi, reikalas toks. Jei norime tiems jaunuoliams neleisti pridaryti klaidų, geriausia būtų kuriam laikui juos pasodinti, apkaltinus išpuoliu prieš valdžią, ir paleisti, kai išties prireiks kilnių širdžių. Todėl reikėtų juos užklupti rengiant sąmokslą. Jūs tikrai žinote, kuriais vadais jie pasitiki. Pakaktų jiems perduoti vieno iš tų vadų žinutę, kviečiančią susirinkti sutartoje vietoje ginkluotiems, su kokardomis, vėliavomis ir kitais niekniekiais, rodančiais, kad jie – kovoti pasirengę karbonarai. Tada atvyktų policija, juos suimtų, ir būtų tvarka.

– Bet jei būsiu su jais, mane suims kartu, o jei nebūsiu, jie supras, kad išdaviau.

– Tai jau ne, pone, nesame tokie buki, kad nebūtume to numatę.

Kaip matysime, Bjankas viską gerai apsvarstė. Tačiau ir mūsų Simonas puikiai gebėjo mąstyti, tad atidžiai išklausęs pateiktą planą sumanė nepaprastos formos atlygį ir pasakė Bjankui, kokio karališko dosnumo tikisi.

– Matote, kavalieriau, prieš priimdamas mane dirbti notaras Rebaudengas padarė daug neteisėtų veiksmų. Gana nurodyti du ar tris tokius atvejus, užtenkamai pagrįstus dokumentais, nemininčiais jokio tikrai svarbaus asmens, nebent tik tokius, kurie per tą laiką jau numirė, ir anonimiškai perduoti, jums maloniai tarpininkaujant, visą kaltinamąją medžiagą teismui. Jos turėtų pakakti apkaltinti notarą nuolat klastojus oficialius dokumentus ir įkalinti jį ilgiems metams, kurių užtektų gamtai atlikti savo darbą, o tai neužtruks, turint galvoje senolio būklę.

– O tada?

– Notarui atsidūrus kalėjime, parodysiu kelios dienos prieš jo areštą parašytą sutartį, rodančią, kad dalimis sumokėjęs visus įnašus įsigijau šią notaro raštinę ir tapau savininku. O dėl pinigų, tai visi manys, kad iš senelio gavau pakankamą palikimą, tiesą težino vienintelis Rebaudengas.

– Įdomu, – tarė Bjankas. – Bet teisėjas paklaus, kur tie pinigai dingo.

– Rebaudengas nepasitiki bankais ir visus pinigus laiko raštinės seife, aš, žinoma, galiu jį atidaryti, nes vos jis atsuka nugarą ir manęs nebemato, tiki, kad ir aš nematau, ką jis daro. Teisingumo vykdytojai atidarę seifą ras tuščią. Galėsiu paliudyti, kad Rebaudengo pasiūlymas buvęs labai netikėtas, pats nustebau išgirdęs prašomą tokią mažą sumą, tad numaniau jį turėjus kokią priežastį palikti šį darbą. Išties, bus rastas ne tik tuščias seifas, bet ir kažin kokių dokumentų pelenų židinyje, o rašomojo stalo stalčiuje laiškas, kuriuo vienas Neapolio viešbutis patvirtina kambario užsakymą. Tuomet paaiškės, kad Rebaudengas jautėsi teisėtvarkos stebimas ir pasirengė sprukti, kad galėtų pasidžiaugti turtais Prancūzijoje, kur, matyt, jau buvo išsiuntęs ir gautus pinigus.

– Tačiau pateikus teismui įrodymus apie tariamai sudarytą pirkimo sutartį jis viską neigs...

– Kas žino, kokius dar dalykus ims neigti, teisėjas juo tikrai nepatikės.

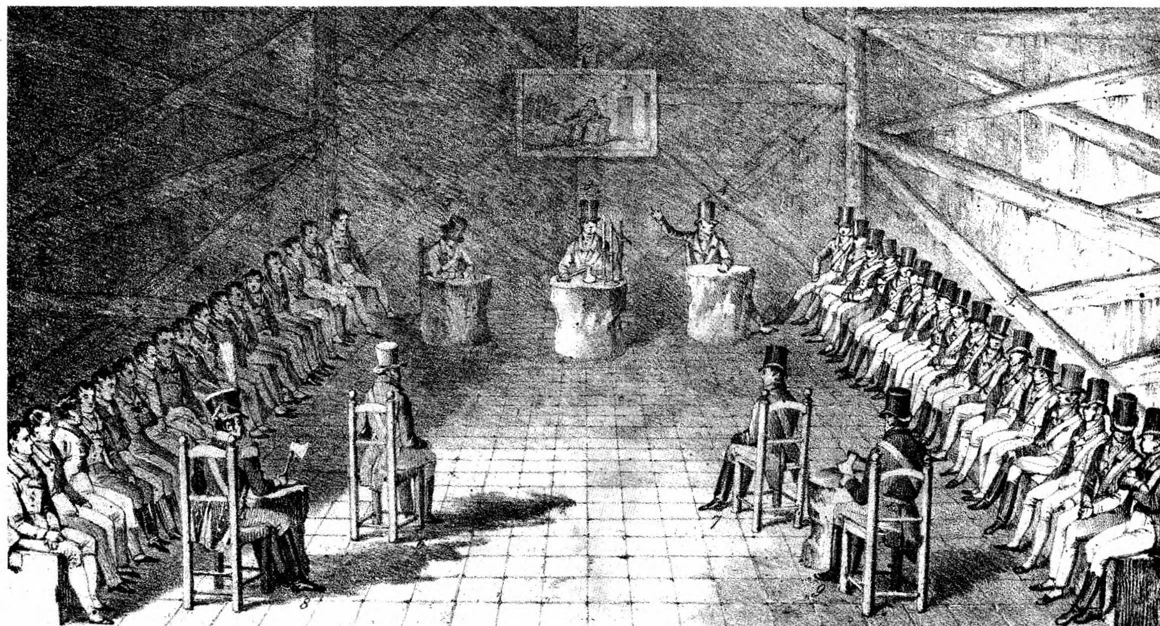
– Gudrus planas. Advokate, jūs man patinkat. Esat guvesnis, labiau motyvuotas, ryžtingesnis už Rebaudengą ir, sakyčiau, labiau eklektiškas. Sutarta, perduokit mums tuos karbonarus, o paskui mes imsimės Rebaudengo.

Suimti karbonarus buvo tik vaikų žaidimas, turint galvoje, kad tie entuziastai patys buvo dar vaikai, tik savo karščiausiose svajonėse jautęsi karbonarais. Simonas kurį laiką, pradžioje grynai iš tuštybės, žinodamas, kad kiekvienas pranešimas bus laikomas iš

didvyrio tėvo gauta informacija, pasakojo karbonarams kai kuriuos tėvo Bergamaskio pašnibždėtus tauškalus. Jėzuitas nuolat įspėdavo jį apie žabangas, rezgamas karbonarų, masonų, madziniečių, respublikonų ir patriotais apsimetusių žydų, kurie, slėpdamiesi nuo visos pasaulio policijos, dėjosi anglių pardavėjais ir rinkdavosi slaptose vietose neva aptarti sandorių.

– Visi karbonarai paklūsta Didžiajai ložei, kurią sudaro keturiasdešimt narių daugiausia (baisu ir pagalvoti) iš Romos patricijų žiedo ir, žinoma, keletas žydų. Jiems vadovavo Nubijus, kilmingas ponas, nedoras kaip visi velniai, bet padedamas vardo ir turtų Romoje jis susikūrė nepriekaištingą padėtį. Buonarotis, generolas Lafajetas ar Sen Simonas iš Paryžiaus nelyginant kokio Delfų orakulo klausdavo jį patarimų. Pagrindinių Miuncheno ir Dresdeno, Berlyno, Vienos ar Peterburgo ložių vadai – Čarneris, Heimanas, Jakobis, Chodzko, Livenas, Muravjovas, Štrausas, Palavičinis, Drištenas, Bemas, Batijanis, Openheimas, Klausas ir Karolis klausdavo jo, kuriuo keliu eiti. Nubijus laikė Ložės vairą iki pat 1844 metų, kol kažkas jam pakišo Tofanos vandens. Ir nereikia manyti, kad tai padarėme mes, jėzuitai. Mūsų nuomone, jį nužudė Madzinis, kuris žydų remiamas siekė ir tebesiekia vadovauti visam karbonarų sąjūdžiui. Nubijaus įpėdiniu tapo Mažasis Tigras, žydas, kuris, kaip ir Nubijus, nesiliauja visur lakstyti ir kankinti priešus. Tačiau Didžiosios ložės sudėtis ir vieta laikoma paslaptyje. Ložės, kurias ji valdo ir paskatina, neturi nieko žinoti. Net ir tie keturiasdešimt Didžiosios ložės narių nenumano, iš kur ateina įsakymai, kuriuos jie privalo perduoti ar vykdyti. O dar sako, kad jėzuitai vergauja savo vyresniesiems. Tai karbonarai vergauja nematomam šeimininkui, gal kokiam pogrindinei Europai vadovaujančiam Didžiajam Seniui.

Nubijų Simonas įsivaizdavo nelyginant kokį herojų, tarsi Babetės iš Interlakeno vyriškąjį atitikmenį. O tėvo Bergamaskio pa-



– Visi karbonarai paklūsta Didžiajai ložei, kurią sudaro keturiasdešimt narių daugiausia (baisu ir pagalvoti) iš Romos patricijų žiedo ir, žinoma, keletas žydų.

sakotai gotikinei novelei suteikęs epinės poemos formą pakerėjo draugus. Ir nuslėpė tokią nereikšmingą smulkmeną, kad Nubijus buvo jau miręs.

Pagaliau vieną dieną parodė jiems be vargo padirbtą laišką, kuriame Nubijus skelbė netrukus visuose Pjemonto miestuose kilsiant sukilimą. Simono vadovaujamos grupės užduotis buvo pavojinga ir jaudinama. Sutartą rytą susirinkę *Gambero d'Oro* smuklės kieme jie turėjo rasti kardus ir šautuvus, taip pat keturis senų baldų ir čiužinių prikrautus vežimus, tada apsiginklavę patraukti į Barbaru gatvę ir suręsti barikadą, užtversiančią kelią iš Pilies aikštės. Ir prie jos laukti tolesnių įsakymų.

Tų dviejų dešimčių studentų sieloms uždegti daugiau nieko nereikėjo, ir tą lemtingą rytą susirinkę vyninės kieme statinėse jie išties rado žadėtuosius ginklus. Kol dairėsi vežimų su rakandais dar nespėję nė pagalvoti užtaisyti šautuvus, į kiemą suvirto gal penkios dešimtys žandarų atstatytais ginklais. Nepajėgūs pasipriešinti jaunuoliai buvo suimti, nuginkluoti, išvesti iš kiemo ir abipus vartų sustatyti veidu į sieną.

– Judinkitės, niekšai, rankas aukštyn, tylėt! – piktai suraukęs antakius rėkė pareigūnas civiliniais drabužiais.

Nors sąmokslininkai akivaizdžiai buvo rikiuojami atsitiktinai, du žandarus, pastačiusius Simoninį eilės gale prie pat skersgatvio kampo, staiga pašaukė seržantas ir šie pasitraukė prie kiemo vartų. Tai ir buvo toji (sutarta) akimirka. Simonas pasisuko į arčiausiai stovintį draugą ir kažką jam šnipštelėjo. Žvilgtelėję į tolokai stovinčius žandarus, abu vienu šuoliu smuko už kampo ir leidosi bėgti.

– Už ginklų, jie bėga! – kažkas sušuko.

Sprukdami girdėjo kampą apibėgusių žandarų žingsnius ir šūksnius. Simonas išgirdo du šūvius: viena kulka pataikė į draugą, bet Simonas nesidomėjo, ar mirtina. Jam pakako, kad antrasis šūvis, kaip sutarta, buvo iššautas į orą.

Pasuko į kitą gatvę, iš jos į dar vieną, tolumoje girdėjo šūkaujant persekiotojus, kurie, paklusę įsakymui, bėgo klaidingu keliu. Netrukus perkirto Pilies aikštę ir kaip paprastas pilietis grįžo namo. Savo draugams, tuo metu jau nuvarytiems į areštinę, jis buvo bėglys, o kadangi juos sulaikė visus kartu ir iškart pasuko veidais į sieną, akivaizdu, kad nė vienas žandaras neįsidėmėjo jo veido. Tad nereikėjo išvažiuoti ir iš Turino, jis galėjo toliau dirbti bei guosti suimtų draugų šeimas.

Beliko pagal numatytą planą pašalinti notarą Rebaudengą. Senoliui po metų kalėjime neišlaikė širdis, bet Simoninis nesijautė dėl to atsakingas. Jie buvo atsiteisę: notaras išmokė jį amato, bet jis keletą metų vergavo, notaras sužlugdė Simoninio senelį, o Simoninis sužlugdė jį patį.

Štai ką abatas Dala Pikola papasakojo Simoniniui. O kad po tokio darbo ir pats jautėsi ganėtinai išsekęs, liudija faktas, jog dienoraščio pasakojimas nutrūko per vidurį sakinio, tarsi rašantysis būtų netikėtai susmukęs be sąmonės.

6

TARNYBŲ TARNYBOJE

1897 metų kovo 28 diena

Pone abate,

įdomu, kad tai, kas turėjo būti dienoraštis (skirtas skaityti tik pačiam rašančiajam), virsta susirašinėjimo knyga. Todėl ir rašau jums šį laišką būdamas kone tikras, kad kurią dieną čia praeidamas jį perskaitysit.

Jūs per daug žinote apie mane. Esat pernelyg nemalonus liudytojas. Ir per daug griežtas.

Taip, pripažįstu, su savo draugais, svajojusiais tapti karbonarais, ir su Rebaudengu elgiausi ne pagal jūsų skelbiamą mokymą. Bet būkim teisingi: Rebaudengas buvo niekšas, ir gerai apsvarstęs manau, kad niekšiškai elgiausi tik su niekšais. O tie vaikinai buvo karštakošiai fanatikai, vadinasi, pasaulio atmatos, nes jie ir jų migloti principai, kuriais save kurstė, yra visų karų ir revoliucijų priežastis. Tiesa, pagaliau supratęs, kad pasaulyje fanatikų skaičiaus sumažinti nepavyks, sumaniau jų fanatizmu pasinaudoti.

Jums leidus, tęsiu *savo* atsiminimus. Tapau Rebaudengo notaro raštinės savininku ir tai, kad su Rebaudengu klastojau notarinius aktus, manęs nestebina, nes kaip tik tą dabar darau čia, Paryžiuje.

Atsiminiau ir kavalierių Bjanką. Vieną dieną jis tarė: „Matot,

advokate, Sardinijos karalystėje jėzuitai uždrausti, bet visi žino, kad priedangoje jie tęsia savo veiklą ir turi sekėjų. Kaip ir visose šalyse, iš kurių buvo išvaryti. Viename užsienio laikraštyje mačiau smagią karikatūrą: joje pavaizduoti jėzuitai, kurie kasmet dedasi norį grįžti į gimtinę (ir, žinoma, sulaikomi pasienyje), kol pagaliau supranta, kad jų vienuolijos broliai toje šalyje gyvena laisvi, tik vilki kito ordino abitus. Taigi, jų tebėra visur, o mums reikia žinoti kur. Teko girdėti, kad dar nuo Romos respublikos laikų jie lankydavosi jūsų garbaus senelio namuose. Todėl manome, jog su kai kuriais iš jų palaikote ryšį, ir prašome pašniukštinėti apie jų nuotaikas bei ketinimus, nes, regis, ordinas įgijo naujų galių Prancūzijoje, o kas vyksta Prancūzijoje, tas nutinka ir Turine.

Netiesa, kad palaikiau ryšius su geraisiais tėvais, tačiau daug apie juos sužinojau iš labai patikimo šaltinio. Tais metais Eženas Siu išleido savo paskutinį šedevrą „Liaudies paslaptys“, kurį baigė prieš pat mirtį tremtyje Ansi mieste Savojoje, nes nuo seno turėjo ryšių su socialistais ir aršiai priešinosi Liudviko Napoleono paskelbtai imperijai. Po Riansė įstatymo laikraščiai liovėsi spausdinti *feuilletons*, tad Siu kūrinys buvo išleistas atskirais tomeliais, o kiekvienas iš jų turėjo pereiti griežtą cenzūrą, taip pat ir pjemontietišką, tad buvo sunku juos visus susirinkti. Atsimenu, mirtinai nuobodžiavau skaitydamas lėkštą istoriją apie dvi šeimas – vieną galų, kitą frankų genties – nuo priešistorinių laikų iki Napoleono III epochos, kur baisieji engėjai buvo frankai, o visi galai atrodė buvę socialistai nuo pat Vercingetorikso laikų, bet, kaip ir visi idealistai, Siu dabar jau buvo apsėstas vienos minties.

Akivaizdu, kad paskutines veikalo dalis jis parašė tremtyje, kai Liudvikas Napoleonas žingsnis po žingsnio sutvirtino savo valdžią ir rengėsi pasiskelbti imperatoriumi. Siekiant sukelti neapykantą jo ketinimams, Siu toptelėjo genialus planas: nuo pat revoliucijos laikų kitas didis Prancūzijos respublikos priešas buvo jėzuitai, tad tereikėjo parodyti, kad Liudvikas Napoleonas į valdžią atėjo jėzui-

tams sumanius ir jiems vadovaujant. Tiesa, jėzuitai išvaryti iš Prancūzijos po 1830 metų Liepos revoliucijos, tačiau iš tikrųjų esą ten pasilikę jie veikę priedangoje, o dar aršiau Liudvikui Napoleonui pradėjus kopti į valdžią, ir jis juos pakentęs tik norėdamas palaikyti gerus santykius su popiežium.

Knygoje buvo ilgiausias tėvo Rodeno laiškas (jau paskelbtas ir „Amžinajame žyde") jėzuitų generolui tėvui Rotanui, nuodugniai atskleidžiantis visą sąmokslą. Romane naujausi įvykiai vyksta paskutinio socialistų ir respublikonų, mėginančių užkirsti valstybės perversmą, pasipriešinimo laikotarpiu, ir tai, ką Liudvikas Napoleonas ilgainiui iš tikro padarė, laiške surašyta dar kaip sumanymas. Tačiau skaitytojai perskaito jau iš tiesų nutikusią istoriją, todėl pranašystė dar labiau sukrečia.

Žinoma, atsiminiau Diuma „Žozefo Balzamo" pradžią: tereikėjo pakeisti Griaustinio kalną kokia nors labiau bažnytine aplinka, gal kokio seno vienuolyno kripta, suburti joje ne masonus, o iš viso pasaulio atkakusius Lojolos vaikus, užtektų, kad kalbėtų ne Balzamo, o Rodenas – ir senoji pasaulinio sąmokslo schema būtų pritaikyta dabarčiai.

Taip man kilo mintis Bjankui parduoti ne vieną kitą šen bei ten nugirstą gandą, o visą iš jėzuitų gautą dokumentą. Žinoma, turėjau šį tą pakeisti, atmesti tėvą Rodeną, nes kas nors galėjo atpažinti romano personažą, ir įtraukti tėvą Bergamaskį, dabar jau kažin kur pradingusį, tačiau Turine kas nors tikrai bus apie jį girdėjęs. Be to, kai Siu rašė knygą, ordino generolas tebebuvo tėvas Rotanas, dabar, girdėjau, jį pakeitė tėvas Beksas.

Dokumentas turėjo panėšėti į kone pažodžiui užrašytą patikimo informatoriaus pasakojimą, tačiau informatorius turėjo būti ne skundikas (nes žinia, kad jėzuitai neišduoda savo draugijos), o veikiau senas senelio draugas, patikėjęs jam tuos dalykus kaip savo ordino didybės ir nenugalimumo įrodymą.

Senelio atminimui į šią istoriją norėjau įtraukti ir žydus, tačiau

Siu jų neminėjo, o aš nežinojau, kaip juos susieti su jėzuitais, be to, anuomet Pjemonte žydai niekam per daug nerūpėjo. Negalima perkrauti valdžios agentų galvų informacijos gausa, jie geidauja aiškių ir paprastų minčių: balta ir juoda, blogieji ir gerieji, o piktadarys turi būti tik vienas.

Tačiau žydų nenorėjau atsisakyti, tad panaudojau juos veiksmo vietai. Vis šioks toks būdas paskatinti Bjanką nepasitikėti žydais.

Pamaniau, jei įvykiai klostysis Paryžiuje, dar blogiau – Turine, juos bus galima patikrinti. Savuosius jėzuitus turėjau suburti net ir slaptosioms Pjemonto tarnyboms mažiau prieinamoje, tik iš nuogirdų pažįstamoje vietoje. Jėzuitų buvo visur it Viešpaties polipų, į save lenktais nagais jie siekė net protestantiškas šalis.

Tas, kuris klastoja dokumentus, privalo juos gerai išmanyti, todėl lankydavausi bibliotekose. Bibliotekos pakeri: kartais jautiesi lyg stovėdamas geležinkelio stoties perone ir sklaidydamas knygas apie egzotiškus kraštus įsivaizduotum keliaujantis tolimųjų krantų link. Taip vienoje knygoje radau gražių Prahos žydų kapinių raižinių. Apleistose ankštose kapinėse buvo beveik dvylika tūkstančių antkapių, tačiau kažkada jų buvę gerokai daugiau, mat per keletą amžių vienas kitą užklojo keli žemės sluoksniai. Kapines uždarius, kažkas iškilnojo kai kuriuos įdubusius kapus kartu su antkapiais, ir taip susidarė netvarkinga visaip išsiklaipiusių antkapių sangrūda (o gal patys žydai juos taip beatodairiškai sustatė, kaip žinia, neturėdami jokio supratimo apie grožį ir tvarką).

Toji apleista vieta man tiko dar ir dėl to, kad visiškai nederėjo: kokios gudrybės vedami jėzuitai nutarė susirinkti žydams šventoje vietoje? Kas galėjo leisti jiems pasinaudoti ta visų pamiršta, o gal ir neįžengiama vieta? Klausimai be atsakymų, bet dėl to pasakojimas tampa tik įtikinamesnis, o Bjankas, manau, tvirtai tikėjo, kad istorija pramanyta, jei visi joje pateikti faktai paaiškinami ir tikri.

Kaip ištikimas Diuma skaitytojas džiaugiausi galėdamas tą naktį ir susibūrimą pavaizduoti niūriais, bauginamais tonais: kapines vos

apšviečia menkas mėnulio pjautuvas, o pusračiu sustoję jėzuitai juodomis plačiakraštėmis skrybėlėmis iš viršaus atrodo it susibėgę tarakonai; dar aprašyti velnišką gūdžius žmonijos priešų ketinimus skelbiančio tėvo Bekso vypsnį (ir pradžiuginti tėvo šmėklą dangaus aukštybėse, ką čia kalbu – pragaro gelmėse, kur Dievas greičiausiai nutrenkia Madzinio ir Respublikos šalininkus), paskui parodyti, kaip tie niekingi šaukliai it juodvarniai brėkštant pakyla po naktinės raganų puotos ir spiečiais lekia į pasaulyje išsibarsčiusius namus skelbti velniško pasaulio užkariavimo plano.

Tačiau turėjau kalbėti glaustai ir iš esmės, kaip dera slaptam pranešimui, žinodamas, jog policijos agentai – ne literatai ir nepajėgia parašyti daugiau kaip du tris lapus.

Tad mano tariamasis informatorius pasakojo, kad tą naktį draugijos atstovai iš įvairių šalių susirinko Prahoje pasiklausyti tėvo Bekso, susirinkusiesiems turinčio pristatyti tėvą Bergamaskį, po keleto Apvaizdos lemtų įvykių tapusį Liudviko Napoleono patarėju.

Tėvas Bergamaskis pranešė apie Liudviko Bonaparto rodomą akivaizdų klusnumą draugijai.

– Turėtume liaupsinti Bonaparto gudrumą, nes jis suvedžiojo revoliucionierius, dėdamasis pritariąs jų nuostatoms, jo gebėjimą suregzti sąmokslą prieš Liudviką Pilypą ir taip sužlugdyti bedievių valdžią, ir kad paklausė mūsų patarimo 1848 metais stoti prieš rinkėjus kaip nuoširdus respublikonas, idant šie išrinktų jį Respublikos prezidentu. Negalima užmiršti, kaip jis padėjo sugriauti Madzinio Romos respubliką ir grąžino į sostą Šventąjį Tėvą, – kalbėjo.

– Napoleonas pasiryžęs, – tęsė Bergamaskis, – galutinai sunaikinti socialistus, revoliucionierius, filosofus, ateistus ir visokius nelemtus racionalistus, skelbiančius tautos suverenumą, sąžinės, religinę, politinę ir socialinę laisves; paleisti įstatymų leidybos susirinkimą, apkaltinus sąmokslu suimti tautos atstovus, paskelbti Paryžiaus apgultį, be teismo sušaudyti visus, sulaikytus su ginklais ant barikadų, pavojingiausius asmenis išgabenti į Kajeną, panai-



...dar aprašyti velnišką gūdžius žmonijos priešų ketinimus skelbiančio tėvo Bekso vypsnį (ir pradžiuginti tėvo šmėklą dangaus aukštybėse, ką čia kalbu – pragaro gelmėse, kur Dievas greičiausiai nutrenkia Madzinio ir Respublikos šalininkus)...

kinti spaudos ir susirinkimų laisvę, sutelkti kariuomenę į fortus ir iš ten patrankomis apšaudyti sostinę, sudeginti, nepalikti akmens ant akmens, ir ant šių laikų Babilono griuvėsių paskelbti katalikiškos, apaštališkosios Romos bažnyčios pergalę. Paskui pakviesti tautą į visuotinį balsavimą ir dešimtmečiu pratęsti savo prezidentinę valdžią, tada paversti respubliką naująja imperija – visuotinis balsavimas yra vienintelė priemonė prieš demokratiją, nes balsuoja ir kaimo žmonės, tebetikintys tuo, ką sako parapijų klebonai.

Įdomiausius dalykus Bergamaskis pasakys pabaigoje, kalbėdamas apie politiką Pjemonto atžvilgiu. Tada tėvas Bergamaskis paskelbs draugijos ateities tikslus, kurie man rašant pranešimą jau buvo visiškai įgyvendinti.

– Bailys karalius Viktoras Emanuelis svajoja apie Italijos karalystę, ministras Kavūras kursto tą svajonę, ir abu siekia ne tik išvaryti Austriją iš pusiasalio, bet ir sunaikinti pasaulietinę Šventojo Tėvo valdžią. Paspirties jie ieškos Prancūzijoje, todėl bus lengva juos įtraukti pirmiausia į karą su Rusija, pažadėjus padėti kovoje su austrais, mainais pareikalavus Savojos ir Nicos. Paskui imperatorius apsimes kariaujantis pjemontiečių pusėje, bet po kelių nereikšmingų vietinių pergalių su jais nepasitaręs pasirašys taiką su austrais ir leis sudaryti popiežiaus vadovaujamą italų konfederaciją, į kurią įeis ir Austrija, išlaikydama savo valdas Italijoje. Taip Pjemontas su vienintele liberalia vyriausybe visoje Italijoje liks pavaldus ir Prancūzijai, ir Romai, jį kontroliuos prancūzų pulkai, užėmę Romą ir dislokuoti Savojoje.

Štai ir dokumentas. Nežinojau, kiek Pjemonto valdžiai galėtų patikti toks Sardinijos karalystės priešo Napoleono III paveikslas, bet jau tada nujaučiau tai, ką paskui patvirtino patirtis: slaptųjų tarnybų vyrams visada patogu turėti kokį nors dokumentą, kuriuo visai nebūtina pasinaudoti tuoj pat, bet kuriuo remdamiesi galėtų šantažuoti vyriausybės vyrus, kelti neramumus ar keisti esamą padėtį.

Bjankas išties įdėmiai perskaitė pranešimą, pakėlė akis nuo lapų, įsmeigė žvilgsnį į mane ir pasakė, jog tai labai reikšminga informacija. Ir dar sykį patvirtino, kad šnipui, norinčiam parduoti ką nors dar nežinoma, tereikia papasakoti tai, ką galima aptikti bet kurioje senų knygų prekyvietėje.

Nors Bjankas menkai išmanė literatūrą, bet apie mane buvo gerai informuotas, todėl niūriai pridūrė:

– Žinoma, jūs viską pats išsigalvojote.

– Prašyčiau atleisti! – pasipiktinau.

Jis kilstelėjo ranką tildydamas.

– Advokate, nusiraminkit. Net jei šis dokumentas būtų jūsų rankų darbas, man ir mano vyresnybei naudinga pristatyti jį vyriausybei kaip tikrą. Juk numanote, nes dabar tai žinoma *orbi et urbi*, kad mūsų ministras Kavūras tiki laikąs Napoleoną III kumštyje, mat nusiuntė grafienę Kastiljonę jo šnipinėti, graži moteris, nepaneigsi, ir prancūzas ilgai netrukęs pasinaudojo jos meilumu. Ilgainiui paaiškėjo, kad Napoleonas nevykdė visų Kavūro norų, tad grafienė Kastiljonė veltui išeikvojo tiek Dievo malonės, nebent jai tai patiko, bet negalime leisti, kad valstybės reikalai priklausytų nuo ne itin rimto elgesio damos geidulių. Labai svarbu, kad Mūsų Didenybė nepasitikėtų Bonapartu. Netrukus Garibaldis arba Madzinis, o gal abu kartu surengs žygį į Neapolio karalystę. Jei kartais žygis pasisektų, Pjemontui teks įsikišti, kad tos žemės neatitektų pamišėliams respublikonams, o tam pjemontiečiai turės pražygiuoti visą Italijos aulinį per Popiežiaus sritis. Todėl nuteikti valdovą nepasikliauti popiežiumi, jausti jam pagiežą ir neklausyti Napoleono III patarimų yra būtina sąlyga šiam tikslui pasiekti. Brangusis advokate, kaip jau supratote, mes, kuklūs valstybės tarnai, lemiame politiką dažniau nei tie, kurie, tautos akimis, valdo...

Tas pranešimas buvo pirmas išties rimtas mano darbas, pakeverzojau ne šiaip kokį asmeniniam naudojimui skirtą testamentą, o

sukūriau politiškai sudėtingą tekstą, kuriuo gal prisidėjau prie Sardinijos karalystės politikos. Atmenu, išties juo didžiavausi.

Taip atėjo lemtingieji 1860 metai. Lemtingi ne man, o šaliai, aš tik iš tolo stebėjau įvykius, kavinėse klausydamasis dykinėtojų kalbų. Nujausdamas, kad teks dažniau imtis politinių užsakymų, maniau, jog pravarčiausia panaudoti tų dykaduonių tauškiamas naujienas, ir nepasitikėjau žiniomis, kurios, pasak laikraščių, buvo tikros.

Taip sužinojau, kad Toskanos didžiosios kunigaikštystės, Modenos ir Parmos kunigaikštysčių gyventojai išvijo valdovus, kad popiežius nebekontroliavo vadinamųjų Emilijos ir Romanijos popiežiaus legacijų, kad visi reikalavo jungtis prie Sardinijos karalystės, kad 1860 metų balandį Palerme kilo maištai, kad Madzinis rašęs sukilimo vadams, esą Garibaldis atskubės jiems padėti, kad sklando gandai, neva jis ieško vyrų, pinigų ir ginklų savo žygiui, o Burbonų laivynas jau plaukia į Siciliją užkirsti priešui kelio.

– Bet ar žinot, kad Kavūras per savo patikėtinį La Fariną kontroliuoja Garibaldį?

– Ką čia tauškiat! Ministras pasirašė raštą, leidžiantį pirkti dvylika tūkstančių šautuvų garibaldiečiams.

– Šiaip ar taip, jie nebuvo išdalyti. Kas užkirto tam kelią? Karaliaus karabinieriai!

– Prašyčiau, ką čia kalbat. Kavūras padėjo, o ne kliudė dalyti šautuvus!

– Taigi, bet tai buvo ne *Enfield* šautuvai, kurių tikėjosi Garibaldis, o senas laužas, su jais tas didis vyras gali nebent vieversius medžioti!

– Iš karaliaus rūmų sužinojau, ir neklauskit, kas man pasakė, kad La Farina davė Garibaldžiui aštuonis tūkstančius lirų ir tūkstantį šautuvų.

– Taip, bet turėjo būti trys tūkstančiai. Du tūkstančius pasiliko Genujos gubernatorius.

– Kodėl Genujos?

– Juk nemanot, kad Garibaldis jos į Siciliją mulais? Jis pasirašė sutartį pirkti du laivus, šie turėtų išplaukti iš Genujos ar jos apylinkių. O žinote, kas laidavo paskolą? Masonai, tiksliau – Genujos masonų ložė.

– Kokia dar ložė, masonai yra jėzuitų pramanas!

– Verčiau patylėkit, jūs pats masonas, ir visi tai žino!

– *Glissons**. Iš patikimų šaltinių žinau, kad pasirašant sutartį dalyvavo, – čia kalbėtojas ėmė vos girdimai šnabždėti, – advokatas Rikardis ir generolas Negris di Sen Fronas...

– Ir kas gi tie ponai?

– Nežinot? – balsas visai pritilo. – Tai Slaptojo skyriaus, ar, tikriau, Aukštosios politinės priežiūros skyriaus – valdybos pirmininko informavimo tarnybos – vadovai... Galingesni ir už ministrą pirmininką, štai kas jie tokie, ką ten masonai.

– Sakot? Galima dirbti Slaptajame skyriuje ir būti masonu, nes taip naudingiau.

Gegužės penktąją jau visi kalbėjo, kad Garibaldis su tūkstančiu savanorių išplaukė Sicilijos link. Pjemontiečių ten buvo ne daugiau kaip dešimt, buvo ir svetimšalių, daug advokatų, daktarų, vaistininkų, inžinierių ir žemvaldžių. Paprastų žmonių mažai.

Gegužės vienuoliktąją Garibaldžio laivai įplaukė į Marsalos uostą. Kur žiūrėjo Burbonų laivynas? Regis, juos įbaugino uoste stovintys du britų laivai, kurių oficiali užduotis buvo ginti savo tautiečių, Marsaloje turinčių klestintį brangaus vyno verslą, turtus. O gal anglai padėjo Garibaldžiui?

Trumpai tariant, per kelias dienas Garibaldžio Tūkstantinė (taip dabar visi ją vadino) Kalatafimyje sutriuškino Burbonų pulkus, o prisidėjus vietos savanoriams dar ir padidėjo, Garibaldis karaliaus

* Tiek to (*pranc.*).

Viktoro Emanuelio II vardu pasiskelbė Sicilijos diktatoriumi ir mėnesio pabaigoje užėmė Palermą.

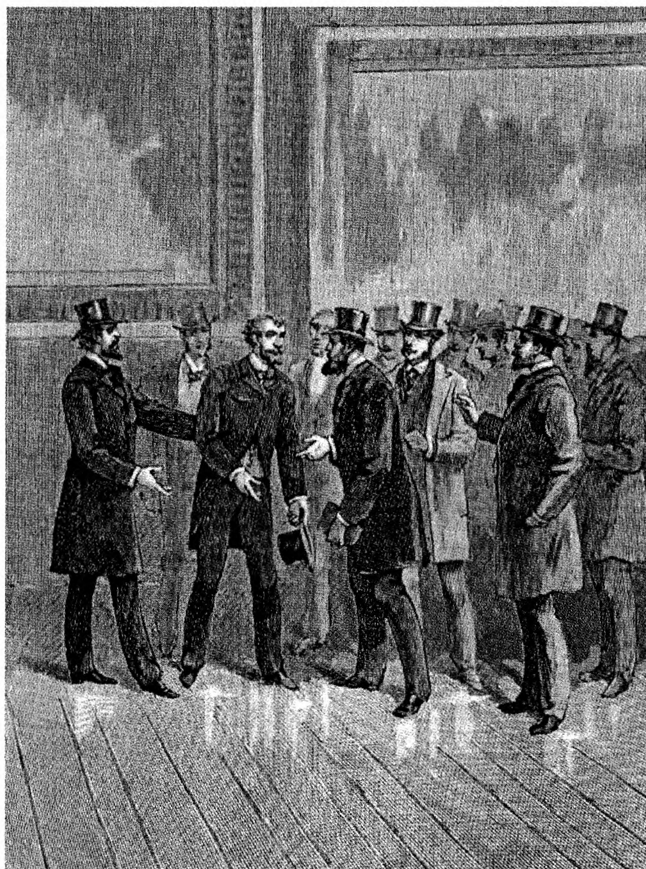
Kaipgi Prancūzija, ką kalbėjo ji? Atrodė, Prancūzija viską stebi atsargiai, bet vienas prancūzas, dar garsesnis ir už Garibaldį, Aleksandras Diuma, didis romanistas, asmeniniu laivu „Ema" jau plaukė su pinigais ir ginklais prisidėti prie išvaduotojų.

Neapolyje vargšas Abiejų Sicilijų karalius Pranciškus II, išgąsdintas garibaldiečių pergalių, išduotas savo generolų, paskubėjo suteikti amnestiją politiniams kaliniams ir vėl priimti 1848 metų statutą, kurį buvo atšaukęs, tik buvo jau per vėlu – ir jo sostinėje brendo liaudies maištai.

Kaip tik pirmosiomis birželio dienomis gavau kavalieriaus Bjanko raštelį, kuriame liepta tą vidurnaktį laukti vežimaičio, turinčio atvažiuoti prie mano raštinės durų. Keistas pasimatymas, bet užuodžiau įdomų reikalą, tad vidurnaktį, išpiltas prakaito, nes tomis dienomis ir Turiną kankino kaitra, lūkuriavau prie savo raštinės durų. Privažiavo dengtas vežimaitis užtrauktomis langų užuolaidomis su nepažįstamu ponu viduje ir nugabeno mane kažkur, kaip man pasirodė, netoli centro, negana to, man pasidingojo, kad du ar tris kartus pasukome tomis pačiomis gatvėmis.

Vežimaitis sustojo apgriuvusiame seno palaikio daugiabučio kieme, tikrose sulaužytų turėklų žabangose. Mane įvedė pro duris ir nulydėjo ilgu koridoriumi, kurio gale durelės atsivėrė į visai kitokio pastato holą su plačiais laiptais. Bet užlipome ne jais, o nulipome laipteliais holo gilumoje ir įėjome į kabinetą damastu išmuštomis sienomis, su dideliu karaliaus portretu ant galinės sienos ir žalia gelumbe dengtu stalu, už kurio sėdėjo keturi asmenys, vienas iš jų buvo kavalierius Bjankas, pristatęs man kitus. Nė vienas nepadavė rankos, tik linktelėjo galvą.

– Sėskitės, advokate. Ponas jums iš dešinės yra generolas Negris di Sen Fronas, iš kairės – advokatas Rikardis, o priešais jus sėdi profesorius Bodžijas, Valensijos Po kolegijos deputatas.



– Kokia dar ložė, masonai yra jėzuitų pramanas!
– Verčiau patylėkit, jūs pats masonas, ir visi tai žino!

Iš to, ką girdėjau šnabždantis bare, supratau, kad pirmieji du veikėjai yra Aukštosios politinės priežiūros skyriaus vadovai, (*vox populi*) padėję garibaldiečiams nupirkti tuodu garsiuosius laivus. Trečiojo vyro vardą irgi buvau girdėjęs: žurnalistas, trisdešimties tapęs teisės profesorium, deputatas, žmogus, artimas Kavūrui. Raudoną jo veidą puošė ūseliai, stiklinės dugno dydžio monoklis, o jis pats atrodė taikiausias žmogus pasaulyje. Tačiau kitų trijų rodoma pagarba liudijo jo galią vyriausybėje.

Negris di Sen Fronas prabilo pirmas:

– Brangusis advokate, žinodami, kaip sugebate rinkti informaciją ir kaip apdairiai bei santūriai su ja elgiatės, norėtume jums patikėti nepaprastai subtilią misiją generolo Garibaldžio ką tik užkariautose žemėse. Nenutaisykite tokio susirūpinusio veido, neketiname prašyti vesti raudonmarškinių į kovą. Turėsite surinkti reikiamas žinias. Bet kad žinotumėt, kokia informacija domina vyriausybę, mums neišvengiamai teks patikėti tai, ką nedvejodamas pavadinčiau valstybės paslaptimis, todėl, manau, suprantate, koks apdairus turėtumėte būti nuo šio vakaro iki pat misijos pabaigos ir net ilgiau. Taip pat, kaip sakoma, ir dėl savo paties saugumo, kuris mums, be abejo, nepaprastai rūpi.

Diplomatiškesnis negalėtum būti. Sen Fronas labai rūpinosi mano sveikata, todėl perspėjo, kad sumanęs pliaukšti ką čia sužinojęs savo gyvybei sukelčiau rimtą grėsmę. Tačiau toks įvadas ir užduoties reikšmė leido numatyti, kokia man iš to būtų buvusi nauda. Todėl pagarbiai linktelėjęs paakinau Sen Froną tęsti.

– Niekas geriau už deputatą Bodžiją nepajėgs paaiškinti aplinkybių, nes informacija ir geidavimai ateina iš aukščiausio šaltinio, kuriam jis labai artimas. Profesoriau, prašau...

– Matote, advokate, – tarė Bodžijas, – Pjemonte nerastumėte nė vieno asmens, labiau už mane besižavinčio tokiu dosniu ir teisingu vyru, kaip generolas Garibaldis. Tai, ką jis padarė Sicilijoje su saujele drąsuolių stojęs prieš vieną iš geriausiai ginkluotų Europos kariuomenių, yra stebuklas.

Tokios įžangos man užteko suprasti, kad Bodžijas yra didžiausias Garibaldžio priešas, bet tylėdamas klausiausi toliau.

– Tačiau, – tęsė Bodžijas, – nors Garibaldis mūsų karaliaus Viktoro Emanuelio II vardu išties pasiskelbė užkariautų žemių diktatoriumi, jo rėmėjai šiam sprendimui nepritaria. Madzinis lipa ant kulnų, skatindamas šalies pietuose pradėti masinius sukilimus ir paskelbti respubliką. O mes suvokiame Madzinio įtaigos galią: ramiai tūnodamas užsienyje, jis pasiuntė mirti daug nutrūktgalvių. Artimiausi generolo bendradarbiai yra Krispis ir Nikoreta, ištikimiausi madziniečiai, nesugebančiam perprasti kitų žmonių kėslų generolui darantys blogą įtaką. Taigi, kalbėkim atvirai: Garibaldis netruks perplaukti Mesinos sąsiaurį ir išsilaipinti Kalabrijoje. Tas vyras – įžvalgus strategas, jo savanoriai kupini įkarščio, prie jų prisidėjo daug salos gyventojų, nežinia, iš patriotizmo ar oportunizmo, o daugelis Burbonų generolų pasirodė menki vadai, tad kilo įtarimų, jog slaptos dovanos susilpnino jų kovinę dvasią. Nesakysime, ką įtariame tas dovanas įteikus. Tikrai ne mūsų vyriausybę. Dabar Sicilija jau Garibaldžio valioje, o jei į jo nagus pakliūs ir Kalabrija su Neapolio sritimi, tai generolas, remiamas Madzinio respublikonų, gaus devynių milijonų gyventojų karalystės išteklius ir turėdamas neginčytiną įtaką taps galingesnis už mūsų valdovą. Norėdamas išvengti tokios bėdos valdovas turi vieną galimybę: su kariuomene žygiuoti į pietus, pereiti, aišku, ne be nuostolių, Popiežiaus valstybes ir atvykti į Neapolį anksčiau už Garibaldį. Aišku?

– Aišku. Bet nesuprantu, kuo aš...

– Palaukit. Garibaldžio žygį įkvėpė tėvynės meilė, tačiau siekdami jį pažaboti, tiksliau, neutralizuoti, turime gandais ir straipsniais laikraščiuose plačiai paskleisti nuomonę, kad jį apsupo sukti ir papirkti asmenys, todėl prireikė įsikišti pjemontiečiams.

– Žodžiu, – pridūrė advokatas Rikardis, iki tol neprataręs nė žodžio, – turėtume pakirsti ne pasitikėjimą Garibaldžio žygiu, o susilpninti tikėjimą jo sukurta revoliucine valdžia. Grafas Kavūras

siunčia į Siciliją tremtį ištvėrusį didį patriotą sicilietį La Fariną, tad Garibaldis turėtų juo pasikliauti, tačiau jis ilgus metus ištikimai bendradarbiauja su mūsų vyriausybe ir įkūrė Nacionalinę italų draugiją, kovojančią už Abiejų Sicilijų karalystės prisijungimą prie suvienytosios Italijos. La Farina įpareigotas išsiaiškinti kai kuriuos mūsų nugirstus didelį nerimą keliančius gandus. Atrodo, patiklus ir tam nepasirengęs Garibaldis ten įkūrė valdžią, kuri yra pačios valdžios neigimas. Akivaizdu, jog generolas negali visko sužiūrėti, jo padorumas neginčytinas, bet ką jis paskyrė vadovauti? Kavūras laukia išsamaus La Farinos raporto apie visokį piktnaudžiavimą, tačiau Madzinio šalininkai padarys viską, kad atkirstų La Fariną nuo žmonių, tai yra nuo tų liaudies sluoksnių, kur lengviausia rinkti žinias apie neramumus.

– Šiaip ar taip, mūsų Valdyba La Farina pasitiki tik iš dalies, – įsiterpė Bodžijas. – Gink Dieve, nenoriu nieko pasakyti, bet jis irgi sicilietis, gal jie ir geri žmonės, tačiau skiriasi nuo mūsų, tiesa? Gausite rekomendacinį laišką La Farinai, kliaukitės juo, bet veikite laisvai ir ne vien rinkite dokumentais patvirtintus duomenis, prireikus (kaip jums jau teko daryti) juos išgalvokit.

– Tačiau kaip ir kuo apsimetęs ten nuvyksiu?

– Kaip įprasta, mes viską numatėm, – nusišypsojo Bjankas. – Ponas Diuma, kurio kaip garsaus romanisto vardą tikrai esate girdėjęs, susiruošė pas Garibaldį į Palermą plaukti savo laivu „Ema“. Nelabai supratom, ką jis ten rengiasi veikti, gal paprasčiausiai nori parašyti kokį romaną apie Garibaldžio žygį, o gal iš tuštybės pasididžiuoti draugyste su didvyriu. Kad ir kaip būtų, žinom, jog maždaug po dviejų dienų jis prisišvartuos Sardinijoje, Arcakenos įlankoje, taigi mūsų valdose. Poryt auštant išvyksite į Genują ir sėsite į vieną iš mūsų laivų, plaukiančių į Sardiniją, ten susitiksite su Diuma ir jam įteiksite rekomendacinį laišką, pasirašytą asmens, kuriam Diuma skolingas ir kuriuo labai pasitiki. Prisistatykite profesoriaus Bodžijo leidžiamo laikraščio korespondentu, siunčiamu į Siciliją garsinti

Diuma ir Garibaldžio žygių. Taip įsiterpsite į rašytojo *entourage** ir išsilaipinsite Palerme. Atvykęs į Palermą su Diuma sulauksite daugiau pagarbos ir pasitikėjimo nei atvykęs vienas. Ten įsimaišysite tarp savanorių ir užmegsite ryšius su vietos gyventojais. Dar vienas garsaus ir gerbiamo asmens akreditacinis laiškas suartins jus su jaunu karininku kapitonu Njevu, kurį Garibaldis paskyrė generaliniu viceintendantu. Tik pamanykit, prieš išplaukiant „Lombardijai“ ir „Pjemontui“, laivams, nuplukdžiusiems Garibaldį į Marsalą, iš devyniasdešimties tūkstančių žygiui surinktų lirų jam patikėta keturiolika tūkstančių. Gerai nežinome, kodėl būtent Njevui, kaip kalbama, rašto žmogui, patikėta administracinė veikla, tačiau jis, regis, turi doro vyro vardą. Džiaugsis galėdamas pasikalbėti su kuo nors, rašančiu į laikraščius ir draugaujančiu su garsiuoju Diuma.

Likusi vakaro dalis prabėgo derinant praktinius sumanymo aspektus ir atlygį. Kitą dieną uždariau savąją notaro raštinę neribotam laikui, susidėjau kelis būtiniausius niekniekius ir nežinia ko įkvėptas pasiėmiau nuo kreditorių išgelbėtą sutaną, tėvo Bergamaskio kadaise paliktą senelio namuose.

* Aplinką (*pranc.*).

7

SU TŪKSTANTINE

1897 metų kovo 29 diena

Visų tų įvykių, o juo labiau kelionės į Siciliją nuo 1860 metų birželio iki 1861 metų kovo nebūčiau atsiminęs, jei praeitą naktį krautuvėje versdamas senus popierius komodos dugne nebūčiau aptikęs į ritinį susuktų lapų, kuriuose buvo tų įvykių apmatai, matyt, surašyti, kad vėliau galėčiau savo darbdaviams Turine pateikti išsamią ataskaitą. Užrašai padriki, akivaizdu, užsirašiau tik tai, kas man atrodė svarbu, ar tai, kam *norėjau* suteikti svarbos. Nežinau, ką nutylėjau.

* * *

Nuo birželio 6 dienos esu laive „Ema“. Diuma priėmė mane labai nuoširdžiai. Vilkėjo lengvą šviesiai rudą švarką ir iš tiesų atrodė maišyto kraujo, nes toks ir buvo. Oda tamsi, raiškios, putlios, jausmingos lūpos, it Afrikos laukinio garbanotų plaukų kepurė. Bet žvilgsnis gyvas ir ironiškas, šypsena nuoširdi, apvalios *bon vivant** formos... Atsiminiau vieną iš daugelio sklandančių legendų: kažkoks Paryžiaus dabita jam girdint gudriai prakalbo apie naujausias teorijas, aiškinančias pirmykščio žmogaus ir žemesniųjų rūšių ryšį. Diuma atkirto: „Taip, pone, aš kilęs iš beždžionės. Tačiau jūs, pone, ja tampate!“

* Linksmas žmogus (*pranc.*).

Jis supažindino mane su kapitonu Bogranu, jo pavaduotoju Bremonu, vairininku Podimatasu (apžėlusiu it šernas, barzda ir plaukai dengė visą veidą taip, kad buvo matyti tik akių baltymai) ir su koku Žanu Bojė – žiūrint į Diuma atrodo, kad kokas šioje draugijoje yra svarbiausias. Diuma keliavo su savo dvaru nelyginant koks senųjų laikų didikas.

Lydėdamas mane į kajutę, Podimatasas pranešė, kad mėgstamiausias Bojė patiekalas – *asperges aux petits pois**, keistas receptas, nes patiekale nėra jokių žirnelių.

Aplenkėme Kapreros salą, kur po mūšių ilsėjosi Garibaldis.

– Netrukus susitiksite su generolu, – tarė Diuma ir vien jį paminėjęs nušvito iš susižavėjimo. – Šviesiabarzdis ir žydraakis, jis panėši į Leonardo „Paskutinės vakarienės" Jėzų. Jo judesiai elegantiški, o balsas be galo švelnus. Atrodo romus žmogus, bet jo akivaizdoje ištarkit žodžius *Italija* ir *nepriklausomybė*, ir jis pabus tarsi ugnikalnis, pratrūks ugnimi ir kunkuliuojančia lava. Jis stoja į kovą beginklis, bet prireikus čiumpa artimiausią kardą, ištraukia jį iš makšties ir puola priešą. Turi tik vieną silpnybę: mano, kad rutuliais žaidžia geriausiai iš visų.

Netrukus laive kilo sujudimas. Jūreiviai sugavo didžiulį jūrinį vėžlį, tokių galima pamatyti į pietus nuo Korsikos. Diuma susijaudino.

– Turėsim darbelio. Pirma apversim jį ant nugaros, kvailelis iškiš kaklą, o mes pasinaudoję tokiu neatsargumu nukirsim jam galvą, čiakšt! – paskui pakabinsim už uodegos dvylikai valandų kraujui nuleisti. Tuomet vėl paguldysim ant nugaros, po pilvo ir nugaros šarvu įkišim tvirtus ašmenis, saugodamiesi neperverti tulžies, antraip jis taps nevalgomas, išimsim vidurius ir paliksim tik kepenis, vidinė skaidri košė nieko verta, bet ten rasim du gabalus mėsos, baltumu ir skoniu panašios į veršieną. Galiausiai pašalinsim gleivinę, nupjausim kaklą, plaukmenis, supjaustysime riešuto dydžio

* Smidrai su žirneliais (*pranc.*).

gabalėliais, nuplausime ir ant silpnos ugnies kokias tris ar keturias valandas virsime sriubą, pagardintą pipirais, gvazdikėliais, morkomis, čiobreliais ir lauro lapais. Kol ji virs, supjaustysim vištieną juostomis, užtaisysime petražolėmis, svogūnėlių laiškais ir ančiuviais, sumesim į verdantį sultinį, paskui nusunksim ir sumesim į vėžlienos sriubą, kur įpilsim ir tris ar keturias stiklines maderos. Jei nebūtų maderos, galima įpilti ir marsalos su taurele degtinės ar romo. Tačiau tai *pis aller**. Savo sriuba mėgausimės ryt vakare.

Mėgstantis taip skaniai pavalgyti vyras, kad ir abejotinos kilmės, sukėlė mano prielankumą.

* * *

(Birželio 13 diena) „Ema" į Palermą atplaukė užvakar. Pilnas knibždančių raudonų palaidinių miestas panėši į aguonų lauką. Nors dauguma garibaldiečių savanorių apsirengę ir apsiginklavę kaip pakliuvo, kai kurie vilki civilinius drabužius ir turi tik skrybėlę su plunksna. Raudono audeklo jau sunku rasti, tad tokios spalvos marškiniai kainuoja baisingus pinigus ir juos įpirkti tegali vietos diduomenės vaikai, prisidėję prie garibaldiečių po pirmųjų, žiauriausių mūšių, o ne iš Genujos atplaukę savanoriai. Kavalierius Bjankas man skyrė užtenkamai pinigų, kad išgyvenčiau Sicilijoje, tad, nenorėdamas atrodyti it koks ką tik atvykęs dabita, iškart nusipirkau padėvėtą uniformą – nuskalbtus rausvus marškinius ir palaikes kelnes, bet vien marškiniai kainavo penkiolika frankų, Turine už tokius pinigus būčiau galėjęs nusipirkti ketverius.

Čia viskas nepamatuotai brangu: kiaušinis kainuoja keturis soldus, svaras duonos – šešis, svaras mėsos – trisdešimt. Nežinau, ar todėl, kad sala skurdi ir užkariautojai baigia suryti paskutines atsargas, palermiečiai nutarė, jog garibaldiečiai – dangaus siųsta mana, ir švarina juos be jokių skrupulų.

* Paskutinė priemonė (*pranc.*).



– Netrukus susitiksite su generolu, – tarė Diuma ir vien jį paminėjęs nušvito iš susižavėjimo. – Šviesiabarzdis ir žydraakis, jis panėši į Leonardo „Paskutinės vakarienės“ Jėzų.

Dviejų didžiavyrių susitikimas Senato rūmuose („Kaip Paryžiaus rotušėje 1830-aisiais!“ – džiūgaudamas kalbėjo Diuma) buvo labai teatrališkas. Nežinau, kuris iš jų vaidino geriau.

– Brangusis Diuma, man jūsų be galo trūko! – sušuko generolas, o Diuma pratrūko sveikinimais. – Ne, ne, sveikinkit ne mane, o šituos vyrus. Tai jie milžinai! – ir kreipėsi į saviškius: – Tuoj pat suteikit ponui Diuma gražiausius rūmų apartamentus. Ir jų bus per mažai žmogui, pristačiusiam laiškus, kad atvyksta apie du tūkstančius vyrų, dešimt tūkstančių šautuvų ir du garlaiviai!

Žvelgiau į didvyrį su nepasitikėjimu, po tėvo mirties nepasiklioviau didvyriais. Diuma jį apibūdino it kokį Apoloną, o jis pasirodė besąs kuklaus stoto, ne šviesiaplaukis, o šiaudų spalvos plaukais, trumpomis kreivomis kojomis ir, kiek sprendžiau iš eisenos, kankinamas reumato. Mačiau, kaip dviejų saviškių padedamas sunkiai sėda ant žirgo.

Vėlyvą popietę prie karaliaus rūmų susirinkusi minia šaukė: „Tegyvuoja Diuma, tegyvuoja Italija!“ Akivaizdu, rašytojas patenkintas, bet man susidarė įspūdis, kad viską organizavo Garibaldis, tikėdamasis pažadėtųjų šautuvų ir žinodamas apie draugo tuštybę. Įsimaišęs į minią, stengiausi perprasti nesuprantamą dialektą, panašų į afrikiečių šneką, ir nugirdau trumpą pokalbį: vienas klausė, kas tas Diuma ir kodėl jis čia šlovinamas, kitas atsakė, kad tai čerkesų kunigaikštis, aptekęs auksu ir atvykęs atiduoti savo pinigų Garibaldžiui.

Diuma mane pristatė kai kuriems generolo vyrams, pajutau veriamą grėsmingą Garibaldžio leitenanto, siaubingojo Nino Biksijo, žvilgsnį ir taip jo pabūgau, kad tuoj iš ten pasišalinau. Turėjau rasti būstą, kur galėčiau pareiti ir išeiti niekieno nepastebėtas.

Dabar, siciliečių akimis, buvau garibaldiedis, o Garibaldžio savanoriams buvau laisvas metraštininkas.

* * *

Vėl pamačiau Niną Biksiją jojantį per miestą. Kalbama, kad žygiui vadovauja būtent jis. Garibaldis išsiblaškęs, nuolat mąsto apie rytojų, įgudęs atakuoti ir vesti paskui save kitus, o Biksijui rūpi šiandiena ir jis rikiuoja būrius. Jam jojant pro šalį vienas netoli stovintis garibaldietis pasakė draugui: „Pažiūrėk, koks žvilgsnis, veria kiaurai. Kerta nelyginant kardas. Biksijas! Vien vardas – tarsi žaibas skrostų."

Akivaizdu, kad Garibaldis ir jo leitenantai apžavėjo savanorius. Blogai. Per daug žavingi vadai karalysčių gerovės ir ramybės labui turėtų būti nedelsiant nukirsdinti. Mano darbdaviai Turine teisūs: negalima leisti Garibaldžio mitui išplisti ir Šiaurėje, antraip visi tenykščiai ims siūdintis raudonus marškinius ir skelbs respubliką.

* * *

(Birželio 15 diena) Su vietos gyventojais sunku susikalbėti. Viena aišku: jie stengiasi pasipelnyti iš kiekvieno, kuris jiems panašus į pjemontietį, nors tarp savanorių pjemontiečių mažai. Radau smuklę, kurioje galiu pigiai pavalgyti ir paragauti vietos patiekalų neištariamais pavadinimais. Bandelės su blužnimi sprangios, bet užgerdamas geru vietos vynu pajėgiu praryti daugiau nei vieną. Ten valgydamas susidraugavau su dviem savanoriais, Aba, vos dvidešimt perkopusiu ligūriečiu, ir Bandžiu, daugmaž mano metų žurnalistu iš Livorno. Iš jų pasakojimų atkūriau garibaldiečių išsilaipinimą ir pirmuosius mūšius.

– Ak, brangusis Simonini, kad žinotum, – kalbėjo Aba. – Išsilaipinimas Marsaloje buvo it cirkas! Taigi, prieš mus „Strombolis" ir „Kapris", du Burbonų laivai, mūsų „Lombardija" užplaukia ant uolos, o Ninas Biksijas šaukia, esą geriau tegu jį užima su skyle triume nei sveiką ir nesudaužytą, negana to, reikėtų paskandinti ir „Pjemontą". Dideli nuostoliai, dingtelėjo man, bet Biksijas teisus, negalima prancūzams dovanoti dviejų laivų, taip darė ir didieji

kondotjerai – išsilaipinę sudegindavo laivus, kad niekas nepabėgtų, ir pirmyn. „Pjemontas" pradeda švartuotis, užtaisoma „Strombolio" patranka, bet užsikerta. Uoste stovinčio anglų laivo kapitonas užlipa į „Strombolio" denį ir sako kapitonui, kad sausumoje yra Anglijos pavaldinių, tad už šį tarptautinį incidentą jam teks atsakyti. Juk žinia, anglai Marsaloje turi ekonominių interesų dėl vyno. Burbonų kapitonas atkerta, kad tarptautiniai incidentai jam nėmaž nerūpi, įsako šauti, patranka ir vėl užsikerta. Pagaliau iššovę Burbonų laivai nepadaro jokios žalos, tik sudrasko šunį.

– Tai jums padėjo anglai?

– Tarkim, jie ramiai stojo per vidurį, idant sutrikdytų Burbonus.

– O kokie generolo santykiai su anglais?

Aba tik mostelėjo, lyg norėdamas pasakyti, kad tokie pėstininkai kaip jis paklūsta įsakymams ir daug neklausinėja.

– Verčiau paklausyk dar, smagumėlis. Atvykęs į miestą generolas įsakė užimti telegrafą ir nupjauti laidus. Siunčia leitenantą su keliais vyrais, pamatęs juos ateinant telegrafistas pabėga. Įžengęs į kabinetą leitenantas randa karo vadui į Trapanį nusiųstos skubios telegramos kopiją: „Du garlaiviai su Sardinijos vėliavomis įplaukė į uostą ir išlaipina vyrus." Tą akimirką ateina atsakymas. Vienas iš savanorių, dirbęs Genujos telegrafe, perskaito: „Kiek vyrų ir kodėl jie išsilaipina?" Karininkas jam padiktuoja. „Atsiprašau, suklydau, iš Džirdženčio atplaukė du prekiniai laivai su siera." Ir gauna atsakymą iš Trapanio: „Jūs kvailys." Karininkas patenkintas nupjauna laidus ir išeina.

– Tiesą pasakius, – įsiterpė Bandis, – išsilaipinimas nebuvo toks cirkas, kaip pasakoja Aba, vos pasiekėm krantą, iš prancūzų laivų pagaliau atskriejo pirmieji sviediniai ir kulkosvaidžio salvės. Bet pasismaginome tai jau tikrai. Tarp lekiančių sviedinių netikėtai pasirodė senas, bet gerai įmitęs vienuolis, kuris modamas skrybėle mus sveikino. Kažkas sušuko: „Broli, atėjai mūsų paerzinti?" Tačiau Garibaldis pakėlęs ranką tarė: „Broli, ko ieškai? Ar negirdi, kaip

švilpia sviediniai?“ O vienuolis ir sako: „Nebijau sviedinių. Esu šv. Pranciškaus varguolio tarnas ir Italijos sūnus.“ – „Tai tu už liaudį?“ – klausia generolas. „Už liaudį, už liaudį“, – atsako vienuolis. Tuomet supratom, kad Marsala mūsų. Generolas nusiuntė Krispį pas mokesčių rinkėją Italijos karaliaus Viktoro Emanuelio vardu rekvizuoti iždo, šis pagal pakvitavimą perduotas intendantui Ačerbiui. Italijos karalystė dar neegzistavo, tačiau Krispio pasirašytas pakvitavimas, kuris buvo įduotas mokesčių rinkėjui, yra pirmasis dokumentas, kuriame Viktoras Emanuelis vadinamas Italijos karaliumi.

Pasinaudojau proga paklausti:

– Argi intendantas ne kapitonas Njevas?

– Njevas – Ačerbio pavaduotojas, – patikslino Aba. – Toks jaunas, o jau didis rašytojas. Tikras poetas. Jo veidas švyti išmintim. Jis visada vienas, įsmeigęs žvilgsnį į tolius, lyg norėtų pažvelgti už horizonto. Tikriausiai Garibaldis netrukus suteiks jam pulkininko laipsnį.

O Bandis paantrino:

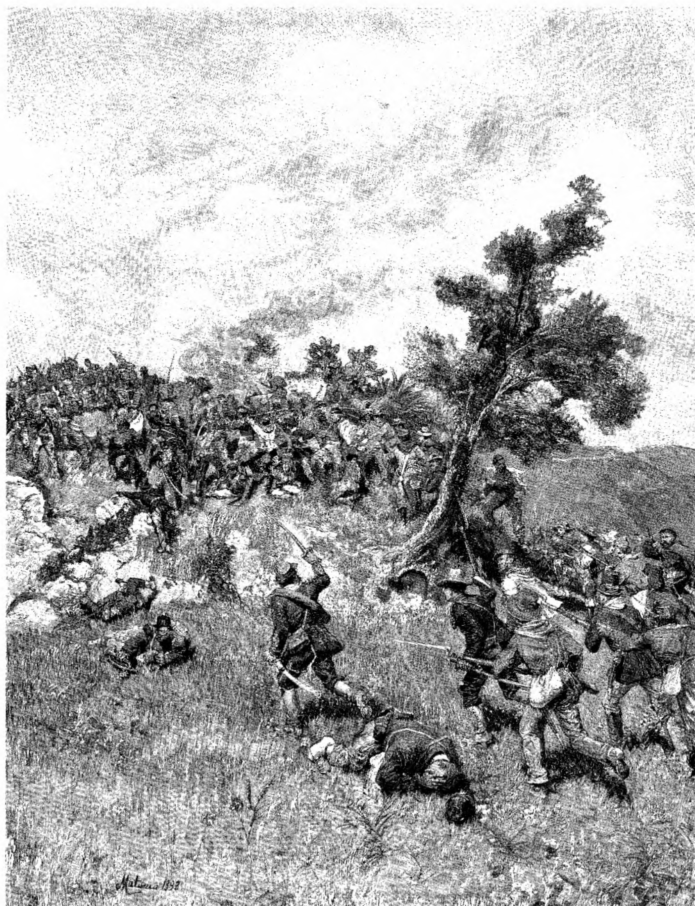
– Kalatafimyje jis kiek atsiliko – dalijo duoną, bet Bodzečiui pašaukus į mūšį iš karto puolė priešą, it koks milžiniškas juodas paukštis plevėsuodamas apsiausto skvernais, kuriuos netruko perverti kulka...

Tiek užteko, kad Njevas man sukeltų pasidygėjimą. Gal mano metų, o jau garsus. Poetas karys. Žinoma, jei išskleisi apsiaustą, kulka jį pramuš, gražu puikuotis kulkos palikta skyle, jei ji ne tavo krūtinėje...

Aba su Bandžiu toliau pasakojo apie Kalatafimio mūšį, apie stebuklingą pergalę, nors savanorių tebuvo tūkstantis, o dvidešimt penkių tūkstančių Burbonų kariauna puikiai ginkluota.

– Garibaldis šuoliuoja priešaky ant bėro Didžiojo Vizirio, puošnus balnas su balnakilpėmis, raudoni marškiniai ir vengriška kepurė, – kalbėjo Aba. – Salemyje prie mūsų prisidėjo vietos savanoriai. Plūdo iš visų pusių, raiti, pėsti, šimtai, tikri velniai, iki dantų gin-

kluoti kalniečiai nuožmiais veidais ir akimis it pistoletų vamzdžių kiaurymės. Juos vedė ponai, tų vietų žemvaldžiai. Salemis purvinas, gatvės duobėtos, bet vienuolynai puikūs, juose ir įsikūrėm. Tomis dienomis apie priešus nugirsdavom visokių naujienų: neva jų keturi tūkstančiai, ne, dešimt tūkstančių, dvidešimt tūkstančių su žirgais ir patrankomis, jie esą įsitvirtino toje pusėje, ne, anoje, puola, ne, traukiasi... Ir staiga tas priešas pasirodė. Gal penki tūkstančiai vyrų, kur ten, kažkas pasakė, bent dešimt tūkstančių. Mus teskyrė dykra. Nuo kalnų leidosi šauliai neapoliečiai. Ramiai, užtikrintai, matyti, gerai išmokyti, ne tokie neišmanėliai kaip mes. O kaip niūriai skambėjo jų trimitai! Pirmieji šūviai sutratėjo po pusiaudienio praėjus pusantros valandos. Šaudė šauliai neapoliečiai, nusileidę figavaisių opuncijų laukais. „Nešaudyti, neatsakyti ugnimi!“ – rėkė mūsų kapitonai, bet šaulių kulkos virš mūsų galvų taip zvimbė, kad negalėjome ramiai stovėti. Pykštelėjo vienas šūvis, paskui kitas, tada generolo trimitininkas sutrimitavo į kovą, ir leidomės pirmyn. Kulkos krito lyg kruša, kalnas skendo į mus šaudančių patrankų dūmuose, perbėgom slėnį, pramušėm pirmąsias priešo gretas, atsigręžiu ir matau Garibaldį, pėsčią, su kardu makštyje ant dešinio peties, jis žengia iš lėto, stebėdamas kovą. Biksijas atlekia šuoliais jo užstoti žirgu, rėkia: „Generole, norite žūti?“ O šis atsako: „O ar yra kas geriau, negu žūti už savo šalį?“ – ir nepaisydamas kulkų krušos traukia pirmyn. Tą akimirką pabūgau, kad generolas netiki pergale ir ieško mirties. Bet nuo kelio ataidėjo mūsų patrankų trenksmas. Regis, tūkstantis rankų atėjo mums į pagalbą. Pirmyn, pirmyn, pirmyn! Girdėti tik trimitas, nesiliaujantis kviesti į kovą. Prasimušę durtuvais ropščiamės į vieną, antrą, trečią terasą, aukštyn į kalną, Burbonų batalionai traukiasi aukščiau, susitelkia, tarsi įgauna jėgų. Atrodo, nebeįmanoma jų užpulti, jie viršūnėje, o mes ant šlaito, pavargę, išsekę. Akimirka poilsio, jie viršuje, mes apačioje. Šen bei ten aidi šūviai, prancūzai rita riedulius, mėto akmenis, pasklinda gandas, kad vienas kliudė generolą. Matau tarp figavaisių



Prie Admirolo tilto ant kelio, ant arkų, po tiltu ir aplinkui verda durtuvų kautynės.

opuncijų mirtinai sužeistą gražų jaunuolį, prie jo suklupę du draugai. Jis maldauja, kad draugai būtų gailestingi neapoliečiams, juk ir jie italai. Visas šlaitas nusėtas kritusiųjų, bet negirdėti nė dejonės. Viršukalnėje neapoliečiai šaukia: „Tegyvuoja karalius!“ Tada ateina pastiprinimas. Atsimenu, kaip pasirodei tu, Bandi, visas žaizdotas, kaip tau į kairiąją krūtinės pusę įsisegė kulka, ir pamaniau, kad netrukus mirsi. Tačiau per paskutinę ataką lėkei pirma visų, iš kur turėjai jėgų?

– Niekai, – atsakė Bandis, – tik įdrėskimai.

– O už mus kovoję pranciškonai? Vienas toks liesas, purvinas, grūda į vamzdį kulkas ir akmenis, kepurnėjasi aukštyn ir šaudo. O kitą sužeidė į šlaunį, jis išsilupo kulką iš kojos ir vėl šoko šaudyti.

Aba pradėjo pasakoti apie mūšį prie Admirolo tilto.

– Dievaži, Simonini, toji diena verta Homero poemos! Prieinam Palermo vartus, ir į pagalbą atvyksta vietos sukilėlių būrys. Vienas surinka: „Viešpatie!“ – apsisuka, žengia kelis žingsnius į šoną kaip girtas ir krinta į griovį dviejų tuopų papėdėje prie negyvo šaulio neapoliečio, tikriausiai pirmojo mūsų iš pasalų užklupto sargybinio. Tebegirdžiu, kaip vienas genujietis lyjant kulkoms tarmiškai suriko: „Po paraliais, kaip čia praeiti?“ Kulka pataiko jam į kaktą, ir jis krinta perskelta galva. Prie Admirolo tilto ant kelio, ant arkų, po tiltu ir aplinkui verda durtuvų kautynės. Auštant užimame tiltą, tačiau mus stabdo už mūrų prisiglaudusių pėstininkų šūvių papliūpos, o iš kairės spaudžia raitininkai, bet nuvejame juos laukais. Pereiname tiltą, susitelkiame kryžkelėje prie Termini vartų, mus apšaudo iš uoste stovinčio laivo patrankų ir priešais sūręstos barikados. Nesvarbu. Griaudžia varpas. Pasukame skersgatviais ir staiga, Dieve, koks reginys! Įsitvėrusios į virbus rankomis lyg lelijomis trys baltai apsitaisiusios merginos, nuostabiai gražios, tylėdamos žvelgia į mus. Atrodė lyg iš bažnyčios freskų nužengę angelai. Klausia, kas mes, italai, atsakom ir teiraujamės, kas jos, pasirodo, vienuolės. Vargšelės, tariam, norėtume jus išlaisvinti iš to kalėjimo

ir palinksminti, o jos šaukia: „Tegyvuoja šventoji Rozalija!" Atsiliepiam: „Tegyvuoja Italija!" Jos irgi sušunka „Tegyvuoja Italija!" švelniais angeliškais balseliais ir linki nugalėti. Palerme iki paliaubų kovėmės dar penkias dienas, bet vienuolėmis taip ir nepasidžiaugėm, teko tenkintis kekšėmis!

Kiek tais užsidegėliais galėjau pasitikėti? Jie jauni, patyrė pirmą kovos krikštą, dievino generolą, buvo savotiški kūrėjai kaip ir Diuma, o jų pagražintuose atsiminimuose vištos virsdavo ereliais. Neabejoju, jie narsiai kovėsi, bet ar galėjo Garibaldis ramiai vaikštinėti zvimbiant kulkoms (priešai iš toli jį kuo puikiausiai matė) ir likti nė neįdrėkstas? Gal kartais kieno nors įsakyti jie tyčia taikėsi pro šalį?

Tokia mintis toptelėjo, kai nugirdau bambantį smuklininką, pas kurį apsistojau, gal jis kada gyveno ir kitose pusiasalio vietose, nes kalba beveik suprantamai. Patarė pasikalbėti su notaru donu Fortunatu Muzumečiu, regis, žinančiu viską apie visus ir įvairiomis aplinkybėmis parodžiusiu nepasitikėjimą atvykėliais.

Negalėjau eiti pas jį vilkėdamas raudonus marškinius, tada prisiminiau atsigabenęs tėvo Bergamaskio sutaną. Deramai sulaižiau plaukus, nutaisiau pamaldžią išraišką, nudelbiau akis ir išslinkau iš smuklės niekieno neatpažintas. Pasielgiau neapdairiai, nes sklido gandai apie ketinimą išvaryti jėzuitus iš salos. Tačiau man pasisekė. O kaip būsimos neteisybės auka nepatenkintųjų Garibaldžiu gretose galėjau įgyti didesnį pasitikėjimą.

Užkalbinau doną Fortunatą, po rytinių pamaldų vyninėje siurbčiojantį kavą. Vyninė buvo įsikūrusi miesto centre, beveik elegantiška, donas Fortunatas sėdėjo patenkintas, atsisukęs veidu į saulę, užsimerkęs, porą dienų nesiskutęs, su juoda eilute ir kaklaraiščiu net tokią karštą dieną, nuo nikotino pageltusiais pirštais laikydamas prigesusį cigarą. Pastebėjau, jog čia į kavą įdeda citrinos žievelių. Tikiuosi, jų nededa į kavą su pienu.

Prisėdęs prie gretimo stalelio, padejavau dėl karštų orų, ir mūsų pokalbis užsimezgė. Prisistačiau esąs atsiųstas Romos kurijos išsiaiškinti, kas dedasi šiuose kraštuose, tad Muzumetis galįs kalbėti nevaržomai.

– Garbusis tėve, kaip manot, kodėl tūkstantis į krūvą subėgusių vyrų, ginkluotų kaip pakliuvo, atvyko į Marsalą ir išsilaipino nepraradę nė žmogaus? Kodėl Burbonų laivai, o tai antras po anglų laivynas Europoje, šaudė ir kažkodėl į nieką nepataikė? O kaip atsitiko, kad Kalatafimyje tas pats tūkstantis driskių ir dar keli šimtai vaikigalių, suvarytų atėjūnams norėjusių įsiteikti vietos žemvaldžių, stoję prieš vieną geriausiai išmuštruotų pasaulio kariuomenių (nežinau, ar jums teko girdėti apie Burbonų karo akademiją), kitaip tariant, kaip tas tūkstantis ir dar keli driskiai privertė bėgti dvidešimt penkis tūkstančius vyrų, tiesa, mūšyje jų kovėsi tik keli tūkstančiai, kiti liko kareivinėse. Tik pinigai, mano pone, viską padarė dideli pinigai, sumokėti Marsalos uoste stovinčių laivų karininkams, ar Kalatafimyje generolui Landžiui, kuris dieną luktelėjęs būtų turėjęs pakankamai pailsėjusių pulkų ponams savanoriams išvyti, bet pasitraukė į Palermą. Kalbama, jam sumokėta keturiolika tūkstančių dukatų, girdėjot? O jo vyresnybei? Prieš tuziną metų pjemontiečiai už daug menkesnį nusižengimą sušaudė generolą Ramoriną. Nepasakysiu, kad prijaučiu pjemontiečiams, bet karo reikalus jie išmano. O Landį paprasčiausiai pakeitė Lanca, kuriam, manau, irgi sumokėta. Tik prisiminkit garsųjį Palermo užkariavimą... Garibaldis sustiprino savo gaują iš Sicilijos plėšikų prisirankiojęs tris tūkstančius penkis šimtus galvažudžių, bet juk Lanca turėjo apie šešiolika tūkstančių vyrų, taip, šešiolika tūkstančių. Tačiau užuot metęs į mūšį visus juos, pasiuntė prieš sukilėlius mažus būrius, ir, žinoma, šie buvo sumušti, negana to, kai kuriems palermiečiams išdavikams buvo sumokėta ir tie šaudė nuo stogų. Uoste tiesiai Burbonų laivams po nosim iš pjemontiečių laivų iškrauti šautuvai savanoriams, o Garibaldis netrukdomas pasiekė Vikarijos kalėjimą

ir Katorgininkų koloniją, išlaisvino dar tūkstantį kalinių ir priėmė į savo gaują. Nenoriu nė kalbėti, kas dabar dedasi Neapolyje – mūsų vargšą valdovą apspito piktadariai, jau gavę atlygį ir kasantys jam duobę...

– Bet iš kur tokie pinigai?

– Garbusis tėve! Stebiuosi, kaip jūs Romoje to nežinot! Iš Anglijos masonų! Įžvelgiat ryšį? Garibaldis – masonas, Madzinis – masonas, Madzinis pabėga į Londoną susitikti su anglų masonais, Kavūras – masonas ir gauna įsakymus iš Anglijos, aplink Garibaldį vieni masonai. Jie planuoja ne tik sugriauti Abiejų Sicilijų karalystę, bet ir nori suduoti mirtiną smūgį Jo Šventenybei, nes akivaizdu, kad po Abiejų Sicilijų karalystės Viktoras Emanuelis gviešis ir Romos. Gal tikite pasakaite apie savanorius, išvykusius su devyniasdešimt tūkstančių lirų? Jų nebūtų užtekę tai rajūnų ir girtuoklių gaujai pramisti, tik pažiūrėkit, kaip jie šlamščia paskutines Palermo atsargas ir siaubia aplinkinius kaimus! Anglų masonai davė Garibaldžiui tris milijonus Prancūzijos frankų turkų aukso piastrais, kuriais galima mokėti visame Viduržemio jūros regione!

– Ir kas gi turi tą auksą?

– Generolo patikėtinis masonas kapitonas Njevas, dar nė trisdešimties neperkopęs pienburnis, kuris nieko daugiau neveikia, tik dirba iždininku. Tie velniai moka pinigus generolams, admirolams, kam tik nori, o valstiečius marina badu. Šie tikėjosi, kad Garibaldis padalys šeimininkų žemes, bet generolas, priešingai – akivaizdžiai linkęs šlietis prie žemvaldžių ir piniguočių. Pamatysite, tie vyrukai, kurie Kalatafimyje buvo pasirengę žūti, netrukus supras, kad niekas nesikeičia, ir pradės šaudyti savanorius iš žuvusiųjų pavogtais šautuvais.

Nusimetęs dvasininko sutaną ir vėl sukiodamasis po miestą apsivilkęs raudonus marškinius, ant bažnyčios laiptų persimečiau keletu žodžių su vienuoliu tėvu Karmelu. Sako esąs dvidešimt septynerių, bet atrodo keturiasdešimties. Prisipažįsta norįs šlietis prie

mūsų, bet kažkas jį sulaiko. Klausiu kas, juk Kalatafimyje kovėsi ir vienuoliai.

– Eičiau su jumis, – atsako, – jei žinočiau, kad žygio tikslas išties didis, o jūs vis kartojat norintys suvienyti Italijos tautą. Tačiau jei tauta, suvienyta ar padalyta, kenčia, tai kenčia, ir nežinau, ar jums pavyks palengvinti tas kančias.

– Tauta turės laisvę ir mokyklas, – tariau.

– Laisvė – ne duona, mokykla irgi. Gal jums, pjemontiečiams, to ir gana, bet ne mums.

– O ko jums reikėtų?

– Ne su Burbonais kariauti, o pakelti vargdienius į kovą su tais, kurie marina juos badu ir knibžda ne vien karaliaus dvare, bet ir visur aplinkui.

– Vadinasi, į kovą ir su jumis, tonzūruotaisiais, nes turite vienuolynų ir žemių.

– Ir su mumis, su mumis pirmiausia! Bet su Evangelija rankoje ir su kryžiumi. Tuomet eičiau. Dabar neverta.

Universitete buvau perskaitęs garsųjį komunistų manifestą, tad supratau, jog tas vienuolis yra vienas iš jų. Išties Siciliją sunku suprasti.

* * *

Gal ta įkyri mintis persekioja mane nuo senelio laikų, bet kažkodėl ėmiau svarstyti, ar į Garibaldžio palaikymo sąmokslą neįsitraukė žydai. Paprastai jų yra visur. Vėl kreipiausi į Muzumetį.

– Tai žinoma, – atsakė. – Pirmiausia, jei ne visi masonai yra žydai, tai jau tikrai visi žydai yra masonai. O garibaldiečiai? Smagiai perskaičiau Marsalos savanorių sąrašą, publikuotą su antrašte „Narsiuolių garbei". Jame radau tokius vardus, kaip Eugenijus Rava, Džuzepė Ucielis, Izaokas Ankonietis, Samuelis Markezis, Abraomas Izaokas Alpronas, Mozė Maldacėjus ir Kolumbas Donatas, buvęs Abraomas. Gal pasakysit, jog tokiais vardais jie gali būti dori krikščionys?

* * *

(Birželio 16 diena) Nuėjau pas kapitoną Njevą prisistatyti. Dabita išpuoselėtais ūsiukais, su apgamu po lūpa, dedasi svajokliu. Poza, nes besikalbant užėjo savanoris pasiklausti apie kažkokius apklotus, kuriuos norėtų gauti, ir Njevas it koks smulkmeniškas sąskaitininkas jam priminė, kad jo kuopa dešimt paėmusi dar prieš savaitę.

– Gal jūs tuos apklotus valgot? – paklausė. Ir pridūrė: – Jei valgysit ir toliau, galėsit virškinti kalėjime.

Savanoris atidavė pagarbą ir dingo.

– Matote, kuo užsiimu? Jums turbūt sakė, esu rašytojas. O turiu mokėti kareiviams pinigus, aprūpinti drabužiais, dar užsakyti dvidešimt tūkstančių naujų uniformų, nes kasdien atvyksta daugiau savanorių iš Genujos, Specijos ir Livorno. O kur visokie prašytojai – grafai ir kunigaikštienės nori dviejų šimtų dukatų algos per mėnesį, galvoja, kad Garibaldis yra Viešpaties arkangelas. Čia visi tikisi dangaus manos, ne taip, kaip mūsų kraštuose, kur norint turėti reikia dirbti. Man patikėjo kasą gal todėl, kad Padujoje baigiau teisę, o gal dėl to, kad nevagiu, nes nevogti šioje saloje – didelė dorybė, kadangi kunigaikštis ir sukčius čia viena ir tas pats.

Akivaizdžiai jis dedasi svajokliu poetu. Paklaustas, ar jau gavo pulkininko laipsnį, atsako nežinantis:

– Žinot, čia padėtis kiek miglota. Biksijas stengiasi įvesti pjemontietišką karinę drausmę kaip kokiame Pinerole, bet juk mes tik maištininkų gauja. Tačiau rašydamas į Turiną šių vargų neminėkit. Pasistenkite perduoti jaudulį, visus apėmusį džiaugsmą. Čia žmonės rizikuoja gyvybe dėl savo įsitikinimų. Visa kita vertinkite kaip nuotykį kolonijose. Palermas – smagus miestas, minta paskalomis nelyginant Venecija. Mumis žavisi tarsi didvyriais, pora sprindžių raudono marškinių audeklo, septyniasdešimties centimetrų riestas kardas, ir jau esam geidžiami daugelio gražių ponių, kurios doros tik pažiūrėti. Nebūna vakaro, kad neturėtume ložės teatre, o šerbetas čia tiesiog puikus.

– Girdėjau, turit daug išlaidų. Kaip jums pavyksta išsiversti su ta menka iš Genujos atsivežta suma? Gal naudojat Marsaloje pasisavintus pinigus?

– Ten tebuvo skatikai. Vos atvykome į Palermą, generolas nusiuntė Krispį paimti pinigų iš Abiejų Sicilijų banko.

– Girdėjau kalbant apie penkis milijonus dukatų...

Čia poetas iškart tapo generolo patikėtiniu. Užvertė akis į dangų:

– Ak, žinot, maža kas kalbama. Dar yra ir patriotų dovanos iš visos Italijos, sakyčiau, iš visos Europos, parašykit apie tai į savo laikraštį, pakiškit mintį nesusipratėliams. Aišku, sunkiausia viską tvarkingai suregistruoti, nes kai bus oficialiai įkurta Italijos karalystė, turėsime viską perduoti Jo Didenybės vyriausybei, atsiskaityti iki santimo, kiek gauta ir kiek išleista.

O ką darysi su anglų masonų milijonais? – pamaniau. Arba jūs visi išvien – tu, Garibaldis ir Kavūras, gavote pinigus, bet apie juos nekalbat. O gal dar gražiau – pinigai yra, tik tu nieko apie juos nežinojai ir nežinai, esi tik kaliausė, doruolis, kuriuo jie (kas?) naudojasi kaip priedanga, ir manai, kad mūšiai laimėti iš Dievo malonės? Tas žmogus man ne visai aiškus. Vienintelė nuoširdi gaida jo žodžiuose – širdgėla dėl to, kad savanoriai dabar žygiuoja rytinės pakrantės link, skindami pergalę po pergalės, skubėdami persikelti per sąsiaurį ir vykti į Kalabriją, o paskui ir į Neapolį, o jis čia, Palerme, užnugaryje turi rūpintis sąskaitomis ir netveria savo kailyje. Keistuolis, užuot dėkojęs likimui už gražias damas ir puikų šerbetą, trokšta daugiau kulkų pramuštų skylių apsiauste.

Girdėjau kalbant, jog žemėje gyvena daugiau kaip milijardas žmonių. Nežinau, kaip juos suskaičiavo, bet gana pasisukioti po Palermą, kad suprastum, jog mūsų per daug ir painiojamės vieni kitiems po kojų. O dauguma iš tų žmonių dvokia. Jau dabar mažai maisto, galima įsivaizduoti, kas bus, jei dar pasidauginsim. Todėl gyventojų skaičių reikia mažinti. Žinoma, yra visokių epidemijų, savižudžių, nuteistųjų mirties bausme, amžinai susikaunančių dvi-

kovose arba tokių, kam patinka strimgalviais šuoliuoti miškais ir laukais ir nusisukti sprandus, girdėjau apie anglų džentelmenus, kurie maudosi jūroje ir, žinoma, paskęsta... Bet to negana. Karai – veiksmingiausias ir natūraliausias būdas sustabdyti žmonijos gausėjimą. Argi kadaise vykstant į karą nesakyta, kad tokia Dievo valia? Tik reikia rasti žmonių, kurie norėtų kariauti. Jei visi pasislėps, kare niekas nežus. Kam tada tuos karus kelti? Todėl ir reikia tokių kaip Njevas, Aba ar Bandis, mėgėjų šokti prieš kulkas. Kad tokie kaip aš galėtų gyventi nejausdami nerimo dėl ant galvos lipančios žmonijos.

Žodžiu, mums reikia idealistų, nors aš jų ir nemėgstu.

* * *

Prisistačiau La Farinai su akreditaciniu laišku.

– Jei tikitės gerų žinių, kurias galėtumėt pranešti Turinui, – tarė, – užmirškit tokias. Čia nėra vyriausybės. Garibaldis ir Biksijas mano vadovaujantys tokiems pat genujiečiams kaip ir jie patys, o ne siciliečiams kaip aš. Krašte, kur nėra rekrūtų prievolės, jie tikėjosi surinkti trisdešimt tūkstančių vyrų. Daugelyje savivaldybių kilo maištai. Išleistas įsakas iš miestų tarybų varyti karališkosios administracijos darbuotojus, betgi jie vieninteliai moka skaityti ir rašyti. Anądien keletas burnojančių prieš dvasininkus pasiūlė sudeginti viešąją biblioteką, mat ją įkūrę jėzuitai. Palermo valdytoju paskirtas jaunuolis iš Marčileprės, kurio čia niekas nepažįsta. Saloje vyksta visokiausi nusikaltimai, o žudikai neretai būna tie, kurie privalėtų užtikrinti tvarką, nes tarp kareivių yra ir tikrų plėšikų. Garibaldis – sąžiningas žmogus, bet nepajėgia sužiūrėti, kas dedasi jam po nosimi: iš vienos partijos Palermo provincijoje rekvizuotų žirgų du šimtai pradingo! Bet kam, kas tik užsigeidžia, pavedama suburti batalioną, todėl yra batalionų su orkestru ir visais karininkais, nors žmonių juose vos keturiasdešimt ar penkiasdešimt! Vieną užduotį duoda trims ar keturiems žmonėms! Sicilijoje neliko nei civilinių, nei baudžiamųjų, nei prekybos teismų, nes vienu mostu atleisti visi

teisėjai, o visus ir viską teisia karo komisijos, nelyginant hunų laikais! Krispis su savo gauja sako, kad Garibaldis nenori civilinių teismų, nes teisėjai ir advokatai esą sukčiai, ir nenori visuotinio susirinkimo, nes deputatai esą rašto, o ne ginklo žmonės, nenori jokių viešojo saugumo pajėgų, nes piliečiai turi patys ginkluotis ir gintis. Nežinau, ar tai tiesa, nes dabar su generolu nepavyksta net pasikalbėti.

Liepos 7 dieną sužinojau, kad La Farina suimtas ir išgabentas į Turiną. Akivaizdu, tai Krispis pakurstė Garibaldį parašyti įsakymą. Kavūras nebeturi informatoriaus. Tad viskas priklausys nuo mano pranešimo.

Nebereikia persirenginėti dvasininku, kad surinkčiau gandus, visi liežuvauja smuklėse, o kartais ir patys savanoriai skundžiasi generolo elgesiu. Girdžiu šnekant, kad iš visų į Garibaldžio būrius šiam užėmus Palermą įstojusių siciliečių pusšimtis jau pasitraukė, kai kurie su ginklais. „Valstiečiai suliepsnoja it šiaudai ir tuoj pavargsta“, – teisina juos Aba. Karo taryba nuteisia tokius myriop, bet paskui paleidžia eiti kur nori, kad tik toliau. Mėginu suprasti, kokie tikrieji tų žmonių jausmai. Visas sujudimas Sicilijoje kilo dėl to, kad toji žemė buvo Dievo pamirštas užkampis, išdegintas saulės, be vandens, nebent jūros, apžėlęs skurdžius dygliuotus vaisius vedančiais augalais. Į tokį kraštą, kur šimtmečius nieko nevyko, atkeliavo Garibaldis su saviškiais. Vietos žmonės į šią kovą stojo visai ne dėl jo, jiems nerūpi ir Garibaldžio verčiamas nuo sosto karalius. Jie tiesiog apsvaigo nuo minties, kad vyksta kažkas naujo. Kiekvienas tas naujoves suprato savaip. Bet gal naujovių viesulas tėra iš naujo visus užliūliuosiantis šiltas vėjelis.

* * *

(Liepos 30 diena) Njevas, su kuriuo dabar kiek suartėjau, atskleidžia, kad Garibaldis gavo oficialų Viktoro Emanuelio laišką, įsakantį nesikelti per sąsiaurį. Tačiau prie įsakymo pridėtas ir karaliaus ranka



Nežinau, kodėl / išmintim švytinčios / jo akys priverčia / klauptis žmones.

parašytas raštelis, kurio turinys maždaug toks: pirma įsakiau jums kaip karalius, o dabar patariu man atsakyti, kad norėtumėt vykdyti įsakymą, tačiau jūsų pareiga Italijai neleis atsisakyti palaikyti neapoliečius, jeigu šie prašysis išlaisvinami. Dvigubas karaliaus žaidimas, bet prieš ką? Prieš Kavūrą? O gal prieš patį Garibaldį, kuriam pirma įsako nesikelti į žemyną, paskui padrąsina tą daryti, o jei šis tai padarys, įsiveržęs į Neapolį su pjemontiečių kariauna bus nubaustas už neklusnumą?

– Generolas per daug naivus ir paklius į spąstus, – sako Njevas. – Norėčiau būti su juo, tačiau pareiga verčia likti.

Supratau, jog tas akivaizdžiai mokytas vyras irgi dievina Garibaldį. Silpnumo valandėlę parodė neseniai gautą „Garibaldietiškos meilės“ tomelį, atspausdintą Šiaurėje jam nė neperskaičius korektūros.

– Tikiuosi, skaitytojai pamanys, jog kaip didvyris turiu teisę būti šiek tiek stuobrys, ir jiems suteikta tokia galimybė, nes palikta gėdingų spaudos klaidų.

Permečiau akimis vieną iš eilėraščių, skirtą būtent Garibaldžiui, ir įsitikinau, kad Njevas išties šiek tiek stuobrys:

Nežinau, kodėl
išmintim švytinčios
jo akys priverčia
klauptis žmones.
Aikštėse mačiau jį
vaikštinėjant minioje
malonų, žmogišką ir
paduodantį ranką
sutiktoms merginoms.

Dėl to kreivakojo neūžaugos visi čia eina iš proto.

* * *

(Rugpjūčio 12 diena) Einu pas Njevą, kad šis patvirtintų sklandančius gandus: garibaldiečiai išsilaipino Kalabrijoje. Randu jį prasčiausios nuotaikos, kone verkiantį. Jį pasiekusi žinia, kad Turine nepatenkinti jo darbu.

– Čia turiu viską surašęs, – plekšnoja delnu per registrus raudonos drobės viršeliais. – Tiek gauta ir tiek išleista. O jei kas nors ką nors pavogė, iš mano sąskaitų viskas bus matyti. Kai atiduosiu juos kam dera, lėks ne viena galva. Tik ne manoji.

* * *

(Rugpjūčio 26 diena) Nesu strategas, bet manau iš nuogirdų suprantantis, kas vyksta. Gal dėl masonų aukso, o gal perėję į Savojos pusę kai kurie ministrai neapoliečiai rezga sąmokslą prieš karalių Pranciškų. Neapolyje turės kilti maištas, maištininkai prašys Pjemonto vyriausybę pagalbos, ir Viktoras Emanuelis išžygiuos į pietus. Garibaldis, regis, nieko nenutuokia, o gal viską supranta ir skubina savo veiksmus. Nori atvykti į Neapolį prieš Viktorą Emanuelį.

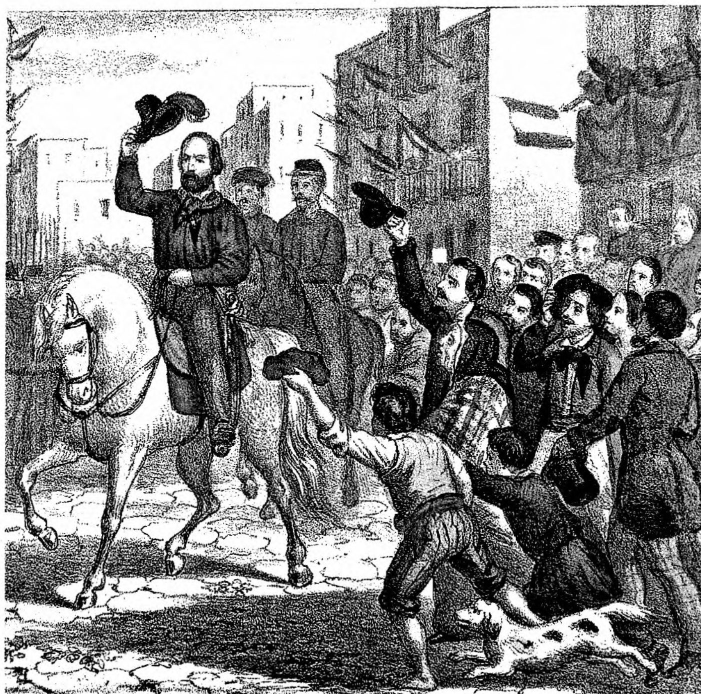
* * *

Njevą randu įniršusį, jis mojuoja laišku:

– Jūsų draugas Diuma, – sako, – apsimeta Krezu, o paskui mano, kad Krezas esu aš! Tik pažiūrėkit, ką man rašo ir dar drįsta sakyti, jog daro tai ir generolo vardu! Neapolyje Burbonų pasamdyti šveicarų ir bavarų kariai nujaučia pralaimėsią ir pasirengę dezertyruoti už keturis dukatus. O jų penki tūkstančiai, tad reikia dvidešimties tūkstančių dukatų, kitaip tariant, devyniasdešimties tūkstančių frankų. Diuma, kuris dėjosi paties pramanytu grafu Montekristu, tiek pinigų neturi, bet it koks didis ponas duoda varganą tūkstantį frankų. Sako, dar tris tūkstančius surinks patriotai neapoliečiai. Ir klausia, ar kartais negalėčiau pridėti likusių. Kur, jo manymu, tuos pinigus gausiu?

Pakviečia mane ko nors išgerti.

– Matot, Simonini, dabar visi džiūgauja išsilaipinę žemyne ir niekas nepastebi tragedijos, kuri gėdos dėme paženklins mūsų žygį. Tai atsitiko Brontėje netoli Katanijos. Dešimt tūkstančių gyventojų, daugiausia valstiečiai ir piemenys, pasmerkti gyventi viduramžių feodalizmą primenančiomis sąlygomis. Tos žemės padovanotos lordui Nelsonui ir pavadintos Brontės kunigaikštyste, bet jos visada buvo kelių turtingųjų ar „gerbiamųjų", kaip juos ten vadina, rankose. Žmones išnaudojo, elgėsi su jais kaip su gyvuliais, šeimininkai draudė eiti į miškus rinkti valgomųjų žolelių, o norėdami patekti į savo laukus jie turėdavo susimokėti. Atvykus Garibaldžiui tie žmonės tikėjosi, kad išmušė teisingumo valanda ir jiems bus išdalyta žemė, subūrė vadinamuosius liberalius komitetus, o iškiliausias vyras ten buvo toks advokatas Lombardas. Tačiau Brontė priklauso anglams, anglai padėjo Garibaldžiui Marsaloje, tai kieno pusėn jam stoti? Tuomet žmonės ėmė nebeklausyti advokato Lombardo ir kitų liberalų, nieko nebesuprato, kilo maištas, skerdynės, išžudė gerbiamuosius. Akivaizdu, jie pasielgė blogai, tarp maištininkų būta ir kalinių, žinia, per tą saloje kilusią sumaištį į laisvę išėjo daug žmogėnų, kurie dar būtų turėję kalėti... Bet viskas įvyko todėl, kad atplaukėme mes. Anglų spaudžiamas, Garibaldis nusiuntė į Brontę Biksiją, o šis nesismulkino: įsakė apgulti kaimą, ėmėsi represijų prieš gyventojus, išklausė gerbiamųjų skundo ir maišto vadeiva paskelbė advokatą Lombardą, tai netiesa, bet nesvarbu, reikia parodyti pavyzdį, ir Lombardas kartu su dar keturiais buvo sušaudytas, tarp jų ir vargšas pamišėlis, dar iki skerdynių lakstydamas gatvėmis burnojęs prieš žemvaldžius, tik niekas jo nebijojo. Toks žiaurumas ne vien mane liūdina, bet ir man kenkia. Suprantat, Simonini? Viena vertus, į Turiną skrieja žinios apie tokius veiksmus, ir atrodo, lyg būtume susidėję su senaisiais žemvaldžiais, kita vertus, kaip jau minėjau, bambama apie iššvaistytas lėšas, ir nesunku pamanyti, kad žemvaldžiai mums moka, idant šaudytume vargetas, o mes už



Garibaldis įžengė į Neapolį nesulaukęs nė menkiausio pasipriešinimo.

jų pinigus vartomės kaip inkstai taukuose. Jūs gi pats matot, čia mirštama, ir už dyką. Yra dėl ko krimstis.

* * *

(Rugsėjo 8 diena) Garibaldis įžengė į Neapolį nesulaukęs nė menkiausio pasipriešinimo. Jis akivaizdžiai išpuiko, sako Njevas, nes paprašė Viktorą Emanuelį išvyti Kavūrą. Dabar Turine laukia mano pranešimo, kaip suprantu, šis turi būti kuo nepalankesnis Garibaldžiui. Teks sutirštinti spalvas apie masonų auksą, pavaizduoti Garibaldį kaip lengvabūdį, pabrėžti Brontės žudynes, papasakoti apie kitus nusikaltimus – vagystes, kyšininkavimą, papirkinėjimą ir švaistymą. Pasiremdamas Muzumečio pasakojimais aprašysiu savanorių elgesį: puotas vienuolynuose, merginų prievartavimus (gal net vienuolių, reikės sutirštinti spalvas).

Reikia sukurti vieną kitą įsakymą dėl turto nusavinimo. Sukurpti anoniminio informatoriaus laišką apie Garibaldžio ryšius su Madziniu tarpininkaujant Krispiui ir jų planus ir Pjemonte sukurti respubliką. Žodžiu, geras, stiprus pranešimas, kuris pažabotų Garibaldį. Muzumetis pateikė dar vieną svarų argumentą: garibaldiečiai daugiausia tėra samdyti svetimšaliai. Toje Tūkstantinėje daugybė avantiūristų prancūzų, amerikiečių, anglų, vengrų, net afrikiečių – visų tautų atmatų, daugelis iš jų su Garibaldžiu plėšikavo Amerikoje. Gana išgirsti jo leitenantų vardus: Turas, Eberis, Tukotis, Telokis, Magjarodis, Čudafis, Frigiesis (Muzumetis spjaudosi tais vardais kaip mokėdamas; išskyrus Turą ir Eberį, apie kitus nebuvau girdėjęs). Dar joje yra lenkų, turkų, bavarų ir vokietis Volfas, vadovaujantis iš Burbonų pulkų dezertyravusiems šveicarams ir vokiečiams. Anglų vyriausybė Garibaldžiui perleidusi alžyriečių ir indų batalionus. Štai tokie italų patriotai. Tūkstantinėje italų gal tik pusė. Muzumetis perdeda, nes aplink girdžiu Venecijos, Lombardijos, Emilijos ir Toskanos tarmes, indų taip ir nemačiau, bet, manau, nepakenks pranešime pabrėžti ir tautų jovalą.

Žinoma, nepamiršiu paminėti ir žydų, dvigubais saitais susijusių su masonais.

Manau, pranešimas turėtų kuo greičiau pasiekti Turiną, nepakliuvęs į nepatikimas rankas. Radau pjemontiečių karo laivą, netrukus išplauksiantį į Sardinijos karalystę, ir be vargo sukurpiau oficialų dokumentą, įsakantį kapitonui nuplukdyti mane į Genują. Taip baigėsi mano viešnagė Sicilijoje, šiek tiek gailiuosi, kad nepamatysiu, kas nutiks Neapolyje bei kitur, bet juk atvykau čia ne linksmintis ar rašyti epinės poemos. Iš visos kelionės mielai atsimenu tik *pisci d'ovu** ir *babbaluci a picchipacchi*, kitaip tariant, sraiges su pomidorų padažu, ir vamzdelius su kremu, ak, tie vamzdeliai... Njevas žadėjo pavaišinti mane kardžuve *a'sammurigghu*, bet nespėjo, ir man liko tik pavadinimo skonis.

* Kiaušinių blyneliai (*it.*).

8

HERAKLIS

Iš 1897 metų dienoraščio kovo 30, 31 ir
balandžio 1 dienos įrašų

Pasakotojui kiek įkyrėjo užrašinėti šią amebišką Simoninio ir įsibrovėlio abato giesmelę, bet, regis, būtent kovo trisdešimtąją Simoninis nuotrupomis atkuria paskutinius Sicilijos įvykius, apsunkinęs tekstą daugybe užbrauktų, užkryžiuotų, bet dar įskaitomų – ir skaitytojui nerimą keliančių – eilučių. Kovo trisdešimt pirmąją dienoraštyje atsiranda abato Dala Pikolos įrašas, tarsi atrakinantis aklinai užvertas Simoninio atminties duris, atskleidžiantis tai, ką šis žūtbūt atsisako atsiminti. Balandžio pirmąją Simoninis po neramios nakties, kurią, kaip atsimena, visą pravėmęs, vėl įsiterpia ir suirzęs puola taisyti tai, ką laiko perdėtais ir piktais abato moralizavimais. Žodžiu, Pasakotojas, galiausiai nebežinodamas, kuriuo tikėti, leidžia sau perteikti tuos įvykius taip, kaip suprato jų raidą, ir, aišku, prisiima visą atsakomybę už tokį jų atkūrimą.

Vos atvykęs į Turiną Simoninis įteikė savo pranešimą kavalieriui Bjankui, o po dienos sulaukė laiškelio, kviečiančio vakare atvykti į vietą, kur pirmąjį kartą buvo atvežtas vežimaičiu. Ten jo ir vėl laukė Bjankas, Rikardis ir Negris di Sen Fronas.

– Advokate Simonini, – pirmasis prabilo Bjankas, – nežinau, ar jau esam tiek artimi, kad be užuolankų iškločiau jums, ką galvoju, bet pasakysiu tiesiai – jūs kvailys.

– Kavalieriau, ką sau leidžiat?

– Leidžia, leidžia, – įsiterpė Rikardis, – ir kalba visų mūsų vardu. Pridurčiau, pavojingas kvailys, ir reikėtų pagalvoti, ar apdairu jums leisti vaikščioti su tokiomis mintimis galvoje po Turiną.

– Atleiskit, net jei kur ir būsiu suklydęs, nesuprantu...

– Suklydote, ir suklydote visur. Ar suvokiat, kad po kelių dienų (dabar tą žino visos kūmutės) generolas Čaldinis su mūsų pulkais įžengs į Bažnyčios valdas? Galimas dalykas, kad po mėnesio mūsų kariuomenė stovės prie Neapolio vartų. Tada jau bus įvykęs visuotinis referendumas ir Abiejų Sicilijų karalystė, jos teritorijos oficialiai bus prijungtos prie Italijos karalystės. Jei Garibaldis išties toks džentelmenas ir realistas, kaip atrodo, jis įtikins karštakošį Madzinį ir *bon gré mal gré** susitaikys su esama padėtimi, užkariautas žemes perduos į karaliaus rankas ir pasirodys esąs tikras patriotas. Tuomet teks išformuoti Garibaldžio kariuomenę, kurioje dabar beveik šešiasdešimt tūkstančių vyrų, bet negalime jiems leisti šlaistytis, savanorius teks priimti į Savojos kariuomenę, o kitus gerai sumokėjus išsiųsti namo. Visi šaunūs vyrukai, visi didvyriai. O jūs norite, kad pateikę nelemtą jūsų pranešimą spaudai ir viešajai nuomonei pasakytume, jog garibaldiečiai, kurie netrukus taps mūsų kariais ir karininkais, tėra Siciliją nusiaubusių niekšų, daugiausia svetimšalių, šutvė? Kad Garibaldis – ne tyras didvyris, kuriam Italija visada bus dėkinga, o avantiūristas, kuris nugalėjo netikrą priešą jį papirkęs? Kad iki paskutinės akimirkos rezgė su Madziniu sąmokslą, siekdamas paversti Italiją respublika? Kad Ninas Biksijas siautėjo po salą šaudydamas liberalus ir žudydamas piemenis ir valstiečius? Jūs beprotis!

* Noromis nenoromis (*pranc.*).

– Betgi ponai mane įpareigojo...

– Įpareigojome ne šmeižti Garibaldį ir jo pulkuose kovojančius narsiuosius italus, o surasti dokumentus, liudijančius, jog respublikoniška didvyrio *entourage* prastai tvarkosi užimtose žemėse, ir taip būtų pateisintas pjemontiečių įsikišimas.

– Betgi ponai puikiai žino, kad La Farina...

– La Farina asmeniškai rašė grafui Kavūrui, o šis, žinoma, nerodė jo laiškų, kam pakliūva. Be to, La Farina yra La Farina, jis jaučia Krispiui ypatingą pagiežą. Ir pagaliau, ko čia prisvaičiojot apie anglų masonų auksą?

– Visi apie tai kalba.

– Visi? Mes nekalbame. Be to, kas tie masonai? Ar jūs masonas?

– Ne, bet...

– Tuomet nekiškite nosies kur nereikia. Leiskit masonams patiems rūpintis savo reikalais.

Akivaizdu, Simoninis nesuprato, jog Savojos vyriausybėje visi buvo masonai (gal išskyrus Kavūrą), o juk turėjo suprasti, nes nuo vaikystės jį supo jėzuitai. Tačiau Rikardis jau putojo dėl žydų, klausdamas, per kokį proto užtemimą įtraukė juos į pranešimą.

Simoninis išlemeno:

– Žydų yra visur, juk nemanote...

– Nesvarbu, ką mes manome ar nemanome, – pertraukė Sen Fronas, – nes, viena vertus, suvienytai Italijai reikės ir žydų bendruomenių paramos, kita vertus, neverta doriesiems italų katalikams priminti, kad tarp tyriausių didvyrių garibaldiečių buvo ir žydų. Žodžiu, tokio *gaffes** užtenka išsiųsti jus porą dešimtmečių pakvėpuoti grynu oru į vieną iš mūsų jaukių tvirtovių Alpėse. Deja, mums jūsų dar reikia. Regis, saloje liko kapitonas Njevas, ar pulkininkas, nesvarbu, su visais savo registrais, ir nežinom, *in*

* Netaktas (*pranc.*).

primis, ar jis teisingai juos rašė, ir *in secundis,* ar politiškai naudinga, jei tos sąskaitos iškiltų į viešumą. Sakote, Njevas rengiasi perduoti registrus mums, tai gerai, bet kol jie mus pasieks, jis gali juos parodyti kitiems, o tai būtų blogai. Todėl grįžkite į Siciliją kaip deputato Bodžijo pasiuntinys neva stebėti naujų nuostabių įvykių, prilipkit prie Njevo nelyginant siurbėlė ir pasirūpinkite, kad registrai pradingtų, išgaruotų, išnyktų kaip dūmas ir niekas apie juos nieko daugiau negirdėtų. Jūsų reikalas, kaip šitai pasieksit, galite naudoti visas priemones, žinoma, legalias, kitokių įgaliojimų iš mūsų nesitikėkit. Kavalierius Bjankas pasirūpins, kad iš Sicilijos banko gautumėt tiek pinigų, kiek reikės.

Apie tolesnius įvykius labai šykščiai pasakoja ir Dala Pikola, tarsi pats sunkiai pajėgtų atsiminti tai, ką jo antrininkas pasistengė užmiršti.

Baigiantis rugsėjui grįžęs į Siciliją, Simoninis pasiliko saloje, regis, iki kitų metų kovo ir nesėkmingai stengėsi priglobti Njevo registrus, kas dvi savaitės iš kavalieriaus Bjanko sulaukdamas depešų su irzliu klausimu, ką šiam pavykę nuveikti.

Njevas dabar jau visa siela ir kūnu buvo atsidėjęs tai nelemtai sąskaitybai: vis labiau genamas piktų gandų, kuo įdėmiausiai tyrė, tikrino, blusinėjo šimtus sąskaitų, idant tvirtai žinotų, ką registruoja, juolab kad jau turėjo didesnių galių, nes Garibaldis, sunerimęs dėl galimo skandalo ar apkalbų, davė jam patalpas ir keturis darbuotojus bei du sargybinius prie durų ir ant laiptų, tad nebuvo įmanoma naktį įsigauti į jo slaptavietę tų registrų ieškoti.

Negana to, Njevas leido suprasti numanantis, kad kai kam jo sąskaityba tikrai nepatiks, ir būgštaudamas, jog registrus gali kas pavogti ar sunaikinti, pasirūpino gerai juos paslėpti. Simoniniui neliko nieko kita, tik sutvirtinti draugystę su poetu, su kuriuo jau bičiuliškai tujinosi, kad bent suprastų, ką šis su tais nelemtais dokumentais rengiasi daryti.

Jie kartu leisdavo vakarus rudenėjančiame Palerme, geibstančiame nuo karščių, kurių nespėjo išvaikyti jūros vėjai, kartais siurbčiodami anyžinę, palaukę, kol sumišusi su vandeniu ji pamažu praskaidrės it besisklaidantis dūmų debesis. Gal Simoninis Njevui patiko, o gal jis jautėsi įkalintas mieste ir norėjo su kuo nors išsikalbėti, tad palengva užmiršęs karinį atsargumą Njevas imdavo atvirauti. Kalbėjo apie Milane paliktą meilę, nepasiekiamą meilę, nes mylėjo pusbrolio ir kartu geriausio draugo žmoną. Nieko nepadarysi, ir kitos meilės jam keldavo hipochondriją.

– Toks jau esu, ir esu pasmerktas toks būti. Visada liksiu svajoklis, niūrus, paslaptingas, tulžingas. Man jau trisdešimt, bet visą gyvenimą kariavau, kad pabėgčiau nuo nemylimo pasaulio. Namie palikau didelio romano rankraštį. Norėčiau pamatyti išleistą, bet neturiu laiko jo imtis, nes reikia rūpintis šiomis atgrasiomis sąskaitomis. Jei norėčiau valdžios, jei trokščiau malonumų... Jei bent būčiau blogas... Toks kaip Biksijas. Bet ne. Likau vaikigalis, gyvenu šia diena, mėgstu judėti, kad judėčiau, mėgstu orą, kad kvėpuočiau. Mirsiu, kad numirčiau... Ir viskas bus baigta.

Simoninis nemėgino jo guosti. Laikė nepagydomu.

Spalio pradžioje įvyko Volturno mūšis, ir Garibaldis atmušė paskutinį Burbonų kariuomenės puolimą. Tačiau tomis pat dienomis generolas Čaldinis Kastelfidarde įveikė popiežiaus kariuomenę ir užėmė Burbonams priklausančius Abrucus bei Molizę. Njevas Palerme nenustygo vietoje. Sužinojo, kad Pjemonte tarp jo kaltintojų esama ir La Farinos sekėjų, vadinasi, La Farina spjaudosi nuodais vos pamatęs raudonus marškinius.

– Norėčiau viską mesti, – krimtosi Njevas, – bet kaip tik tokiomis akimirkomis negali paleisti vairo.

Spalio dvidešimt šeštąją paženklino didelis įvykis. Garibaldis Teane susitiko su Viktoru Emanueliu. Ir praktiškai perdavė šiam

visą Pietų Italiją. Už tai, pasak Njevo, turėtų būti paskirtas bent karalystės senatoriumi, tačiau lapkričio pradžioje, Kazertoje išrikiavęs keturiolika tūkstančių pėstininkų ir tris šimtus raitelių, Garibaldis laukė karaliaus atvykstant į iškilmingą kariuomenės apžiūrą, o šis nepasirodė.

Lapkričio septintąją karalius pergalingai įžengė į Neapolį, o Garibaldis – šių laikų Cincinatas – pasitraukė į Kapreros salą.

– Koks žmogus, – verkė Njevas, kaip įprasta poetams (Simoninį tai siaubingai erzino).

Po keleto dienų Garibaldžio kariuomenė buvo paleista, dvidešimt tūkstančių savanorių priimti į Savojos kariuomenę, į ją įtraukti ir trys tūkstančiai Burbonų karininkų.

– Teisingai, – kalbėjo Njevas, – jie tokie pat italai kaip mes, bet liūdna matyti tokią mūsų epopėjos pabaigą. Aš nestosiu į kariuomenę, paimsiu šešių mėnesių išmoką, ir sudie. Tikiuosi, šešių mėnesių užteks man darbui pabaigti.

Matyt, darbo turėjo velniškai daug, nes lapkričiui baigiantis sutvarkė tik iki liepos pabaigos gautas sąskaitas. Taigi, jam reikėjo dar trijų mėnesių, o gal ir daugiau.

Gruodį Viktorui Emanueliui atvykus į Palermą, Njevas pasakė Simoniniui:

– Čia esu paskutinis raudonmarškinis, į mane žiūri kaip į laukinį. O dar turiu atlaikyti La Farinos galvijų apkalbas. Dievaži, būčiau žinojęs, kad viskas taip baigsis, verčiau būčiau nusiskandinęs Genujoje nei kėlęs koją į šią galerą.

Simoninis vis dar nebuvo sugalvojęs, kaip priglobti tuos nelemtus registrus. Tačiau gruodžio viduryje Njevas netikėtai pranešė trumpam išvykstąs į Milaną. Paliks registrus Palerme? Išsiveš? Sužinoti nepavyko.

Njevo nebuvo beveik du mėnesius, ir tą liūdną metą Simoninis panaudojo žvalgyti Palermo apylinkėms (aš ne sentimentalus,

guodėsi, bet kokios Kalėdos besniegėje dykroje, apaugusioje figavaisėmis opuncijomis?). Įsigijo mulą, vėl apsivilko tėvo Bergamaskio sutaną ir keliavo iš kaimo į kaimą, klausydamas klebonų bei kaimiečių paskalų, bet dažniausiai mėgindamas perprasti sicilietiškos virtuvės paslaptis.

Vienišose užmiesčio smuklėse rasdavo nebrangių (bet puikaus skonio) patiekalų: tereikėjo į sriubos dubenėlį įmesti kelis gabalėlius duonos, gerai uždaryti aliejumi ir ką tik sumaltais pipirais, sūdytame vandenyje pavirti griežinėliais supjaustytus svogūnus su pomidorų skiltelėmis ir vaistine girmėte, po dvidešimties minučių supilti ant duonos, kelias minutes luktelėti ir patiekti karštą.

Prie Bagerijos vartų rado užeigą su keletu staliukų tamsioje salėje, tačiau toje net ir žiemos mėnesiais malonioje prieblandoje iš pažiūros (o gal ir iš tikrųjų) murzinas šeimininkas gamino nuostabius patiekalus iš skerdienos atliekų, tokius kaip kimšta širdis, kiaulienos šaltiena, užkrūčio liauka ar visokiausi žarnokai.

Ten sutiko du veikėjus, gana skirtingus, ir tik gerokai vėliau jo protas suvedė visus galus. Bet neužbėkime įvykiams už akių.

Pirmasis atrodė esąs vargšas pamišėlis. Šeimininkas prisipažino jį maitinantis ir suteikiantis pastogę iš gailesčio, nors iš tiesų šis jam nudirbdavo daug naudingų darbų. Visi vadino jį Bronte, regis, jis išsigelbėjo per Brontės skerdynes. Jį nuolat kaitino atsiminimai apie sukilimą, o išlenkęs kelias vyno taures imdavo trankyti kumščiu į stalą ir šaukti: „Drebėkit, žemvaldžiai, artėja teisingumo valanda, žmonės, ruoškitės!" Tokius žodžius prieš sukilimą šaukė jo draugas nuncijus Čiraldas Frajunkas, vienas iš Biksijo paskui sušaudyto ketverto.

Proto galvoje turėjo nedaug, tačiau viena mintis ten kirbėjo ir nedavė jam ramybės. Jis norėjo nužudyti Niną Biksiją.

Simoniniui Brontė tebuvo keistuolis, padėjęs leisti nuobodžius žiemos vakarus. Daug įdomesnis iškart pasirodė kitas subjektas, pasišiaušęs ir iš pradžių niūrus personažas, kuris, išgirdęs, kad



Visi vadino jį Bronte, regis, jis išsigelbėjo per Brontės skerdynes.

Simoninis kamantinėja šeimininką apie įvairių patiekalų receptus, tuoj pradėjo kalbą, prisipažinęs kaip ir Simoninis mėgstąs skaniai pavalgyti. Simoninis jam pasakojo, kaip gaminami pjemontietiški virtiniai, o anas savo ruožtu atskleidė *caponata** paslaptis, Simoninis kalbėdavo apie nevirtą kapotą veršiuko krūtinėlę su trumais, o tas leisdavosi į marcipanų alchemiją.

Meistras Ninucas kalbėjo beveik itališkai ir leido suprasti keliavęs net po svečias šalis. Kol pagaliau, pabrėžęs savo pamaldumą įvairioms vietos šventyklų švenčiausiosioms mergelėms ir pareiškęs pagarbą Simoninio dvasiškam stotui, išpažino savo keistą padėtį: Burbonų kariuomenėje jis buvęs sprogdintoju, bet ne kaip kariškis, o kaip amatininkas, mat saugojęs ir tvarkęs netoli stovintį parako sandėlį. Išvijię Burbonų karius, garibaldiečiai konfiskavę amuniciją ir paraką, bet nenorėję griauti kazemato ir palikę Ninucą sargauti mokėjo jam kaip karo intendantui. O šis nuobodžiavo laukdamas įsakymų, nekęsdamas atėjūnų iš šiaurės, ilgėdamasis savojo karaliaus, svajodamas apie maištus ir sukilimus.

– Panorėjęs galėčiau išsprogdinti pusę Palermo, – kartą pašnibždėjo Simoniniui supratęs, jog ir šis nepalaiko pjemontiečių. Matydamas šio nuostabą papasakojo, kad atėjūnai po parako sandėliu neaptikę kriptos, prikimštos parako statinaičių, granatų ir kitokių karo įnagių. Juos reikia išsaugoti greitai įvyksiančiam sukilimui, nes kalnuose jau buriasi pasiryžusieji apsunkinti įsibrovėlių pjemontiečių gyvenimą.

Kai kalbėdavo apie sprogmenis, jo veidas pamažu nušvisdavo, tas suplotas veidas ir apniukusios akys tapdavo beveik gražūs. Vieną dieną Ninucas pagaliau nusivedė Simoninį į kazematą ir išniręs iš kriptos parodė delną su juodais grūdeliais.

– Ak, garbusis tėve, – tarė, – nėra nieko gražiau už kokybišką

* Sicilietiškos keptų baklažanų salotos su salierais ir kaparėliais (*it.*).

paraką. Tik pažvelkit, kokia spalva, tamsiai pilka, ir grūdeliai nesubyra suspausti saujoje. Jei turėtumėt lapą popieriaus, pabėręs juos ant to lapo padegčiau, ir jie sudegtų popieriaus nė nepalietę. Kadaise jį gamindavo iš septyniasdešimt penkių dalių kalio salietros, dvylikos dalių anglies ir dvylikos sieros, paskui ėmėsi vadinamųjų angliškų kiekių, kitaip tariant, penkiolika dalių anglies ir dešimt sieros, todėl ir pralaimimi karai, nes granatos nesprogsta. Šiandien mes, išmanantys savo darbą (deja, o gal laimė, mūsų jau nedaug), vietoj kalio salietros dedame Čilės salietros, ir tai jau visai kas kita.

– Geriau?

– Geriau. Matote, tėve, kasdien išrandamas koks nors naujas sprogmuo, ir visi veikia vienas blogiau už kitą. Toks karaliaus (kalbu apie teisėtą karalių) karininkas dėjosi viską išmanantis ir papasakojo apie naujausią išradimą – piroglideriną. Tik nežinojo, kad šis sprogsta sutrenkus, tad jį sunku detonuoti, mat tektų trenkti per jį kūju, vadinasi, ir pats pirmas išlėktum į orą. Patikėkit, jei norit susprogdinti kitus – nėra geresnės priemonės už senąjį paraką. Bent jau yra į ką pažiūrėti.

Meistras Ninucas atrodė toks laimingas, lyg pasaulyje nieko gražiau nebūtų. Tada Simoninis ne itin paisė jo svaičiojimų. Tačiau paskui, sausio mėnesį, ėmė apie juos svarstyti rimčiau.

Išties, mąstydamas, kaip galėtų gauti Tūkstantinės žygio sąskaitų registrus, tarė sau: arba jie Palerme, arba bus Palerme Njevui sugrįžus iš Šiaurės. Paskui Njevas juos išgabens į Turiną laivu. Tad neverta sekioti paskui jį dieną ir naktį, slaptojo seifo vis tiek nerasiu, o jei ir rasčiau, nepajėgsiu atidaryti. O jei rasiu ir atidarysiu, kils skandalas, Njevas praneš, kad registrai pradingo, ir gali būti apkaltinti manieji darbdaviai turiniečiai. Nebūtų nutylėta, net jei man pavyktų užklupti Njevą su registrais rankoje ir įsmeigti jam į nugarą peilį. Toks lavonas kaip Njevo tikrai sukeltų tam tikrų keblumų. Turine pasakė: reikia, kad registrai išnyktų

kaip dūmas. Tačiau su jais kaip dūmas turėtų išnykti ir Njevas, ir taip, kad jo mirtis (ji turi atrodyti atsitiktinė ir natūrali) užgožtų registrų dingimą. Taigi, reikėtų padegti ar išsprogdinti intendantūros rūmus. Pernelyg akivaizdu. Lieka vienas sprendimas: pradanginti Njevą, registrus ir viską, kas su tuo susiję, kelionėje iš Palermo į Turiną. Nelaimė jūroje, žus penkiasdešimt šešiasdešimt žmonių, ir niekas nė neįtars, kad viskas padaryta norint sunaikinti kelis sąsiuvinius.

Sumanymas, žinoma, neregėtai drąsus, Simoninis, regis, subrendo ir įgijo daugiau proto, be to, neturėjo kada žaisti kaip su universiteto draugais. Matė karą, priprato prie mirties, laimė, kitų, ir išties netroško pamatyti Negrio di Sen Frono minėtų tvirtovių.

Be abejo, šį planą Simoninis svarstė ilgai dar ir todėl, kad daugiau nebuvo ko veikti. Tardavosi ir su meistru Ninucu, vaišindamas jį skaniais pusryčiais.

– Meistre Ninucai, turbūt stebitės, ką čia veikiu. Galiu atsakyti, kad esu atsiųstas Šventojo Tėvo atkurti mūsų Abiejų Sicilijų valdovo karalystės.

– Tėve, aš visas jūsų, sakykit, ką turėčiau daryti.

– Tai štai, dieną, kurios dar nežinau, iš Palermo į žemyną išplauks laivas. Tame laive bus seifas su įsakymais ir planais, kaip visiems laikams sugriauti Šventojo Tėvo autoritetą ir apšmeižti mūsų karalių. Tas laivas nepasiekęs Turino turi nuskęsti taip, kad neišsigelbėtų nei žmonės, nei daiktai.

– Tėve, nieko nėra lengviau. Galim pasinaudoti naujausiu išradimu, kurį dabar, regis, tobulina amerikiečiai. Tai „anglies bomba“. Pagaminta visai kaip anglies luitas. Numeti tą luitą prie laivo anglių, o sykį patekęs į krosnį ir gerai įkaitęs jis sukels reikiamą sprogimą.

– Neblogai. Bet tas anglies luitas turėtų būti įmestas į krosnį tam tikrą akimirką. Reikia, kad laivas sprogtų ne per anksti ir ne per vėlai, kitaip tariant, ne iškart išplaukęs ar prieš pasiekdamas

tikslą, nes visi tai matytų. Jis turėtų sprogti pusiaukelėje, toli nuo smalsių akių.

– Tada sunkiau. Kadangi negalime papirkti kūriko, nes jis būtų pirmoji auka, reikėtų apskaičiuoti tikslų momentą, kada luitas su anglimis paklius į krosnį. O to nepasakytų nė pati Benevento ragana...

– Tai kaip tada?

– Tada, brangusis tėve, vienintelis visada užtikrintas sprendimas ir vėl yra parako statinaitė su geru degikliu.

– Bet kas sutiks jį uždegti laive žinodamas, kad ir jam pačiam lemta sprogti?

– Niekas, nebent jis būtų meistras, o tokių, Dievo laimė ar deja, dar keletas liko. Meistras moka nustatyti padegimo virvelės ilgį. Kadaise ją atstodavo šiaudas, prikimštas juodojo parako, ar sieringa dagtis, arba kalio salietra įtrinta ir degutuota virvelė. Niekada nežinai, kiek užtruks, kol ugnis nubėgs, kur reikia. Bet, ačiū Dievui, jau prieš trisdešimt metų išrasta lėto degimo virvelė, o kriptoje tokios turiu kelis metrus.

– Ir kas iš to?

– Ogi tas, kad galima nustatyti, kiek uždegta virvelė degs iki tos akimirkos, kai ugnis pasieks paraką, degimo trukmę galima reguliuoti virvelės ilgiu. Tad jei sprogdintojas žinos, kad padegęs degiklį spės pasiekti vietą, kur kas nors jo lauks nuleistoje valtyje, ir gerokai nutols nuo laivo prieš šiam sprogstant, viskas bus tobula, ką ten, tiesiog šedevras!

– Meistre Ninucai, yra vienas bet... Tarkim, tą vakarą jūra bus nerami ir niekas negalės nuleisti valties. Ar toks sumanus meistras taip rizikuotų?

– Tėve, atvirai pasakysiu, ne.

Negalėjau meistro Ninuco prašyti eiti į beveik užtikrintą mirtį. Tačiau ką nors kitą, ne tokį atsargų, gal ir pavyktų įkalbėti.

Sausio pabaigoje Njevas iš Milano nuvyko į Neapolį ir ten viešėjo apie dvi savaites, gal rinko dokumentus. Paskui sulaukė įsakymo vykti į Palermą, surinkti visus registrus (ženklas, kad šie buvo ten palikti) ir atgabenti juos į Turiną.

Njevo susitikimas su Simoniniu buvo jausmingas ir broliškas. Njevas leidosi į sentimentalius atsiminimus apie savo kelionę į šiaurę, apie nelaimingą meilę, kuri, nelaimei ar džiaugsmui, per tą trumpą viešnagę vėl suliepsnojo... klausantis elegiškų draugo pasakojimų Simoninio akys tarsi sudrėko, bet iš tiesų jis nekantravo sužinoti, kaip registrai keliaus į Turiną.

Pagaliau Njevas prasitarė. Kovo pradžioje jis išplauks iš Palermo į Neapolį laivu „Heraklis“, o iš Neapolio toliau į Genują. „Heraklis“ buvo padorus anglų pastatytas garlaivis su dviem šoniniais ratais, penkiolikos vyrų įgula, galintis plukdyti keletą dešimčių keleivių. Buvo daug patyręs, bet neatrodė kaip senas laužas ir dar puikiai tarnavo. Nuo tos akimirkos Simoninis pradėjo rinkti visą galimą informaciją. Susižinojo, kokioje užeigoje apsistojo kapitonas Mikelė Mančinas, o pasikalbėjęs su jūreiviais išsiaiškino laivo vidaus planą.

Tada vėl nutaisęs pamaldžią išraišką ir virtęs dvasininku sugrįžo į Bageriją ir pasivedė Brontę į šalį.

– Bronte, – pasakė jam, – iš Palermo netrukus išplauks laivas, kuriuo į Neapolį keliaus Ninas Biksijas. Atėjo laikas, kad mes, paskutiniai sosto gynėjai, atkeršytume už tai, ką jis padarė tavo kaimui. Tau tenka garbė dalyvauti Biksijo egzekucijoje.

– Sakykit, ką turiu daryti.

– Štai virvelė, jos degimo trukmę apskaičiavo išmanantis daugiau už tave ir už mane. Apsijuosk ja liemenį. Vienas mūsų žmogus, kapitonas Simoninis, Garibaldžio karininkas, bet slapta ištikimas mūsų karaliui, pristatys į laivą skrynią, bet tai karinė paslaptis, ir rekomendaciją, kad triume ją nuolat saugotų jo patikėtinis, kitaip tariant, tu. Žinoma, skrynia bus pilna parako. Simoninis plauks kartu ir pasirūpins, kad horizonte pasirodžius Stromboliui gau-

tum įsakymą išvynioti, pritvirtinti ir padegti virvelę. Simoninis tuomet jau bus nuleidęs gelbėjimo valtį. Padegamoji virvelė bus tokia ilga ir stora, kad tikrai spėsi iš triumo pirmagalyje nusigauti į laivagalį, kur tavęs lauks Simoninis. Turėsite užtenkamai laiko atsitolinti nuo laivo prieš jam, o kartu ir prakeiktajam Biksijui išlekiant į orą. Tačiau to Simoninio tau nedera pamatyti ar ieškoti, o jei ir pamatytum, negali prie jo artintis. Ninucas rateliais atveš tave prie laivo, ten susitiksi su jūreiviu vardu Almalas. Palydėtas į triumą liksi ten, kol Almalas ateis pasakyti, kad turi padaryti tai, ką žinai.

Brontės akys žaižaravo, bet jis nebuvo visiškas kvailys.

– O jeigu jūra bus nerami? – paklausė.

– Jei triume pajusi, kad laivas kiek siūbuoja, nesijaudink, gelbėjimo valtis didelė ir tvirta, su stiebu ir bure, o sausuma netoli. O jeigu kapitonas Simoninis nuspręs, kad bangos yra per aukštos, – jis nenorės rizikuoti savo gyvybe. Tu negausi įsakymo, o Biksiją teks nudaigoti kitą kartą. Bet jei gausi įsakymą, vadinasi, tas, kuris apie jūrą išmano daugiau už tave, nusprendė, kad gyvi ir sveiki pasieksite Strombolį.

Brontė džiūgavo ir visiškai pritarė. Teko daug slapta tartis su meistru Ninucu, kol toji pragaro mašina buvo sustyguota. Reikiamą akimirką, apsirengęs kone gedulingai – taip žmonės įsivaizduoja rengiantis šnipus ir slaptuosius agentus – Simoninis prisistatė kapitonui Mančiniui su leidimu, nusėtu antspaudais ir parašais, skelbiančiu, kad jo didenybės Viktoro Emanuelio II įsakymu į Neapolį turi būti nuplukdyta skrynia su slapčiausiais dokumentais. Toji skrynia turi įsimaišyti tarp kitų prekių ir nekristi į akis, todėl ją reikia laikyti triume, o prie jos dieną naktį turi budėti Simoninio patikėtinis. Tuo pasirūpins jūreivis Almalas, ne kartą vykdęs slaptas karines užduotis, o kapitonui tais reikalais nederėtų nėmaž domėtis. Neapolyje skrynią pasiims šaulių pulko karininkas.

Tad planas buvo paprastas ir operacija niekam nekrito į akis, juo labiau Njevui, nerimavusiam dėl savosios skrynelės su registrais saugumo.

Numatyta, kad „Heraklis" išplauks pirmą valandą po pusiaudienio, kelionė į Neapolį truks penkiolika šešiolika valandų. Paranku susprogdinti laivą, kai šis priartės prie Strombolio salos, nes joje nuolat veikia šiaip jau taikus ugnikalnis, naktimis žėrintis ugnies pliūpsniais, ir sprogimo net brėkštant niekas nepastebės.

Be abejo, Simoninis jau buvo pasikalbėjęs su Almalu – jis jam pasirodė gobšiausias iš visos įgulos, – dosniai sumokėjęs ir davęs pagrindinius nurodymus: jis turėsiąs Brontės laukti prieplaukoje ir įtaisyti jį su skrynia laivo triume.

– Įdėmiai stebėk, kada vakare horizonte pasirodys Strombolio liepsnos. Ir nesvarbu, kokia bus jūra. Nulipk į laivo triumą ir nuėjęs pas tą vyrą pasakyk: „Kapitonas įspėja, jau metas." Nesirūpink tuo, ką jis darys, o kad nekiltų noras smalsauti, pasakysiu: jis turi išimti iš skrynios butelį su pranešimu ir pro iliuminatorių išmesti į jūrą, greta kai kas lauks valtyje, išgriebs butelį ir nuplukdys į Strombolį. Tau tereikės grįžti į kajutę ir viską užmiršti. Dabar pakartok, ką turi pasakyti.

– Kapitonas įspėja, jau metas.

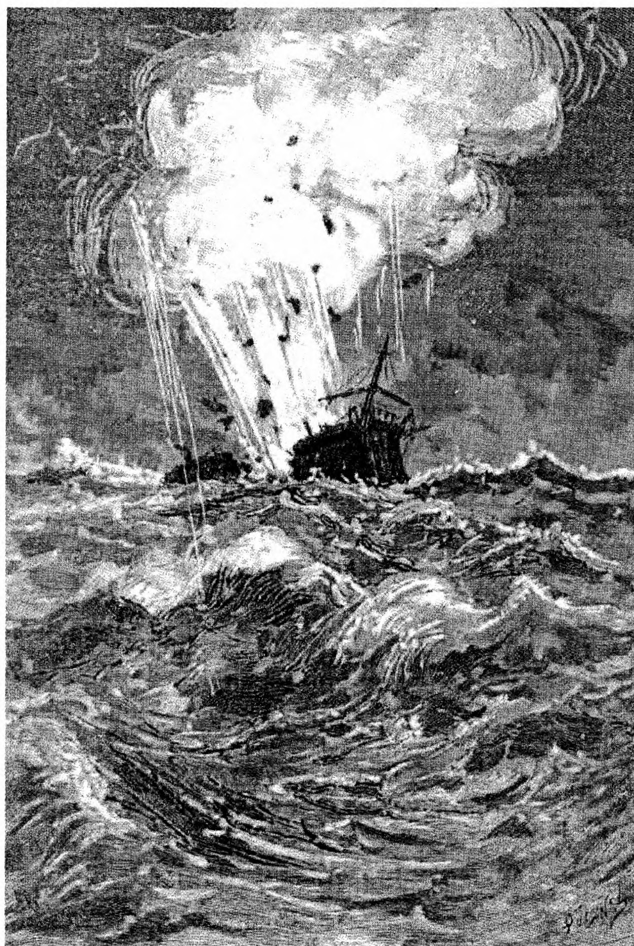
– Šaunuolis.

Išvykimo valandą Simoninis atėjo į prieplauką išlydėti Njevo. Atsisveikinimas buvo jaudinamas.

– Brangusis drauge, – kalbėjo jam Njevas, – šitiek laiko buvai greta, atvėriau tau savo sielą. Galbūt nebepasimatysime. Turine atidavęs registrus keliausiu į Milaną, o ten... Žiūrėsim. Pasvarstysiu apie savo knygą. Sudie, apsikabinkim, ir tegyvuoja Italija.

– Sudie, brangusis Ipolitai, niekada tavęs neužmiršiu, – pasakė Simoninis netgi išspaudęs ašarą, taip buvo įsijautęs į vaidmenį.

Njevas paliepė iškrauti iš vežimaičio sunkią skrynelę ir nenuleido akių nuo savo padėjėjų, nešančių ją į denį. Prieš jam žen-



Apskaičiavęs laiką, apie devintą valandą vakaro tarė sau, kad gal viskas jau baigta.

giant ant laivo laiptelių du Simoniniui nepažįstami draugai atskubėjo įtikinti jo plaukti ne „Herakliu", nes šis ne itin saugus, o kitą rytą išplauksiančiu „Elektriku", kuris daug patikimesnis. Simoninis akimirką sutriko, o Njevas tik gūžtelėjo pečiais ir pasakė, kad bus geriau, jei tie dokumentai greičiau pasieks adresatą. Netrukus „Heraklis" išplaukė iš uosto.

Sakyti, kad paskui kelias valandas Simoninis praleido nerūpestingai, reikštų perdėti jo šaltakraujiškumą. Anaiptol, jis visą dieną ir vakarą laukė įvykio, kurio nebūtų pamatęs net įkopęs į Palermo kaimynystėje stūksančią Punta Raisi viršukalnę. Apskaičiavęs laiką, apie devintą valandą vakaro tarė sau, kad gal viskas jau baigta. Nebuvo tikras, ar Brontei pavyks tiksliai įvykdyti įsakymus, bet įsivaizdavo jūreivį, priartėjus prie Strombolio atėjusį perduoti įsakymo, paskui tą vargšelį kišantį padegamąją virvutę į skrynią, padegantį, greitai lekiantį į laivagalį ir, žinoma, nieko ten nerandantį. Gal jis suprato apgaulę ir kaip išprotėjęs (argi buvo kitoks?) leidosi bėgti atgal į triumą gesinti padegamosios virvelės, bet buvo jau per vėlu – sprogimas jį užklupo pusiaukelėje.

Simoninis jautėsi toks patenkintas atlikta užduotimi, kad vėl apsivilkęs dvasininko sutaną nuėjo į Bagerijos smuklę valgyti sočios vakarienės: makaronų su sardinėmis ir *piscistocco alla ghiotta* (džiovinta menkė, dvi dienas mirkyta vandenyje, supjaustyta gabalėliais, svogūnas, saliero šakelė, morka, stiklinė aliejaus, pomidorų tyrė, juodosios alyvuogės be kauliukų, pinijų riešutai, razinos be kauliukų, kriaušė, kaparėliai, druska ir pipirai).

Paskui atsiminė meistrą Ninucą... Negalėjo palikti tokio pavojingo liudininko. Tad sėdo ant mulo ir nurisnojo į parako sandėlį. Meistras Ninucas stovėjo tarpduryje rūkydamas seną pypkę ir pasitiko jį plačiai šypsodamasis:

– Tėve, manote, jau viskas baigta?

– Manau, taip, meistre Ninucai, turėtumėte didžiuotis, – atsakė Simoninis ir apkabino tardamas: „Tegyvuoja karalius“, kaip tuose kraštuose įprasta. O apkabinęs suvarė į pilvą durklą.

Ten retai kas praeidavo, tad lavoną suras kažin kada, o jei nutiktų toks mažai tikėtinas dalykas, kad žandarai ar kas kitas susies jį su Bagerijos smukle, ten sužinos, kad pastaraisiais mėnesiais Ninucas daug laiko praleido su raju dvasininku. Tik tas dvasininkas jau bus prapuolęs, mat Simoninis rengėsi iškeliauti į žemyną. Na, o Brontės tai jau tikrai niekas nepasiges.

Simoninis grįžo į Turiną kovo viduryje, kur tikėjosi kuo greičiau susitikti su savo darbdaviais, nes atėjo laikas atsiskaityti. Ir štai vieną popietę Bjankas įžengė į jo raštinę, atsisėdo prie jo rašomojo stalo ir tarė:

– Simonini, jūs visada ko nors prisidirbat.

– Kaip, – paprieštaravo Simoninis, – norėjot, kad registrai išnyktų kaip dūmas, tai dabar pabandykite juos rasti!

– Taip, bet kaip dūmas išnyko ir pulkininkas Njevas, o tai daugiau nei norėjom. Apie tą dingusį laivą jau per daug kalbų, nežinau, ar pavyks šį reikalą užglostyti. Bus sunku atitraukti įtarimus nuo Slaptojo skyriaus. Galiausiai susitvarkysim, bet vienintelė silpna grandis šioje istorijoje esate jūs. Anksčiau ar vėliau gali atsirasti koks liudininkas, kuris atsimins, kad Palerme bičiuliavotės su Njevu ir – koks sutapimas – dirbote ten pasiųstas Bodžijo. Bodžijas, Kavūras, vyriausybė... Dievaži, nedrįstu nė pagalvoti apie pasklisiančius gandus. Taigi, turite pradingti.

– Tvirtovė? – paklausė Simoninis.

– Gandai gali sklisti net ir apie tvirtovėje įkalintą žmogų. Nenorime kartoti geležinės kaukės farso. Svarstome ne tokį teatrališką sprendimą. Uždarykit savo kromelį Turine ir sprukit į užsienį. Važiuokite į Paryžių. Pirmosioms išlaidoms turėtų užtekti pusės

mūsų sutarto atlygio. Nes persistengėt, o tai tas pat, kaip atlikti tik pusę darbo. Negalime tikėtis, kad atvykęs į Paryžių ilgai ištversit nepridaręs kokių bėdų, todėl nedelsdami pristatysime jus vietos kolegoms, gal jie patikės jums vieną kitą slaptą užduotį. Sakykim, nuo šiol tarnausite kitai administracijai.

9

PARYŽIUS

1897 metų balandžio 2 diena, vėlus vakaras

Pradėjęs šį dienoraštį nė kartelio nebuvau restorane. Šįvakar turiu atsigauti, tad nutariau apsilankyti ten, kur, kad ir ką sutikčiau, visi bus tokie girti, kad jei ir pasipainiotų koks pažįstamas, manęs tikrai niekas neatpažins. Kabaretas *Père Lunette* netoli, Anglų gatvėje, taip vadinamas, nes virš durų nežinia nuo kada ir nežinia kodėl kabo dideli akiniai *pince-nez*.

Čia neprivalgysi, gal tik užkąsi sūrio, šeimininkų duodamo kone veltui, nes kelia troškulį. Todėl belieka gerti ir dainuoti – teisingiau, dainuoja vietos artistai Fifis Absentas, Armandas Rėksnys ir Gastonas Trikojis. Pirmoji salė – koridorius, pusiau užgrioztas ilgo cinkuoto baro, už jo šeimininkas, šeimininkė ir jų vaikas, kuris miega nepaisydamas klientų keiksmų ir juoko. Priešais barą prie sienos pritvirtinta lenta, ir pasiėmę po stiklą klientai gali į ją atsiremti. Lentynoje už baro matyti geriausia visame Paryžiuje vidurius draskančių gėrimų kolekcija. Tačiau nuolatiniai lankytojai eina į salę gilumoje, prie dviejų stalų, kur girtuokliai miega vienas kitam ant peties. Visos sienos lankytojų apipaišytos, ir beveik visi piešiniai nepadorūs.

Tą vakarą prisėdau prie nežinia kelintą absento taurelę siurbčiojančios moters. Man pasirodė, kad ją pažįstu – buvo iliustruotų

žurnalų dailininkė, paskui pamažėle apsileido gal dėl to, kad žinojo serganti džiova ir neilgai tegyvensianti. Dabar mainais už taurelę drebančiomis rankomis piešia lankytojų portretus. Jeigu jai pasiseks, mirs ne nuo džiovos, o anksčiau kurią naktį įkritusi į Bjevrą.

Persimečiau su ja keliais žodžiais (dešimt dienų gyvenau taip užsislėpęs, kad jaučiu malonumą net kalbėdamasis su moterim), o kaskart pastatęs jai absento taurelę nesusivaldydavau neužsakęs ir sau.

Todėl dabar rašau apsiblaususiomis akimis ir protu: puikios sąlygos atsiminti nedaug ir prastai.

Žinau tik, kad atvykęs į Paryžių, suprantama, nerimavau (juk iš esmės vykau į tremtį), bet miestas mane pakerėjo, todėl nutariau jame praleisti visą likusį gyvenimą.

Nežinojau, ar ilgai užteks turimų pinigų, tad išsinuomojau kambarį viešbutyje netoli Bjevro. Laimė, galėjau sau leisti jame gyventi vienas, nes tokiuose prieglobsčiuose viename kambaryje dažnai patiesta penkiolika čiužinių, o kartais nėra nė lango. Kambarys apstatytas kažkieno persikraustant išmestais baldais, patalynėje knibžda gyvių, nusiprausti galiu cinko dubenyje, šlapinuosi į kibirą, neturiu net kėdės, ką jau kalbėti apie muilą ar rankšluostį. Skelbimas ant sienos įsakmiai liepia palikti raktą spynoje iš lauko pusės, kad policininkai galėtų įsiveržti negaišdami laiko – o taip nutikdavo dažnai, – sugriebę miegančius už plaukų apžiūrėtų veidus pasišviesdami žibintais, paleistų neatpažintuosius ir nusitemptų laiptais žemyn tuos, kurių atėjo suimti, prieš tai nuoširdžiai prikūlę, jei tiem kartais būtų šovę į galvą pasipriešinti.

Mažojo tilto gatvėje radau smuklę, ten galėdavau pigiai pavalgyti: visa sugedusi mėsa, kurią Halių turgaus mėsininkai išmesdavo į šiukšlyną, pamatę, kad riebalai pažaliavo, o raumuo pajuodo, auštant būdavo surenkama, nušluostoma, užpilama druska ir pipirais, išmirkoma acte, dviem parom pakabinama gryname ore kiemo

gilumoje, o tada patiekiama lankytojams. Dizenterija užtikrinta, kaina prieinama.

Po Turine išsiugdytų įpročių ir sočiai maitinęsis Palerme čia būčiau numiręs per kelias savaites, jei gana greitai, kaip papasakosiu, nebūčiau gavęs pirmo atlygio iš tų, pas kuriuos mane buvo nusiuntęs kavalierius Bjankas. Tada galėjau sau leisti valgyti *Noblot* užeigoje Ušetės gatvėje. Ten buvo didelė salė, atsiverianti į senovinį kiemą, tik reikėdavo atsinešti duonos. Prie įėjimo stovėjo kasa, čia dirbo šeimininkė su trimis dukromis: paimdavo pinigus už prabangius valgius – rostbifą, sūrį, marmeladą, arba paduodavo po keptą kriaušę su dviem riešutais. Už kasos galėdavo eiti tie, kurie užsisakydavo bent pusę litro vyno: amatininkai, nuskurdę dailininkai, raštininkai.

Praėjęs kasą, patekdavai į virtuvę, ten ant didelės krosnies virė avienos, triušienos ar jautienos ragu, žirnių ar lęšių košė. Niekas neaptarnaudavo: reikėdavo susirasti lėkštę, įrankius ir stoti į eilę priešais virėją. Pasistumdę lankytojai nešini savo lėkštėmis pagaliau, radę vietos, atsisėsdavo prie milžiniško *table d'hôte*. Du soldai už sriubą, keturi soldai už jautieną, dešimt santimų už atsineštą duoną, tad galėdavai pavalgyti už keturiasdešimt santimų. Viskas man atrodė nuostabiai skanu, kita vertus, mačiau, kad čia lankosi ir pasiturintys asmenys, geidžiantys pasitrinti šonais su prastuomene.

Tiesą pasakius, dar prieš pradėdamas lankytis *Noblot* niekada nesigailėjau tų pirmųjų pragare praleistų savaičių: užmezgiau naudingų pažinčių ir tapau savas aplinkoje, kurioje vėliau teko nardyti kaip žuviai vandenyje. O pagal tuose skersgatviuose nugirstus pokalbius atradau kitas gatves kituose Paryžiaus rajonuose, kaip Lapo gatvę, kur prekiauta visokiausiais amatininkams ar šeimoms pravarčiais gelžgaliais ir ne itin doriems darbams skirtais visrakčiais ar padirbtais raktais, netgi durklais įtraukiamais ašmenimis, tokius patogu nešiotis paslėpus rankovėje.

Stengiausi kuo mažiau sėdėti kambaryje ir leidau sau vienintelį malonumą, kuriuo gali mėgautis pinigų neturintis paryžietis: vaikštinėti bulvarais. Iki tol nė nenumaniau, kad Paryžius gerokai didesnis už Turiną. Mane džiugino aplinkui zujančių žmonių įvairovė, retas kuris iš jų skubėjo kokiu reikalu, dauguma išeidavo pasižmonėti. Dorosios paryžietės rengdavosi skoningai, ir jei ne jos pačios, tai jų drabužiai traukė mano akis. Deja, tais pačiais šaligatviais vaikštinėdavo ir, sakykim, nedorosios paryžietės, apsitaisiusios dar sumaniau, kad patrauktų mūsų lyties dėmesį.

Jos buvo prostitutės, nors ir ne tokios vulgarios, kaip paskui matytos *brasseries à femmes*, mat dėdavosi tik su turtingais ponais, tą galėjai matyti iš velniškų išmonių, kuriomis gundydavo savo aukas. Vėliau vienas mano informatorius paaiškino, jog kadaise bulvaruose vaikštinėjo tik *grisettes,* jaunos paikos moteriškės, neskaisčios, bet ir nesavanaudės, nereikalaudavusios drabužių ar papuošalų iš meilužių, nes šie būdavo skurdesni ir už jas pačias. Paskui jos išnyko it kokia mopsų veislė. Tada pasirodė *lorette*, arba *biche*, arba *cocotte,* ne sąmojingesnės ar labiau išprususios už grizetes, bet geidžiančios kašmyrų ir raukinių. Tais laikais, kai atvykau į Paryžių, loretes pakeitė kurtizanės, ieškančios pasakiškai turtingų meilužių, deimantų ir karietų. Reta kuri kurtizanė vaikščiodavo bulvarais. Šios damos su kamelijomis pasirinko moralinį principą neturėti širdies, jausmų, dėkingumo, išnaudojo nepajėgiuosius, mokančius vien už pasirodymą su jomis operos ložėje. Atgrasi padermė.

Tuo metu užmezgiau pažintį su Klemanu Fabrė de Lagranžu. Turiniečiai nusiuntė mane į tokį biurą nutriušusiame name, gatvėje, kurios pavadinimo iš apdairumo, įgyto savo amate, nedrįstu minėti net šiame puslapyje, nors niekas niekada jo neskaitys. Tikriausiai Lagranžas dirbo Viešojo saugumo generalinės valdybos politikos skyriuje, bet taip ir nesupratau, ar jis buvo piramidės viršūnėje, ar apačioje. Atrodė, jis neprivalėjo niekam atsiskaityti, ir net kankina-



Mane džiugino aplinkui zujančių žmonių įvairovė.

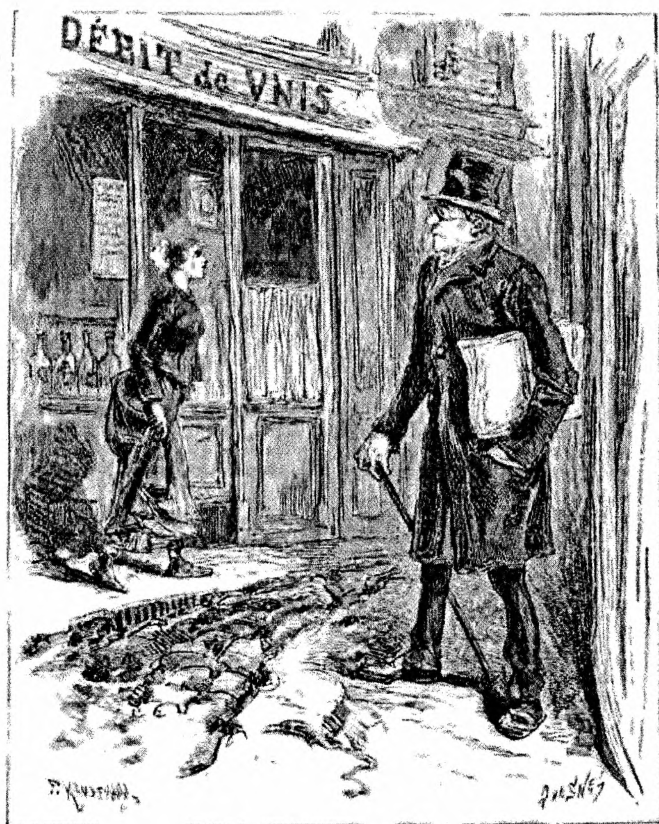
mas nieko nebūčiau galėjęs papasakoti apie politinės informacijos mechanizmą. Iš tikro nė nežinojau, ar tame pastate Lagranžas turėjo kabinetą: parašęs tuo adresu pranešiau jam turįs kavalieriaus Bjanko rekomendacinį laišką ir po dviejų dienų sulaukiau kvietimo ateiti į Dievo Motinos katedros šventorių. Turėjau Lagranžą atpažinti iš raudono gvazdiko atlape. Nuo tada su Lagranžu susitikdavau netikėčiausiose vietose: kabarete, bažnyčioje, parke, bet nė karto toje pat vietoje.

Tomis dienomis Lagranžui prireikė vieno dokumento, sukurpiau jį tobulai, iškart buvau palankiai įvertintas ir nuo tos dienos pradėjau dirbti kaip *indicateur**, ar kaip ten neoficialiai vadinama, kas mėnesį gaudavau po tris šimtus frankų ir dar po šimtą trisdešimt išlaidoms (už išskirtines paslaugas kliūdavo šiokių tokių arbatpinigių, o už sukurtus dokumentus mokėdavo atskirai). Imperija daug išleidžia savo informatoriams, tikrai daugiau už Sardinijos karalystę, girdėjau, kad policijos biudžetas – septyni milijonai frankų per metus ir iš jų du milijonai skiriami politinei informacijai gauti. Tačiau kiti kalba, kad biudžetas yra keturiolika milijonų, iš jų sumokama ir už pravažiuojančiam imperatoriui surengtas ovacijas, korsikiečių būriams, kad šie sektų Madzinio šalininkus, provokatoriams ir tikriesiems šnipams.

Iš Lagranžo gaudavau ne mažiau kaip penkis tūkstančius frankų per metus, bet jis mane supažindino ir su privačiais klientais, tad gana greitai pajėgiau įkurti savo dabartinę notaro raštinę (arba *brocantage*** jos priedangai). Apskaičiavęs, kad už suklastotą testamentą galiu prašyti net tūkstančio frankų, o šventąsias ostijas parduoti po šimtą, nes dideliais kiekiais jų gauti būdavo nelengva, keturiais testamentais ir dešimčia ostijų per mėnesį pelnydavau dar penkis tūkstančius frankų. Turėdamas dešimt tūkstančių frankų per metus patekau tarp tų, kuriuos Paryžiuje vadina pasiturinčiais buržua.

* Informatorius (*pranc.*).

** Sendaikčių krautuvė (*pranc.*).



Aš tame pasaže dirsčioju ne į darbininkes,
o į suiveurs...

Žinoma, pajamos nebuvo užtikrintos, ir aš svajojau ne apie dešimt tūkstančių frankų pajamų, o apie tokio dydžio rentą, kurią galėčiau gauti nusipirkęs trijų procentų valstybės obligacijų, tam reikėjo sukaupti tris šimtus tūkstančių frankų. Tokią sumą anuomet galėjo susirinkti nebent kurtizanė, o ne beveik nežinomas notaras.

Laukdamas sėkmės valandos, kol kas galėjau iš žiūrovo virsti paryžietiškų malonumų vartotoju. Niekada nesidomėjau teatru, tomis siaubingomis tragedijomis, kuriose deklamuojama aleksandrinais, o muziejai kėlė melancholiją. Tačiau Paryžiuje radau šį tą geriau – restoranus.

Apie pirmąjį, į kurį leidau sau nueiti, nors buvo labai brangu, girdėjau kalbant dar Turine. Tai *Grand Véfour*, įsikūręs Karališkųjų rūmų arkadoje, regis, jame lankydavosi ir Viktoras Hugo pasimėgauti avienos krūtinėle su baltosiomis pupelėmis. Kitas mane iškart suviliojęs restoranas buvo *Café Anglais* Gramono gatvės ir Italų bulvaro kampe. Seniau jame valgydavo vežikai ir tarnai, o dabar prie jo stalų rinkosi *tout Paris**. Ten atradau *pommes Anna*, *écrevisses bordelaises*, *mousses de volaille*, *le mauviettes en cerises*, *petites timbales à la Pompadour*, *cimier de chevreuil*, *fonds d'artichauts à la jardinière*** ir šampano šerbetą. Vien prisiminęs šiuos pavadinimus jaučiu, kad gyventi verta.

Be restoranų, mane dar žavėjo *passages*. Dievinau Žufrua pasažą, gal todėl, kad jame buvo įsikūrę trys geriausi Paryžiaus restoranai: *Dîner de Paris*, *Dîner du Rocher* ir *Dîner Jouffroy*. Net dabar, ypač šeštadieniais, atrodo, kad visas Paryžius susitarė susitikti tame stiklo koridoriuje, kur be paliovos stumdosi nuobodžiaujantys ponai ir gal kiek per daug, mano skoniu, išsikvėpinusios ponios.

* Visas Paryžius (*pranc.*).

** Bulvių apkepas, Bordo vėžiai, vištienos putėsiai, vyturiena kimštas pyragas, ryžių ir vištienos apkepėlės, stirnienos keteros kepsnys, troškintos artišokų šerdys (*pranc.*).

Tačiau mane labiau domino Panoramų pasažas. Ten lankosi prastuomenės fauna – miestelėnai ir provincialai, akimis ryjantys antikvarinius daiktus, kurių niekada negalės įpirkti, vaikšto ir jaunos ką tik iš fabriko išėjusios darbininkės. Jei yra noro paspoksoti į sijonus, verčiau žvalgytis į gerai apsirengusias moteris Žufrua pasaže, bet *suiveurs*, pusamžiai ponai žaliastikliais akiniais, eina dairytis į darbininkes. Ir abejoju, ar jos visos iš tikrųjų darbininkės, nesvarbu, kad su paprasta suknele, tiulio kepuraite ir prijuoste. Reikėtų pasižiūrėti į jų pirštus, ir jei nematyti dūrių, įdrėskimų ar nudegimo pūslelių, tai tos merginos gyvena gerai, greičiausiai padedamos tų *suiveurs*, kuriuos pavyksta apžavėti.

Aš tame pasaže dirsčioju ne į darbininkes, o į *suiveurs* (kita vertus, kas sakė, kad filosofas yra tas, kuris *café chantant* žiūri ne į sceną, o stebi žiūrovus?). Vieną gražią dieną jie gali tapti mano klientais arba įnagiais. Kai kuriuos paseku iki namų, kur jie apkabina nutukusią žmoną ir pustuzinį vaikų. Užsirašau adresą. Kas žino? Galėčiau juos sužlugdyti anoniminiu laišku. Vieną dieną, jei prireiktų.

Iš įvairių Lagranžo pradžioje man patikėtų užduočių beveik nieko neatsimenu. Prisimenu tik vieną vardą – abato Bulano, bet su juo susipažinau vėliau, prieš pat karą ar iškart po jo (pajėgiu atsiminti, kad vyko karas, nusiaubęs Paryžių).

Absentas padarė savo darbą, ir jei dabar pūstelėčiau į žvakę, įsipliekstų skaisti liepsna.

10

DALA PIKOLA SUTRIKĘS

1897 metų balandžio 3 diena

Brangus kapitone Simonini,

šįryt atsibudau sunkia galva ir jausdamas burnoje keistą skonį. Teatleidžia man Dievas, absento skonį! Patikėkit, dar nebuvau perskaitęs jūsų vakarykščių užrašų. Iš kur galėjau žinoti, ką gėrėt, jei pats to negėriau? Ir iš kur dvasininkas gali žinoti, koks uždrausto, taigi, neragauto gėrimo skonis? O gal ne, man galvoje susijaukę, rašau apie skonį, kurį jaučiau burnoje atsibudęs, bet rašau tikriausiai jau perskaitęs jūsų užrašus, ir šie paveikė mano mintis. Išties, jei niekada nesu gėręs absento, kaip supratau, kad burnoje jaučiu jo skonį? Tai skonis ko nors kito, ir tik perskaitęs jūsų dienoraštį pamaniau, kad absento.

Ak, gerasis Jėzau, atsibudau savo lovoje ir viskas man atrodė normalu, tarsi visą praėjusį mėnesį nieko kito nebūčiau daręs. Bet žinojau turįs nueiti į jūsų butą. Ten, tikriau čia, perskaičiau dar neskaitytus jūsų dienoraščio puslapius. Pamačiau užuominą apie Bulaną, ir mintys prašviesėjo, tik dar miglotai ir neapibrėžtai.

Ištariau tą vardą balsu, pakartojau kelis kartus, ir galvoje nelyginant žaibas blykstelėjo, tarsi tie jūsų daktarai Buru ir Buro būtų prie kurios nors kūno vietos pridėję magnetą ar daktaras Šarko būtų pašvytavęs pirštu, raktu, delnu man prieš akis ir sukėlęs budraus somnambulizmo būseną.

Tarsi išvydau atvaizdą kunigo, spjaudančio į apsėstosios burną.

11

ŽOLI

Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 3-iosios
vėlyvo vakaro įrašo

Dala Pikolos įrašas dienoraštyje netikėtai nutrūksta. Gal jis išgirdo triukšmą, apačioje atsiveriančias duris ir išbėgo. Leiskite sutrikti ir Pasakotojui. Regis, abatas Dala Pikola būdrauja tik Simoniniui prireikus rodančio klystkelius ir grąžinančio į tikrovę sąžinės balso, o paskui tarsi užsimiršta. Išties, jei šiuose puslapiuose nebūtų išdėstyta visiška tiesa, galėtum pamanyti, kad Pasakotojas sumaniai kaitalioja amnezinės euforijos ir disforinės atminties epizodus.

Vieną 1865 metų pavasario rytą Lagranžas pakvietė Simoninį susitikti ant suolelio Liuksemburgo sode ir parodė suglamžytą knygą pageltusiais viršeliais, išleistą 1864 metų spalį Briuselyje, be autoriaus pavardės, pavadintą „Makiavelio ir Monteskjė pokalbis pragare, arba Makiavelio politika XIX amžiuje“.

– Tai tokio Moriso Žoli knyga, – tarė. – Dabar jau žinome, kas jis, bet teko pavargti, nes šią užsienyje išleistą knygą į Prancūziją jis įvežė slapta ir platino vogčiomis. Teisingiau, tiesiog turėjom daug darbo, o ne sunkumų, nes nemažai politinių leidinių kontrabandininkų yra mūsų agentai. Žinokit, vienintelis būdas su-

valdyti maištininkų sektą – tai perimti vadovavimą ar bent jau mokėti atlyginimą pagrindiniams vadeivoms. Ne Dievo valia atskleidžiame valstybės priešų planus. Kažkas yra pasakęs – gal kiek ir perdėjo, – kad iš dešimties slaptosios draugijos narių trys yra mūsų *mouchards*, prašau atleisti už šį žodį, bet taip juos vadina prastuomenė, šeši yra ištikimi mulkiai ir tik vienas žmogus yra pavojingas. Bet nenukrypkime. Dabar Žoli sėdi Sent Pelaži kalėjime, ir pasirūpinsime, kad sėdėtų kuo ilgiau. Bet mums įdomu žinoti, iš kur jis gavo informacijos.

– Apie ką toji knyga?

– Prisipažinsiu, neskaičiau, ten daugiau kaip penki šimtai puslapių – gaila, nes šmeižikiškas paskvilis turi būti perskaitomas per pusvalandį. Vienas iš mūsų agentų, šių reikalų specialistas, toks Lakrua, pateikė knygos santrauką. Tačiau padovanosime jums vieną iš dviejų išlikusių egzempliorių. Galėsite paskaityti, kaip Makiavelis su Monteskjė kalbasi mirusiųjų karalystėje, Makiavelis ciniškai vertina valdžią ir palaiko įvairiausius veiksmus, ribojančius spaudos ir žodžio laisvę, įstatymų leidybos susirinkimą ir visa kita, ką visada skelbė respublikonai. Jis dėsto viską taip išsamiai, taip susieja su dabartimi, kad net ir kvailiausias skaitytojas suprastų, jog knygoje šmeižiamas mūsų imperatorius, esą ketinantis uždrausti Deputatų rūmus, prašyti tautos dar dešimčiai metų pratęsti jo prezidentavimą ir pertvarkyti respubliką į imperiją...

– Pone Lagranžai, atleiskite, juk kalbamės atvirai ir jūs žinote, kad esu ištikimas vyriausybei... Negaliu neatkreipti dėmesio, jog iš to, ką man dabar pasakėte, Žoli rašo tik apie tai, ką imperatorius jau išties padarė, todėl nesuprantu, kodėl reikėtų domėtis, iš kur jis tą sužinojo...

– Knygoje Žoli šaiposi ne tik iš to, ką vyriausybė jau padarė, bet ir leidžia netiesiogiai suprasti, ką ši yra sumaniusi daryti, tarsi kai kuriuos dalykus jis matytų ne iš išorės, o iš vidaus. Matot, visose ministerijose, visuose vyriausybės rūmuose visada atsi-

randa kurmis, *sous-marin*, išnešantis slaptą informaciją. Paprastai jiems leidžiame veikti, nes per juos išplatiname ir klaidingą informaciją, kurią ministerija suinteresuota paskleisti, bet kartais jie ima kelti grėsmę. Todėl būtina išsiaiškinti, kas informavo Žoli, ar, dar blogiau, jį pamokė.

Simoniniui dingtelėjo, kad visos despotiškos vyriausybės vadovaujasi viena logika, tereikia paskaityti tikrąjį Makiavelį, kad suprastum, ką darys Napoleonas, bet ši mintis padėjo jam įvardyti tai, ką nujautė per visą šį susitikimą su Lagranžu: savojo Makiavelio – Napoleono lūpomis Žoli pasakė beveik tuos pačius žodžius, kuriuos Simoninis primetė jėzuitams Pjemonto slaptosioms tarnyboms surašytame rašte. Akivaizdu, Žoli įkvėpė tas pats šaltinis, įkvėpęs ir jį patį, kitaip tariant, tėvo Rodeno laiškas tėvui Rotanui iš Siu knygos „Liaudies paslaptys“.

– Taigi, – tęsė Lagranžas, – būsite uždarytas į Sent Pelaži kalėjimą kaip Madzinio šalininkas, įtariamas ryšiais su prancūzų respublikonais. Ten kali toks italas Gavialis, siejamas su pasikėsinimu į Orsinį. Be abejo, stengsitės užmegzti su juo ryšį, nes esat garibaldietis, karbonaras ir dar galai žino kas. Gavialis supažindins jus su Žoli. Politiniai kaliniai laikosi atskirai nuo visokio plauko nusikaltėlių ir vienas kitą supranta. Prakalbinkite jį, žmonės kalėjime nuobodžiauja.

– Kiek turėsiu kalėti? – paklausė Simoninis, sunerimęs dėl maisto.

– Priklausys nuo jūsų. Kuo greičiau išsiaiškinsite, tuo greičiau išeisite. Bus pasakyta, kad jūsų advokato dėka teisėjas jus visiškai išteisino.

Tik kalėjimo patirties Simoniniui ir trūko. Ji nebuvo maloni, nes ten dvokė prakaitu ir šlapimu, o sriubų negalėjai nė į burną paimti. Dėkui Dievui, Simoninis, kaip ir kiti pasiturintys kaliniai, turėjo galimybę kasdien gauti pintinę su valgomu maistu.

Iš kiemo patekdavai į erdvią salę su krosnimi ir palei sienas išrikiuotais suolais. Čia įprastai valgydavo tie, kuriems atnešdavo maisto. Kai kurie valgydavo palinkę virš pintinių, pridengę jas rankomis, kad nuo pašalinių akių paslėptų jose esančias gėrybes, kiti dosniai dalydavosi su draugais ar atsitiktinai prisėdusiais greta. Simoninis suprato, kad dosniausi buvo, viena vertus, kriminaliniai nusikaltėliai, išugdyti solidarumo su panašiais į save dvasia, kita vertus, politiniai kaliniai.

Iš gyvenimo Turine, patirties Sicilijoje ir pirmųjų niūriausiuose Paryžiaus aklagatviuose praleistų metų Simoninis sukaupė gana žinių, kad pažintų nusikaltėlį iš prigimties. Jis nepritarė anuomet pradėjusiai sklisti nuomonei, kad visi nusikaltėliai esą susukti rachito, kuproti, su kiškio lūpa ar kamuojami skrofuliozės, arba, kaip sakė garsusis Vidokas, gerai pažinojęs nusikaltėlius (jei ne dėl kitų priežasčių, tai bent todėl, kad pats buvo vienas iš jų), kreivakojai; visgi jie tikrai turėjo tokių spalvotosioms rasėms būdingų bruožų, kaip plaukais neapžėlusi oda, nedidelė kaukolė, siaura kakta, didelės krūtys, stambūs žandikauliai ir išsišovę skruostikauliai, atsikišę dantys, žvairumas, tamsesnė oda, tankūs garbanoti plaukai, didelės ausys, nelygūs dantys, dar jausmų bukumas, perdėtas polinkis į meilės ir vyno malonumus, nejautra skausmui, moralės stoka, tingumas, impulsyvumas, nenuspėjamumas, didelė tuštybė, aistra lošti, prietaringumas.

Ką kalbėti apie tokius personažus, kaip tas, kuris kasdien atsistodavo už nugaros lyg norėdamas iškaulyti kąsnį maisto iš pintinės: veidas visomis kryptimis išvagotas gilių pamėlusių randų, lūpos ištinusios nuo vitriolio, nosis sulaužyta, vietoj šnervių dvi beformės skylės, ilgos rankos didelėmis apžėlusiomis plaštakomis bukais pirštais... Tačiau galiausiai Simoniniui teko pakeisti nuomonę apie nusikaltėlio stigmas, nes subjektas, vardu Orestas, pasirodė besąs kuo romiausias žmogus, o kai Simoninis jam pagaliau pasiūlė dalį savo maisto, net prisirišo ir rodė šunišką ištikimybę.



Taip Simoninis atpažino Gavialį ir prie jo priėjo.

Oresto istorija buvo paprasta: tiesiog pasmaugė merginą, nepriėmusią jo meilinimosi, ir dabar laukė teismo.

– Nežinau, kodėl ji pasirodė esanti tokia pikta, – kalbėjo, – juk tik pasipiršau. O ji prapliupo juoktis. Lyg būčiau koks pabaisa. Gaila, kad jos nebėra, bet ką dar galėjo padaryti save gerbiantis vyras? O jei pavyks išvengti giljotinos, katorga ne taip jau blogai. Sako, ten gerai maitina.

Vieną dieną jis bedė pirštu į kitą kalinį:

– Tas tai tikras piktadarys. Norėjo nužudyti imperatorių.

Taip Simoninis atpažino Gavialį ir prie jo priėjo.

– Užėmėte Siciliją mūsų aukos kaina, – tarė jam Gavialis. Ir paaiškino: – Bet ne manosios. Jiems nieko nepavyko įrodyti, išskyrus šiokius tokius ryšius su Orsiniu. Taigi Orsinis ir Pjeris buvo nukirsdinti, Di Rudijas ištremtas į Kajeną, o aš, jei pasiseks, netrukus iš čia išeisiu.

Orsinio istoriją buvo girdėję visi. Tas italų patriotas nuvyko į Angliją ir užsakė pagaminti šešias bombas su gyvsidabrio fulminatu. 1858 metų sausio keturioliktosios vakarą Napoleonui III važiuojant į teatrą Orsinis su dviem draugais metė į imperatoriaus karietą tris bombas, tačiau nesėkmingai: sužeidė šimtą penkiasdešimt žmonių, iš jų aštuoni paskui mirė, bet valdovai liko sveiki gyvi.

Prieš lipdamas ant ešafoto Orsinis parašė imperatoriui širdį draskantį laišką, kviesdamas jį ginti Italijos vienybę, ir daugelis kalbėjo, kad laiškas padarė šiokią tokią įtaką paskesniems Napoleono III sprendimams.

– Iš pradžių tas bombas turėjau gaminti aš su grupele draugų, jie tikri sprogmenų magai, bet Orsinis mumis kažkodėl nepasitikėjo, – pasakojo Gavialis. – Žinia, svetimšaliai visada atrodo šaunesni, ir jis užsigeidė anglo, o tas savo ruožtu užsigeidė naudoti gyvsidabrio fulminatą. Londone jo gali nusipirkti vaistinėse, nes jis naudojamas dagerotipams, o čia, Prancūzijoje, juo impreg-

nuoja kiniškų saldainiukų popierių: išvynioji tokį ir – *bum*, gražiai sprogsta – tai bent juoko. Mat bomba su detonuojamu sprogdikliu nieko verta, jei nesprogsta atsitrenkusi į taikinį. Juodojo parako bomba būtų dešimties metrų spinduliu paskleidusi metalo skeveldras, o bomba su gyvsidabrio fulminatu iškart subyra ir užmuša tave tik tuomet, jei stovi ten, kur ji nukrinta. Tuomet geriau pistoleto kulka, nes ji kur pataiko – ten pataiko.

– Visada galima bandyti dar sykį, – įsidrąsino Simoninis. Ir pridūrė: – Pažįstu žmonių, kuriuos domintų gerų sprogdintojų paslaugos.

Pasakotojas nežino, kodėl Simoninis metė šį jauką. Gal jau buvo ką nors sumanęs ar tiesiog darė tai iš pašaukimo, blogo įpročio, apdairumo, nes ką gali žinoti? Kad ir kaip ten buvo, Gavialis reagavo teisingai.

– Pasikalbėkim, – tarė. – Sakot, netrukus iš čia išeisite, tas pat turėtų nutikti ir man. Mane rasite *Père Laurette* užeigoje Ušetės gatvėje. Ten kone kas vakarą susitinku su draugais, o žandarai nebeužeina, nes, pirma, turėtų įkalinti visus lankytojus, o tai būtų per daug darbo, antra, į tą vietą žandaras gali įeiti, bet nebūtinai išeis.

– Puiki vieta, – nusijuokė Simoninis. – Užsuksiu. Bet sakykit, kiek žinau, čia turėtų būti toks piktų dalykų apie mūsų imperatorių prirašęs Žoli.

– Jis idealistas, – atsakė Gavialis. – Žodžiai nežudo. Bet šaunus vyras. Supažindinsiu.

Žoli vilkėjo dar švarius drabužius, akivaizdžiai buvo radęs būdą nusiskusti ir išeidavo iš salės su ugniakuru, kurioje vienišas leisdavo laiką, vos tik į ją sueidavo privilegijuotieji su maisto krepšiais, kad nekentėtų regėdamas kitų laimę. Atrodė daugmaž Simoninio bendraamžis, turėjo spindinčias svajotojo akis, nors ir aptrauktas liūdesio šydu, ir akivaizdžiai buvo kupinas prieštaravimų.

– Sėskitės greta ir imkite ką nors iš šios pintinės, man vienam tiek per daug, – tarė jam Simoninis. – Iškart supratau, kad jūs ne iš tų padugnių.

Žoli padėkojo be žodžių, šypsena, mielai paėmė gabalėlį mėsos ir riekę duonos, bet į platesnes kalbas nesileido. Simoninis pasakė:

– Laimė, sesuo manęs neužmiršo. Ne turtuolė, bet manimi pasirūpina.

– Jūs laimingas, – atsakė Žoli. – O aš vienas kaip pirštas...

Ledai buvo pralaužti. Pasišnekėjo apie Garibaldžio žygį, kurį prancūzai sekė labai susidomėję. Simoninis užsiminė apie savo bėdas iš pradžių su Pjemonto, o paskui su prancūzų vyriausybėmis, tad dabar laukiąs teismo už sąmokslą prieš valstybę. Žoli pasiguodė įmestas į kalėjimą ne dėl kokio sąmokslo, o dėl paprasčiausio polinkio plepėti.

– Įsivaizduoti save kaip būtiną pasaulio struktūros elementą mums, mokytiems žmonėms, yra tas pat, kas beraščiams prietarai. Idėjomis pasaulio nepakeisi. Kas turi mažiau idėjų, mažiau ir klysta, gyvena kaip visi ir niekam netrukdo, o jei pavyksta – prasigyvena, užima svarbius postus, tampa deputatais, garsiais literatais, akademikais, žurnalistais, gauna apdovanojimus. Argi kvailiai galėtų taip gerai tvarkyti asmeninius reikalus? Tai aš kvailys, nes susikoviau su vėjo malūnais.

Žoli vaišinosi jau trečiąkart, bet neprakalbo iš esmės, ir Simoninis kiek paspaudė, paklausęs, kokią pavojingą knygą šis parašęs. Taip Žoli leidosi pasakoti apie sąvąjį dialogą pragare, o pasakodamas vis labiau piktinosi atskleistomis nedorybėmis, jas komentavo ir analizavo dar giliau nei savo paskvilyje.

– Įsivaizduojat? Jam pavyko visuotiniu balsavimu įvesti despotiją! Tas niekšas įvykdė autoritarinį valstybės perversmą pasirėmęs buka tauta! Ir aiškiai rodo, kokią rytoj turėsim demokratiją.

Teisybė, pamanė Simoninis, Napoleonas yra šiuolaikiškas žmogus ir suprato, kaip paimti į nagą tautą, prieš septyniasdešimt metų svaigusią nuo minties, kad gali nukirsdinti karalių. Tegu Lagranžas tiki, jog Žoli kas nors įkvėpė, betgi akivaizdu, jis tik išanalizavo visiems prieinamus faktus ir taip numatė tolesnius diktatoriaus veiksmus. Norėčiau suprasti, kuo jis iš tiesų rėmėsi.

Simoninis miglotai užsiminė apie Siu ir tėvo Rodeno laišką, Žoli iškart nusišypsojo ir išraudęs prisipažino, jog mintis aprašyti pražūtingus Napoleono kėslus išties nusižiūrėta nuo Siu raštų, jis tik pamanęs, kad naudingiau jėzuitų apreiškimą susieti su klasikiniu makiavelizmu.

– Perskaitęs Siu tariausi radęs raktą parašyti knygą, kuri sukrėstų šią šalį. Kokia beprotybė – knygos konfiskuojamos, deginamos, o tu lieki lyg nieko nepadaręs. Nepagalvojau, kad Siu buvo ištremtas, nors pasakė dar mažiau už mane.

Simoninis pasijuto it apiplėštas. Tiesa, savąją jėzuitų kalbą irgi buvo nusirašęs nuo Siu, bet niekas to nežinojo, todėl tikėjosi galėsiąs šią sąmokslo schemą pasilaikyti ir kitiems tikslams. Bet štai Žoli ją pasisavino ir, galima sakyti, padarė viešai prieinamą.

Paskui nusiramino. Žoli knyga konfiskuota, jis turi vieną iš nedaugelio išlikusių jos egzempliorių, Žoli dar kelerius metus sėdės kalėjime, ir net jei Simoninis nusirašytų visą tekstą, o sąmokslą primestų Kavūrui ar Prūsijos kanceliarijai, niekas to nepastebės, net ir pats Lagranžas, kuris naujajame dokumente tik atpažins kažką žinoma. Nes visų šalių slaptosios tarnybos tiki tuo, ką jau yra girdėjusios, ir atmeta kaip nepatikimą kiekvieną negirdėtą žinią. Todėl nėra ko jaudintis – suprasdamas, ką jam atskleidė Žoli, jis gali būti ramus, nes niekas kitas to nežino. Išskyrus Lagranžo minėtąjį Lakrua, vienintelį išdrįsusį perskaityti visą „Pokalbį“. Tereikia pašalinti Lakrua, ir bus tvarka.

Pagaliau atėjo metas išeiti iš Sent Pelaži kalėjimo. Nuoširdžiai, lyg brolis atsisveikino su Žoli, ir šis susijaudinęs paklausė:

– Gal galėtumėt padaryti man paslaugą? Turiu draugą, tokį Gedoną, gal jis nė nežino, kur prapuoliau, bet sužinojęs galėtų retkarčiais atsiųsti pintinę su kokiu žmonišku maistu. Nuo tų siaubingų sriubų man dega skrandis ir kamuoja dizenterija.

Pasakė, jog tą Gedoną galima rasti panelės Bekė knygyne Bono gatvėje, jame renkasi Furjė šalininkai. Kiek Simoninis žinojo, jie buvo socialistai, siekė visuotinės žmonijos reformos, bet nekalbėjo apie revoliuciją, todėl juos niekino ir komunistai, ir konservatoriai. Panelės Bekė knygynas, regis, buvo tapęs laisvuoju visų prieš imperiją nusiteikusių respublikonų uostu, čia jie galėjo ramiai susitikinėti, nes, policijos nuomone, Furjė šalininkai nė musės nenutrėkštų.

Vos išėjęs iš kalėjimo Simoninis suskubo viską pranešti Lagranžui. Neketino pakenkti Žoli – to Don Kichoto jam buvo kone gaila. Todėl pasakė:

– Pone Lagranžai, mūsų subjektas tėra pagarsėti tikėjęsis naivuolis, ir jį ištiko nelaimė. Man pasirodė, kad jam nebūtų nė į galvą atėję rašyti paskvilį, jei kažkas iš jūsų aplinkos nebūtų jo paakinęs. Apgailestauju turėdamas tą pasakyti, bet nuteikė jį būtent Lakrua, kuris, jūsų manymu, perskaitė knygą, kad jums atpasakotų, bet, turbūt galima sakyti, skaitė ją dar neparašytą. Gal kaip tik jis ir pasirūpino išspausdinti knygą Briuselyje. Tik neklauskit manęs kodėl.

– Kokios nors užsienio tarnybos užsakymu, gal prūsų, neramumams Prancūzijoje sukelti. Nesistebiu.

– Prūsų agentas jūsų tarnyboje? Man ątrodo, neįtikėtina.

– Štyberis, Prūsijos žvalgybos tarnybos vadas, gavo devynis milijonus talerių, kad visose prancūzų teritorijose prisodintų šnipų. Kalbama, jis atsiuntęs į Prancūziją penkis tūkstančius prūsų kaimiečių ir devynis tūkstančius tarnaičių, idant turėtų agentų kavinėse, restoranuose, garsiose šeimose, visur. Melas. Iš tų šnipų tik menka dalis yra prūsai ar elzasiečiai, kuriuos

bent iš tarties atpažintum. Jie tikrų tikriausi prancūzai, dirbantys dėl pinigų.

– Ir jums nepavyksta tų išdavikų aptikti ir suimti?

– Mums tai neparanku, nes prūsai išgaudytų mūsiškius. Šnipus nukenksminame ne žudydami, o perduodami melagingas žinias. Todėl mums reikia žaidžiančių dvigubą žaidimą. Vis dėlto turiu prisipažinti, jūsų pranešimas apie Lakrua man naujiena. Dievaži, kokiame pasaulyje tenka gyventi, niekuo nebegali pasitikėti... Reikia tuoj pat jo atsikratyti.

– Jei surengsit teismo procesą, nei jis, nei Žoli nieko neprisipažins.

– Mums dirbęs asmuo negali pasirodyti teismo salėje, atleiskit, kad primenu šį visuotinį principą, jis galioja bei galios ir jums. Lakrua taps nelaimingo atsitikimo auka. Našlė gaus deramą pensiją.

Simoninis neprasitarė nei apie Gedoną, nei apie knygyną Bono gatvėje. Norėjo išsiaiškinti, kuo toji pažintis jam galėtų būti naudinga. Be to, tos kelios Sent Pelaži kalėjime praleistos dienos jį išsekino.

Liepė nuvežti tiesiai į *Laperouse* restoraną Didžiųjų Augustinų krantinėje ir įsitaisė ne apačioje, kur kaip ir seniau patiekdavo austrių bei *entrecôtes*, o antrame aukšte, viename iš *cabinets particuliers*, kur galėjai užsisakyti *barbue sauce hollandaise, casserole de riz à la Toulouse, aspics de filets de laperaux en chaud-froid, truffes au champagne, pudding d'abricots à la Venitienne, corbeille de fruits frais, compotes de pêches et d'ananas**. Ir velniop kalinius, kad ir kas jie būtų, idealistai ar žudikai, su visomis jų sriubomis. Tam ir yra kalėjimai, kad dori žmonės galėtų vaikščioti į restoranus nieko nebijodami.

* Otas su olandišku padažu, Tulūzos troškinys su ryžiais, triušienos filė su drebučiais, šokoladiniai triufeliai su šampanu, venecijietiškas abrikosų pudingas, šviežių vaisių pintinė, persikų ir ananasų kompotas (*pranc.*).

Čia Simoninio atsiminimai, kaip tokiomis aplinkybėmis paprastai nutinka, susijaukė, ir dienoraštyje liko tik padrikos nuotrupos. Pasakotojas tegali pasikliauti abato Dala Pikolos įrašais. Dabar ši pora dirba puikiai sutardama visu greičiu...

Trumpai tariant, Simoninis suprato, kad norėdamas įsiteikti imperijos tarnyboms Lagranžui turi duoti šį tą daugiau. Kada policijos informatorius tampa išties patikimas? Kai atskleidžia sąmokslą. Tad reikia surengti sąmokslą, apie kurį galėtų pranešti.

Tokią mintį jam pakišo Gavialis. Pasiteiravęs Sent Pelaži kalėjime sužinojo, kada šis bus paleistas. Ir atsiminė galintis jį rasti Ušetės gatvėje *Père Laurette* kabarete.

Gatvės gale stovėjo namas, kurio laukujės durys veikiau priminė plyšį – kita vertus, ne siauresnį už Katino žvejo gatvelę, atsiveriančią į tą pačią Ušetės gatvę, vis dėlto tokį siaurą, jog negalėjai suprasti, kam jo išvis reikia, nes įeiti galėdavai tik šonu. Už plyšio vėrėsi koridorius riebalų ašaromis aprasojusiais akmenimis ir tokiomis žemomis durimis, jog teliko stebėtis, kaip patenkama į tuos kambarius. Antrajame aukšte kiek patogesnės durys vedė į erdvią patalpą, ko gero, atsiradusią išgriovus kadaise čia buvusių dviejų ar trijų butų sienas – tai ir buvo *Père Laurette* salonas, salė ar kabaretas, tik niekas nežinojo, kas tas tėtušis, matyt, senų seniausiai miręs.

Salėje stalai buvo užgulti rūkalių ir kortuotojų, o per anksti susiraukšlėjusios merginos baltais lyg vargšų vaikų lėlių skruostais ieškojo taurės nebaigusių klientų, kad išmelstų šlakelį.

Tą vakarą, kai pasirodė Simoninis, ten buvo kilęs sujudimas: netoliese kažkas kažką padūrė, ir kraujo kvapas, regis, visus suerzino. Kažkoks pamišėlis netikėtai peiliu sužeidė vieną merginą, parvertė ant žemės mėginusią ją užstoti šeimininkę, beprotiškai aptvatijo visus bandžiusius jį sulaikyti, ir nurimo tik padavėjo trinktelėtas buteliu per pakaušį. Tada visi lyg niekur nieko grįžo prie ankstesnės veiklos.

Simoninis rado Gavialį prie stalo, apsuptą draugų, regis, pritariančių jo karalžudiškoms idėjoms. Beveik visi buvo Italijos išeiviai ir beveik visi sprogmenų ekspertai arba dėl jų pametę galvas. Sugėrovams pasiekus deramą girtumo laipsnį, pradėtos nagrinėti garsiųjų pasikėsinimų klaidos: pragaro mašiną, kuria Kadudalis mėgino nužudyti Napoleoną, kai šis dar buvo pirmasis konsulas, sudarė salietros ir skeveldrų mišinys, gal ir veiksmingas siauruose senosios sostinės skersgatviuose, tačiau dabar nieko vertas (tiesą pasakius, ir anuomet toks buvo). Fieskis, norėdamas nužudyti Liudviką Pilypą, sukonstravo šaudyklę su aštuoniolika vienu metu iššaunančių vamzdžių ir nužudė aštuoniolika žmonių, bet ne karalių.

– Visa bėda – sprogmenų sudėtis, – pasakė Gavialis. – Tarkim, kalio chloratas: manyta, kad sumaišius jį su siera ir anglimis bus gautas parakas, bet pasiekta tik tiek, kad išlėkė į orą dirbtuvės, kuriose jis gamintas. Tikėtasi panaudoti jį bent degtukams, tačiau kiekvieną chlorato ir sieros galvutę reikėjo pamerkti į sieros rūgštį. Nepatogu. Pagaliau vokiečiai daugiau kaip prieš trisdešimt metų išrado nuo trinties užsidegančius fosforo degtukus.

– Ką ir kalbėti apie pikrino rūgštį, – įsiterpė kitas. – Pastebėta, kad atsidūrusi prie kalio chlorato ji pakaitinta sprogsta, todėl buvo sukurti vienas už kitą sprogesni milteliai. Keletas bandytojų žuvo, ir tų eksperimentų atsisakyta. Jau verčiau nitroceliuliozė...

– Tarkim.

– Reikia tikėti senaisiais alchemikais. Jie atrado, kad azoto rūgšties ir terpentino mišinys kiek pabuvęs savaime užsidega. Jau šimtas metų žinoma, kad azoto rūgšties ir vandenį sugeriančios sieros rūgšties mišinys beveik visada užsidega.

– Aš verčiau pagalvočiau apie ksiloidiną. Sumaišai natrio rūgštį su krakmolu ar pjuvenomis...

– Kalbi, lyg būtum skaitęs to Verno romaną, kur ksiloidinas panaudotas raketai į Mėnulį iššauti. Dabar dažniau kalbama apie nitrobenzeną ir nitronaftaliną. O jei popierių ir kartoną apdorosim natrio rūgštimi, gausim nitroaminą, kuris panašus į ksiloidiną.

– Visi tie mišiniai nepatikimi. Jau verčiau pagalvoti apie sprogstamąją vatą, nes jos sprogstamoji galia, turint galvoje vienodą svorį, šešiskart didesnė už juodojo parako.

– Bet našumas nepastovus.

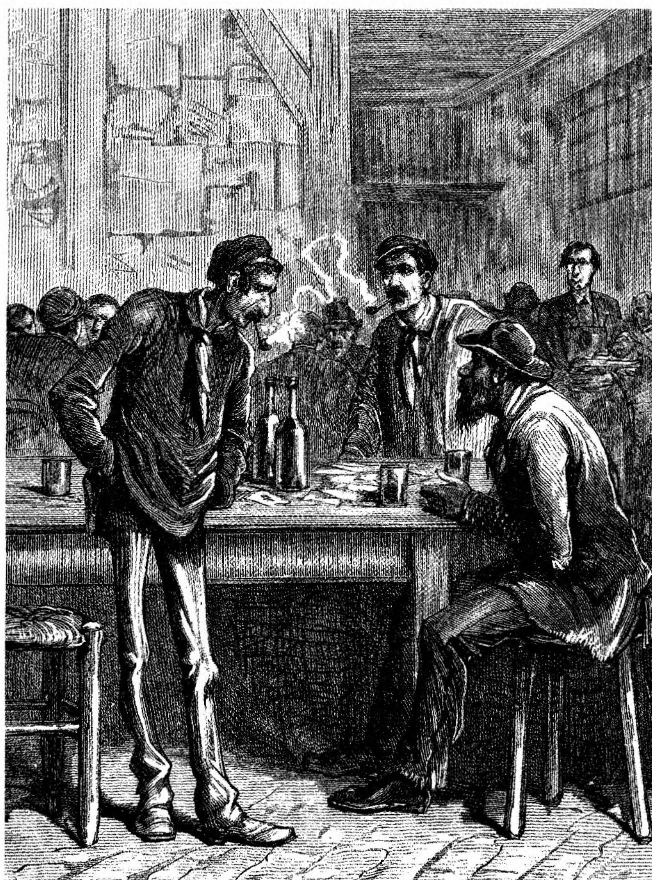
Toks pokalbis truko valandų valandas, kartkartėm būdavo prisimenamas gerasis, patikimasis parakas, ir Simoniniui pasidingojo, tarsi būtų pratęstos kalbos su Ninucu Sicilijoje.

Pastačius keletą vyno butelių nebuvo sunku sukelti draugijos neapykantą Napoleonui III, kuris greičiausiai trukdysiąs būsimam Savojos kariuomenės žygiui į Romą. Italijai suvienyti reikia diktatoriaus mirties. Nors, Simoninio manymu, tiems girtuokliams suvienyti Italiją menkai terūpėjo – jie labiau nekantravo sprogdinti bombas. Bet kaip tik tokių apsėstųjų jis ir ieškojo.

– Orsinio pasikėsinimas žlugo ne todėl, kad jam nepavyko jo įgyvendinti, o dėl to, kad bombos buvo netinkamai padarytos, – aiškino Simoninis. – Turime žmonių, kurie nebijo giljotinos ir yra pasirengę reikiamą akimirką mesti bombą, bet vis dar svarstome, kokius sprogmenis panaudoti, o pasikalbėjęs su bičiuliu Gavialiu supratau, kad jūsų grupė galėtų būti mums naudinga.

– Ką turit galvoje sakydamas „mes“? – paklausė vienas iš patriotų.

Simoninis dėjosi dvejojąs, paskui pasinaudojo viskuo, kas padėjo pelnyti Turino studentų pasitikėjimą: pasakė atstovaująs Didžiajai ložei, esąs vienas iš slėpiningojo Nubijaus leitenantų, bet daugiau nieko negalįs atskleisti, nes karbonarų organizacija taip sudaryta, kad kiekvienas narys pažįsta tik tiesioginį vyresnįjį. O svarbiausia, naujų, nepriekaištingai veikiančių bombų negalima taip imti ir pagaminti, reikia daug bandymų ir kone alcheminių



Simoninis rado Gavialį prie stalo, apsuptą draugų, regis, pritariančių jo karalžudiškoms idėjoms. Beveik visi buvo Italijos išeiviai ir beveik visi sprogmenų ekspertai arba dėl jų pametę galvas.

tyrimų, reikia sumaišyti tinkamas medžiagas, paskui išbandyti laukuose. Jis galįs suteikti ramią vietą čia pat Ušetės gatvėje ir skirti pinigų visoms išlaidoms. Kai bombos bus padarytos, jiems nereikės rūpintis pasikėsinimu, bet tose patalpose teks kurį laiką saugoti atsišaukimus, skelbiančius apie imperatoriaus mirtį ir aiškinančius pasikėsintojų tikslus. Napoleono žūties dieną jie turės tuos atsišaukimus išplatinti po miestą ir nunešti į svarbiausių laikraščių redakcijas.

– Ir galėsite būti ramūs, nes aukščiausiuose sluoksniuose kai kas šį pasikėsinimą vertina labai palankiai. Vienas iš mūsų vyrų policijos prefektūroje yra toks Lakrua. Nežinau, ar galima juo visiškai pasitikėti, tad nemėginkit su juo susisiekti, sužinojęs, kas jūs, gali išduoti vien tikėdamasis paaukštinimo. Tokie jau tie dvigubi agentai...

Susitarimas priimtas džiaugsmingai, Gavialio akys spindėjo. Simoninis perdavė patalpų raktus ir pakankamai pinigų pirmiesiems pirkiniams. Po kelių dienų nuėjęs aplankyti sąmokslininkų ir įsitikinęs, kad bandymai gerokai pažengę, paliko porą šimtų atsišaukimų, atspausdintų šiam planui pritariančio spaustuvininko, dar davė pinigų išlaidoms, šūktelėjo „Tegyvuoja suvienyta Italija! Roma arba mirtis!“ ir išėjo.

Tačiau tą vakarą eidamas Sen Severino gatve, tokią valandą gūdžiai ištuštėjusia, tarsi išgirdo iš paskos žingsnius, bet vos sustodavo, kaukšėjimas irgi nutildavo. Simoninis paspartino žingsnį, tačiau garsai artėjo, kol pagaliau tapo aišku, kad kažkas ne persekioja, o vejasi. Išties, staiga išgirdo alsavimą už nugaros, paskui buvo sugriebtas ir įmestas į kaip tik toje vietoje atsiveriantį Salembriero aklagatvį (dar siauresnį už Katino žvejo gatvę), tarsi persekiotojas būtų tas vietas gerai pažinojęs ir deramai pasirinkęs akimirką bei vietą. Prispaustas prie sienos, Simoninis matė tik blizgančius peilio ašmenis, kone liečiančius veidą. Tokioje

tamsoje neįžiūrėjo užpuoliko bruožų, bet išgirdęs sicilietiška tartim sušvokštusį balsą iškart atpažino.

– Šešerius metus sugaišau jūsų ieškodamas, gerasis tėve, bet man pavyko!

Tas balsas buvo meistro Ninuco, nors Simoninis neabejojo palikęs jį prie Bagerijos parako sandėlio su dviejų sprindžių geležte pilve.

– Esu gyvas, nes po jūsų pro tas vietas netrukus ėjo gailestingas žmogus ir mane išgelbėjo. Tris mėnesius kybojau tarp gyvenimo ir mirties, o ant pilvo turiu randą nuo vieno iki kito šono... Vos pakilęs iš lovos pradėjau paieškas. Kas matė tokį ir tokį dvasininką... Žodžiu, kai kas Palerme matė jus kavinėje kalbantį su advokatu Muzumečiu ir pamanė, jog esat panašus į pjemontietį iš Garibaldžio būrių, pulkininko Njevo draugą... Sužinojau, kad tas Njevas pradingo jūroje, tarsi jį plukdęs laivas būtų išnykęs kaip dūmas, ir kaipmat sumojau, kodėl išnyko ir kieno tai darbas. Nuo Njevo lengvai prisikasiau iki Pjemonto kariuomenės, tada iki Turino ir klausinėdamas žmonių tame šaltame mieste praleidau metus. Galiausiai sužinojau, kad tas garibaldietis, pavarde Simoninis, turėjęs notaro raštinę, bet viską metęs spruko į Paryžių su pakeleivingu prekeiviu. Be skatiko, ir neklauskit, kaip verčiausi, atvykau į Paryžių, tik nežinojau, kad miestas toks didelis. Teko nemažai pasisukioti, kol aptikau jūsų pėdsakus. Gyvenau glausdamasis tokiuose skersgatviuose kaip šis, prikišdamas peilį prie gerklės kokiam gerai apsitaisiusiam, kelią pametusiam ponui. Pragyventi užtekdavo vieno per dieną. Ir visąlaik sukiojausi čia aplinkui. Įsivaizdavau, kad tokie kaip jūs padoriuose namuose nesilanko, nebent vadinamosiose *tapissi franchi*. Verčiau būtumėt užsiželdinęs gerą juodą barzdą, jei nenorėjot būti atpažintas...

Nuo tada Simoninis ir ėmė persirenginėti barzdotu buržua, tačiau šią minutę pripažino, kad per mažai stengėsi sumėtyti pėdas.

– Žodžiu, neprivalau čia pasakoti visos istorijos, gana perskrosti jums pilvą, kaip perpjovėt manąjį, bet kruopščiau. Naktimis čia niekas nevaikšto, kaip ir prie Bagerijos parako sandėlio, – baigė Ninucas.

Mėnulis pakilo aukščiau, ir Simoninis išvydo kumpą Ninuco nosį bei pykčiu žėrinčias akis.

– Ninucai, – prabilo sukaupęs dvasią, – gal to nežinot, bet viską, ką dariau, dariau vykdydamas įsakymus, gautus iš labai aukštai ir iš tokios šventos vyresnybės, jog turėjau veikti nepaisydamas savo jausmų. Būtent jos įsakymams paklusdamas esu ir čia, atsiųstas parengti kitų žygių sostui ir altoriui palaikyti.

Simoninis kalbėjo dusdamas, bet pamatė, kad peilio smaigalys pamažu tolsta nuo veido.

– Gyvenimą paskyrėt savajam karaliui, – tęsė jis, – todėl turit suprasti, kad yra užduočių... sakyčiau, šventų... pateisinančių net ir tokį veiksmą, kuris kitomis aplinkybėmis būtų nedoras. Suprantat?

Meistras Ninucas dar nesuprato, bet jau buvo matyti, kad kerštas nebėra jo vienintelis tikslas.

– Per tuos metus prisibadavau, o negyvas jūs manęs nepamaitinsit. Pavargau gyventi tamsoje. Aptikęs jūsų pėdsakus mačiau, kad lankotės poniškuose restoranuose. Tarkim, paliksiu jus gyvą mainais už tam tikrą sumą kas mėnesį, kuri man leistų valgyti ir miegoti taip kaip jūs ar dar geriau.

– Meistre Ninucai, pažadu jums daugiau nei menką sumelę kas mėnesį. Rengiu pasikėsinimą į prancūzų imperatorių, ir turėtumėt atminti, kad jūsų karalius prarado sostą, nes Napoleonas slapta padėjo Garibaldžiui. Jūs, kuris tiek išmanot apie sprogmenis, turėtumėt susitikti su būreliu narsuolių, besiburiančių Ušetės gatvėje ir gaminančių tai, ką išties derėtų vadinti pragaro mašina. Prisidėjęs dalyvautumėt žygyje, kuris bus įrašytas į istoriją, ir įrodytumėt nepaprastus sprogdintojo gebėjimus, be to, pasikėsini-

mą remia aukščiausio rango asmuo, tad gautumėt ir tokį atlygį, kad turtų nestokotumėt visą likusį gyvenimą.

Vos išgirdęs apie sprogmenis Ninucas bemat pamiršo visą nuo tos nakties Bagerijoje puoselėtą pyktį, o Simoninis suprato paėmęs jį į nagą, kai tas paklausė:

– Ką turėčiau daryti?

– Vieni niekai. Po dviejų dienų apie šeštą turit nukakti štai šiuo adresu, pasibelsti, užeiti į sandėlį ir pasakyti, kad jus siunčia Lakrua. Draugai bus įspėti. O kad jus atpažintų, į švarko atlapą įsisekit gvazdiką. Apie septintą ateisiu ir aš. Su pinigais.

– Nueisiu, – pasakė Ninucas, – bet jei čia kokia apgaulė, neužmirškit, kad žinau, kur gyvenat.

Rytą Simoninis vėl nuėjo pas Gavialį ir įspėjo, kad laikas spaudžia. Reikia visiems susirinkti rytojaus vakarą, šeštą. Iš pradžių pasirodys jo siųstas sprogmenų žinovas sicilietis įvertinti darbų, netrukus ateisiąs ir jis, o paskui jau pats Lakrua – sustyguoti, ką reikės daryti toliau.

Paskui nuskubėjo pas Lagranžą ir pranešė sužinojęs apie sąmokslą nužudyti imperatorių. Pasakė, jog sąmokslininkai susirinks šeštą valandą Ušetės gatvėje ir perduos sprogmenis nusikaltimo vykdytojams.

– Bet būkite atsargus, – įspėjo. – Kartą esat pasakęs, kad iš dešimties slaptosios draugijos narių trys yra mūsų šnipai, šeši tiesiog mulkiai, o vienas – pavojingas žmogus. Šioje draugijoje šnipų tėra vienas, kitaip tariant, aš, aštuoni yra kvailiai, bet išties pavojingas vyras švarko atlape segės gvazdiką. Jis pavojingas ir man pačiam, todėl norėčiau, kad įvyktų šioks toks sąmyšis ir tas žmogėnas būtų ne suimtas, bet nužudytas vietoje. Patikėkit, taip bus geriau visiems, nekils nereikalingo triukšmo. Bėda, jei jis imtų kalbėti net ir su kuriuo nors iš jūsiškių.

– Simonini, padarysiu jums paslaugą, – patikino ponas Lagranžas. – Tą vyrą pašalinsim.

Šeštą valandą vakaro Ninucas atėjo į Ušetės gatvę su gražiu gvazdiku atlape, Gavialis su draugais didžiuodamiesi parodė jam savo darbus, po pusvalandžio atėjęs Simoninis pranešė, kad netrukus atvyks Lakrua, šeštą keturiasdešimt penkios įsiveržė viešosios tvarkos palaikymo pajėgos, rėkdamas apie išdavystę Simoninis išsitraukė pistoletą ir atstatė į žandarus, bet tik kartą iššovė į orą, žandarai ėmė šaudyti ir sužeidė Ninucą į krūtinę, o kadangi viskas turėjo atrodyti nepriekaištingai, teko nušauti dar vieną sąmokslininką. Ninucas raitėsi ant grindų, laidydamas sicilietiškus prakeiksmus, ir Simoninis, apsimetęs šaudantis į žandarus, paleido į jį malonės šūvį.

Lagranžo vyrai užtiko Gavialį su įkalčiais, kitaip tariant, su pirmaisiais pusiau baigtų bombų pavyzdžiais ir pluoštu atsišaukimų, aiškinančių, kam jos skirtos. Tardomi Gavialis su bendrais pasakė juos (jų manymu) išdavusio paslaptingojo Lakrua vardą. Lagranžui tai buvo dar viena dingstis jo atsikratyti. Policijos raportuose įrašyta, kad Lakrua dalyvavęs suimant sąmokslininkus ir kritęs pakirstas vieno iš tų niekšų kulkos. Garbė jo atminimui.

Ir nebuvo jokio reikalo sąmokslininkų teisti viešai. Tais metais, paaiškino Lagranžas Simoniniui, nuolat sklandė kalbos apie pasikėsinimą į imperatorių, bet laikytasi nuomonės, jog daugelis gandų gimė ne savaime, o buvo meistriškai skleisti respublikonų agentų, besistengiančių sukurstyti neramumus. Neverta platinti minties, kad kėsintis į Napoleono III gyvybę tapo mada. Tad sąmokslininkai buvo išplukdyti į Kajeną, kur turėjo mirti nuo maliarijos.

Atlygis už išgelbėtą imperatoriaus gyvybę buvo dosnus. Darbas su Žoli Simoniniui davė dešimt tūkstančių frankų, bet atskleidęs sąmokslą jis papildė kišenę dar trisdešimčia tūkstančių. Suskaičiavęs, kad patalpų nuoma ir medžiagos bomboms gaminti kai-

navo penkis tūkstančius frankų, gryno pelno turėjo trisdešimt penkis tūkstančius frankų – daugiau kaip dešimtadalį trokštamo trijų šimtų tūkstančių frankų kapitalo.

Džiūgaudamas dėl Ninuco baigties, šiek tiek krimtosi dėl Gavialio, gero ir patiklaus vyruko. Tačiau būdamas sąmokslininku privalai numatyti tykančius pavojus ir niekuo nepasikliauti.

Gailėjosi ir nieko blogo jam nepadariusio Lakrua. Bet našlė turėtų gauti gerą pensiją.

12

NAKTIS PRAHOJE

1897 metų balandžio 4 diena

Dabar beliko susirasti tą Žoli minėtą Gedoną. Knygynas Bono gatvėje priklausė raukšlėtai senmergei, amžinai dėvėjusiai didžiulį juodą vilnonį sijoną ir Raudonkepurės kepuraitę, laimė, pridengusią pusę veido.

Ten iškart ir sutikau Gedoną, ironiškai į aplinkinį pasaulį žvelgiantį skeptiką. Man patinka nepatiklieji. Gedonas tuoj pat palankiai atsiliepė į Žoli prašymą: žinoma, nusiųsiąs jam maisto ir truputį pinigų. Paskui pasišaipė iš draugo, dėl kurio turėsiąs išlaidų. Kam rašyti knygą ir rizikuoti pakliūti į kalėjimą, jei knygas skaito užkietėję respublikonai, o diktatoriaus šalininkai tėra beraščiai kaimiečiai, kuriems Dievo valia leista balsuoti?

Furjė sekėjai? Šaunūs žmonės, bet ar galima rimtai vertinti pranašą, skelbiantį, kad atgimusiame pasaulyje apelsinai augs Varšuvoje, vandenynuose tyvuliuos limonadas, žmonės turės uodegas, o kraujomaiša ir homoseksualumas bus pripažinti kaip natūraliausi žmogaus impulsai?

– Tai kodėl čia lankotės? – paklausiau.

– Nes čia renkasi vieninteliai likę sąžiningi žmonės, besipriešinantys nedorojo Bonaparto diktatūrai, – atsakė. – Matot tą gražią ponią? – paklausė. – Tai Žiuljetė Lamesin, viena iš įtakingiausių

grafienės d'Agul salono moterų. Už vyro pinigus ji nori įkurti saloną Rivoli gatvėje. Žavi, protinga, talentinga rašytoja, tikrai verta būti pakviestam į jos namus.

Gedonas parodė ir kitą personažą – aukštą, dailų, žavingą.

– Tai Tusenelis, garsusis knygos *L'Esprit des bêtes** autorius. Socialistas, nežabotas respublikonas, beprotiškai įsimylėjęs Žiuljetę, kuri į jį nė nedirsteli. Bet jo protas čia guviausias.

Tusenelis prašneko apie šiuolaikinę visuomenę nuodijantį kapitalizmą.

– Kas tie kapitalistai? Žydai, mūsų laikų valdovai. Praėjusio amžiaus revoliucija nukirto galvą Kapetui, mūsų amžiaus revoliucija nukirsdins Mozę. Parašysiu apie tai knygą. Kas tie žydai? Visi, kurie siurbia bejėgių ir liaudies kraują. Tai protestantai, masonai. Ir, žinoma, judėjai.

– Betgi protestantai ne žydai, – išdrįsau.

– Jei sakau žydai, tai kalbu apie protestantus, o šie – tai ir anglų metodistai, ir vokiečių, šveicarų bei olandų pietistai, Dievo valią įžvelgiantys toje pačioje žydų knygoje Biblijoje – kraujomaišos ir žiauriausių karų istorijoje, kur pergalė pasiekiama tik per išdavystę ir apgaulę, kur karaliai liepia žudyti vyrus, idant paimtų jų žmonas, kur moterys, laikančios save šventosiomis, gulasi su priešų karvedžiu, kad nupjautų šiam galvą. Kromvelis nukirsdino savo karalių cituodamas Bibliją, Maltusas, iš vargetų vaikų atėmęs teisę gyventi, visas persisunkęs Biblija. Ši padermė švaisto laiką atsiminimams apie vergystę ir nepaisydama Dievo pykčio pasirengusi amžinai garbinti aukso veršį. Kova su žydais turėtų būti pagrindinis kiekvieno savo vardo verto socialisto tikslas. Nekalbu apie komunistus, nes juos sugalvojo žydas, tačiau kapitalo sąmokslą atskleisti sunkiausia. Kodėl Paryžiaus restorane obuolys kainuoja šimtą kartų brangiau

* *Gyvūnų būdas (pranc.).*

nei Normandijoje? Yra grobuonių tautos, gyvenančios kitų sąskaita, prekiautojų tautos, kaip kadaise finikiečiai ir kartaginiečiai, o dabar anglai ir žydai.

– Anglas ir žydas jums viena ir tas pat?

– Beveik. Kas tapo Anglijos ministru pirmininku? Lordas Bekonsfildas, didiko titulu dangstantis tikrąjį žydišką vardą – Dizraelis. Tas Dizraelis, į krikščionybę atsivertęs žydas sefardas, išdrįso pareikšti, kad žydai rengiasi užvaldyti pasaulį. Žinoma, ne kalbomis, pasakytomis anglų parlamente, o romanuose.

Kitą dieną jis atnešė Dizraelio knygą, pabraukęs ištisas pastraipas: „Ar Europoje kada vyko koks nors reikšmingas sąjūdis, kuriame žydai nebūtų dalyvavę ar sudarę daugumos?.. Pirmieji jėzuitai buvo žydai! Kas vadovauja paslaptingai rusų diplomatijai, prieš kurią blykšta visa Vakarų Europa? Žydai! Kas globoja Vokietijoje rengiamą revoliuciją? Žydas, toks Karlas Marksas su savo komunistais. Kas Vokietijoje laiko kone visų universitetų katedrų monopolį?“

– Ir nemanykit, kad Dizraelis yra savąją tautą išduodantis *mouchard*. Priešingai, jis liaupsina jos dorybes. Nesigėdydamas rašo, kad Rusijos finansų ministras grafas Kankrenas yra Lietuvos žydo vaikas, o ispanų ministras Mendizabalas – atsivertėlio iš Aragonos provincijos sūnus. Vienas iš Prancūzijos imperijos maršalų – žydo Sulo sūnus, Masena irgi žydas, hebrajiškai Manasehas...

Nebuvau tikras, ar Tusenelis teisus, tačiau jo filipikos, atskleidusios tai, apie ką kalbėta revoliucingiausiuose sluoksniuose, pakišo šiokių tokių minčių... Dvejojau, kam galėčiau parduoti jėzuitus demaskuojančius dokumentus. Gal masonams, bet su jų pasauliu dar neturėjau jokio ryšio. Masonus kompromituojantys dokumentai gal domintų jėzuitus, bet dar nesijaučiau pajėgus juos sukurti. O demaskuojantys Napoleoną? Negalėjau jų parduoti vyriausybei, o respublikonams, kurie, be abejonės, buvo puiki potenciali rinka, po Siu ir Žoli mažai ką tegalėjau pridurti. Dokumentai, kompro-

mituojantys respublikonus? Vyriausybė, regis, jau turėjo viską, ko jai reikėjo, ir jei Lagranžui pasiūlyčiau informaciją apie Furjė šalininkus, šis tik prapliuptų juoktis, nes knygyne Bono gatvėje lankėsi daugybė jo informatorių.

Kas liko? Dėl Dievo meilės, žydai. Maniau, tik senelis buvo jų apsėstas, bet paklausęs Tusenelio kalbų supratau, kad neapykantos žydams rinka apėmė ne vien visus galimus abato Baruelio sekėjus (o jų buvo nemažai), bet ir revoliucionierius, respublikonus bei socialistus. Žydai buvo ne tik Bažnyčios, bet ir prastuomenės, nes siurbė jos kraują, ir, nelygu vyriausybė, sosto priešai. Reikėjo padirbėti su žydais.

Suvokiau, kad užduotis nelengva: gal apdorota Baruelio medžiaga, pristatanti žydus kaip masonų ir tamplierių bendrininkus, sukėlusius prancūzų revoliuciją, kokiuose dvasininkijos sluoksniuose ir galėtų ką apstulbinti, tačiau tokio socialisto kaip Tusenelis nėmaž nesudomintų – apie žydų santykius, kapitalo kaupimą ir britų sąmokslą jam reikėjo ko nors tikslesnio.

Ėmiau graužtis gyvenime visada vengęs susitikti su žydais. Suvokiau, kad mano supratimas apie vis didesnę pagiežą keliantį objektą turi nemažų spragų. Tokios mintys nedavė man ramybės, ir kaip tik tada Lagranžas man parodė išeitį. Jau rašiau, kad Lagranžas skirdavo susitikimus netikėčiausiose vietose, o šįkart susitikome Per Lašezo kapinėse. Iš esmės jis buvo teisus – atrodėme kaip giminės, ieškantys numylėto mirusiojo amžinojo poilsio vietos, ar kaip romantiški praeities mėgėjai, susikaupę besisukiojantys aplink visus menininkus, filosofus, įsimylėjėlius traukiantį Abelaro ir Eloizos kapą, kaip šmėklos tarp šmėklų.

– Simonini, norėčiau jums pristatyti pulkininką Dimitrijų, mums jis žinomas tik šiuo vardu. Dirba Rusijos imperatoriškosios kanceliarijos Trečiajame departamente. Žinoma, jei nuvyksit į Sankt Peterburgą ir paklausit apie Trečiąjį departamentą, visi atrodys lyg iš dangaus nukritę, nes oficialiai tokio nėra. Jo agentai

turi stebėti revoliucinių grupių būrimąsi, mat Rusijoje ši problema daug rimtesnė nei čia. Jie turi saugotis dekabristų ir anarchistų įpėdinių, o dabar dar ir suirzusių vadinamųjų laisvųjų valstiečių. Caras Aleksandras prieš keletą metų panaikino baudžiavą, tačiau apie dvidešimt milijonų išlaisvintų valstiečių privalo mokėti buvusiems ponams už žemės, iš kurios negali prasimaitinti, panaudą, ir daugybė jų plūsta į miestus ieškoti darbo...

– Ko tas pulkininkas Dimitrijus iš manęs tikisi?

– Sakykim, jis renka žydus kompromituojančius dokumentus. Žydų Rusijoje kur kas daugiau nei čia, ir kaimuose jie kelia grėsmę rusų valstiečiams, nes moka skaityti, rašyti, o svarbiausia – skaičiuoti. Ką kalbėti apie miestus, kur, kaip manoma, daugelis jų stoja į maištininkų būrius. Mano kolegos rusai turi dvigubą bėdą: viena vertus, saugotis žydų ten, kur jie kelia realią grėsmę, kita vertus, į juos nukreipti kaimo prastuomenės nepasitenkinimą. Bet Dimitrijus pats viską paaiškins. Tas reikalas mums nerūpi. Mūsų vyriausybė palaiko gerus santykius su Prancūzijos žydų finansinėmis grupėmis ir neturi jokio intereso kelti to sluoksnio nepasitenkinimą. Tik norime padaryti paslaugą rusams. Mūsų darbe ranka ranką plauna, tad maloniai paskoliname jus, Simonini, pulkininkui Dimitrijui, bet oficialiai su mumis jūs niekaip nesusijęs. Tiesa, vos neužmiršau, patariu prieš susitinkant su Dimitrijum pasidomėti Pasauline izraelitų sąjunga, maždaug prieš šešerius metus įkurta čia, Paryžiuje. Jos nariai – gydytojai, žurnalistai, teisininkai, verslininkai... Paryžiaus žydų bendruomenės grietinėlė. Galima sakyti, visi jie liberalūs ir, žinoma, veikiau respublikonai nei bonapartininkai. Toji Sąjunga sakosi padedanti visų religijų ir šalių persekiojamiesiems ir ginanti žmogaus teises. Kol neįrodyta priešingai, jie – kuo sąžiningiausi piliečiai, bet mums sunku infiltruoti į ją savo informatorius, nes žydai vieni kitus atpažįsta apuostydami it šunys. Tačiau supažindinsiu jus su kai kuo, kam pavyko pelnyti Sąjungos narių pasitikėjimą. Tai toks Jokūbas Brafmanas, į ortodoksų tikėjimą at-

sivertęs žydas, ilgainiui tapęs Minsko dvasinės seminarijos hebrajų kalbos profesoriumi. Būtent vykdydamas pulkininko Dimitrijaus ir Trečiojo departamento užduotį jis trumpam atvyko į Paryžių ir lengvai įsiliejo į Izraelitų sąjungą, nes kai kurie jos nariai jį pažinojo kaip tikėjimo brolį. Galės jums apie tą draugiją papasakoti.

– Atleiskit, pone Lagranžai, bet jei Brafmanas yra pulkininko Dimitrijaus informatorius, viskas, ką iš jo išgirsiu, Dimitrijui seniai žinoma ir man nėra jokios prasmės jam viską perpasakoti.

– Simonini, nebūkit naivus. Yra prasmės, yra. Jei papasakosite Dimitrijui tą patį, ką jis jau girdėjo iš Brafmano, jo akimis, atrodysit turintis tikrą informaciją, patvirtinančią jo jau girdėtąją.

Brafmanas. Prisiklausęs senelio pasakojimų tikėjausi pamatyti individą ereliška nosimi, putliomis lūpomis, gerokai atsikišusia apatine – kaip juodaodžio, įdubusiomis pavandenijusiomis akimis, labiau nei kitų tautų narių užkritusiais vokais, banguotais ar garbiniuotais plaukais, atlėpusiomis ausimis... O pamačiau vienuoliškos išvaizdos poną gražia žilsva barzdele, tankiais antakiais su mefistofeliškais šepetukais galuose, tokiais kaip lenkų ar rusų.

Akivaizdu – atsivertimas keičia ne tik sielos, bet ir veido bruožus.

Tas vyras turėjo ypatingą savybę – mėgo skaniai pavalgyti, tačiau buvo rajus kaip provincialas, norintis viską išragauti ir nemokantis tinkamai suderinti patiekalų. Pusryčiavome Montorgėjaus gatvėje *Rocher de Cancale* restorane, į kurį kadaise visi eidavo pasimėgauti geriausiomis Paryžiuje austrėmis. Prieš dvi dešimtis metų jį uždarė, paskui jo duris atvėrė kitas savininkas, ir restoranas jau buvo kitoks, bet austrėmis tebevaišino, o Rusijos žydui to užteko. Brafmanas pasitenkino keliais tuzinais *belons*, paskui užsisakė *bisque d'écrevisses**.

* Tirštos vėžių sriubos (*pranc.*).

– Toji gyvybinga tauta, kad išgyventų keturiasdešimt amžių, kiekvienoje šalyje, į kurią atvykdavo, turėjo sudaryti savo vyriausybę, valstybę valstybėje, gyvavusią visada ir visur net per tūkstantmetes klajones. Radau dokumentus, liudijančius tą valstybę ir jos įstatymą, kahalą egzistavus.

– Kas tai?

– Toji institucija mena Mozės laikus, o po diasporos ji liko gyvuoti ne atvirai, bet slėpdamasi sinagogų šešėliuose. Radau Minsko kahalo dokumentus nuo 1794 metų iki 1830 metų. Ten viskas surašyta, suregistruoti net menkiausi veiksmai.

Jis išvyniojo keletą papirusų, išmargintų nesuprantamais ženklais.

– Žydų bendruomenę valdo kahalas, ji paklūsta nepriklausomam dvasiniam teismui *Bet-Din.* Čia tik vieno kahalo dokumentai, tačiau jie, be abejo, niekuo nesiskiria nuo bet kurio kito kahalo dokumentų. Čia parašyta, kad bendruomenės nariai turi paklusti tik savam, o ne valstybės, kurioje gyvena, teismui, nurodoma, kaip rengti šventes, kaip skersti gyvulius maistui ir kaip krikščionims parduoti nešvarias ir sugedusias skerdienos dalis, kaip kiekvienas žydas gali iš kahalo įsigyti krikščionį ir alinti skolomis bei palūkanomis, o galop pasisavinti visą šio turtą, ir joks kitas žydas neturi teisės į tą patį krikščionį... Jokios pagailos žemesnėms klasėms, turtingieji išnaudoja vargšus, kahalas nelaiko to nusikaltimu, veikiau dorybe, jei šitaip elgiasi Izraelio sūnūs. Kai kas šneka, kad žydai neturtingi, ypač Rusijoje, ir tai tiesa, nes daugybė žydų yra slaptos turtingų žydų vadovaujamos vyriausybės aukos. Aš kovoju ne su žydais, nes gimiau žydas, o prieš *žydiškumą,* kuriuo norima pakeisti krikščionybę... Myliu žydus, ir tai gali paliudyti jų nužudytasis Jėzus...

Atokvėpiui Brafmanas užsisakė *aspic de filets mignons de perdreaux**. Bet kone iškart vėl grįžo prie dokumentų ir vartė juos spindinčiomis akimis.

* Kurapkų filė su drebučiais (*pranc.*).



...pamačiau vienuoliškos išvaizdos poną gražia žilsva barzdele, tankiais antakiais su mefistofeliškais šepetukais galuose, tokiais kaip lenkų ar rusų.

– Matot, čia viskas autentiška. Tai įrodo senas popierius, senoviškas dokumentus surašiusio notaro raštas, vienodi parašai ant skirtingomis datomis pažymėtų dokumentų.

Brafmanas tuos raštus jau buvo išvertęs į prancūzų ir vokiečių kalbas, bet iš Lagranžo sužinojęs, kad moku surašyti autentiškus dokumentus, tuoj paprašė sukurti prancūzišką jų versiją, kuri atrodytų parašyta tuo pat metu kaip ir originalūs tekstai. Norint įtikinti rusų slaptąsias tarnybas, kad kahalas įvairiose Europos šalyse turi daug įtakos, o ypač jį vertina Paryžiaus izraelitų sąjunga, svarbu dokumentus turėti ir kitomis kalbomis.

Paklausiau, kaip remiantis kažkokiam Rytų Europos užkampyje gyvenusios bendruomenės surašytais dokumentais galima įrodyti egzistavus pasaulinį kahalą. Brafmanas patarė dėl to nesukti galvos, nes jie tėra paspara, įrodymai, kad jo kalbos ne iš piršto laužtos, o savo knygoje jis įtikinamai nuvainikuosiąs tikrąjį kahalą, tą milžinišką aštuonkojį, savo čiuptuvais apraizgiusį visą civilizuotą pasaulį.

Brafmano veido bruožai tapo griežtesni, jis kone įgijo grobuonišką išraišką, išdavusią jį buvus žydu, kuriuo išliko, neatsižvelgdamas į nieką.

– Pamatinės Talmudo dvasią įkvepiančios emocijos – beribės ambicijos užvaldyti pasaulį, nepasotinamas troškimas pasisavinti visus ne žydų turtus, pagieža krikščionims ir Jėzui Kristui. Kol Izraelio tauta neatsigręš į Jėzų, ją priglaudusios krikščioniškos šalys visada bus laikomos atviru ežeru, kuriame kiekvienas žydas, pasak Talmudo, gali laisvai žvejoti.

Išsekintas kaltinamosios kalbos Brafmanas užsisakė *escalopes de poularde au velouté**, tačiau patiekalas jam nepatiko, tad paliepė jį pakeisti *filets de poularde piqués aux truffes***. Paskui iš liemenės kišenės ištraukęs sidabrinį laikrodį tarė:

* Vištienos kepsnys su padažu (*pranc.*).

** Vištienos filė su trumais (*pranc.*).

– Aiman, jau vėlu. Prancūzai gamina nuostabiai, tačiau aptarnauja lėtai. Turiu skubių darbų, tad privalau atsisveikinti. Kapitone Simonini, praneškit, ar pavyks gauti reikiamo popieriaus ir rašalo.

Pabaigoje Brafmanas vos teparagavo vanilinių putėsių. Maniau, kad žydas, nors ir atsivertęs, paliks man apmokėti sąskaitą. Tačiau Brafmanas, priešingai, didiko mostu parodė norįs pavaišinti mane, kaip atsainiai pavadino, šiuo užkandžiu. Matyt, rusų slaptosios tarnybos jam mokėjo karališką atlyginimą.

Namo grįžau sutrikęs. Dokumentas, parašytas prieš penkiasdešimt metų Minske, smulkūs priesakai, kaip ir ką pakviesti ir ko nekviesti į šventę, nebūtinai liudija, kad tokios taisyklės galiojo ir didžiųjų Paryžiaus ar Berlyno bankininkų gyvenime. Ir pagaliau pirmoji taisyklė: nieku būdu ir niekada nedirbti su autentiškais ar pusiau autentiškais dokumentais! Jeigu šie egzistuoja, kam nors vis tiek kils noras patikrinti ir paskelbti, kad kas nors perteikta netiksliai... Įtikinamas dokumentas turi būti sukurtas *ex novo*, o originalo geriausia nerodyti, tik paminėti, ir kad nebūtų įmanoma rasti jokio šaltinio, kaip atsitiko su Trim Karaliais, apie kuriuos dviem eilutėmis užsiminė tik Matas, nepasakęs, nei kuo jie vardu, nei kiek jų buvo, nei kad jie karaliai, o visa kita tėra įprasti gandai. Tačiau žmonėms jie tokie pat tikri kaip Juozapas su Marija, ir girdėjau, kad kažkur garbinami jų palaikai. Reikia, kad tai, kas atskleidžiama, būtų ypatinga, sukrečiama, it iš romano. Tik tada pranešimas atrodys įtikinamas ir sukels pasipiktinimą. Kodėl Šampanės vynininkui turėtų rūpėti, kad žydai verčia tautiečius dukterų vestuves švęsti vienaip ar kitaip? Argi tai įrodo, kad jie bando jį apiplėšti?

Tuomet supratau turintis tinkamą dokumentą ar, tiksliau, įtikinamą rėmą, geresnį negu Guno „Fauste“, dėl kurio paryžiečiai jau keletą metų ėjo iš proto. Tereikia rasti tinkamą turinį. Be abejo, svarsčiau apie masonų sueigą ant Griaustinio kalno, apie Žozefo Balzamo planą ir apie jėzuitų naktį Prahos kapinėse.

Kuo galėtų prasidėti žydų planas užvaldyti pasaulį? Ogi sumanymu pasisavinti auksą, kaip užsiminė Tusenelis. Užkariauti pasaulį, kad subruztų monarchai ir vyriausybės, pasisavinti auksą, kad apsidžiaugtų socialistai, anarchistai ir revoliucionieriai, sunaikinti šventus krikščioniškojo pasaulio principus, kad sunerimtų popiežius, vyskupai ir klebonai. Dar įterpti truputį bonapartiško cinizmo, kurį taip gerai apibūdino Žoli, ir jėzuitiškos veidmainystės, kurios mudu su Žoli išmokome iš Siu.

Grįžau į biblioteką, tik šįkart Paryžiaus, daug turtingesnę už Turino, ir čia radau daugiau Prahos kapinių vaizdų. Jos veikė nuo viduramžių, bet amžiams bėgant negalėjo plėstis už leistinų ribų, todėl kapai lipo vieni ant kitų ir kapaviečių susikaupė gal šimtas tūkstančių, šeivamedžių paunksnėje vienas prie kito glaudėsi antkapiai be jokių portretų, nes žydai siaubingai bijo atvaizdų. Gal dailininkus toji vieta pakerėjo, ir jie kiek perdėjo vaizduodami akmenų krūsnis it vėjų išguldytus dykvietės krūmynus – kapinės atrodė tarsi pražiota bedantės raganos burna. Vaizdingesni mėnesienos užlietų kapinių paveikslai padėjo suvokti, kaip tokia vaiduokliška nuotaika galėtų man padėti, jei ant kokių nors požeminių virpesių iškeltų ir išklaipytų grindinio plokščių sustatyčiau sąmokslą rezgančius rabinus, pakumpusius, susisupusius į apsiaustus su gobtuvais, žilomis ožio barzdomis, palinkusius kaip ir antkapiai, į kuriuos jie remtųsi nejudrūs it naktį sustingusių šmėklų miškas. Aplinkui kapą, kur ilsisi rabinas Liovas, septynioliktame amžiuje sukūręs Golemą, siaubūną, turėjusį keršyti už visus žydus. Geriau ir už Diuma, geriau už jėzuitus.

Be abejo, manasis dokumentas turėjo skelbti tai, ką papasakojo tos siaubingos nakties liudininkas, privalėjęs likti nežinomas, antraip jam būtų grėsusi mirtis. Persirengęs rabinu jis turėtų naktį įslinkti į kapines prieš prasidedant ceremonijai ir pasislėpti už akmenų sąvarta tapusio rabino Liovo kapo. Lygiai vidurnaktį, tarsi krikščionių bažnyčios varpas būtų iš tolo paskelbęs žydų sueigos pradžią, atvyktų dvylika žmogystų tamsiais apsiaustais ir balsas

tarsi iš kapo gilumos pasveikintų juos kaip dvylika *Rosche-Bathe-Abboth*, dvylikos Izraelio genčių galvas, o kiekvienas iš jų atsakytų: „Sveikiname tave, prakeiktojo sūnau."

Štai kokia scena. Kaip ir ant Griaustinio kalno, visus sukvietusiojo balsas taria: „Nuo mūsų paskutinio susirinkimo praėjo šimtas metų. Iš kur atvykot ir kam atstovaujat?" Susirinkusiųjų balsai atsako: rabinas Judas iš Amsterdamo, rabinas Benjaminas iš Toledo, rabinas Levis iš Vormso, rabinas Manasas iš Pešto, rabinas Gadas iš Krokuvos, rabinas Simeonas iš Romos, rabinas Sebulonas iš Lisabonos, rabinas Rubenas iš Paryžiaus, rabinas Danas iš Konstantinopolio, rabinas Aseras iš Londono, rabinas Isašeras iš Berlyno, rabinas Naftalis iš Prahos. Tuomet balsas, arba tryliktasis atvykėlis, kiekvieno paklausia apie jų bendruomenių turtus, suskaičiuoja Rotšildų bei kitų galingų pasaulio žydų bankininkų turtą. Trims milijonams penkiems šimtams tūkstančių Europoje gyvenančių žydų išeitų po šešis šimtus frankų, kitaip tariant, du milijardai frankų. Mažoka, kad sužlugdytum du šimtus šešiasdešimt penkis milijonus krikščionių, taria tryliktasis balsas, bet pradžioje pakaks.

Dar reikėjo apgalvoti jų kalbas, bet jau turėjau pabaigą. Tryliktasis balsas iškvies rabino Liovo dvasią, nuo jo kapo pakils žydra šviesa, palengva ryškėjanti ir vis labiau akinanti, dvylika susirinkusiųjų mes ant kapo po akmenį ir šviesa pamažu užges. Visi dvylika išsivaikščios skirtingomis kryptimis, ir (kaip sakoma) tamsa juos praris, o kapines vėl apgaubs vaiduokliška anemiška melancholija.

Taigi, Diuma, Siu, Žoli, Tusenelis. Tačiau, be tėvo Baruelio, mano dvasinio šios atkurtos istorijos vadovo, mokymo, pasigedau uolaus kataliko požiūrio. Tomis dienomis Lagranžas, ragindamas kuo greičiau užmegzti santykius su Izraelitų sąjunga, užsiminė apie Guženo de Muso. Kai ką apie jį jau teko girdėti: žurnalistas, katalikas, legitimistas, besidomintis magija, demoniškomis apeigomis, slaptosiomis draugijomis ir masonais.

– Kiek žinome, – kalbėjo Lagranžas, – jis baigia rašyti knygą apie žydus ir krikščioniškų tautų judaizaciją, nežinau, ar aiškiai kalbu. Jums derėtų su juo susitikti, surinktumėt pakankamai medžiagos mūsų draugams rusams patenkinti. O mums praverstų tiksliau sužinoti jo ketinimus, nenorime, kad pašlytų geri vyriausybės, Bažnyčios ir žydų finansininkų sluoksnio santykiai. Galėtumėt su juo suartėti kaip jo darbais besižavintis hebraistas. Judu supažindins mums jau nemažai padėjęs abatas Dala Pikola.

– Bet aš ne žydas, – atsakiau.

– O kas pasakė, kad Guženo tai žino? Kad ko nors nekęstum, nebūtina kalbėti kaip jis.

Dabar (staiga!) prisiminiau pirmąjį susitikimą su Dala Pikola. Matau jį, tarsi stovėtų priešais. O matydamas suprantu, kad jis negali būti mano antrininkas ar gyvavaizdis, nes atrodo mažiausiai šešiasdešimtmetis, sukumpęs, kone kuprotas, žvairas, atsikišusiais dantimis. Anuomet jį pamatęs pamaniau: abatas Kvazimodas. Be to, kalbėjo su vokišku akcentu. Atmenu, Dala Pikola man pašnabždėjo, kad reikėtų stebėti ne tik žydus, bet ir masonus, nes galų gale visi jie yra sąmokslininkai. Man atrodė, kad neverta kovoti iš karto keliuose frontuose, tad nukreipiau pokalbį, bet iš kai kurių abato užuominų supratau, kad jėzuitus domina naujienos apie masonų susirinkimus, nes Bažnyčia rengė galingą puolimą prieš masonybės raupsus.

– Šiaip ar taip, – tarė Dala Pikola, – jei jums prireiktų su tais sluoksniais susisiekti, pasakykite man. Esu Paryžiaus ložės brolis ir joje turiu gerų pažįstamų.

– Abate, jūs? – nustebau.

Dala Pikola nusišypsojo:

– Jei žinotumėt, kiek abatų yra masonai...

Pagaliau man pavyko susitarti dėl susitikimo su kavalieriumi Guženo de Muso. Tai buvo jau silpnos dvasios septyniasdešimtmetis,

užsispyręs jis laikėsi kelių turimų minčių ir domėjosi tik demonais, magais, burtininkais, spiritistais, mesmeristais, žydais, stabmeldžių šventikais ir net „elektristais“, skelbusiais tam tikro gyvybinio prado egzistavimą.

Jis pradėjo nuo pradžių pradžios, o žodžiai liejosi srautu. Nuolankiai klausiausi Guženo postringavimų apie Mozę, fariziejus, Didžiąją sinedriją, Talmudą, nes senolis pavaišino puikiu konjaku ir išsiblaškęs paliko butelį ant staliuko priešais, todėl ištvėriau.

Guženo atskleidė, jog tarp nedorų moterų daug daugiau žydžių nei krikščionių (argi neskaitėme to Evangelijose, pamaniau, ten Jėzus, kad ir kur eitų, sutinka tik nusidėjėles?), paskui ėmė įrodinėti, kad Talmudo moralė nepripažįsta artimo sąvokos ir ten niekur neužsimenama apie pareigą artimiesiems, tai paaiškina ir savaip pateisina, kodėl žydai taip negailestingai ardo šeimas, išniekina merginas, išmeta į gatvę našles ir senius, iš kurių lupikaudami išsiurbė visą kraują. Ir žydžių prostitučių, kaip ir nusikaltėlių žydų, skaičius yra didesnis nei krikščionių.

– Ar žinote, kad iš dvylikos Leipcigo teisme nagrinėjamų vagysčių vienuolika įvykdė žydai? – sušuko Guženo ir klastingai šypsodamas pridūrė: – Išties, ant Kalvarijos kalno buvo du plėšikai ir tik vienas teisuolis. Ir apskritai, – baigė, – žydų padaryti nusikaltimai patys nedoriausi: žydai sukčiauja, meluoja, lupikauja, sukelia tyčinį bankrotą, verčiasi kontrabanda, padirbinėja pinigus, prievartauja turtą, suktai prekiauja, ir daugiau nė neklauskit.

Beveik valandą smulkmeniškai dėstęs apie lupikavimą, ėmėsi pikantiškosios dalies – vaikžudystės bei antropofagijos ir pagaliau kaip priešpriešą šiems slaptiems papročiams paminėjo akivaizdžius, dienos šviesoje matomus dalykus: viešas žydų finansininkų niekšybes ir prancūzų valdininkų nepajėgumą joms pasipriešinti ar už jas nubausti.

Įdomiausi, nors ir ne itin naudingi dalykai, atsiskleidė, kai Muso, nelyginant pats būtų žydas, remdamasis tais pačiais Dizraelio tvir-

tinimais, kuriuos buvau girdėjęs iš Tusenelio, prašneko apie pranašesnį už krikščionių žydų intelektą – akivaizdu, kad Furjė šalininkus socialistus ir katalikus monarchistus vienijo bent jau toks pats požiūris į žydus – ir neigė paplitusią nuomonę apie rachito kamuojamą, ligotą žydą: tiesa, žydai nelavino savo kūnų ir nesimokė karo meno (gana atsiminti, kaip graikai vertino fizinį lavinimą), todėl buvo gležni ir silpno sudėjimo, bet ilgaamžiai, nesuvokiamai vislūs dėl nepasotinamo seksualinio apetito ir apsaugoti nuo daugelio ligų, šienavusių visą žmoniją, vadinasi, kaip pasaulio užkariautojai dar pavojingesni.

– Paaiškinkit, – kalbėjo Guženo, – kodėl žydai beveik niekada nenukentėdavo nuo choleros epidemijų, nors gyveno nešvariausiuose ir kenksmingiausiuose miestų rajonuose. Pasakodamas apie 1346 metų marą, amžininkas istorikas rašo, kad nežinia kodėl nė vienoje šalyje žydai neužsikrėtė, Fraskatoras sako, kad 1505 metais nuo šiltinės išsigelbėjo tik žydai, Denjė mini, kad jie vieninteliai išgyveno per 1736 metų dizenterijos epidemiją Naimegene, Vavruchas išsiaiškino, kad Vokietijoje kaspinuočiais neužsikrėtė tik gyventojai žydai. Ką pasakysit? Ar tai įmanoma, jei ši tauta – nevalyviausia pasaulyje, o tuokiasi tik su saviškiais? Tai prieštarauja visiems gamtos dėsniams. Gal taip yra dėl jų mitybos ypatumų, apie kuriuos nenumanome, o gal dėl apipjaustymo? Kur paslaptis, kad jie stipresni už mus, nors atrodo silpnesni? Manau, tokį suktą ir galingą priešą reikia naikinti visomis priemonėmis. Tik pagalvokit, į Pažadėtąją žemę jų atkeliavo šeši šimtai tūkstančių vyrų, o skaičiuodami po keturis asmenis kiekvienam suaugusiam vyrui gauname du su puse milijono gyventojų. Tačiau Saliamono laikais jie jau turėjo milijoną tris šimtus tūkstančių karių, vadinasi, iš viso penkis milijonus sielų, arba dvigubai tiek. O dabar? Sunku ir suskaičiuoti, nes jie pasklidę po visus žemynus, bet ir kukliausiais skaičiavimais bus apie dešimt milijonų. Jie dauginasi, dauginasi...



Apmaudas, regis, jį taip išsekino, kad man net kilo pagunda pasiūlyti taurelę jo paties konjako.

Apmaudas, regis, jį taip išsekino, kad man net kilo pagunda pasiūlyti taurelę jo paties konjako. Tačiau atsigavo, o kai prakalbo apie mesianizmą ir kabalą (taigi, buvo pasirengęs pristatyti ir savo knygas apie magiją ir satanizmą), mane jau buvo apėmusi palaimingo užsimiršimo būsena ir tik per stebuklą pajėgiau atsistoti, padėkoti ir išeiti.

Pamaniau, per daug malonės visas šias naujienas pateikti tokiems kaip Lagranžas skirtame dokumente, gali kilti pavojus, kad slaptosios tarnybos įmes mane į tamsiąją, gal net uždarys Ifo pilyje, kaip ir pridera Diuma gerbėjui. Bet gal reikiamai neįvertinau de Muso knygos, nes dabar rašydamas atsimenu, kad paskui 1869 metais *Le juif, le judaïsme et la judaïsation des peuples chrétiens** išėjo beveik šešių šimtų puslapių apimties, gana nedideliu tiražu, gavo popiežiaus Pijaus IX palaiminimą ir nepaprastai patiko skaitytojams. Tačiau būtent nuojauta, kad iš visų pusių pasipylė mažos ir didelės knygos apie žydus, vertė mane imtis atrankos.

Maniškėse Prahos kapinėse rabinai turi pasakyti ką nors suprantama, pagavaus, savotiškai naujo ir nekalbėti apie apeigines vaikžudystes, apie kurias jau kalbama ištisus šimtmečius ir kuriomis žmonės tikėjo tiek pat kiek raganomis, tereikėjo neleisti vaikams sukiotis prie getų.

Taip pradėjau rašyti pranešimą apie tos lemtingos nakties pragaištis. Pirmas suskambo tryliktojo balsas:

– Mūsų tėvų pavedimu Izraelio išrinktieji privalo kas šimtą metų susiburti prie šventojo rabino Simeono Ben Jehudos kapo. Prieš aštuoniolika amžių Abraomo žadėtąją galią iš mūsų pagrobė kryžius. Priešų trempiama ir žeminama, nuolat patirianti mirties ir prievartos grėsmę Izraelio tauta išgyveno, pasklido po visą pasaulį, vadinasi, ir visas pasaulis turi jai priklausyti. Aukso veršis yra mūsų nuo Aarono laikų.

* *Žydai, judaizmas ir krikščioniškų tautų judaizacija (pranc.).*

– Taip, – įsiterpė rabinas Isašeras, – kai tapsim viso žemės aukso šeimininkais, tikroji galia pereis į mūsų rankas.

– Jau dešimtą kartą, – vėl prabilo tryliktasis balsas, – po tūkstančio metų žiaurios ir nepaliaujamos kovos su priešais, šiose kapinėse prie rabino Simeono Ben Jehudos kapo renkasi Izraelio tautos visų kartų išrinktieji. Tačiau per visus praėjusius amžius mūsų protėviams nepavyko sukaupti tiek aukso, vadinasi, ir tiek jėgos. Paryžiuje, Londone, Vienoje, Berlyne, Amsterdame, Hamburge, Romoje, Neapolyje ir Rotšildų giminėje finansinės padėties šeimininkai yra izraelitai... Kalbėk, rabine Rubenai, tu žinai, kokia padėtis Paryžiuje.

– Visi imperatoriai, karaliai ir kunigaikščiai, – prakalbo Rubenas, – linksta nuo skolų kariuomenėms išlaikyti ir svyruojantiems sostams paremti naštos. Todėl turime dar palengvinti paskolų sąlygas ir galop kaip užstatą už šaliai duodamą kapitalą perimsime geležinkelių, kasyklų, miškų, didžiųjų kalvių ir manufaktūrų, kito nekilnojamojo turto kontrolę, taip pat mokesčių administravimą.

– Neužmirškim ir žemės ūkio, jis visada bus didelis kiekvienos šalies turtas, – įsiterpė Simeonas iš Romos. – Didieji ūkiai neliečiami, bet jei mums pavyks paskatinti vyriausybes didelius ūkius suskaldyti, bus lengviau juos nupirkti.

Paskui rabinas Judas iš Amsterdamo pasakė:

– Bet daug mūsų brolių izraelitų atsiverčia ir priima krikštą...

– Nesvarbu! – atitarė tryliktasis balsas. – Pasikrikštijusieji puikiai gali mums pasitarnauti. Nors jų kūnas ir pakrikštytas, dvasia ir siela lieka ištikimos Izraeliui. Nuo šiandien per šimtą metų nebeliks Izraelio vaikų, kurie norės tapti krikščionimis, bet daug krikščionių atsivers į mūsų šventą tikėjimą. O tada Izraelis su panieka jų atsikratys.

– Bet pirmiausia supraskim, kad Katalikų bažnyčia yra pavojingiausias mūsų priešas, – tarė rabinas Levis. – Reikia skiepyti krikščionims laisvamanystę, abejonę, reikia pažeminti šio tikėjimo tarnus.

– Skleiskime pažangos idėją, kuri sulygina visus tikėjimus, – prašneko rabinas Manasas. – Kovokime, kad iš mokyklų programų išnyktų krikščionių religijos pamokos. Apsukrūs ir išsimokslinę izraelitai be vargo gaus katedras ir profesorių vietas krikščionių mokyklose. Taip tikybos mokymas taps vien šeimos reikalu, o dauguma šeimų neturi tam laiko, todėl tikėjimo dvasia pamažėle nusilps.

Atėjo rabino Dano iš Konstantinopolio eilė:

– Svarbiausia, kad prekyba ir spekuliacija niekada neišsprūstų mums iš rankų. Reikia užvaldyti prekybą alkoholiu, sviestu, duona ir vynu, taip tapsim absoliučiais viso žemės ūkio, visos žemės ūkio ekonomikos šeimininkais.

Naftalis iš Prahos kalbėjo:

– Taikykimės į teismus ir advokatūrą. Kodėl izraelitai negalėtų tapti švietimo ministrais, jei jiems dažnai priklauso finansų ministro portfelis?

Pagaliau prabilo rabinas Benjaminas iš Toledo:

– Neturime šalintis jokios visuomenei svarbios profesijos: filosofijos, medicinos, teisės, muzikos, ekonomikos, žodžiu, bet kuri mokslo, meno, literatūros sritis yra platus laukas, kuriame turime parodyti savo genijų. Pirmiausia medicinoje! Daktarui patikimos intymiausios šeimos paslaptys, jo rankose krikščionių gyvybė ir sveikata. Ir privalome skatinti izraelitų ir krikščionių santuokas; minimalus negryno kraujo kiekis mūsų Dievo išrinktosios giminės nesugadins, o mūsų sūnūs ir dukterys susigiminiuos su įtakingų krikščionių šeimomis.

– Baigdamas šį susirinkimą pasakysiu štai ką, – vėl pasigirdo tryliktojo balsas. – Auksas šiame pasaulyje – didžiausia galybė, po jo eina spauda. Reikia, kad mūsiškiai imtų vadovauti visų šalių dienraščiams. Kartą tapę absoliučiais spaudos šeimininkais galėsime keisti viešąją nuomonę apie garbę, dorą, teisingumą ir smogti pirmą smūgį šeimos institucijai. Apsimeskim, kad mums rūpi socialiniai klausimai, kontroliuokim proletariatą, įterpkim savo

agitatorius į socialinius sąjūdžius ir tuomet spręsim, kada jiems sukilti, kada darbininkams lipti ant barikadų, kelti revoliucijas, o kiekviena tokia katastrofa mus ves į vienintelį tikslą – karaliauti šioje žemėje, kaip buvo pažadėta mūsų pirmajam tėvui Abraomui. Tuomet mūsų galia išaugs nelyginant milžiniškas medis, kurio vedami vaisiai – turtai, malonumai, laimė, valdžia – atlygins už niekingą, ilgus amžius vienintelę Izraelio tautos lemtį.

Jei gerai atmenu, taip baigėsi mano pranešimas iš Prahos kapinių.

Pabaigęs rašyti tą sceną jaučiausi išsekęs – gal todėl, kad varginamo rašymo valandas gausiai laisčiau vynu, teikusiu man fizinės stiprybės ir dvasinio džiaugsmo. Bet nuo vakar neturiu apetito, o nuo maisto pykina. Atsibundu ir vemiu. Gal per daug dirbu. O gal sugriebusi už gerklės mane graužia neapykanta. Iš laiko perspektyvos prisiminęs apie Prahos kapines prirašytus lapus supratau, kad patirtis, įtikinama žydų sąmokslo rekonstrukcija, pasidygėjimas, kuris vaikystės ir jaunystės laikais tebuvo (kaip čia pasakius?) idealus, įkaltas į galvą nelyginant senelio įskiepyti katekizmo žodžiai, dabar tapo kūnu ir krauju, ir tik tada, kai pavyko atkurti raganų sueigos naktį, pagieža, apmaudas dėl žydų klastos iš abstrakčios minties virto nesuvaldoma ir gilia aistra. Ak, dievaži, reikėjo tą naktį išties būti Prahos kapinėse ar bent jau perskaityti manąjį to įvykio liudijimą, idant suprastum: nebegalima ilgiau tverti, kad prakeiktoji tauta nuodytų mūsų gyvenimą!

Perskaitęs dokumentą keletą kartų pagaliau supratau turįs misiją. Reikėjo žūtbūt kam nors parduoti tą pranešimą, ir tik tie, kurie būtų brangiai už jį sumokėję, juo patikėtų ir padėtų įtikinti kitus...

Bet šįvakar verčiau liautis rašyti. Neapykanta (ar vien tik jos prisiminimas) jaukia protą. Rankos dreba. Turiu eiti miegoti, miegoti, miegoti.

13

DALA PIKOLA SAKO NESĄS DALA PIKOLA

1897 metų balandžio 5 diena

Šįryt atsibudau savo lovoje ir kiek pasigrimavęs apsirengiau kaip pridera mano padėčiai. Paskui atėjau paskaityti jūsų dienoraščio, kur rašote susitikęs su abatu Dala Pikola ir apibūdinat jį kaip gerokai už mane senesnį ir net kuprotą. Nuėjau pasižiūrėti į veidrodį jūsų miegamajame – manajame, kaip dvasininkui pridera, tokio daikto nėra, – nors ir kaip nenorėčiau savęs liaupsinti, negalėjau nematyti taisyklingų veido bruožų, be to, nesu žvairas ir dantys neatsikišę. Gražiai kalbu prancūziškai, gal su vos girdimu itališku akcentu.

Tai kas tas mano vardu pasivadinęs abatas, su kuriuo buvote susitikęs? Ir kas tuomet esu aš?

14

BIARICAS

1897 metų balandžio 5 diena, vėlus rytmetys

Pabudau vėlai ir dienoraštyje radau trumpą jūsų raštelį. Anksti keliatės. Dėl Dievo meilės, pone abate... jei kurią dieną (ar naktį) perskaitysite šias eilutes. Kas jūs iš tikrųjų? Kodėl tik dabar atsiminiau jus nužudęs dar prieš karą! Kaip galiu kalbėtis su šešėliu?

Nužudžiau jus? Kodėl dabar esu tuo tikras? Pasistengsiu atsiminti. Bet dabar turėčiau užkąsti. Keista, vakar negalėjau nė pagalvoti apie valgį nesibjaurėdamas, dabar gi suryčiau bet ką atradęs. Jei tik galėčiau laisvai išeiti iš namų, reikėtų eiti pas daktarą.

Pabaigęs pranešimą apie sueigą Prahos kapinėse, buvau pasirengęs susitikti su pulkininku Dimitrijum. Prisiminęs, kaip palankiai Brafmanas įvertino prancūzų virtuvę, į *Rocher de Cancale* restoraną pakviečiau ir pulkininką, bet šis, regis, visai nesidomėjo maistu, tik paknebinėjo, ką buvau užsakęs. Kiek įkypos akys mažomis dygiomis lėliukėmis priminė kiaunės akis, nors kiaunių niekada nesu matęs (nekenčiu kiaunių lygiai kaip žydų). Man pasirodė, kad Dimitrijus turėjo nepaprastą dovaną priversti pašnekovą pasijusti nejaukiai.

Įdėmiai perskaitė mano pranešimą ir tarė:

– Labai įdomu. Kiek?

Tikras malonumas turėti reikalų su tokiais asmenimis, tad mestelėjau gal didoką skaičių, penkiasdešimt tūkstančių frankų, taręs, kad daug kainavo informatoriai.

– Per brangu, – tarė Dimitrijus. – Ar, teisingiau – per brangu man. Pamėginkim padalyti išlaidas. Palaikome gerus santykius su Prūsijos slaptosiomis tarnybomis, jie irgi turi bėdų su žydais. Sumoku jums dvidešimt penkis tūkstančius frankų auksu ir leidžiu perduoti dokumento kopiją prūsams, iš jų gausite likusius pinigus. Pasirūpinsiu jiems pranešti. Žinoma, jie norės originalaus dokumento, tokio pat, kokį dabar davėte man, bet, pasak bičiulio Lagranžo, jūs gebate dauginti originalus. Asmuo, kuris su jumis susisieks, vardu Štyberis.

Nepasakė nieko daugiau. Mandagiai atsisakė konjako, nusilenkė veikiau vokiškai nei rusiškai – pasitempęs staiga linktelėjo galvą – ir išėjo. Aš apmokėjau sąskaitą.

Paprašiau skubiai susitikti su Lagranžu, kuris kažkada jau minėjo tą Štyberį, pagrindinį prūsų šnipinėjimo tarnybos vadą. Jo specializacija buvo rinkti informaciją užsienyje, tačiau jis mokėjo įsigauti ir į valstybės ramybę drumsčiančias sektas bei sąjūdžius. Prieš dešimtį metų puikiai pasitarnavo surinkęs medžiagą apie tokį Marksą, kėlusį nerimą ir vokiečiams, ir anglams. Atrodo, jam ar jo agentui Krauzei, prisidengusiam Fliori slapyvardžiu, apsimetus daktaru pavyko įsmukti į Markso namus Londone ir nugvelbti komunistų lygos narių sąrašą. Geras ėjimas, tada suimta daug pavojingų asmenų, užbaigė Lagranžas. Bergždžias vargas, tarstelėjau, jei leidosi taip apmulkinami, tie komunistai turėjo būti tikri begalviai ir būtų nedaug tepasiekę. Tačiau Lagranžas paprieštaravo – niekada nežinia. Verčiau užkirsti kelią nusikaltimams ir bausti dar nespėjus jų nė įvykdyti.

– Geras informacijos tarnybų agentas sutrinka, jei prireikia sutvarkyti tai, kas jau įvyko. Mūsų darbas – viską sutvarkyti anksčiau.



Paprašiau skubiai susitikti su Lagranžu...

Tad išleidžiame nemažai pinigų neramumams bulvaruose organizuoti. Reikia nedaug: poros tuzinų buvusių kalinių ir kelių policininkų civilių drabužiais, dainuodami „Marselietę" jie nusiaubia tris restoranus ir du viešnamius, padega kelis kioskus, paskui atvyksta uniformuoti mūsiškiai ir suvaidinę pasistumdymą visus suima.

– O kam to reikia?

– Ogi tam, kad dorieji miesčionys nesijaustų ramūs ir patikėtų griežtų priemonių būtinumu. Jei tektų malšinti tikrus, nežinia kieno organizuotus neramumus, taip lengvai nesusidorotume. Bet grįžkime prie Štyberio. Tapęs prūsų slaptosios policijos vadu, jis važinėjo po Rytų Europos kaimus apsimetęs cirko akrobatu, viską užsirašinėjo ir taip sukūrė informatorių tinklą kelyje, kuriuo prūsų armija vieną dieną nužygiuos nuo Berlyno iki Prahos. Lygiai taip jis pasidarbavo ir Prancūzijoje, gresiant anksčiau ar vėliau neišvengiamam karui.

– Tai gal man nevertėtų su tuo asmeniu susitikti?

– Priešingai. Reikia jį stebėti. Bus geriau, jeigu jam dirbs mūsų agentai. Kita vertus, juk turite jam atiduoti tą mūsų nėmaž nedominančią istoriją apie žydus. Taigi, su juo bendradarbiaudamas mūsų vyriausybei nepakenksite.

Po savaitės gavau Štyberio pasirašytą raštelį. Klausė, ar man nebūtų didžiai nepatogu nukakti į Miuncheną, kur turėčiau susitikti su jo patikėtiniu Gėdše ir perduoti šiam pranešimą. Žinoma, man buvo didžiai nepatogu, betgi nekantravau gauti kitą atlyginimo pusę.

Paklausiau Lagranžo, ar pažįsta Gėdšę. Šis atsakė, jog Gėdšė – buvęs pašto tarnautojas, nors iš tiesų buvo slaptosios prūsų policijos agentas provokatorius. Po 1848 metų sukilimų, siekdamas apkaltinti demokratų vadovą, suklastojo laiškus, neva šis norėjęs nužudyti karalių. Tačiau Berlyne būta gerų teisėjų, kažkas įrodė, kad laiškai suklastoti, skandalas Gėdšę sukompromitavo, ir jam teko iš pašto tarnybos atsistatydinti. Negana to, juo ėmė nebepasitikėti ir slaptosios tarnybos, atleidžiančios už dokumentų klastojimą, jei ta-

vęs nepagauna už rankos viešai. Tada jis ėmėsi rašyti istorinius romanus, spausdino juos sero Džono Retklifo vardu ir toliau bendradarbiavo su *Kreuzzeitung*, antižydiškos propagandos dienraščiu. Slaptosios tarnybos naudojosi juo tik norėdamos skleisti visokias žinias apie žydus, nesvarbu, tikras ar išgalvotas.

Toks asmuo man kuo puikiausiai tinka, pamaniau, tačiau Lagranžas paaiškino: jei jis įtrauktas į šį reikalą, mano pranešimas prūsus ne itin domina ir tik sąžinei nuraminti jie įpareigojo antraeilį personažą permesti jį akimis, kad manim atsikratytų.

– Netiesa, mano pranešimas vokiečiams rūpi, – atkirtau. – Taip rūpi, kad už jį pažadėta apvali suma.

– Kas jums ją pažadėjo? – paklausė Lagranžas. Išgirdęs Dimitrijaus vardą nusišypsojo: – Simonini, jis rusas, ir tuo viskas pasakyta. Argi rusui sunku vokiečių vardu ką nors pažadėti? Bet važiuokit į Miuncheną, ir mums įdomu sužinoti, ką jie rezga. Tik neužmirškit, Gėdšė – klastingas niekšas. Antraip nedirbtų tokio darbo.

Negalėtum sakyti, kad Lagranžas man buvo malonus, bet gal į tokių nedorėlių kategoriją buvo įtraukęs ir aukšto rango tarnautojus, taigi, ir save patį. Šiaip ar taip, jei man gerai sumoka, nesu pernelyg įžeidus.

Regis, šiame dienoraštyje jau aprašiau įspūdžius iš milžiniškos Miuncheno aludės, kur bavariečiai susigrūdę aplink ilgus *tables d'hôte* alkūnė prie alkūnės begėdiškai kemša riebias dešras, užgerdami iš ąsočio dydžio bokalų, lygiai vyrai ir moterys, tik šios jukesnės, triukšmingesnės ir vulgaresnės už vyrus. Neginčytinai žemesnė rasė, tad tos dvi dienos teutonų žemėje buvo be galo sunkios, juo labiau po varginamos kelionės.

Aludėje Gėdšė ir paskyrė pasimatymą, ir turėjau pripažinti, jog tas vokiečių šnipas atrodė gimęs naršyti po tokias vietas: akiplėšiškai elegantiškais drabužiais nepajėgė paslėpti apsukraus tipelio lapino išvaizdos.

Prasta prancūzų kalba iškart uždavė keletą klausimų apie mano šaltinius, išsisukau, nukreipiau kalbą apie savo žygius su Garibaldžiu, jis maloniai nustebo, nes, kaip pasakė, rašąs romaną apie 1860 metų įvykius Italijoje. Romanas beveik baigtas ir vadinsis „Biaricas", turėtų būti keleto tomų, tiesa, ne visas veiksmas vykstąs Italijoje, ten bus ir Sibiras, Varšuva, Biaricas ir taip toliau. Gėdšė apie jį kalbėjo noriai, patenkintas, manydamas bebaigiantis istorinį romaną – Siksto koplyčią. Nesupratau ryšio tarp jo aprašomų įvykių, bet iš esmės tai buvo, regis, nuolatinė trijų piktųjų jėgų, slapta valdančių mūsų pasaulį, keliama grėsmė. Tos jėgos – tai masonai, katalikai, ypač jėzuitai, ir žydai, vis dažniau įsiskverbiantys tarp pirmųjų, besikėsinantys pasikasti po protestantiškos teutonų tautos tyrumo pamatu.

Jis kažką postringavo apie Madzinio šalininkų masonų intrigas, paskui veiksmas perkeliamas į Varšuvą, kur masonai su nihilistais neva rezga sąmokslą prieš Rusiją – tie nihilistai išties prakeikta veislė, slavų tautoms jų visais laikais netrūko – ir vieni, ir kiti daugiausia žydai. Čia svarbi naujų narių priėmimo sistema, primenanti Bavarijos iliuminatų ar Didžiosios ložės karbonarų sistemas: kiekvienas narys atsiveda dar devynis, kurie vienas kito neturi pažinoti. Paskui sugrįžtama į Italiją ir su pjemontiečiais žygiuojama į Abiejų Sicilijų karalystę, pakeliui daug veikėjų sužeidžiama, išduodama, išniekinamos kilmingos damos, ten ir nutrūktgalviškos kelionės, ir airių legitimistės, narsiosios apsiausto ir špagos karės, po arklių uodegomis paslėpti slapti pranešimai, niekingas karbonaras kunigaikštis Karačiolas, prievartavęs merginą (airę ir legitimistę), randami pranašiški oksiduoto žaliojo aukso žiedai – susivijię žalčiai su raudonojo koralo akimi, kėsinamasi pagrobti Napoleono III sūnų, aprašoma Kastelfidardo tragedija, kur buvo pralietas popiežiui ištikimų karių vokiečių kraujas, ir keikiamas *welsche Feigheit* – Gėdšė pasakė vokiškai, gal nenorėjo manęs įžeisti, bet vokiškai buvau kiek pramokęs, tad supratau jį kalbant apie lotynų tautų bailumą.

Čia istorija dar labiau susivėlė, nors nepasiekėm nė pirmojo tomo pabaigos.

Juo toliau, juo labiau spindėjo Gėdšės kiauliškos akutės, tiško seilės, jis kikeno panosėje iš kažkokių, jo manymu, puikių išmonių ir akivaizdžiai troško iš pirmų lūpų išgirsti gandus apie Čaldinį, Lamarmorą bei kitus generolus pjemontiečius ir, žinoma, apie Garibaldžio aplinką. Tačiau jo aplinkoje už informaciją reikia mokėti, todėl nemaniau turįs dovanai iškloti įdomių faktų apie įvykius Italijoje. Be to, tai, ką žinojau, labiau derėjo nutylėti.

Tariau sau, jog tas vyras pasuko klystkeliu: negalima sukurti pavojaus su tūkstančiu veidų, pavojus turi turėti tik vieną veidą, antraip skaitytojai sutriks. Jei nori apkaltinti žydus, kalbėk apie žydus ir palik ramybėje airius, Neapolio kunigaikščius, generolus pjemontiečius, lenkų patriotus ir rusų nihilistus. Per didelė įvairovė. Kaip galima taip išsiplėsti? Tačiau, be romano, Gėdšę buvo apsėdusi kita įkyri mintis – vien tiktai apie žydus, ir juo geriau man, nes kaip tik ir atvykau pasiūlyti jam brangaus dokumento būtent apie žydus.

Išties jis teigė rašantis romaną ne dėl pinigų ir ne dėl žemiškos garbės, o tikėdamasis išvaduoti vokiečių giminę nuo judėjų žabangų.

– Reikia atsiminti Liuterio žodžius, jis sakė, kad žydai blogi, tulžingi ir sukti iki kaulų smegenų, jie ištisus amžius buvo mūsų piktžaizdė ir nelaimė, tokie išliko ir Liuterio laikais. Pasak jo, tai pavojingos gyvatės, pikti, atkarūs, kerštingi žudikai ir šėtono vaikai, kurie, negalėdami veikti atvirai, duria ir kenkia slapta. Vienintelis galimas išsigelbėjimas yra *schärfe Barmherzigkeit* – nemokėjo išversti, bet supratau, kad tai turėtų reikšti *šiurkščią malonę*, tačiau Liuteris turėjo galvoje malonės nebuvimą. Reikia deginti jų sinagogas, o tai, kas nedega, užkasti į žemę, kad niekas niekada nebepamatytų nė vieno akmens, sugriauti jų namus, o juos pačius suvaryti į arklides nelyginant čigonus, atimti visus Talmudo tekstus, skleidžiančius vien melą, prakeiksmus ir šventvagystes, uždrausti

lupikauti, konfiskuoti visą auksą, pinigus ir papuošalus, jaunuoliams įduoti į rankas kirvius ir kastuvus, o moterims kuodelius ir verpstes, nes, krizeno Gėdšė, *Arbeit macht frei*, darbas išlaisvina. Pasak Liuterio, galutinis sprendimas būtų visus juos it pasiutusius šunis išvaryti iš Vokietijos.

Tačiau bent iki šiol Liuterio niekas nepaklausė, – užbaigė Gėdšė. – Mat nors nuo senovės laikų ne europiečių tautos laikytos bjauriomis – tarkim, negras dar ir dabar pagrįstai laikomas gyvuliu, – dar nesukurtas patikimas kriterijus aukštesnėms rasėms atpažinti. Dabar jau žinome, kad labiausiai išsivysčiusi baltoji žmonijos rasė, o labiausiai pažengusios baltosios rasės pavyzdys yra germanų tauta. Tačiau žydų kaimynystė nuolat kelia grėsmę rasių grynumui. Tik pažvelkit į graikų skulptūrą: kokie tyri bruožai, koks elegantiškas stotas, ir neatsitiktinai tas grožis yra dorybė – kas gražus, tas ir narsus, kaip didieji mūsų teutoniškų mitų herojai. O dabar įsivaizduokite Apoloną semitų bruožais, tamsia oda, juodomis akimis, kumpa nelyginant plėšraus paukščio snapas nosimi, susimetusį į kuprą. Homeras taip pavaizdavo niekšybę įkūnijusį Tersitą. Žydiškos dvasios persmelkta krikščioniškoji legenda (iš esmės ją sudėjo Paulius, Azijos žydas, dabar sakytume, turkas) mus įtikino, kad visos tautos kilo iš Adomo. Netiesa, nes atsiskyrę nuo pirmapradžio žvėries žmonės pasuko skirtingais keliais. Turim grįžti ten, kur keliai išsiskyrė, tai yra prie tikrųjų nacionalinių mūsų tautos ištakų, teprasmenga prancūzų *lumières* su savo kosmopolitizmu ir svaičiojimais apie *égalité* ir visų brolybę! Tokia naujųjų laikų dvasia. Tai, kas dabar Europoje vadinama tautos Atgimimu, yra kvietimas grįžti prie pirmapradės rasės tyrumo. Tik šis pavadinimas – bei tikslas – galioja vien germanų rasei, ir juokinga, kad Italijoje tą kadaise prarastą grožį nori sugrąžinti kreivakojis Garibaldis, trumpakojis karalius ir neūžauga Kavūras. Nes romėnai irgi kilę iš semitų.

– Romėnai?

– Neskaitėt Vergilijaus? Jie kilo iš trojėno, vadinasi, iš azijiečio,

o semitai migruodami sunaikino senųjų italikų dvasią, tik pažiūrėkit, kas nutiko keltams: romėnų asimiliuoti jie tapo prancūzais, vadinasi, taip pat lotynais. Tik germanams pavyko išlikti gryniems, neužterštiems, bei silpninti Romos galybę. Pagaliau arijų rasės pranašumas ir judėjų bei, nelaimei, lotynų rasių atsilikimas matyti iš to, kokios tobulybės pasiekta įvairiais menais. Bachas, Mocartas, Bethovenas ar Vagneris gimė ne Italijoje ir ne Prancūzijoje.

Gėdšė nėmaž nepanėšėjo į savo liaupsinamus arijų didvyrius – priešingai, jei turėčiau pasakyti tiesą (kodėl visada reikia sakyti tiesą?), jis man priminė rajų ir gašlų žydą. Vis dėlto turėjau juo pasitikėti, juk pasitikėjo ir slaptosios tarnybos, turėjusios man sumokėti likusius dvidešimt penkis tūkstančius frankų.

Tačiau nedidelės piktdžiugos nepajėgiau užgniaužti. Paklausiau, ar jis mano esąs tikras aukštesnės, apoloniškos rasės atstovas. Grėsmingai dėbtelėjęs atsakė, kad priklausymą rasei liudija ne vien fizinė išvaizda, svarbiausia – dvasinė būsena. Žydas lieka žydu, net jei dėl kokios gamtos klaidos – kaip gimsta šešiapirščiai kūdikiai ar gebančios atmintinai dauginti moterys – jis gimtų šviesiaplaukis ir mėlynakis. O arijas yra arijas, nors ir juodaplaukis, jei tik jame gyva jo tautos dvasia.

Tačiau mano klausimas prislopino Gėdšės įkarštį. Jis susitvardė ir didele raudonais langais nosine nusišluostęs nuo kaktos prakaitą paprašė dokumento, dėl kurio susitikome. Padaviau jį manydamas, kad turėtų sukelti nemenką džiaugsmą. Jei Gėdšės vyriausybė norėjo likviduoti žydus, kaip prisakė Liuteris, manoji Prahos kapinių istorija atrodė lyg tyčia sukurta, kad Prūsija dėl žydų sąmokslo imtų nerimauti. Bet jis tik iš lėto perskaitė gurkšnodamas alų, keletą kartų suraukė kaktą prisimerkęs tiek, kad beveik tapo panašus į mongolą, ir baigęs tarė:

– Nežinau, ar ši informacija mus tikrai domina. Čia parašyta tai, ką mes ir patys žinome apie žydų intrigas. Be abejo, gerai parašyta, o jei pramanyta, tai meistriškai.

– Prašyčiau, *Herr* Gėdše, atvykau ne tam, kad parduočiau pramanytą dokumentą!

– Neabejoju, bet esu įsipareigojęs tiems, kurie man moka. Reikėtų patvirtinti dokumento autentiškumą. Turiu šiuos popierius perduoti *Herr* Štyberiui ir jo biurui. Jei norit, palikite juos man, grįžkite į Paryžių ir po keleto savaičių gausite atsakymą.

– Bet pulkininkas Dimitrijus mane patikino, kad jau susitarta...

– Nesusitarta. Dar ne. Kaip sakiau, palikite man dokumentą.

– Kalbėsiu atvirai, *Herr* Gėdše. Jūsų rankose originalus dokumentas, originalus, suprantate? Tikroji jo vertė – jame pateikta informacija ir tai, kad ji paimta iš originalaus pranešimo, surašyto Prahoje po jame aptarto susirinkimo. Negaliu tokio dokumento paleisti iš rankų, bent jau kol gausiu pažadėtą atlygį.

– Jūs perdėtai įtarus. Bet tiek to, užsisakykit dar vieną ar du alaus ir duokit man valandą tekstui nusirašyti. Pats sakėte, kad ši informacija verta tiek, kiek verta, tad jei norėčiau jus apsukti, man tereikėtų ją įsiminti, ir patikėkit, beveik pažodžiui įsimenu viską, ką perskaitau. Tačiau šį tekstą noriu perduoti *Herr* Štyberiui. Tad leiskite nusirašyti. Jūs atėjote čia su originalu, su originalu ir išeisite.

Neturėjau kaip paprieštarauti. Paniekinau savo gomurį keletu pasibjaurėtinų teutoniškų dešrelių ir išgėriau daug alaus. Turiu pripažinti, kad vokiškas alus gali būti toks pat geras kaip ir prancūziškas. Palaukiau, kol Gėdšė viską kruopščiai nusirašė.

Atsisveikinome šaltai. Gėdšė, davęs suprasti, jog sąskaitą teks dalytis, be to, jo skaičiavimu, aš išgėręs keliais bokalais daugiau už jį, pažadėjo po poros savaičių pranešti sprendimą ir paliko mane putojantį pykčiu, kad bergždžiai taip toli beldęsis ir patyręs išlaidų negavau nė talerio iš atlyginimo, suderėto su Dimitrijumi.

Koks aš kvailys, pamaniau, Dimitrijus žinojo, kad Štyberis man nesumokės, ir nusipirko dokumentą už pusę kainos. Lagranžas buvo teisus, nederėjo pasitikėti rusu. Gal užprašiau per daug ir turėčiau būti laimingas gavęs bent pusę to.

Dabar jau buvau tikras, kad iš vokiečių nieko nebeišgirsiu. Kelis mėnesius iš tikrųjų negavau jokių žinių. Lagranžas, kuriam išpažinau savo vargus, atlaidžiai nusišypsojo:

– Tokie jau mūsų amato pavojai, juk dirbame ne su šventaisiais.

Negalėjau su tuo susitaikyti. Manoji Prahos kapinių istorija buvo per daug tobulai sukurpta, kad prapultų Sibiro platybėse. Galėčiau parduoti ją jėzuitams. Galų gale, juk jėzuitas Baruelis pirmasis apkaltino žydus ir pirmasis užsiminė apie tarptautinį jų sąmokslą, o senelio laiškas tikrai patraukė ir kitų ordino vyresniųjų dėmesį.

Vienintelis saitas su jėzuitais galėjo būti abatas Dala Pikola. Lagranžas mane su juo supažindino, tad Lagranžo ir paprašiau man padėti. Šis tarė pranešiąs Dala Pikolai, kad jo ieškau. O netrukus Dala Pikola tikrai užsuko į mano krautuvę. Kaip sakoma prekybos pasaulyje, pristačiau jam savo prekę ir toji, man regis, jį sudomino.

– Žinoma, turiu patyrinėti jūsų dokumentą ir parodyti jį kam nors iš draugijos, nes tie žmonės neperka katės maiše, – tarė. – Tikiuosi, kad manimi pasikliausite ir keletui dienų patikėsite jį man. Nepaleisiu jo iš rankų.

Garbiuoju dvasininku nutariau pasitikėti.

Po savaitės Dala Pikola vėl prisistatė į krautuvę. Pakviečiau jį į viršų, paklausiau, ar nenorėtų ko nors išgerti, bet jis neatrodė draugiškai nusiteikęs.

– Simonini, – tarė, – tikriausiai palaikėt mane kvailiu ir norėjot, kad Jėzaus draugijos tėvų akyse pasirodyčiau esąs klastotojas ir pakenkčiau ilgus metus megztiems geriems santykiams.

– Pone abate, nesuprantu, ką kalbat...

– Liaukitės tyčiotis. Davėte šį dokumentą, kuris turėjo būti slaptas, – jis numetė ant stalo mano pranešimą apie Prahos kapines, – ir jau ketinau už jį prašyti nemenkų pinigų, betgi jėzuitai, pažvelgę į mane it į pusprotį, maloniai pranešė, kad mano slapčiausias dokumentas kaip pramanyta istorija jau pasirodė tokio Džono Retklifo

knygoje „Biaricas“. Lygiai toks pat, žodis į žodį, – numetė ant stalo ir knygą. – Akivaizdu, kad mokate vokiškai ir perskaitėt vos išleistą romaną. Radot pasakojimą apie naktinę sueigą Prahos kapinėse ir susižavėjęs neatsispyrėt pagundai prakišti pramaną už tikrą pinigą. Kaip įžūlus plagiatorius įsitikinęs, kad šiapus Reino vokiškai niekas neskaito...

– Luktelėkit, regis, supratau...

– Nėra čia ko suprasti. Galėjau išmesti šitą rašliavą į šiukšlyną ir pasiųsti jus velniop, bet esu skrupulingas ir kerštingas. Įspėju, pranešiu jūsų draugams slaptosiose tarnybose, kas jūs per diegas ir kiek jūsų informacija galima pasitikėti. Kodėl atėjau jums apie tai pasakyti? Ne iš lojalumo, nes toks tipelis kaip jūs jo nenusipelnė, bet jei tarnybos nuspręs, kad užsitarnavote durklo į nugarą, žinosit, kas patarė tą padaryti. Beprasmiška žudyti iš keršto, jei auka nežino, kad tu tai padarei, tiesa?

Viskas aišku, tas sukčius Gėdšė (juk Lagranžas sakė, kad jis rašo *feuilletons* Retklifo slapyvardžiu) neperdavė Štyberiui mano dokumento: supratęs, jog tema kaip tik tinka baigiamam rašyti romanui ir tenkina jo paties antižydišką įniršį, jis pasisavino tikrą istoriją (ar bent jau patikėjo jos tikrumu) ir pavertė ją – savu – literatūriniu pasakojimu. O juk Lagranžas mane įspėjo, kad tas nevidonas pagarsėjo klastojantis dokumentus, tad šitaip naiviai patekęs į klastotojo žabangas iš įtūžio ėjau iš proto.

Bet mano pyktis sumišo su baime. Minėdamas durklą nugaroje Dala Pikola galbūt kalbėjo metaforiškai, tačiau Lagranžas aiškiai pasakė: jei slaptosioms tarnyboms kas nors ima trukdyti – jis pašalinamas. Tik įsivaizduokime su jomis bendradarbiaujantį asmenį, kuris viešai įkliūva mėgindamas parduoti romano ištraukas kaip slaptą informaciją ir pasmerkia slaptąsias tarnybas Jėzaus draugijos pajuokai, tai kas dar norės su juo terliotis? Dūris peiliu, ir teplaukia Sena.



– Simonini, – tarė, – tikriausiai palaikėt mane kvailiu.

Štai ką man žadėjo abatas Dala Pikola, ir bergždžia buvo jam pasakoti teisybę: jis neturėjo dėl ko manimi tikėti, mat nenumanė, kad atidaviau Gėdšei dokumentą prieš tam nedorėliui baigiant rašyti knygą, bet žinojo (kalbu apie Dala Pikolą) gavęs jį iš manęs *jau pasirodžius* Gėdšės knygai.

Patekau į aklavietę.

Nebent užčiaupčiau Dala Pikolai burną.

Veikiau kone instinktyviai. Ant mano rašomojo stalo stovi kaltinės geležies žvakidė, labai sunki, ją pagriebęs prispaudžiau Dala Pikolą prie sienos. Šis išsprogino akis ir sušvokštė:

– Juk neketinat manęs žudyti...

– Ketinu, apgailestauju, – atsakiau.

Išties apgailestavau, bet buvau prispirtas tą padaryti. Smogiau. Abatas iškart parkrito, pro atsikišusius dantis paplūdo kraujas. Žiūrėjau į lavoną ir nėmaž nesijaučiau kaltas. Pats prisiprašė.

Dabar reikėjo atsikratyti tų neparankių palaikų.

Kai pirkau krautuvę su butu antrame aukšte, savininkas parodė dureles rūsio grindyse.

– Jas atvėręs rasit kelias pakopas, – pasakė. – Iš pradžių neišdrįsit jomis nulipti, nes jausitės nuo siaubingos smarvės galintis nualpti. Bet kartais teks tai padaryti. Jūs svetimšalis ir gal negirdėjote visos istorijos. Seniau visas paplavas pildavo tiesiai į gatvę, buvo net išleistas įstatymas, įpareigojantis prieš kliūstelint pro langą išmatas šūktelėti: „Atsargiai, vanduo!“ – tačiau niekas nesivargindavo, išversdavo naktipuodį, ir jei kas tuo metu eidavo pro šalį – pats kaltas. Paskui gatvėse išrausė atvirus kanalus, galiausiai juos uždengė ir taip atsirado kloaka. Ilgainiui baronas Hosmanas Paryžiuje įrengė puikų kanalizacijos tinklą, bet daugiausiai vandens nuotekoms, nes fekalijos nuteka, jei tik vamzdis po tupykla neužsikimšęs, į atskirą šulinį, šis kartkartėmis išsemiamas, o fekalijos naktį pervežamos į didžiuosius sąvartynus. Dabar svarstoma, ar nereikėtų galutinai

įvesti *tout-à-l'égout* sistemą, kitaip tariant, į didžiąsias kloakas turėtų sutekėti ne tik vandens nuotekos, bet ir kitos atmatos. Kaip tik todėl jau daugiau nei dešimt metų galioja potvarkis, įpareigojantis visus savininkus sujungti namus mažiausiai metro trisdešimties centimetrų pločio tuneliais. Tokiais, kaip tas, kurį rasite ten, apačioje, tik šis siauresnis ir ne toks aukštas, kaip reikalauja įstatymas, to reikia nebent didžiuosiuose bulvaruose, o ne aklagatviuose, kurie niekam nė motais. Ir niekas niekada nepatikrins, ar tikrai pilate savo išmatas ten, kur turėtumėt. Jei apims neviltis nuo minties, kad turit braidyti po tą bjaurastį – pilkite viską tiesiog pro atidarytas dureles ir tikėkitės, kad lietingomis dienomis jas nuplukdys pakilęs vanduo. Kita vertus, galimybė patekti į nuotekų kanalą turi ir savų pranašumų. Gyvename tokiais laikais, kai kas dešimt ar dvidešimt metų Paryžiuje kyla revoliucija ar maištas, tad požeminis kelias pasitraukti visada pravers. Kaip ir visi paryžiečiai, tikrai skaitėte neseniai išleistą romaną „Vargdieniai", kurio pagrindinis veikėjas pabėga šiais tuneliais nešinas sužeistu draugu, tikriausiai supratot, ką noriu pasakyti.

Žinoma, kaip ištikimas *feuilletons* skaitytojas, puikiai prisiminiau tą Hugo istoriją. Nieku gyvu nenorėjau jos pakartoti, vargu ar būčiau pajėgęs nueiti po žeme tokį kelią, kokį nuėjo tas personažas. Gal kiti požeminiai Paryžiaus tuneliai buvo ganėtinai aukšti ir erdvūs, tačiau Mobero aklagatvio tunelis, ko gero, iškastas daug anksčiau. Buvo nelengva nuleisti Dala Pikolos lavoną iš pirmojo aukšto į krautuvę, paskui į rūsį, laimė, neūžauga buvo susimetęs į kuprą ir gana liesas, tad gana parankus tampyti. O kad jis atsidurtų tunelyje, teko nuritinti laiptais žemyn. Paskui nulipau ir pats, pusiau susilenkęs nutempiau keletą metrų tolyn, kad nepūtų tiesiai po mano namu. Viena ranka vilkau už čiurnos, o kitoje nešiau aukštai iškėlęs žiburį, deja, neturėjau trečios nosiai užsispausti.

Pirmąkart teko atsikratyti nužudyto žmogaus kūno, nes Njevu ir Ninucu man pasirūpinti neprireikė (nors Ninucu gal ir derėjo,

bent tą pirmąjį kartą Sicilijoje). Dabar supratau, jog labiausiai erzinamas žmogžudystės aspektas – paslėpti lavoną, gal todėl kunigai nepataria žudyti, išskyrus, žinoma, mūšyje, mat ten kūnai paliekami maitvanagiams.

Velionį abatą nuvilkau kokią dešimtį metrų, o tempti dvasininką per savo ir dar nežinia kieno pirmiau čia paliktus ekskrementus nėra itin malonu, juolab jei apie tai tenka pasakoti savo aukai... Viešpatie, ką čia rašau? Bet pagaliau, gerokai paklampojęs po mėšlą, tolumoje pamačiau šviesą, reiškusią, kad Mobero aklagatvio ir Sotono gatvės sankryžoje esama grotelėmis dengto šulinio.

Iš pradžių buvau nutaręs nuvilkti lavoną iki didesnio kolektoriaus ir patikėti gausesnių vandenų malonei, bet paskui pamaniau, kad vanduo gali jį nuplukdyti velniažin kur, gal net į Seną, ir kas nors dar būtų tuos šventus palaikus atpažinęs. Teisinga mintis, nes dabar visa tai rašydamas jau žinau, kad didžiuosiuose nuotekų kanaluose už Kliši per pastarąjį pusmetį rasti keturi tūkstančiai šunų, penki veršiukai, dvidešimt avių, šešios ožkos ir septynios kiaulės, aštuoniasdešimt vištų, šešiasdešimt devynios katės, devyni šimtai penkiasdešimt triušių, beždžionė ir paprastasis smauglys. Statistika nutyli apie abatus, ir aš turėjau progą prisidėti, kad ji pasirodytų dar labiau stulbinama. Tačiau palikęs savąjį velionį čia galėjau būti tikras, kad jis niekur nedings. Palei kanalo, tikrai daug senesnio už tuos, kuriuos įrengė baronas Hosmanas, sieną tęsėsi apysiauris takelis, ant jo ir paguldžiau lavoną. Maniau, tokioje smarvėje ir drėgmėje jis greitai suirs ir virs neatpažįstama kaulų krūva. Įvertinęs savo aklagatvio prigimtį nusprendžiau, kad lavono nereikia niekaip pridengti, nes niekas niekada iki čia neužklys. O jei kartais ir rastų žmogaus palaikus, turėtų įrodyti, iš kur jie atsirado: bet kas būtų galėjęs juos čia atitempti, nusileidęs per šulinį Sotono gatvėje.

Grįžau į raštinę ir atsiverčiau Gėdšės romaną ten, kur Dala Pikola buvo įdėjęs skirtuką. Vokiečių kalbą buvau kiek primiršęs, bet supratau jei ne stiliaus niuansus, tai bent aprašytus faktus. Jokių

abejonių – tai buvo maniškė rabino kalba Prahos kapinėse, tik Gėdšė (jis turėjo scenos jausmą) kiek plačiau aprašė naktines kapines, be to, pirmiausia ten atkako bankininkas, toks Rozenbergas, lydimas lenkų rabino su šlike ant pakaušio ir žandenų garbanom prie smilkinių, o kad į jas patektų, turėjo sargui sušnibždėti septynių skiemenų kabalistinį žodį.

Paskui atėjo tas, kuris pirminėje mano versijoje buvo informatorius, jį atvedė toks Laslis, pažadėjęs leisti dalyvauti kartą per šimtmetį vykstančioje sueigoje. Abudu buvo prisiklijavę barzdas ir užsidėję plačiakraštes skrybėles, tada jau viskas vyko, kaip buvau aprašęs, taip pat ir baigėsi iš kapo pasklidus žydrai šviesai ir naktyje nutolus rabinų šešėliams.

Tas nedorėlis glaustą mano pranešimą panaudojo melodraminėms scenoms. Buvo pasiryžęs bet kam, kad tik sukrapštytų kelis talerius. Išties nebeliko tikėjimo.

Kaip tik to žydai ir siekia.

Dabar jau einu miegoti, nukrypau nuo savo – santūraus smagurio – įpročių ir gėriau ne vyną, o baisingai daug kalvadoso (ir baisingai svaigsta galva – regis, kartojuos). Tačiau, atrodo, tik nugrimzdęs į besapnį miegą atsibundu tapęs abatu Dala Pikola, todėl įdomu, kaip dabar atsibusiu velionio kailyje, būdamas vienintelis jo mirties kaltininkas ir liudininkas.

15

DALA PIKOLA VĖL GYVAS

1897 metų balandžio 6 diena, auštant

Kapitone Simonini, nežinau, gal tai įvyko per jūsų miegus (besaikius ar nesaikingus, kaip pavadinsi), atsibudęs perskaičiau jūsų prirašytus lapus. Brėkštant.

O perskaitęs pamaniau, kad galbūt dėl kokios nors slėpiningos priežasties ir melavot (kad nuoširdžiai pasakojat apie savo gyvenimą, netrukdo manyti, jog kartais meluojat). Jei kas ir gali tikrai žinoti, kad manęs nenužudėt, tai aš pats. Nutariau patikrinti, tad nusivilkęs dvasininko drabužius kone nuogas nulipau į rūsį ir atkėliau dureles grindyse, bet ant tos puikiai jūsų aprašytos dvokiančios landos krašto sustingau nuo smarvės. Svarsčiau, ką noriu patikrinti: ar ten tebeguli keli kaulai lavono, kurį, kaip teigiate, palikote kloakoje daugiau kaip prieš ketvirtį amžiaus? Ir aš turiu leistis į tą bjaurastį ir sužinoti, jog tie kaulai ne mano? Leiskite jums priminti, ir taip žinau. Betgi tikiu jumis: nužudėte abatą Dala Pikolą.

Tai kas tuomet esu aš? Ne jūsų nužudytas Dala Pikola (beje, jis visai į mane nepanašus), tačiau ar gali egzistuoti du abatai Dala Pikolos?

Gal vis dėlto esu pamišęs. Nedrįstu išeiti iš namų. Vis dėlto turiu eiti ko nors nusipirkti, nes sutana neleidžia trintis smuklėse. Neturiu tokios gražios virtuvės kaip jūsiškė, nors, prisipažinsiu, esu ne mažiau rajus.

Mane suėmė nepakeliamas noras nusižudyti, bet žinau, tai velnias mane gundo.

Kam žudytis, jei jūs mane jau nužudėt? Tik veltui gaiščiau laiką.

Balandžio 7 diena

Garbusis abate, dabar jau gana.

Neatmenu, ką veikiau vakar, bet šįryt radau jūsų įrašą. Liaukitės kankinęsis. Jūs irgi neatsimenat? Tuomet darykite kaip aš: ilgai stebeilykitės į savo bambą, o tada pradėkit rašyti, leiskit rankai galvoti už jus. Kodėl turiu atsiminti viską, o jūs – tik tuos kelis dalykus, kuriuos aš stengiuosi užmiršti?

Dabar mane užplūdo kiti atsiminimai. Tik spėjau nužudyti Dala Pikolą ir gavau Lagranžo raštelį. Šįkart jis geidavo susitikti Fiurstenbergo aikštėje vidurnaktį, o tokiu metu ši vieta gana vaiduokliška. Kaip sako dievobaimingieji, mano sąžinė nebuvo švari, nes ką tik nudaigojau žmogų ir bijojau (kokia nesąmonė), kad Lagranžas tą žino. Tačiau buvo akivaizdu, kad jis atėjo pasikalbėti visai apie ką kita.

– Kapitone Simonini, – tarė, – mums reikia, kad stebėtumėte tokį keistą tipą, dvasininką... kaip čia pasakius... satanistą.

– Kur jį rasti, pragare?

– Nejuokaukit. Taigi, tai toks abatas Bulanas, prieš daug metų jis susipažino su Adele Ševaljė, atsivertėle iš Suasono Šv. Tomo Vilanoviečio vienuolyno. Sklido kalbos, kad ji buvusi akla, bet praregėjusi ir ėmusi pranašauti, į vienuolyną pradėję plūsti tikintieji, vienuolyno vadovybė sunerimo ir vyskupas iškėlė ją iš Suasono. Kad ir kaip ten buvo, mūsų Adelė dvasiniu tėvu pasirinko Bulaną – tokį gavusi Dievo ženklą – ir su juo susidėjo. Jie nusprendė įkurti atgailautojų draugiją, kitaip tariant, mūsų Viešpačiui skirti ne tik maldas, bet ir įvairaus pobūdžio fizinę atgailą, neva atsveriančią užgaules, kuriomis nusidėjėliai jį skaudina.

– Regis, nieko blogo.

– Tačiau jie pradėjo skelbti, kad norint nusiplauti nuodėmę reikia nusidėti, kad žmonijos nuosmukio priežastis yra dvigubas svetimavimas – Adomo su Lilita ir Ievos su Samueliu (neklauskit,

kas tie kiti asmenys, nes iš klebono esu girdėjęs tik apie Adomą ir Ievą), žodžiu, reikia daryti kažkokius ne visai aiškius dalykus, bet, regis, abatas, toji panelė ir daug jų sekėjų ėmė rengti, tarkim, ne itin padorias sueigas ir jose sanguliaudavo visi su visais. Kalbama, jog gerasis abatas apdairiai pradangino neteisėtos meilės su Adele vaisių. Sakysit, tie dalykai turėtų dominti ne mus, o policijos prefektūrą, tačiau jau kuris laikas čia įsivėlusios ponios iš padorių šeimų, aukštų valdininkų žmonos, netgi vieno ministro žmona, ir Bulanas iš tų atgailautojų išviliojo nemažai pinigų. Taigi tai valstybinės svarbos reikalas, ir mums tenka jo imtis. Tuodu buvo nuteisti ir išsiųsti trejus metus kalėti už sukčiavimą ir nepadorų elgesį, o iš kalėjimo išėjo baigiantis šešiasdešimt ketvirtiesiems. Paskui abatas pradingo iš mūsų akiračio, manėm, gal atgavo protą. Tačiau dabar, ilgai atgailavęs ir pagaliau gavęs popiežiaus atleidimą, grįžo į Paryžių ir vėl skelbia idėjas, kaip išpirkti svetimas nuodėmes nusidedant patiems, ir jei visi imtų taip galvoti, ši istorija iš religinės virstų politine, tikiuosi, suprantat. Kita vertus, sunerimo ir Bažnyčia, o neseniai Paryžiaus arkivyskupas uždraudė Bulanui atlikti religines apeigas – sakyčiau, seniai reikėjo. Tada Bulanas susiuostė su kitu erezija dvokiančiu šventiku, tokiu Vintrasu. Šioje nedidelėje byloje rasite viską, ką reikėtų apie jį žinoti ar bent jau ką žinome mes. Jūsų darbas – jį stebėti ir pranešti mums, ką rezga.

– Betgi nesu nuodėmklausio ieškanti pamaldi ponia, kuria jis galėtų pasinaudoti, kaip prie jo prisigretinsiu?

– Nežinau, gal persirengęs dvasininku. Girdėjau, sugebėjot persirengti net Garibaldžio generolu ar panašiai.

Štai kas man ką tik toptelėjo į galvą. Bet su jumis, mielasis abate, tai nėmaž nesusiję.

16

BULANAS

Balandžio 8 diena

Kapitone Simonini, perskaitęs jūsų irzlų laišką, šiąnakt nutariau pasekti jūsų pavyzdžiu ir pradėti rašyti – bet ne stebeilydamas į bambą, o kone automatiškai, leisdamas kūnui rankos judesiais išlieti tai, ką siela užmiršo. Tas daktaras Froidas nebuvo kvailys.

Bulanas... Matau mudu vaikštinėjančius priešais parapinę bažnyčią Paryžiaus pakrašty. O gal Sevre? Atmenu, jis man kalba: „Kad išpirktume prieš mūsų Viešpatį padarytas nuodėmes, turime jas prisiimti. Nuodėmė gali būti mistinė našta, ir kuo sunkesnę naštą prisiimame, tuo lengvesnis šėtono žmonijai užkrautas nedorybės nešulys, o silpnesniesiems mūsų broliams lengviau išsivaduoti iš vergystės nelabajam.

Gal teko matyti Vokietijoje neseniai išrastą *papier tue-mouches**? Jas naudoja konditeriai: patepa juostą melasa ir pakabina vitrinoje virš pyragų. Melasa pritraukia muses, prilipusios prie tos klampios medžiagos jos gaišta badu arba nuskęsta įmetus juostą į kanalą. Tai štai, nuodėmės išpirkėjas – kaip tas musgaudis: prisiima visą gėdą, o paskui apsivalo..."

Matau jį bažnyčioje prieš altorių, pasirengusį „apvalyti" nusidėjėlę, apsėstąją, ši raitosi ant grindų berdama pasibjaurėtinus keiksmus ir demonų

---

* Lipni popieriaus juostelė musėms gaudyti (*pranc.*).

vardus: Abigoras, Abraksas, Adramelechas, Haborimas, Melchomas, Stolasas, Zebosas...

Bulanas vilki violetiniais liturginiais drabužiais ir raudona kamža, pasilenkia virš jos ir taria kažką panašaus į velnio išvarymo užkalbėjimą, tik (jei gerai nugirdau) priešingai: *Crux sacra non sit mihi lux, sed draco sit mihi dux, veni Satana, veni!** Paskui pasilenkia prie atgailautojos ir triskart spjauna į burną, pasikelia apdarus, nusišlapina į kieliką ir paduoda nelaimingajai. Tada iš dubens (rankomis!) ima akivaizdžiai fekalinės prigimties substanciją ir apnuoginęs apsėstosios krūtinę ištepa ja krūtis.

Moteris raitosi ant grindų, šnopuodama, dejuodama, aimanuodama vis tyliau, kol pagaliau nugrimzta į kone hipnozinį miegą.

Bulanas eina į zakristiją, nerūpestingai nusimazgoja rankas. Išeina su manimi į šventorių, atsidūsta, kaip atlikęs sunkiausią pareigą. *Consummatum est***, – sako.

Atmenu, prisistačiau esąs siųstas asmens, norėjusio likti nežinomu ir pageidavusio atlikti apeigas, o šioms reikią šventų ostijų.

Bulanas sukikeno: „Juodosios mišios? Betgi jei jas laiko kunigas, jis ir pašventina ostijas, o šventinimas galioja net tuomet, jei bažnyčia būna iš jo atėmusi kunigystės sakramentą."

Patikslinau: „Manau, mano minėtas asmuo nenorėtų, kad juodąsias mišias laikytų kunigas. Juk žinote, kai kuriose ložėse ostija perveriama durklu priesaikai sutvirtinti."

„Supratau. Girdėjau, toks tipas, laikantis niekniekių krautuvėlę netoli Mobero aikštės, prekiauja ir ostijomis. Galėtumėt pasiteirauti ten."

Ar susitikome kaip tik ta proga?

* Šventasis kryžius man nešviečia, žaltys mane veda, ateik, Šėtone, ateik! (*Lot.*)

** Atlikta (*lot.*).



– Juk žinote, kai kuriose ložėse ostija perveriama durklu priesaikai sutvirtinti.

17

KOMUNOS DIENOS

1897 metų balandžio 9 diena

Dala Pikolą nužudžiau 1869 metų rugsėjį. Spalį Lagranžo raštelis pakvietė mane į Senos krantinę.

Štai kokias išdaigas krečia atmintis. Gal ir užmirštu ypatingos svarbos įvykius, bet atmenu tą vakarą patirtą jaudulį, kai prie Karališkojo tilto staiga sustojau persmelktas nušvitimo. Priešais pamačiau būsimo *Journal Officiel de l'Empire Français* redakcijos pastato statybos aikštelę, vakarais, kad sparčiau vyktų darbai, apšviestą elektros žibintais. Per sijų ir pastolių tankynę akinamas spindulys apšvietė mūrininkų būrelį. Žodžiais neįmanoma apsakyti tvyrančią tamsą skrodžiančio stebuklingo, nežemiško švytėjimo.

Elektros šviesa... Tais metais naivuoliai tarėsi pakliuvę į ateitį. Iškastas kanalas Egipte sujungė Viduržemio ir Raudonąją jūras, tad keliaujant į Aziją nebereikia plaukti ratu aplink Afrikos žemyną (tai pakenkė daugybei sąžiningų laivybos kompanijų), įvyko pasaulinė paroda, kurioje pristatytos architektūros naujovės leido numanyti, kad Paryžių suniokoję barono Hosmano darbai tėra pradžia, amerikiečiai baigė tiesti žemyną iš rytų į vakarus skrodžiantį geležinkelį, o kadangi buvo neseniai išlaisvinę juoduosius vergus, tie skarmaliai aršiau nei žydai užtvindė visą šalį ir pavertė ją mišrūnų klampyne. Amerikos Šiaurės ir Pietų pilietiniame kare išbandyti

povandeniniai laivai, kurių jūreiviai žuvo ne paskendę, o uždusę po vandeniu, geruosius mūsų tėvų cigarus pakeitė per minutę susmilkstančios džiūsnos popierinės tūtelės, atimančios iš rūkančiojo visą malonumą, o mūsų kariai jau senokai valgo metalinėse dėžutėse užkonservuotą pasenusią mėsą. Sako, Amerikoje išrasta žmones į viršutinius namo aukštus užkelianti hermetiška kabina, varoma kažkokio vandens stūmoklio, ir jau būta pranešimų apie tokių stūmoklių gedimus šeštadienio vakarą – žmonės dvi paras turėjo sėdėti uždaryti toje dėžėje be oro, ką jau kalbėti apie maistą ir vandenį, o pirmadienį buvo rasti negyvi.

Tačiau visi džiaugėsi, nes gyvenimas lengvėjo, pradėti kurti aparatai, padedantys susikalbėti per nuotolį ir rašantys be plunksnos, mechaniškai. Ar vieną dieną nebeliks ir originalų, kuriuos galėčiau klastoti?

Žmonės gėrėjosi parfumerių vitrinomis, kur demonstruotas stebuklingas odą stangrinantis salotų pienelis, plaukų stipriklis su chna, „Pompadur" bananų kremas, kakavos pienelis, ryžių pudra su kvapiąja našlaite, o visi jie sukurti, kad gašlios moterys taptų dar patrauklesnės, ir buvo prieinami net siuvėjoms, pasiruošusioms tapti išlaikytinėmis, nes daugelyje siuvyklų jau dirbo jas išstūmusios mašinos.

Vienintelis įdomus naujųjų laikų išradimas buvo porceliano įrenginys, leidęs tuštintis atsisėdus.

Tačiau net ir aš dar nesuvokiau, kad visas tas akivaizdus jaudulys reiškė imperijos pabaigą. Pasaulinėje parodoje Alfredas Krupas pademonstravo dar niekada nematyto dydžio penkiasdešimties tonų svorio patranką, užtaisytą šimtu svarų parako. Imperatorius taip susižavėjo, kad apdovanojo Krupą Garbės legiono ordinu, bet kai Krupas, pasirengęs ginklus parduoti bet kuriai Europos valstybei, atsiuntė jam savo katalogą, saviems ginklų tiekėjams ištikimi aukštieji prancūzų karo vadai įtikino imperatorių jų nepirkti. Tačiau Prūsijos imperatorius, aišku, jų įsigijo.

Napoleono galva buvo jau ne tokia kaip kadaise: inkstų akmenys trukdė valgyti ir miegoti, ką ir kalbėti apie jodinėjimą; jis pasikliovė konservatoriais ir savo žmona, įsitikinusiais, kad prancūzų kariuomenė tebėra geriausia pasaulyje, nors teturėjo (kaip ilgainiui paaiškėjo) daugiausia šimtą tūkstančių vyrų prieš keturis šimtus tūkstančių prūsų. Štyberis jau buvo išsiuntęs į Berlyną pranešimus apie *chassepots*, kurie prancūzams tebeatrodė esą šaunamųjų ginklų naujovė, nors buvo tik muziejinės senienos. Be to, džiūgavo Štyberis, prancūzai nesukūrė informacinės sistemos, kuri bent kiek būtų prilygusi prūsiškai.

Bet grįžkime prie įvykių. Sutartoje vietoje susitikau su Lagranžu.

– Kapitone Simonini, – prabilo šis be jokių įvadinių mandagybių, – ką žinote apie abatą Dala Pikolą?

– Nieko. O kas nutiko?

– Jis pradingo, ir kaip tyčia dirbdamas mūsų užsakytą darbelį. Manau, esat paskutinis jį matęs asmuo: sakėt norėjęs su juo pasikalbėti, tad pasiunčiau jį pas jus. O paskui?

– Daviau jam tą patį pranešimą kaip ir rusams, kad parodytų tam tikruose dvasininkų sluoksniuose.

– Simonini, prieš mėnesį gavau abato laiškelį, kuriame buvo parašyta maždaug taip: reikia kuo skubiau pasimatyti, noriu papasakoti šį tą įdomaus apie jūsų Simoninį. Iš žinutės tono akivaizdu, kad jis anaiptol nebūtų jūsų liaupsinęs. Tai kas įvyko tarp jūsų ir abato?

– Nežinau, ką jis norėjo pasakyti. Gal manė, kad piktnaudžiauju siūlydamas jam dokumentą, kurį (jo manymu) surašiau jums. Akivaizdu, apie mūsų susitarimus jis nieko nenumanė. Ir nieko man nesakė. Daugiau jo nemačiau, netgi svarsčiau, kur prašapo mano pasiūlymas.

Lagranžas kiek pastovėjo įsmeigęs į mane akis, paskui tarė:

– Dar apie tai pakalbėsim.

Ir nuėjo.

Apie ką pakalbėsim? Nuo tos akimirkos Lagranžas būtų mynęs man ant kulnų ir, jei išties būtų išgriebęs ką konkretesnio, žadėtasis dūris durklu į nugarą būtų buvęs neišvengiamas, nors abatą ir užčiaupiau.

Todėl ėmiausi atsargumo priemonių. Apsilankęs pas vieną ginklininką Žeraro Lapo gatvėje paklausiau, ar turi gyvąją lazdelę. Turėjo, bet labai prasto darbo. Tuomet atsiminiau matęs lazdelių pirklio vitriną savo pamėgtajame Žufrua pasaže ir ten radau tiesiog nuostabią juodmedžio lazdelę su žalčio pavidalo dramblio kaulo rankena, nepaprastai elegantišką – ir tvirtą. Rankena nelabai patogi remtis, jei, tarkim, skaudėtų koją, nes, kad ir šiek tiek pasvira, buvo veikiau vertikali nei horizontali, bet lazdelė veikė nepriekaištingai, jei prireiktų pasinaudoti špaga.

Tokia lazdelė puikiai gynė net nuo pistoletu ginkluoto asmens: apsimeti išsigandęs, atsitrauki ir atkiši lazdelę, dar geriau, jei drebančia ranka. Tas prapliumpa juoktis, sugriebia ją, norėdamas ištraukti iš rankų, ir apnuogina smailius ir aštrius ašmenis, o kol apstulbęs stengiasi suprasti, kas gi liko rankoje, greit užsimoji tais ašmenimis, beveik be vargo perrėži skersai veidą nuo smilkinio iki smakro, gal perpjauni ir šnervę, ir net jei neišduri akies, iš kaktos plūstelėjęs kraujas tikrai jį apakins. Be to, svarbiausia netikėtumas, ir priešininkas nugalėtas.

Jei tas priešininkas koks eilinis vagišius, surenki lazdelę ir nueini, palikęs jį sudarkytą visam gyvenimui. Tačiau jeigu priešininkas klastingesnis, po pirmo kirčio grįžtamuoju rankos judesiu lošteléjęs perrėži jam gerklę, kad nebesisielotų dėl rando.

Ką jau kalbėti apie garbią ir orią išvaizdą, kurią įgauni vaikštinėdamas su tokia lazdele. Brangi, bet verta kainos, o kai kuriems dalykams tikrai neverta šykštauti.

Vieną vakarą grįždamas namo prie savo krautuvės susidūriau su Lagranžu.

Sunerimęs kilstelėjau lazdelę, paskui pamaniau, kad tarnybos nebūtų siuntusios tokio veikėjo kaip jis pašalinti tokio kaip aš, tad pasirengiau jį išklausyti.

– Gražus daiktelis, – tarė.

– Kas?

– Gyvoji lazdelė. Tik ji tegali turėti tokią rankeną. Ko nors bijote?

– Pone Lagranžai, tai jūs man pasakykit, ar turėčiau ko nors bijoti.

– Žinau, bijote mūsų, nes supratot esąs įtariamas. Bet leiskit kalbėti trumpai. Netrukus kils Prancūzijos ir Prūsijos karas, ir Paryžių užplūdo mūsų draugo Štyberio agentai.

– Pažįstate juos?

– Ne visus, ir čia jau jūs imsitės darbo. Kadangi pasiūlėte Štyberiui savąjį pranešimą apie žydus, jis laiko jus, sakykim, paperkamu asmeniu... Taigi, į Paryžių atvyko jo žmogus, toks Gėdšė, su kuriuo, regis, jums jau teko susipažinti. Manome, jis jūsų ieškos. Tapsite prūsų šnipu Paryžiuje.

– Prieš savo šalį?

– Neveidmainiaukit, ne jūsų tai šalis. O kad jau taip nerimaujat, dirbsite būtent Prancūzijai. Teiksite prūsams mūsų perduodamą klaidingą informaciją.

– Neatrodo sunku...

– Priešingai, labai pavojinga. Jei įkliūsit Paryžiuje, turėsim apsimesti, kad jūsų nepažįstame. Todėl jus sušaudys. O jei prūsai perpras, kad žaidžiat dvigubą žaidimą, jie irgi jus nužudys, nors ir ne visai teisėtai. Todėl šioje istorijoje turite, tarkim, penkiasdešimties nuošimčių tikimybę netekti galvos.

– O jei nesutiksiu?

– Tikimybė bus devyniasdešimt devynių nuošimčių.

– Kodėl ne šimto?

– Dėl lazdelės. Bet per daug ja nepasikliaukit.

– Žinojau, kad tarnybose turiu nuoširdų draugą. Dėkoju už jūsų rūpestį. Gerai. Savo valia ir iš meilės Tėvynei nutariau priimti šį pasiūlymą.

– Jūs didvyris, kapitone Simonini. Laukit nurodymų.

Po savaitės Gėdšė prisistatė į mano krautuvę dar labiau išpiltas prakaito nei įprastai. Sunkiai atsispyriau pagundai jį pasmaugti, bet atsispyriau.

– Žinokit, man jūs esate plagiatorius ir klastotojas, – pasakiau.

– Ne didesnis nei jūs pats, – lipšniai nusišypsojo vokietis. – Manote, galiausiai nesužinojau, kad jūsų pasakojimą apie Prahos kapines įkvėpė kalėjime atsidūrusio Žoli tekstas? Ir pats būčiau prie jo prisikasęs, jūs man tik sutrumpinot kelią.

– Ar suvokiate, *Herr* Gėdše, kad esate svetimšalis Prancūzijos teritorijoje, man užtektų pranešti apie jus kam reikia ir jūsų gyvenimas nebūtų vertas nė skatiko?

– O jūs ar suvokiat, kad ir jūsiškis būtų vertas lygiai tiek pat, jei suimtas paminėčiau jūsų vardą? Tad susitaikykim. Noriu tą savo knygos skyrių parduoti patikimiems pirkėjams kaip tikrą dokumentą. Pelnas pusiau, vis tiek nuo šiol mums teks bendradarbiauti.

Likus kelioms dienoms iki karo pradžios Gėdšė nusivedė mane į namo prie Dievo Motinos katedros mansardą. Ten toks senolis turėjo įsirengęs karvelidę.

– Puiki vieta skraidinti balandžius, nes prie Katedros jų daugybė ir niekas nekreipia į juos dėmesio. Jei tik turėsit vertingų žinių, parašykit raštelį, ir senolis paleis paukštį. Taip pat kas rytą užsukit pas jį pasiteirauti, ar neatskraidinta jums kokių nurodymų. Paprasta, tiesa?

– Kokios naujienos jus domina?

– Dar nežinome, kuo galėtume domėtis Paryžiuje. Kol kas mums labiau rūpi fronto zona. Bet jei nugalėsim, anksčiau ar vėliau susidomėsime ir Paryžiumi. Todėl mums reikia informacijos apie

pulkų judėjimą, ar imperatoriaus šeima mieste ar išvykusi, kokios miestiečių nuotaikos, žodžiu, apie viską ir nieką, jums teks parodyti įžvalgumą. Mums gali prireikti žemėlapių... svarstote, kaip ant balandžio kaklo pakabinti žemėlapį? Nulipkime aukštu žemiau.

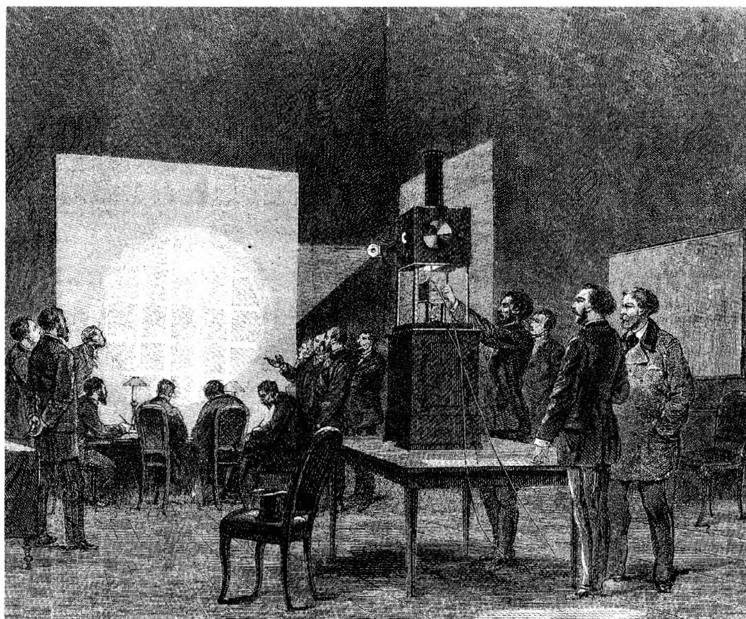
Apatiniame aukšte buvusioje fotografijos laboratorijoje sutikau dar vieną žmogėną, ten buvo ir salė su viena nubaltinta siena, kur stovėjo projektorius, mugėse tokius vadina magiškais žibintais, mat jais ant sienų ar ant didelių paklodžių rodomi visokie vaizdai.

– Šis ponas paims jūsų pranešimą, kad ir koks didelis jis būtų, kad ir kiek turėtų lapų, nufotografuos ir perkels ant skaidrios plokštelės, o ši bus išskraidinta su balandžiu. Ten, kur šis pristatys pranešimą, projektorius vaizdą atkurs ant sienos. Jei gautumėt ilgus pranešimus, lygiai tas pat bus padaryta ir čia. Deja, čia klimatas prūsui nėra palankus, tad šįvakar išvykstu iš Paryžiaus. Bendrausime balandžių skraidinamais laiškeliais, kaip du įsimylėjėliai.

Nuo tos minties mane nupurtė, po paraliais, kam sutikau to imtis, ir vien todėl, kad nužudžiau abatą. O kaip tie tūkstančius žmonių nužudę generolai?

Netrukus prasidėjo karas. Kartkartėmis Lagranžas pamėtėdavo man vieną kitą naujieną priešui perduoti, tačiau, kaip Gėdšė ir sakė, prūsai menkai domėjosi Paryžiumi ir kol kas jiems tebuvo svarbu žinoti, kiek kariuomenės Prancūzija turi Elzase, Sen Priva, Bomone, Sedane.

Iki pat apgulties Paryžius gyveno linksmai. Rugsėjį nuspręsta uždaryti visus teatrus iš dalies ne tik solidarizuojantis su kariais fronte, bet ir todėl, kad į tą frontą būtų galima išsiųsti teatrų ugniagesius, tačiau vos daugiau nei po mėnesio *Comédie-Française* teatras gavo leidimą rodyti spektaklius žuvusių karių šeimoms paremti, tad paskui, nors ir varganomis sąlygomis, be šildymo ir pasišviečiant žvakėmis vietoj dujinių žibintų, spektakliai imti rodyti ir *Ambigu*, *Porte Saint-Martin*, *Châtelet* ir *Athénée* teatruose.



Ten, kur šis pristatys pranešimą, projektorius vaizdą atkurs ant sienos.

Sunkios dienos prasidėjo rugsėjį, po Sedano tragedijos. Napoleonas pateko į priešo nelaisvę, imperija griuvo, visą Prancūziją apėmė kone (vis dar kone) revoliucinis jaudulys. Paskelbta Respublika, bet ir respublikonai, kiek supratau, traukė į dvi puses: vieni siekė pasinaudoti pralaimėjimu kaip dingstimi socialinei revoliucijai, kiti buvo pasirengę pasirašyti su prūsais taiką, kad tik išvengtų reformų, kurios – kalbėta – būtų atvedusios į patį tikriausią komunizmą.

Rugsėjo viduryje prūsai pasiekė Paryžiaus prieigas, užėmė turėjusius jį ginti fortus ir bombardavo miestą. Prasidėjo nepakeliama penkių mėnesių apgultis, per kurią didžiausiu priešu tapo badas.

Politinių rietenų ir tai šen, tai ten mieste kildavusių demonstracijų nelabai supratau, jos manęs ir nedomino, be to, maniau, kad jų metu gatvėmis verčiau be reikalo nesišlaistyti. Tačiau maistas man rūpėjo, tad aplinkinių prekeivių kasdien klausdavau, kas mūsų laukia. Vaikštinėjant po miesto sodus, tokius kaip Liuksemburgo, iš pradžių atrodė, kad miestas virto kažkokiu gyvulių ūkiu – visur ganėsi avys ir karvės. Bet spalį pradėta kalbėti, jog liko ne daugiau kaip dvidešimt penki tūkstančiai galvijų ir šimtas tūkstančių avių – niekai tokiam didmiesčiui išmaitinti.

Ir iš tiesų kai kuriuose namuose netrukus imtos kepti auksinės žuvelės, pamažu išnyko visi kariuomenės nesaugomi arkliai, maišas bulvių kainavo trisdešimt frankų, o konditeris Buazjė už lęšių dėžę prašydavo dvidešimt penkių. Triušių nebeliko nė kvapo, mėsininkai nebesidrovėdami iš pradžių ant prekystalių klojo riebias kates, paskui ir šunis. Išskersti visi egzotiški zoologijos sodo gyvūnai, o Kalėdų naktį *Voisin* restoranas piniguočiams pasiūlė ištaigingą meniu, kurį sudarė dramblienos sultinys, kepta angliška kupranugariena, kengūrienos vyniotinis, lokienos kepsneliai su *sauce poivrade**, antilopienos paštetas su trumais ir katiena su peliukų garny-

* Pipirinis padažas (*pranc.*).

ru, nes žvirblių ant stogų jau seniai nebebuvo matyti, o iš nuotekų griovių baigė išnykti ir žiurkės su pelėmis.

Paragavau kupranugarienos, visai nieko, bet žiurkės – nieku gyvu. Ir per apgultį randasi kontrabandininkų bei verteivų, tad atmenu neužmirštamą (itin brangią) vakarienę ne kokiame dideliame restorane, o priemiesčio *gargotte*, kur su keliais privilegijuotaisiais (ne visi jie priklausė Paryžiaus aukštuomenei, bet sunkiomis aplinkybėmis luomų skirtumai nublanksta) ragavau fazano ir šviežutėlio žąsų kepenėlių pašteto.

Sausį su vokiečiais pasirašytos paliaubos, kovą jiems leista simboliškai užimti sostinę, ir, prisipažinsiu, net aš jaučiausi pažemintas matydamas juos žygiuojančius su smaiginiais šalmais ant galvų Eliziejaus laukais. Paskui jie susitelkė miesto šiaurės rytuose, palikę Prancūzijos vyriausybei kontroliuoti pietvakarinę zoną, kitaip tariant, Ivri, Monružo, Vanvo, Isi fortus ir puikiai aprūpintą Mon Valerjeno fortą, iš kurio (ir prūsai tai įrodė) buvo lengva apšaudyti iš patrankų vakarinę sostinės dalį.

Prūsams palikus Paryžių, jame įsikūrė Tjero vadovaujama prancūzų vyriausybė, bet dabar sunkiai suvaldoma Nacionalinė gvardija konfiskavo ir Monmartre paslėpė už gyventojų suaukotus pinigus įsigytas patrankas. Tjero pasiųstas jų atsiimti generolas Lekontas iš pradžių liepė šaudyti į Nacionalinę gvardiją ir minią, bet jo kariai galiausiai prisidėjo prie sukilėlių, ir Lekontas pateko į savo paties vyrų nelaisvę. Tuo metu kažkas jau nežinau kur atpažino kitą generolą Toma, po 1848 metų palikusį nekokius atsiminimus. Negana to, jis vilkėjo civiliniais drabužiais gal todėl, kad gelbėdamas kailį bėgo, bet visi kalbėjo, kad šnipinėjo sukilėlius. Jį nugabeno ten, kur jau sėdėjo Lekontas, ir abudu buvo sušaudyti.

Tjeras su savo vyriausybe pasitraukė į Versalį, o baigiantis kovui Paryžiuje paskelbta Komuna. Dabar jau prancūzų vyriausybė (Versalyje) apgulė ir apšaudė Paryžių iš Mon Valerjeno forto, prūsai

nesikišo, be to, buvo gana supratingi kertantiems jų linijas, tad per antrąją apgultį Paryžius turėjo daugiau maisto nei per pirmąją: tėvynainių marinamą badu miestą netiesiogiai maitino priešai. Ir kai kas, palyginęs vokiečius su Tjero vyriausybe, pradėjo murmėti, kad tie raugintų kopūstų valgytojai yra dori krikščionys.

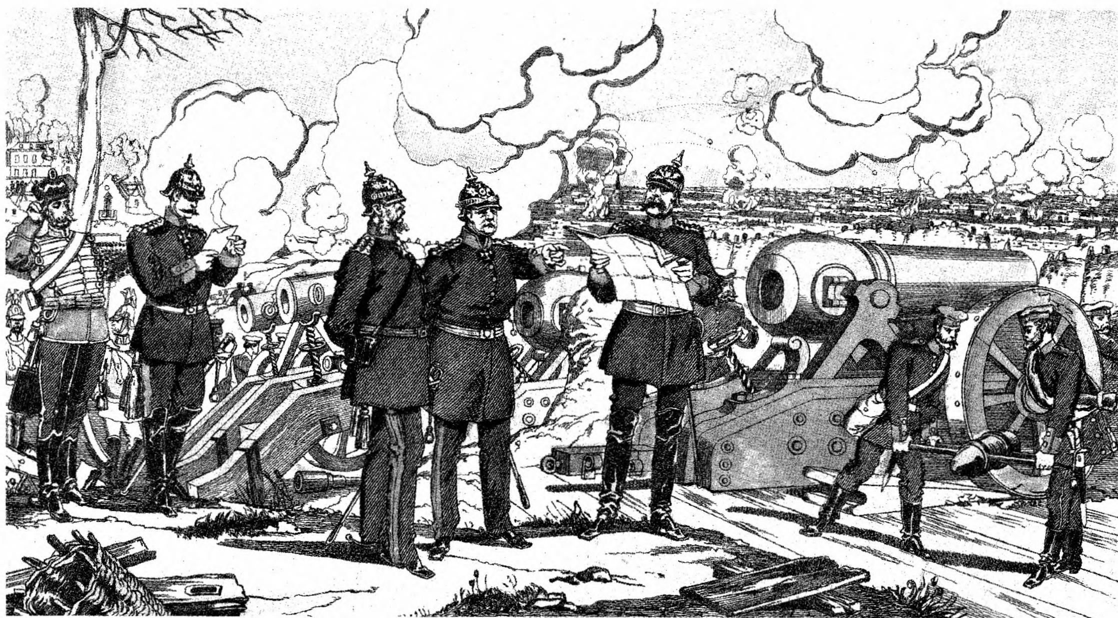
Kai buvo paskelbta apie prancūzų vyriausybės pasitraukimą į Versalį, gavau Gėdšės laiškelį, pranešantį, kad prūsų nebedomina įvykiai Paryžiuje, todėl karvelidė ir fotografijos laboratorija uždaromos. Tą pačią dieną mane aplankė Lagranžas tokia išraiška, lyg būtų nuspėjęs, ką parašė Gėdšė.

– Brangus Simonini, – tarė, – teks mums pasitarnauti taip pat, kaip pasitarnavote prūsams – teikti informaciją. Jau suėmiau tuodu su jumis bendradarbiavusius niekšus. Balandžiai išskrido ten, kur buvo įpratę skristi, tačiau laboratorijos įranga mums pravers. Skubiems kariniams pranešimams turime komunikacijos liniją tarp Isi forto ir mūsiškės mansardos, taip pat netoli Dievo Motinos katedros. Iš ten ir siųsite pranešimus.

– Kam siųsiu? Juk jūs, kaip čia pasakius, tarnavote imperatoriškajai policijai, tad turėjot pradingti kartu su imperatoriumi. O dabar kalbat, lyg būtumėt siųstas Tjero vyriausybės...

– Kapitone Simonini, aš vienas iš tų, kurie griuvus vyriausybėms išlieka. Todėl keliauju paskui savo vyriausybę į Versalį, nes likęs čia galiu sulaukti Lekonto ir Toma likimo. Tie bepročiai šaudo lengva ranka. Bet mes jiems atsilyginsime tuo pačiu. Kai norėsim sužinoti ką nors tiksliau, gausit smulkesnių nurodymų.

Ką nors tiksliau... Lengva pasakyti, kiekviename miesto kampe dėjosi vis kitokie dalykai, Nacionalinės gvardijos būriai su gėlėmis, kyšančiomis iš šautuvų vamzdžių, ir su raudonomis vėliavomis žygiavo tais pačiais kvartalais, kur namuose užsidarę pasiturintys buržua laukė sugrįžtant teisėtos vyriausybės; nei iš laikraščių, nei iš turguje nugirstų kalbų negalėjai suprasti, kas išrinkti į Komuną,



Rugsėjo viduryje prūsai pasiekė Paryžiaus prieigas, užėmė turėjusius jį ginti fortus ir bombardavo miestą.

joje buvo darbininkų, daktarų, žurnalistų, nuosaikių respublikonų ir aršių socialistų, net žaliųjų ir jakobinų, svajojusių ne apie aštuoniasdešimt devintųjų, o apie siaubingųjų devyniasdešimt trečiųjų Komunos sugrįžimą. Tačiau gatvėse tvyrojo džiugi nuotaika. Jei vyrai nebūtų vilkėję uniformų, būtum pamanęs, kad miestas švenčia. Kareiviai smaginosi žaisdami žaidimą, kuris Turine vadinamas *sussi*, čiagi sakoma *au bouchon*, o karininkai vaikštinėjo puikuodamiesi prieš merginas.

Šįryt pamaniau, kad tarp mano sendaikčių turėtų būti dėžė su to meto laikraščių iškarpomis, jos man padėtų atsiminti tai, ko atmintis nebepajėgia atkurti. Dienraščiai kokių nori pakraipų: *Le Rappel*, *Le Réveil du Peuple*, *La Marsellaise*, *Le Bonnet Rouge*, *Paris Libre*, *Le Moniteur du Peuple* ir dar kiti. Nežinau, kas juos skaitydavo, gal tik tie, kas jiems rašydavo. Pirkdavau visus ir ieškojau faktų bei nuomonių, galinčių dominti Lagranžą.

Kad padėtis itin miglota, supratau vieną dieną per padriką manifestaciją minios maišatyje sutikęs Morisą Žoli. Jis sunkiai mane atpažino, nes buvau užsiželdinęs barzdą, paskui atsiminęs, kad esu karbonaras ar kažkas panašaus, nutarė, jog palaikau Komuną. Jam buvau mielas ir dosnus nelaimės draugas, tad paėmęs už parankės nusivedė į savo namus (kuklų butą Voltero krantinėje) ir prie *Grand Marnier* taurelės atvėrė širdį.

– Simonini, – pasakė, – po Sedano dalyvavau pirmuosiuose respublikonų sąjūdžiuose, demonstracijose reikalavau kariauti toliau, tačiau paskui supratau, jog tie pasiutėliai nori per daug. Revoliucinė Komuna išgelbėjo Prancūziją nuo užkariavimo, bet istorijoje kai kurie stebuklai nesikartoja. Revoliucijos negali paskelbti dekretu, ji gimsta iš tautos įsčių. Jau dvidešimt metų šalį kamuoja moralinė gangrena ir per dvi dienas jos neišgydysi. Prancūzija geba kastruoti geriausius savo vaikus. Dvejus metus kankinausi kalėjime, nes pasipriešinau Bonapartui, o išėjęs į laisvę negalėjau rasti leidėjo, kuris išspausdintų naujas mano knygas. Pasakysit – tuomet dar buvo

imperija. Tačiau imperijai žlugus mane teisė jau respublikonų vyriausybė, mat spalio pabaigoje pasirūpinau, kad būtų taikiai užimta rotušė. Ir nors mane išteisino, nes negalėjo apkaltinti jokiu smurtu, tik ar taip atlyginama kovojusiems prieš imperiją ir paliaubų gėdą? Regis, dabar visas Paryžius džiaugiasi užsikrėtęs komunarų utopija, bet nė neįsivaizduojat, kiek žmonių stengiasi sprukti iš miesto, nenorėdami tarnauti kariuomenėje. Kalbama, kad paskelbtas visuotinis asmenų nuo aštuoniolikos iki keturiasdešimties metų šaukimas, tačiau žiūrėkit, kiek įžūlių jaunuolių vaikštinėja gatvėmis ir net tuose kvartaluose, kur nė Nacionalinė gvardija nedrįsta įžengti. Nedaug tokių, kurie norėtų mirti dėl revoliucijos. Kaip liūdna.

Žoli man pasirodė nepagydomas idealistas, nuolat nepatenkintas tuo, kaip viskas klostosi, nors turiu pasakyti, kad jo gyvenimas klostėsi tikrai nekaip. Tačiau užuominos apie visuotinį šaukimą man sukėlė nerimą, todėl deramai pražildžiau savo barzdą bei plaukus. Dabar atrodžiau kaip orus šešiasdešimtmetis.

Aikštėse ir turguose sutikdavau daug žmonių, kitaip nei Žoli, pritariančių daugeliui naujųjų įstatymų, tarkim: atlyginti per apgultį butų savininkų padidintą nuomą, grąžinti darbininkams visus per tą laikotarpį užstatytus darbo įrankius, išmokėti pensijas žuvusių Nacionalinės gvardijos karių žmonoms ir vaikams, atidėti vekselių išpirkimo terminus. Visos šios nesąmonės tuštino iždą ir buvo palankios padugnėms.

Tos padugnės (tereikėjo pasiklausyti kalbų Mobero aikštėje ir aplinkinėse aludėse), sveikinusios giljotinos (suprantama) panaikinimą, priešinosi įstatymui, uždraudusiam prostituciją ir atėmusiam duoną iš daugelio darbininkių. Tad visos Paryžiaus šliundros patraukė į Versalį, ir nė nežinau, kur šauniesiems Nacionalinės gvardijos kariams tekdavo maldyti savo geidulius.

O siekiant priešiškai nuteikti buržuaziją – štai jums antiklerikaliniai įstatymai: Bažnyčia atskirta nuo valstybės, dvasininkų turtai konfiskuoti, suiminėjami kunigai ir vienuoliai.

Balandžio vidury Versalio kariuomenės avangardas prasiskverbė į šiaurės vakarus, prie Neji, kur sušaudė visus sučiuptus federatus. Iš Mon Valerjeno apšaudyta Triumfo arka. Po kelių dienų tapau labiausiai neįtikėtino šios apgulties epizodo – masonų eitynių – liudininku. Nelaikiau masonų komunarais, bet štai jie žygiuoja iškėlę vėliavas, su prijuostėmis ir reikalauja, kad Versalio vyriausybė pasirašytų paliaubas ir iš apšaudomų gyvenviečių būtų galima išgabenti sužeistuosius. Atžygiavo iki pat Triumfo arkos, kur ta proga nekrito sviediniai – suprantama, juk didžioji jų brolių dalis buvo užmiestyje su legitimistais. Žodžiu, nors varnas varnui akies nekerta, o Versalio masonai išsirūpino vieną paliaubų dieną, tuo susitarimas ir baigėsi. Paryžiaus masonai palaikė Komuną.

O kad mažai teatmenu, kas Komunos dienomis vyko ant žemės, tai tik todėl, kad vaikštinėjau Paryžiaus požemiais. Lagranžas rašteliu pranešė, ką norėtų sužinoti aukštoji karinė vadovybė. Įsivaizduojama, jog po Paryžiumi raizgosi nuotekų tuneliai, apie kuriuos mėgsta pasakoti romanų autoriai, tačiau po tais tuneliais iki pat miesto sienų ir net toliau plyti kalkakmenio ir kreidos olų bei senųjų katakombų raizgynė. Apie kai kurias žinoma daug, apie kitas beveik nieko. Kariškiai žinojo apie tunelius, jungiančius aplinkinius fortus su miesto centru, ir prūsams užėjus pasiskubino užversti daugelį įėjimų, kad priešas neiškrėstų kokios bjaurios staigmenos, tačiau prūsai nė nemanė leistis į požemius, net jei būtų galėję tai padaryti, bijodami pasiklysti užminuotoje teritorijoje ir niekada iš ten nebeišeiti.

Apie olas ir katakombas iš tiesų žinojo nedaugelis, daugiausia nusikaltėliai, naudojęsi tais labirintais prekių kontrabandai, spjovę į barzdą visoms muitinėms ar bėgdami nuo policijos. Turėjau apklausti kuo daugiau sukčių, kad galėčiau susigaudyti tuose tuneliuose.

Atmenu, gavęs šį nurodymą, nesusilaikiau ir paklausiau: „Nejaugi kariuomenė neturi tikslių žemėlapių?“ Lagranžas atsakė:

„Neuždavinėkit kvailų klausimų. Prasidėjus karui mūsų vyriausiasis štabas buvo toks tikras pergale, kad išdalijo tik Vokietijos, o ne Prancūzijos žemėlapius."

Tuo metu, kai trūko gero maisto ir gero vyno, nesunkiai sekdavosi susižvejoti senus pažįstamus kokioje nors *tapis franc* ir nusivesti į padoresnę smuklę, kur būdavo vištienos ir pirmarūšio vyno. O jie ne tik pasakodavo, bet ir surengdavo žavius požeminius pasivaikščiojimus. Tereikėjo turėti gerus žiburius ir, kad atsimintum, kur sukti į dešinę ar į kairę, žymėtis pakeliui pamatytus piešinius, tarkim, giljotinos kontūrą, senovinės iškabos, velniūkščio eskizą anglimi, vardą, gal užrašytą iš ten niekada nebeišėjusio žmogaus. Ir nereikia bijoti eiti pro kaulų stirtas, nes juk orientuodamasis pagal kaukoles visada prieisi kokius nors laiptelius, vedančius į kurios nors užeigos rūsį, o iš jos išėjęs gali ir vėl pamatyti žvaigždes.

Vėlesniais metais kai kurias iš tų vietų jau buvo galima aplankyti, bet kitos taip ir liko žinomos tik mano informatoriams.

Trumpai tariant, nuo kovo pabaigos iki balandžio pabaigos įgijau tam tikrą kompetenciją ir nusiunčiau Lagranžui kai kurių galimų maršrutų brėžinius. Paskui pamačiau, kad mano pranešimų mažai kam reikia, nes vyriausybei ištikimi pulkai jau brovėsi į Paryžių ir požemiais nesinaudojo. Dabar Versalis turėjo penkis karinius dalinius gerai parengtų ir išmuštruotų karių, kurių galvose, kaip netrukus paaiškėjo, kirbėjo viena mintis: belaisvių neimti, kiekvienas sučiuptas federatas privalo mirti. Netgi buvo įsakyta – savo akimis mačiau, kaip šis įsakymas vykdytas – kaskart, kai belaisvių įkliūdavo daugiau kaip dešimt, dešimtį baudžiamojo būrio vyrų pakeisti kulkosvaidžiu. Su reguliariosios kariuomenės kariais ėjo ir *brassardiers**, kaliniai ar panašiai, dar žiauresni už tikruosius karius, skyrėsi nuo jų trispalviais raiščiais ant rankovių.

* Raištininkai (*pranc.*).

Sekmadienį, gegužės dvidešimt pirmąją, antrą valandą dienos du tūkstančiai žmonių džiugiai nusiteikę klausėsi Tiuilri sode koncerto Nacionalinės gvardijos našlėms ir našlaičiams paremti, ir niekas nežinojo, kad remtinų vargšų skaičius netrukus pasibaisėtinai išaugs. Išties (bet tai paaiškėjo vėliau) dar tęsiantis koncertui, pusę penktos vyriausybės pulkai, įžengę į Paryžių pro Sen Klu vartus, užėmė Otejį bei Pasi ir sušaudė visus į nelaisvę paimtus Nacionalinės gvardijos karius. Paskui kalbėta, kad septintą valandą vakaro mieste buvo mažiausiai dvidešimt tūkstančių versaliečių, tačiau Komunos vadai užsiėmė nežinia kuo. Tai ženklas, kad revoliucijai reikia žmonių su geru kariniu išsilavinimu, bet jei tokį turi, nekeli revoliucijos, o palaikai valdžią, štai kodėl nematau prasmės (kalbu apie pamatuotą prasmę) kelti revoliuciją.

Pirmadienio rytą Versalio vyrai sustatė patrankas prie Triumfo arkos, o komunarams kažkas įsakė atsisakyti koordinuotos gynybos ir visiems užsibarikaduoti savo kvartaluose. Jei tai tiesa – federatų vadovybės kvailybė gavo progą sužibėti dar kartą.

Visur iškilo barikados. Jas statė iš pažiūros entuziastingai nusiteikę gyventojai net Komunai priešiškuose rajonuose, tokiuose kaip Operos ar Fobur Sen Žermeno: gvardiečiai varė iš namų elegantiškas ponias, ragindami vilkti į gatvę brangiausius baldus. Skersai gatvės ištempę virvę pažymėdavo būsimos barikados ribą, ir palei ją buvo kraunami iš grindinio išlupti akmenys ar smėlio maišai, pro langus išmestos kėdės, komodos, suolai ir čiužiniai, vieniems gyventojams pritariant, kitiems ašarojant susigūžus tolimiausiame ištuštėjusių namų kambaryje.

Vienas karininkas mostelėjo į dirbančius vyrus ir šūktelėjo:

– Pilieti, prisidėkite, mes pasirengę mirti ir už jūsų laisvę!

Apsimečiau, kad ir aš kažką dirbu, nuėjau paimti gatvės gale nukritusios taburetės ir pasukau už kampo.

Jau mažiausiai šimtmetį paryžiečiai mielai stato barikadas, o kad jos sugriūna sulig pirmuoju patrankos šūviu, regis, nieko nereiškia:

barikados statomos, idant visi pasijustų didvyriais, bet norėčiau pamatyti, kiek iš tų statytojų pasilieka ant barikadų iki deramos akimirkos. Dauguma elgiasi kaip aš, o ginti jų lieka kvailiausieji, kurie netrukus ten pat ir sušaudomi.

Tik iš oro baliono būtų buvę galima suprasti, kas iš tiesų vyko Paryžiuje. Vieni sakė, kad užimta Karo mokykla, kurioje saugotos Nacionalinės gvardijos patrankos, kiti skelbė, kad vyksta kovos Kliši aikštėje, treti sakė, jog šiaurėje vokiečiai praleidžia į miestą vyriausybės kariuomenės būrius. Antradienį paimtas Monmartras, o keturiasdešimt vyrų, trys moterys ir keturi vaikai nugabenti ten, kur komunarai sušaudė Lekontą ir Toma, parklupdyti ir sušaudyti.

Trečiadienį pamačiau degančius visuomeninius pastatus, degė ir Tiuilri, vieni kalbėjo, kad juos padegė komunarai norėdami sulaikyti vyriausybės kariuomenės puolimą, netgi kalbėta, kad pasidarbavo velnio apsėstos jakobinės, *pétroleuses**, vaikštančios su žibalo kibirėliais ir padeginėjančios, kiti prisiekinėjo, kad gaisrus sukėlė vyriausybės haubicos, o treti kaltino senuosius bonapartininkus, kurie naudojosi proga kompromituojamiems archyvams sunaikinti. Iš pradžių man dingtelėjo, kad Lagranžo vietoje taip ir aš būčiau daręs, paskui nutariau, kad geras slaptųjų tarnybų agentas ne sunaikina, o paslepia informaciją, nes ji gali praversti kam nors šantažuoti.

Iš begalinio stropumo, bet siaubingai bijodamas pakliūti į pačias kautynes, paskutinįkart nuėjau į karvelidę ir čia radau Lagranžo žinutę. Jis rašė, kad nebėra ko bendrauti balandžių paštu, paliko būstinės netoli jau užimto Luvro adresą bei slaptažodį, padėsiantį pereiti vyriausybės kariuomenės užkardas.

Kaip tik tada sužinojau, kad vyriausybės kariuomenė pasiekė Monparnasą, ir atsiminiau Monparnase lankęsis vynininko rūsyje,

* Padegėjos (*pranc.*).

iš kurio galima patekti į požeminį nuotekų tunelį, po Asaso gatve vedantį Šerš Midi gatvės link ir užsibaigiantį po apleistu sandėliu prie Raudonojo Kryžiaus gatvės sankryžos, kur dar tvirtai laikėsi komunarai. Iki tol mano požeminiai tyrimai niekam nepravertė, bet aš turėjau parodyti sąžiningai uždirbęs savo atlyginimą, todėl nutariau aplankyti Lagranžą.

Iš Sitė salos pasiekti Luvro prieigas nesunku, tačiau už Šv. Germano Oseriečio bažnyčios pamačiau vaizdą, kuris, prisipažinsiu, mane kiek įbaugino. Pro šalį ėjo vyras su moterimi ir vaiku, nėmaž nepanašūs į besitraukiančius nuo užimtos barikados, bet štai saujelė girtų *brassardiers*, akivaizdžiai šventusių Luvro užkariavimą, ėmė plėšti vyrą iš moters glėbio, o ši verkdama jo nepaleido, tada jie nustūmė visus tris prie sienos ir suvarpė kulkomis.

Stengiausi eiti tik per reguliariosios kariuomenės užkardas – jiems galėjau pasakyti slaptažodį, ir buvau nuvestas į kambarį, kur keletas asmenų spalvotomis vinutėmis smaigstė didžiulį miesto žemėlapį. Lagranžo tarp jų nebuvo, tad pasiteiravau, kur jis. Man paklausus, atsigręžė pusamžis ponas pernelyg normaliu veidu (noriu pasakyti, jei bandyčiau jį aprašyti, nerasčiau nė vieno paminėtino išskirtinio bruožo) ir mandagiai pasisveikino, nors rankos nepadavė.

– Kaip suprantu, jūs kapitonas Simoninis. Aš esu Hebuternas. Nuo šiol viską, ką darėte ponui Lagranžui, darysite man. Tikiuosi, suprantate, valstybės tarnyboms irgi reikia atsinaujinti, ypač baigiantis karui. Ponas Lagranžas nusipelnė garbingos pensijos, gal dabar meškerioja kur nors toli nuo šio nemalonaus sąmyšio.

Laikas klausinėti buvo netinkamas. Papasakojau jam apie tunelį po Asaso gatve iki sankirtos su Raudonojo Kryžiaus gatve, Hebuternas pasakė, kad operacija toje sankryžoje būtų naudinga, nes juos pasiekusios žinios apie komunarų ten suburtus vyrus, tikintis iš pietų pusės ateinančios vyriausybės kariuomenės. Todėl įsakė man eiti ir vyninėje, kurios adresą jam pasakiau, laukti *brassadiers* būrio.



Man paklausus, atsigręžė pusamžis ponas pernelyg normaliu veidu. [...]

– Kaip suprantu, jūs kapitonas Simoninis. Aš esu Hebuternas.

Nutariau neskubėdamas nužingsniuoti nuo Senos iki Monparnaso, kad Hebuterno pasiuntinys atvyktų į vyninę anksčiau už mane, ir dešiniajame krante išvydau ant šaligatvio gražiai suguldytas dvi dešimtis sušaudytų žmonių lavonų. Jie atrodė mirę visai neseniai, iš įvairių visuomenės sluoksnių ir visokio amžiaus. Greta brandaus miesčionio garbiniuotais plaukais, išpuoselėtais ūsais ir ant paglamžyto redingoto sukryžiuotomis rankomis gulėjo proletariškų bruožų jaunuolis pravira burna, šalia tysojo žmogysta menininko veidu ir kitas, sunkiai atpažįstamu veidu, juoda duobė vietoj kairės akies, rankšluosčiu apsukta galva, tarsi koks gailestingas ar negailestingas tvarkos mėgėjas būtų pasirūpinęs, kad nežinia kelių kulkų suaižyta kaukolė nesubyrėtų. Ir moteris, kadaise buvusi gal ir graži.

Jie gulėjo po gegužės pabaigos saule, ir aplink sulėkusios į puotą skraidė pirmosios sezono musės. Atrodė, lyg juos sučiupo kone atsitiktinai ir sušaudė tarsi norėdami kam duoti pavyzdį, o ant šaligatvio suguldė tik todėl, kad gatve galėtų pražygiuoti vyriausybės kariuomenės būrys su patranka. Labiausiai mane sukrėtė – nejauku ir rašyti – jų veiduose įsirėžęs *nerūpestingumas*, tarsi jie užmigo susitaikę su juos subūrusiu likimu.

Priėjęs paskutinį sušaudytąjį sustingau priblokštas jo bruožų. Jis gulėjo kiek atokiau, tarsi jau vėliau numestas prie viso būrio. Dalis jo veido buvo aptekusi sukrešėjusiu krauju, tačiau nesunkiai atpažinau Lagranžą. Tarnybos pradėjo atsinaujinti.

Nesu jautrios sielos it kokia moteriškaitė, netgi pajėgiau nutempti abato lavoną į nuotekų tunelį, bet šis vaizdas mane sukrėtė. Ne iš gailesčio, o todėl, kad privertė susimąstyti apie tokią pačią savo lemtį. Užtektų, kad nuo šios vietos iki Monparnaso koks nors sutiktasis atpažintų mane buvus Lagranžo žmogumi, ir nesvarbu, versalietis ar komunaras, abudu būtų turėję priežasčių manimi nepasitikėti, o tomis dienomis nepasitikėti reiškė sušaudyti.

Sumetęs, kad tebedegančiuose pastatuose komunarų vargu ar bebuvo, o vyriausybės būriai dar nespėjo ten įsitvirtinti, surizika-

vau pereiti Seną, paskui visą Bako gatvę ir pasiekiau Raudonojo Kryžiaus sankryžą. Ten jau galėjau įsmukti į apleistą sandėlį ir požemiais įveikti likusį kelią.

Baiminausi, kad Raudonojo Kryžiaus sankryžoje įsitvirtinę gynėjai man sutrukdys pasiekti norimą pastatą, tačiau to nenutiko. Ginkluotų vyrų būreliai stoviniavo prie kai kurių namų durų laukdami įsakymų, iš lūpų į lūpas buvo perduodami vienas kitam prieštaraujantys pranešimai, niekas nežinojo, iš kurios pusės pasirodys vyriausybės kariuomenė, kai kurie vargo statydami ir ardydami nedideles barikadas, pagal sklandančius gandus vis keisdami įėjimo į sankryžą vietą. Atvyko dar daugiau gvardiečių, o daugelis to prabangaus kvartalo gyventojų mėgino įtikinti ginkluotus vyrus bergždžiai nerodyti didvyriškumo, kalbėta, kad ir versaliečiai, šiaip ar taip, yra jų tėvynainiai ir dar respublikonai, o Tjeras pažadėjęs amnestuoti visus pasidavusius komunarus...

Pastato duris radau praviras, įsmukęs vidun tvirtai jas užstūmiau, nulipau į sandėlį, iš jo – į rūsį ir puikiai orientuodamasis pasiekiau Monparnasą. Ten radau apie trisdešimt *brassadiers,* šie atsekė paskui mane tuo pačiu keliu, iš sandėlio užlipo į kai kuriuos butus viršutiniuose aukštuose, pasirengę prigrasinti gyventojus, kad įsileistų, bet rado gražiais drabužiais apsitaisiusius asmenis, kurie lengviau atsiduso juos pamatę ir parodė tinkamiausius į sankryžą atgręžtus langus. Kaip tik tą akimirką į ją iš Dragono gatvės įjojo karininkas su įsakymu pasirengti kovai. Akivaizdu, buvo įsakyta ruoštis puolimui iš Sevro arba Šerš Midi gatvių, ir tų gatvių kampe komunarai ėmėsi lupti grindinį naujai barikadai statyti.

Brassardiers besikuriant prie užimtųjų butų langų, pasvarsčiau, kad man visai nebūtina likti ten, kur anksčiau ar vėliau gali atlėkti kokia komunarų kulka, tad nulipau žemyn. Apačioje tebetvyrojo didelė sumaištis. Žinodamas, kokia trajektorija lėks kulkos iš užimtojo namo langų, prisiglaudžiau Senosios karvelidės gatvės kampe, kad kilus pavojui galėčiau nepastebėtas išsmukti.

Kad būtų lengviau darbuotis, dauguma komunarų pasidėjo ginklus į šalį, ir pro langus pasipylusios kulkos juos užklupo netikėtai. Netrukus jie atsipeikėjo, bet dar nesupratę, iš kur šaudoma, puolė pyškinti tiesiai į Grenelės ir Diu Furo gatves, todėl skubiai atsitraukiau, baimindamasis, kad kulkos gali pasiekti ir Senosios karvelidės gatvę. Paskui kažkas susigaudė, jog priešai šaudo iš viršaus, ir pasipylė ugnis iš sankryžos į langus ir atvirkščiai, tik vyriausybės kariai geriau matė, kur taikytis, ir pleškino į būrį žmonių, o komunarai niekaip nesuprato, už kurių langų tie slepiasi. Žodžiu, žudynės buvo lengvos, ir sankryžoje pradėta šaukti apie išdavystę. Visada taip, jei kas nepasiseka, ieškai, ką apkaltinti. Kokia išdavystė, tariau sau, tiesiog nemokat kautis, ką ten kalbėti apie revoliuciją...

Pagaliau kažkas perprato, kurį pastatą užėmė vyriausybės kariai, ir likusieji dabar bandė laužti jo vartus. Manau, tada *brassardiers* jau buvo nusileidę į požemius, ir komunarai rado tuščią namą, bet nusprendžiau nelaukti tolesnių įvykių. Kaip paskui sužinojau, vyriausybės kariai išties atžygiavo Šerš Midi gatve, jų buvo daug, tad paskutinieji Raudonojo Kryžiaus sankryžos gynėjai tikrai buvo sutriuškinti.

Savo aklagatvį pasiekiau nuošaliomis gatvėmis, vengdamas tų, iš kurių girdėjau atsklindant šūvių tratėjimą. Ant sienų mačiau ką tik užklijuotus plakatus, kuriais Viešosios tvarkos komitetas kvietė piliečius gintis (*Aux barricades! L'ennemi est dans nos murs. Pas d'hésitations!**).

Sotono gatvės aludėje išgirdau paskutines naujienas: Sen Žako gatvėje sušaudyta septyni šimtai komunarų, sprogęs Liuksemburgo sodo parako sandėlis, komunarai keršydami ištraukę iš Roketo kalėjimo kelis įkaitus, iš jų ir Paryžiaus arkivyskupą, ir pastatę visus prie sienos. Arkivyskupo sušaudymas reiškė lūžį. Kad viskas grįžtų į vietas, reikia išsimaudyti kraujyje.

* Ant barikadų! Priešas prie mūsų sienų. Jokių dvejonių! (*Pranc.*)

Besiklausant pasakojimų apie tuos įvykius, įėjo moterys, ir jas lankytojai sutiko džiaugsmo šūksniais. *Les femmes* sugrįžo į savo *brasserie*! Vyriausybės kariuomenė iš Versalio atsivežė ir Komunos uždraustas prostitutes, ir šios pasklido mieste tarsi liudydamos, kad viskas pamažu grįžta į įprastas vėžes.

Su tomis visuomenės atmatomis negalėjau ilgiau pasilikti. Jos pavertė niekais vienintelį gerą Komunos padarytą darbą.

Per keletą paskesnių dienų Komuna užgeso, o jos paskutinė kova buvo durtuvų mūšis vyras prieš vyrą Per Lašezo kapinėse. Kalbėta, kad šimtas keturiasdešimt septyni likę gyvi buvo suimti ir sušaudyti vietoje.

Taip jie išmoko nekišti nosies į svetimus reikalus.

18

PROTOKOLAI

Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 10 ir 11 dienos įrašų

Pasibaigus karui Simoninis vėl ėmėsi įprasto darbo. Laimė, atsiradus tiek žuvusiųjų paveldėjimo problemos tapo kasdienybe, daugybė padėjusių galvas prie ar ant barikadų dar buvo jauni ir nepasirūpino testamentais, ir Simoniniui darbo netrūko – kaip ir pajamų. Kokia graži taika, jei pirmiau liejosi kraujo upės.

Tad dienoraštyje apie kasdienį notaro darbą jis tik užsimena, o daugiau kalba apie vienintelį taip niekada ir neužmirštą troškimą parduoti savąjį Prahos kapinių dokumentą. Nežinojo, ką dabar veikė Gėdšė, bet privalėjo jį aplenkti. Dar ir todėl, kad beveik per visą Komunos laikotarpį – nors ir keista – žydai buvo tarsi išnykę. Ar tie užkietėję sąmokslininkai slapta tampė Komunos gijas ar, priešingai, sukaupę kapitalą, slėpėsi Versalyje rengdamiesi pokariui? Tačiau jie laikėsi su masonais, Paryžiaus masonai stojo už Komuną, komunarai sušaudė arkivyskupą, ir žydai čia tikrai kažkaip dalyvavo. Juk jie žudė vaikus, tai ką jiems arkivyskupai.

Taip besvarstydamas vieną 1876 metų dieną išgirdo skambinant apačioje. Už durų stovėjo pagyvenęs ponas dvasininko sutana. Iš pradžių Simoninis pamanė, kad tai tas pats abatas satanistas, atėjęs pirkti pašventintų ostijų, bet paskui geriau įsižiūrėjęs

po banguotų jau žilų plaukų kupeta atpažino beveik trisdešimčia metų pasenusį tėvą Bergamaskį.

Jėzuitui buvo sunkiau patikėti, kad priešais Simoninis, kurį pažinojo dar paauglį, greičiausiai dėl barzdos (stojus taikai ši tapo juoda, kiek žilstelėjusi, kaip ir pridera keturiasdešimtmečiui). Paskui jo akys nušvito, ir jis šypsodamasis paklausė:

– Juk tu esi Simoninis, tai tu, mano berniuk? Kodėl laikai mane už durų?

Jis šypsojosi, jei nedrįstume tarti, tigro šypsena, tai tikrai galėtume pasakyti – katino. Simoninis pakvietė užeiti ir paklausė:

– Kaip mane radot?

– Ak, mano berniuk, – atsakė Bergamaskis, – argi nežinojai, kad mes, jėzuitai, žinome daugiau už velnią? Nors pjemontiečiai ir išvijo mus iš Turino, palaikiau gerus ryšius su daugeliu ten likusių žmonių, todėl sužinojau, pirma, kad dirbi pas notarą ir klastoji testamentus, ir tai dar būtų niekis, bet išgirdau, kad Pjemonto slaptosioms tarnyboms parašei pranešimą, esą aš tapau Napoleono III patarėju ir Prahos kapinėse rezgiau sąmokslą prieš Prancūziją bei Sardinijos karalystę. Nieko neprikiši, puiki išmonė, tik paskui supratau, kad viską nusirašei nuo to kunigų nekentusio Siu. Ieškojau tavęs, bet man pasakė, jog iškeliavai su Garibaldžiu į Siciliją, o paskui išvykai iš Italijos. Generolas Negris di Sen Fronas su Jėzaus draugija palaiko malonius santykius, jis man užsiminė apie Paryžių, kur broliai turi gerų pažinčių imperijos slaptosiose tarnybose. Taip sužinojau, kad palaikai ryšius su rusais, o tavasis pranešimas apie mus Prahos kapinėse virto pranešimu apie žydus. Bet sužinojau ir tai, kad šnipinėjai tokį Žoli, pasirūpinau gauti jo knygos egzempliorių, likusį tokio Lakrua, didvyriškai žuvusio per susirėmimą su sprogdintojais karbonarais, kabinete, ir perpratau, kad Žoli iš tikrųjų nusirašė nuo Siu, o tu nusirašei jau nuo Žoli. Galiausiai broliai vokiečiai pranešė man apie tokį Gėdšę, aprašiusį ceremoniją ir vėl tose pačiose Prahos kapinėse, kur žydai kalbėjo

daugmaž tą patį, ką rašei rusams perduotame pranešime. Tačiau žinojau, kad pirmąjį variantą, kur veikėme mes, jėzuitai, sukūrei tu daug metų prieš Gėdšei parašant savo romaniūkštį.

– Pagaliau kažkas suprato visą tiesą!

– Leisk baigti. Per karą, apsiaustį ir Komunos dienomis Paryžius tapo žalingas sveikatai tokiems sutanotiems kaip aš. Tačiau paskui nutariau grįžti ir susirasti tave, nes prieš keletą metų toji istorija apie žydus Prahos kapinėse Sankt Peterburge išleista brošiūra. Ji buvo pristatyta kaip ištrauka iš tikrais faktais pagrįsto romano, taigi iš Gėdšės originalo. Maždaug tais pat metais kone tas pats tekstas išspausdintas Maskvoje. Žodžiu, ir ten, ir čia žydų klausimas tapo valstybiniu reikalu, nes jie pradėjo kelti grėsmę. Tačiau kyla grėsmė ir mums, nes Izraelitų sąjunga slepiasi už masonų, o Jo Šventenybė tiems Bažnyčios priešams pagaliau paskelbė karą. Štai kodėl dabar mums reikia tavęs, brangusis Simoninai, nes turi išpirkti savo pokštą, kurį man iškrėtei su pjemontiečiais. Taip apšmeižęs mūsų draugiją, esi jai skolingas.

Velnias, tie jėzuitai gudresni už Hebuterną, Lagranžą ir Sen Froną kartu sudėjus, jie visada žino viską apie visus, jiems nereikia slaptųjų tarnybų, nes jie patys yra slaptoji tarnyba. Jie pasklidę po pasaulį ir žino, kas kalbama bet kuria kalba, atsiradusia po Babelio bokšto griūties.

Žlugus Komunai Prancūzijoje visi, net antiklerikalai, tapo didžiai pamaldūs. Pradėta kalbėti apie šventovės ant Monmartro kalvos statybą, kaip viešą atgailą už bedievišką tragediją. Taigi, jei jau papūtė restauracijos vėjai, vertėjo tapti uoliu jos šalininku.

– Tėve, – tariau, – sutinku. Sakykit, ką turėčiau daryti.

– Tęskim pradėtus darbus. Pirmiausia, jūsiškę rabino kalbą dabar parduoda Gėdšė, todėl, viena vertus, reikėtų parengti turtingesnę ir įspūdingesnę jos versiją, kita vertus, derėtų pasistengti, kad Gėdšė nebegalėtų platinti savosios.



...kad rabino kalba būtų įtikinamesnė, vertėtų pakartoti abato Baruelio pasakojimus, pridūrė Bergamaskis, ypač senelio jam siųstą laišką.

– Kaipgi sutramdyti tą klastotoją?

– Paprašysiu brolius vokiečius nenuleisti nuo jo akių ir, jeigu ką, nukenksminti. Kiek žinome apie jo gyvenimą, galime jį šantažuoti dėl daugelio dalykų. Tavo darbas – iš rabino kalbos sukurti kitą, tikslesnį, dokumentą, labiau susietą su nūdienos politiniais įvykiais. Pasiskaitinėk Žoli knygelę. Sakyčiau, reikėtų pabrėžti žydų makiavelizmą ir jų planus valstybėms sužlugdyti.

O kad rabino kalba būtų įtikinamesnė, vertėtų pakartoti abato Baruelio pasakojimus, pridūrė Bergamaskis, ypač senelio jam siųstą laišką. Gal Simoninis išlaikęs jo kopiją, ji puikiai tiktų kaip Barueliui nusiųstas originalas.

Kopiją radau spintos gilumoje, toje pačioje anų laikų skrynelėje, ir su tėvu Bergamaskiu sutariau dėl atlyginimo už šį vertingą daiktinį įrodymą. Jėzuitai buvo šykštūs, bet privalėjau bendradarbiauti. Tad 1878 metų liepą pasirodė *Contemporain* numeris, kuriame buvo paskelbti tėvo Grivelio, tėvo Baruelio patikėtinio, atsiminimai, Simoninio iš kitų šaltinių sužinotos naujienos ir senelio laiškas.

– Apie Prahos kapines paskelbsime paskui, – pasakė tėvas Bergamaskis. – Jei sukrečiamas naujienas pateiki kartu, po pirmojo įspūdžio jos dažnai pamirštamos. Naujienas reikia dozuoti, ir kiekviena vėlesnė žinia turi priminti ankstesniąją.

Rašydamas Simoninis akivaizdžiai džiaugėsi šiuo senelio laiško *repêchage** ir ištiktas dorybingumo priepuolio, regis, įtikėjo, kad savo veiksmais įteisina šį brangų palikimą.

Tad energingai ėmėsi gražinti rabino kalbą. Iš naujo skaitydamas Žoli pamatė, jog šis polemistas, ne taip aklai sekantis Siu, kaip pasirodė skaitant pirmąjį kartą, Makiaveliui – Napoleonui priskyrė ir tokių ydų, kurios atrodė lyg tyčia sumanytos žydams.

* Suteikti dar vieną progą (*pranc.*).

Sukaupęs medžiagą Simoninis suprato, kad ji per plati ir per gausi. Geroje katalikams įbauginti skirtoje rabino kalboje turėjo būti daug užuominų apie jų iškrypimus, gal dar būtų derėję pakišti Guženo de Muso mintį apie fizinį žydų pranašumą ar Brafmano nuorodą, kad žydai krikščionis išnaudoja lupikaudami. Respublikonams nerimą sukeltų kalbos apie stiprėjančią spaudos kontrolę, o verslininkus bei smulkius savininkus, ir taip nepasitikinčius bankais (visų manymu, išimtinai žydų verslu), būtų giliai užgavusios užuominos apie ekonominius tarptautinio judaizmo planus.

Taip jo galvoje pamažėle susiklostė mintis, išties žydiška ir kabalistinė, nors jis to ir nesuprato. Reikėjo aprašyti ne vieną vienintelę sceną Prahos kapinėse ir ne vieną rabino kalbą, o daug skirtingų: vieną – klebonui, kitą – socialistui, vienokią – rusams, visai kitokią – prancūzams. Ir nereikėjo iš anksto surašyti visų kalbų, gana parengti atskirus lapus, kurie skirtingai sudėlioti virstų vienokiu ar kitokiu pranešimu, ir jis skirtingiems pirkėjams pagal kiekvieno poreikius galėtų pateikti tinkamą. Žodžiu, kaip geras notaras jis tarsi suprotokoluos įvairius parodymus, liudijimus ar prisipažinimus, deramus pateikti advokatui, ginančiam vis kitokią bylą. Todėl šiuos užrašus pavadino Protokolais, bet neketino visų rodyti tėvui Bergamaskiui, jam pateikdavo tik akivaizdžiai religinio turinio tekstus.

Tuometinių savo darbų aprašą Simoninis baigė įdomia pastaba: jis pajutęs palengvėjimą 1878 metų pabaigoje atėjus žiniai, kad pasimirė Gėdšė, tikriausiai paspringęs alumi, kurio kasdien išmaukdavo vis daugiau, o vargšelis Žoli kaip visada užgultas nevilties paleido sau kulką į galvą. Ramybė jo sielai, neblogas buvo žmogus.

Gal šio brangaus velionio atminimui dienoraščio autorius padaugino išgerti. Jo rašysena susijaukė, puslapis liko neužbaigtas. Matyt, užmigo.

Bet kitą dieną apyvakarę pabudęs, Simoninis dienoraštyje rado rytą kažin kaip į jo raštinę įsibrovusio abato Dala Pikolos įrašą. Perskaitęs savo *alter ego* rašliavą, dorybingai paskubėjo patikslinti.

Ką patikslinti? Kad Gėdšės ir Žoli mirtys mūsų kapitono nėmaž neturėjusios stebinti, nes gal jis ir nesistengė jų pamiršti, bet akivaizdžiai nepajėgė deramai prisiminti.

Contemporain išspausdinus senelio laišką, Simoninis sulaukė Gėdšės laiško, parašyto gramatiškai abejotina, bet gana aiškia prancūzų kalba. „Brangusis kapitone, – sakoma laiške, – manau, *Contemporain* išspausdinta medžiaga tėra užkandis prieš tai, ką dar ketinate paskelbti, ir mudu puikiai žinome: dalis šio dokumento priklauso man, galėčiau įrodyti (romanu „Biaricas") esąs viso teksto autorius, o jūs neturite nieko, net įrodymų, kad bendradarbiavote sudėdamas kablelius. Todėl patariu neskubėti ir susitikti su manim gal dalyvaujant notarui (tik ne tokiam kaip jūs) ir apibrėžti pranešimo apie Prahos kapines nuosavybę. Jei to nepadarysite, viešai paskelbsiu apie jūsų suktybę. O paskui ilgai netrukęs nueisiu pasikalbėti su tokiu ponu Žoli, kuris dar nežino, kad pasisavinote jo literatūrinį kūrinį. Tikiuosi, atsimenate, kad Žoli yra advokatas, tad suprantate, jog toks mano žingsnis jums sukels rimtų rūpesčių."

Sunerimęs Simoninis iškart susisiekė su tėvu Bergamaskiu, ir šis pasakė:

– Tu pasirūpink Žoli, o mes pasirūpinsim Gėdše.

Bedvejodamas, nes nežinojo, kaip turėtų pasirūpinti Žoli, Simoninis gavo raštelį nuo tėvo Bergamaskio, pranešantį, kad vargšelis *Herr* Gėdšė ramiai užgeso savo lovoje, ir kviečiantį pasimelsti už jo sielos ramybę, nors jis tebuvęs prakeiktas protestantas.

Dabar Simoninis suprato, ką reiškė pasirūpinti Žoli. Kai kurių dalykų nemėgo daryti, negana to, jautėsi skolingas Žoli, bet tokie menki moraliniai skrupulai negalėjo sužlugdyti viso Bergamas-

kio plano, nors ką tik matėm, kad pats ketino visokeriopai naudotis Žoli tekstu netrukdomas irzlių autoriaus protestų.

Todėl nuėjęs į Lapo gatvę nusipirko pistoletą, ganėtinai mažą laikyti namuose, minimalios galios, bet užtat nelabai triukšmingą. Atsiminė Žoli adresą ir buvo įsidėmėjęs, kad jo butas, nors mažas, išklotas gražiais kilimais, ant sienų kabo gobelenai, galintys sugerti nemenkus garsus. Šiaip ar taip, geriausia veikti ryte, kai iš apačios sklido Karališkuoju tiltu ir Bako gatve ar Senos krantine pirmyn atgal riedančių ekipažų ir omnibusų bildesys.

Paskambino į advokato duris, šis pasitiko jį gerokai nustebęs, bet paskui pasiūlė kavos. Tada ėmė skųstis naujausiomis nelaimėmis. Nors atsisakė smurto bei revoliucinių prietarų, daugumai laikraščius – kupinus melo (čia jis kalbėjo tiek apie skaitytojus, tiek apie redaktorius) – skaitančių žmonių taip ir liko komunaras. Jam atrodė teisinga pasipriešinti to Grevi, iškėlusio savo kandidatūrą į respublikos prezidento postą, politinėms ambicijoms, todėl apkaltino šįjį savo lėšomis išspausdintame ir išplatintame atsišaukime. Tuomet pats buvo pavadintas bonapartininku, rezgančiu sąmokslą prieš respubliką, Gambeta niekinamai kalbėjo apie „kalėjime sėdėjusius parsidavėlius rašeivas", Edmonas Abu išvadino jį klastotoju. Žodžiu, prieš jį sukilo pusė prancūzų spaudos, ir tik *Figaro* išspausdino jo atsakymą, o visi kiti savigynos laiškus skelbti atsisakė.

Jei įsigilintume, Žoli laimėjo mūšį, mat Grevi savo kandidatūrą atsiėmė, bet jis priklausė amžinai nepatenkintų ir siekiančių iki galo įvykdyti teisingumą padermei. Du iš savo kaltintojų iškvietė į dvikovą, dešimčiai laikraščių iškėlė bylas už atsisakymą įdėti pareiškimą, už šmeižtą bei viešą įžeidimą.

– Ėmiausi savo paties gynybos ir, patikėkit, Simonini, paskelbiau visus spaudos nutylėtus ir net aprašytus skandalus. Žinot, ką pasakiau visiems tiems niekšams (kartu ir teisėjams)? „Ponai, aš

nebijojau imperijos, kuri turėjo galios jus užčiaupti, ir dabar juokiuosi iš jūsų, nes mėgdžiojate blogiausias jos savybes!“ O kai jie norėjo mane nutildyti, tariau: „Ponai, imperija teisė mane, kad kurstčiau neapykantą, niekinau valdžią ir užgauliojau imperatorių, bet imperatoriui ištikimi teisėjai man leido kalbėti. Todėl dabar respublikos teisėjų prašau suteikti tokią pat laisvę, kokia mėgavausi imperijoje!“

– Ir kaip viskas baigėsi?

– Laimėjau, visi laikraščiai, išskyrus du, buvo pripažinti kalti.

– Tai kas gi jus dar kankina?

– Viskas. Tai, kad priešininko advokatas išliaupsino mano kūrinį, bet pasakė, kad nevaldydamas aistrų sugrioviau savo ateitį ir neišvengiama nesėkmė seka man įpėdžiui nelyginant bausmė už puikybę. Kad užsipuolęs tą ir kitą, netapau nei deputatu, nei ministru. Kad gal verčiau būčiau rašytojas, o ne politikas. Tačiau tai netiesa, nes viskas, ką parašiau, buvo užmiršta, o kai laimėjau bylas, visi svarbiausi salonai užtrenkė man duris. Laimėjau daug kovų, bet esu nevykėlis. Ateina akimirka, kai viduje kažkas nutrūksta ir nebelieka nei jėgų, nei noro. Sako, reikia gyventi, bet gyvenimas – našta, kuri galiausiai atveda į savižudybę.

Simoninis pamanė, kad tai, ką rengėsi daryti, – šventas darbas. Išgelbės tą nelaimėlį nuo lemtingo ir žeminamo žingsnio, paskutinės jo nesėkmės. Padarys gerą darbą. O sykiu pašalins pavojingą liudininką.

Paprašė Žoli peržiūrėti vieną dokumentą, esą norėtų išgirsti jo nuomonę. Padavė storą pluoštą popierių – ten buvo vien seni laikraščiai, bet reikėjo kelių akimirkų tam suprasti, ir Žoli susikaupęs atsisėdo į krėslą, kad sulaikytų iš rankų slystančius lapus.

Kol jis apstulbęs skaitė, Simoninis ramiai priėjo iš už nugaros, įrėmė į galvą pistoleto vamzdį ir iššovė.

Žoli susmuko, iš skylės smilkinyje nutekėjo kraujo srovelė, rankos nusviro. Nekilo sunkumų į ranką įdėti pistoletą. Visa lai-



Ateina akimirka, kai viduje kažkas nutrūksta ir nebelieka nei jėgų, nei noro. Sako, reikia gyventi, bet gyvenimas – našta, kuri galiausiai atveda į savižudybę.

mė, kad stebuklingi milteliai, padedantys aptikti ant ginklo paliktus pirštų pėdsakus, bus atrasti tik po šešerių septynerių metų. O kai Simoninis suvedė sąskaitas su Žoli, tebegaliojo Bertijono teorijos, pagrįstos įtariamojo griaučių ir kitų kaulų matavimais. Niekas nebūtų įtaręs, kad Žoli nenusižudė.

Simoninis susirinko laikraščius, išplovė puodelius, iš kurių juodu gėrė kavą, ir paliko butą tvarkingą. Kaip sužinojo paskui, po dviejų dienų pastato durininkas, nematydamas savo gyventojo, paskambino į Šv. Tomo Akviniečio komisariatą. Buvo išlaužtos durys ir rastas lavonas. Trumpa žinutė laikraštyje pranešė, kad pistoletas gulėjo ant grindų. Akivaizdu, Simoninis ne itin gerai įspraudė jį Žoli į ranką, bet tai buvo jau nesvarbu. Laimė, ant stalo rasti motinai, seseriai, broliui adresuoti laiškai... Nė viename aiškiai nepasakyta apie savižudybę, bet visi buvo persmelkti gilaus ir tauraus pesimizmo. Atrodė lyg tyčia tam parašyti. Kas žino, gal vargšelis iš tiesų ketino nusižudyti – tuomet Simoninis bergždžiai tiek vargo.

Jau ne pirmą kartą Dala Pikola savo bendro būsto bičiuliui atskleidė dalykus, apie kuriuos sužinoti galėjo nebent per išpažintį ir kurių anas nenorėjo atsiminti. Simoninis įsižeidė ir dienoraštyje po Dala Pikolos įrašu paliko kelis irzlius sakinius.

Dokumentas, į kurį vis dirsčioja Pasakotojas, išties kupinas staigmenų ir vertas kada nors tapti romanu.

19

OSMANAS BĖJUS

1897 metų balandžio 11 dienos vakaras

Brangusis abate, vargstu stengdamasis atkurti savo praeitį, o jūs be paliovos mane pertraukiat it koks pedantiškas auklėtojas, kiekviename žingsnyje baksnojantis į rašybos klaidas... Blaškote mane. Ir trikdote. Na, tebūnie, nužudžiau Žoli, bet turėjau tikslą, pateisinantį tas menkas priemones, kuriomis esu priverstas pasinaudoti. Imkite pavyzdį iš tėvo Bergamaskio politinio apdairumo bei šaltakraujiškumo ir tramdykite savo liguistą irzlumą...

Nebepersekiojamas nei Žoli, nei Gėdšės galėjau imtis naujųjų „Prahos protokolų“ (taip juos pavadinau). Turėjau sumanyti ką nors nauja, nes senoji Prahos kapinių scena tapo kone knygine banalybe. Praėjo keleri metai, kai buvo paskelbtas mano senelio laiškas ir *Contemporain* išspausdino rabino kalbą, pateiktą kaip tikrą anglų diplomato, tokio sero Džono Rydklifo, reportažą. Kadangi Gėdšė romaną pasirašė sero Džono Retklifo slapyvardžiu, buvo akivaizdu, iš kur tas tekstas. Paskui lioviausi skaičiuoti, kiek kartų įvairūs autoriai pakartojo kapinių sceną. Dabar rašydamas tarsi atsimenu, kad neseniai toks Buranas išleido *Les juifs nos contemporains**, irgi perrašęs rabino kalbą, tik Džonas Rydklifas jau buvo paties rabino vardas. Dievaži, kaip gyventi klastotojų pasaulyje?

---

* *Mūsų amžininkai žydai* (*pranc.*).

Todėl savo protokolams ieškojau naujienų ir nesibodėjau jų imti iš knygų įsitikinęs, kad, išskyrus nelemtąjį abatą Dala Pikolą, mano potencialūs klientai nepanašūs į dienas bibliotekose leidžiančius žmones.

Vieną dieną tėvas Bergamaskis man tarė:

– Rusų kalba pasirodė tokio Lutostanskio knyga apie Talmudą ir žydus. Pasistengsiu ją gauti, o broliai išvers. Manau, vertėtų suartėti su dar vienu asmeniu. Ar teko girdėti apie Osmaną Bėjų?

– Turkas?

– Gal serbas, bet rašo vokiškai. Jo knygelė apie tai, kaip žydai užkariaus pasaulį, jau išversta į daugelį kalbų, ir, regis, jis ieško naujos informacijos, nes minta iš kovos su žydais. Kalbama, rusų ochranka jam sumokėjusi keturis šimtus rublių, kad atvažiuotų į Paryžių ir nuodugniai patyrinėtų Pasaulinę izraelitų sąjungą, o tu, jei gerai atmenu, iš savo draugo Brafmano esi gavęs apie ją šiokių tokių žinių.

– Tiesą pasakius, labai skurdžių.

– Tai prikurk, duosi ką nors tam Bėjui, mainais iš jo irgi šį tą gausi.

– Kaip man jį rasti?

– Jis pats tave ras.

Hebuternui beveik nebedirbau, bet kartais su juo susisiekdavau. Susitikome prie pagrindinio Dievo Motinos katedros portalo, ir aš paklausiau apie Osmaną Bėjų. Panašu, kad apie jį žinojo pusės pasaulio policija.

– Panašu, kad žydų kilmės, kaip Brafmanas ir kiti aršūs savo tautos priešai. Jo istorija ilga. Buvo pasivadinęs Milingeriu ar Milingenu, paskui Kibridli-Zade, o visai neseniai apsimetinėjo albanu. Išvarytas iš daugelio šalių dėl neaiškių darbelių, dažniausiai suktybių, kitur po kelis mėnesius praleido kalėjime. Ėmėsi žydų pamatęs, kad tas reikalas pelningas. Jau nežinau, kokia proga Milane viešai išsižadėjo visko, ką buvo paskelbęs apie žydus, paskui Šveicarijoje

išspausdino naujų brošiūrų prieš žydus ir pardavinėjo jas Egipte, vaikštinėdamas iš namo į namą. Bet tikros sėkmės sulaukė Rusijoje, aprašęs kelias neva žydų įvykdytas krikščionių vaikų žmogžudystes. Dabar ėmėsi Izraelitų sąjungos, todėl ir norime laikyti jį atstu nuo Prancūzijos. Ne kartą jums esu minėjęs, kad nenorime pyktis su žydais, mums tai neparanku, bent kol kas.

– Bet jis vyksta į Paryžių, o gal jau atvyko.

– Matau, žinot daugiau už mane. Ką gi, jei imsitės jį stebėti, būsime dėkingi, kaip visada.

Tad turėjau dvi svarias priežastis susitikti su Osmanu Bėjumi, viena vertus, kad parduočiau jam tai, ką turėjau apie žydus, kita vertus, kad informuočiau Hebuterną apie jo veiksmus. Po savaitės Osmanas Bėjus atėjo pats ir paliko po mano krautuvės durimis raštelį su užeigos Marė rajone adresu.

Pamaniau, kad gal jis mėgsta pavalgyti, ir nutariau jį pakviesti į *Grand Véfour*, kur galėtų pasimėgauti *fricassée de poulet Marengo* ir *les mayonnaises de volaille**. Parašiau jam laiškelį, bet jis kvietimo atsisakė ir panoro susitikti tą patį vakarą Mobero aikštės ir Mokytojo Alberto gatvės kampe. Ten turėjo stabtelėti fiakras, o aš turėjau prieiti ir prisistatyti.

Fiakrui sustojus aikštės kampe išvydau veidą, kurio nenorėčiau pamatyti savo kvartalo skersgatviuose naktį: ilgi susivėlę plaukai, kumpa nosis, plėšrus žvilgsnis, blyški oda, jis buvo liesas kaip akrobatas, kairė akis trūkčiojo.

– Labas vakaras, kapitone Simonini, – pasakė jis man ir pridūrė: – Kaip sakoma, Paryžiuje ir sienos turi ausis. Tad vienintelis būdas ramiai pasikalbėti – tai važinėti po miestą. Vežikas negali mūsų girdėti, o jei ir galėtų, yra kurčias kaip kelmas.

Taip vyko mūsų pirmasis pokalbis, ant miesto gulant vakaro sutemoms ir smulkiam lietui sunkiantis iš rūko dangos, kuri lėtai

* Marengo vištienos frikasė *ir* vištiena su majonezu (*pranc.*).

leidosi kone užklodama gatvių grindinį. Vežikas, regis, buvo gavęs nurodymą važiuoti pačiais nykiausiais kvartalais ir mažiausiai apšviestomis gatvėmis. Būtume galėję ramiai pasikalbėti ir Kapucinų bulvare, bet Osmanas Bėjus akivaizdžiai mėgo mizanscenas.

– Paryžius atrodo ištuštėjęs, tik pažiūrėkite į praeivius, – kalbėjo Osmanas Bėjus, o šypsena apšvietė jo veidą taip, kaip žvakė apšviečia kaukolę (to vyro sudarkytu veidu dantys išties nuostabūs). – Juda it šmėklos. Gal su pirmaisiais aušros spinduliais jie bent paskubės grįžti į savo kapus.

Suirzau.

– Vertinu stilių, primena geriausius Ponsono diu Terajo kūrinius, bet gal galėtume pasikalbėti konkrečiau. Tarkim, ką pasakytumėt apie tokį Ipolitą Lutostanskį?

– Sukčius ir šnipas. Buvo katalikų kunigas, tačiau neteko dvasininko šventinimų už, sakykim, ne itin padorius santykius su berniukais, o tai prasta šlovė, dievaži, juk žinome, kad žmogus silpnas, bet jei jau esi dvasininkas, turi išlaikyti bent kiek padorumo. O jis tik perbėgo pas stačiatikius ir tapo vienuoliu. Gana gerai pažįstu Šventąją Rusią ir galiu pasakyti, kad nuo viso pasaulio atskirtuose jos vienuolynuose senuosius vienuolius ir novicijus sieja abipusis... kaip jį pavadinti? Broliškas jausmas. Bet nesu intrigantas ir kitų reikalai man nerūpi. Tik žinau, kad tas jūsų Lutostanskis iš rusų vyriausybės gavo krūvą pinigų už pasakojimus, kaip žydai aukoja žmones. Lyg pats su vaikais būtų elgęsis geriau. Dar kalbama, kad susisiekė su tam tikrais žydų sluoksniais ir pasakė už suderėtą sumą išsižadėsiąs visko, ką prirašė. Turbūt numanote, ar žydai išleis bent skatiką. Ne, nepatikimas veikėjas, – ir pridūrė: – Tiesa, užmiršau. Jis sifilitikas.

Kažkas yra pasakęs, kad didžiųjų rašytojų veikėjų prototipai visada yra jie patys.

Paskui Osmanas Bėjus kantriai išklausė to, ką stengiausi jam papasakoti, supratingai nusišypsojo, išgirdęs vaizdingą Prahos kapinių aprašymą, ir pertraukė:

– Kapitone Simonini, štai kur tikra literatūra, tokia pati, kokią mėginote man priskirti. Aš tik siekiu įrodyti Izraelitų sąjungos ir masonų ryšius ir gal dar – nesikapstydamas praeityje, bet žvelgdamas į ateitį – Prancūzijos ir Prūsijos žydų ryšius. Izraelitų sąjunga – jėga, visą pasaulį apraizgiusi aukso tinklu, kad valdytų visus ir viską, štai ką reikia įrodyti ir paviešinti. Tokios jėgos kaip Sąjunga egzistuoja ištisus šimtmečius, jos senesnės ir už Romos imperiją. Todėl ir veiksmingos, nes gyvuoja tris tūkstančius metų. Neužmirškit, per tokį žydą kaip Tjeras jos valdė ir Prancūziją.

– Tjeras – žydas?

– O kaipgi? Jie visur aplinkui, vis už nugarų, kontroliuoja mūsų santaupas, vadovauja kariuomenėms, daro įtaką Bažnyčiai ir vyriausybėms. Sąjungoje papirkau vieną darbuotoją (visi prancūzai paperkami) ir gavau kopijas laiškų, išsiųstų į įvairius žydų komitetus su Rusija besiribojančiose šalyse. Komitetai veikė palei visą jos pasienio ribą, o kol policija stebėjo pagrindinius kelius, jų pasiuntiniai ėjo laukais, pelkėmis ir vandens keliais. Vientisas voratinklis. Pranešiau apie šį sąmokslą carui ir išgelbėjau Šventąją Rusią. Pats vienas. Myliu taiką, norėčiau, kad pasaulyje vyrautų ramybė ir niekas nebesuprastų žodžio *smurtas* reikšmės. Jei pasaulyje išnyktų visi žydai, pinigais remiantys patrankų prekeivius, stotų šimtas laimės metų.

– Tai ką daryti?

– Reikia galų gale imtis vienintelio protingo, galutinio sprendimo sunaikinti visus žydus. Vaikus? Ir vaikus. Taip, žinau, primena Erodo mintis, bet jei piktžolės išveša, negana augalą nupjauti, jį reikia išraut su šaknimis. Jei nenori uodų, naikink lervas. Kova su Izraelitų sąjunga tik laikinas dalykas. Sąjunga bus sutriuškinta tik sunaikinus visą jų giminę.

Baigiantis mūsų pašėlusiam pasivažinėjimui po tuščią Paryžių, Osmanas Bėjus pateikė savo siūlymą.

– Kapitone, to, ką man pasiūlėte, – maža. Juk nesitikit, kad už tokius menkniekius teiksiu jums įdomią informaciją apie Sąjungą, apie kurią netrukus sužinosiu viską iki mažiausių smulkmenų. Tačiau siūlau štai kaip susitarti. Galiu stebėti Sąjungos žydus, bet ne masonus. Atvykęs iš mistinės ir ortodoksinės Rusijos, neturėdamas artimų pažinčių šio miesto intelektualiniuose ir ekonominiuose sluoksniuose, negaliu prieiti prie masonų. Jie priima tokius kaip jūs – su laikrodžiu liemenės kišenėje. Jums tikriausiai nebus sunku įsiskverbti į jų aplinką. Girdėjau, didžiuojatės dalyvavęs Garibaldžio žygyje, kas jau kas, o jis buvo tikras masonas. Tad jūs man pasakosit apie masonus, o aš jums pasakosiu apie Sąjungą.

– Pakaks susitarti žodžiu?

– Džentelmenams nereikia rašytinių sutarčių.

20

RUSAI?

1897 metų balandžio 12 diena, 9 valanda ryto

Brangus abate, mudu tikrai esame du skirtingi asmenys. Turiu to įrodymą.

Kai šįryt – buvo gal aštunta – atsibudau (savo lovoje) ir vienais naktiniais nuėjau į raštinę, išvydau laiptais apačion sprunkantį juodą pavidalą. Akimirksniu supratau, kad kažkas sujaukė mano popierius, čiupau gyvąją lazdelę, laimė, ji buvo po ranka, ir šokau į krautuvę. Pamačiau juodą it nelemtas varnas šešėlį išbėgant į gatvę, puoliau įkandin ir – gal tiesiog nepasisekė, o gal nekviestas svečias rūpestingai parengė kelią pabėgti – užkliuvau už suolelio, kurio ten neturėjo būti.

Ištraukęs špagą, šlubuodamas išskubėjau į skersgatvį, deja, nei kairėje, nei dešinėje nieko nebuvo matyti. Mano lankytojas pradingo. Bet galiu prisiekti, kad tai buvote jūs, nes grįžęs nuėjau į jūsų butą ir lovą radau tuščią.

Balandžio 12 dienos vidudienis

Kapitone Simonini,

vos atsibudęs (savo lovoje) atsakau į jūsų žinutę. Prisiekiu, tą rytą negalėjau būti jūsų bute, nes miegojau. Vos pakirdusį – o buvo gal vienuo-

likta – mane išgąsdino persirengimo koridorium nubėgantis žmogus, be abejonės, jūs. Vienais naktiniais mečiausi įkandin iki jūsų buto ir pamačiau, kaip jūs it šmėkla nusklendęs į savo klaikią krautuvėlę neriate pro duris. Aš irgi užkliuvau už suolelio, o kai išpuoliau į Mobero aklagatvį, jūsų ir pėdos buvo ataušusios. Galėčiau prisiekti, kad ten buvote jūs, dėl Dievo meilės, pasakykit, ar teisingai spėju...

Balandžio 12 dienos ankstyva popietė

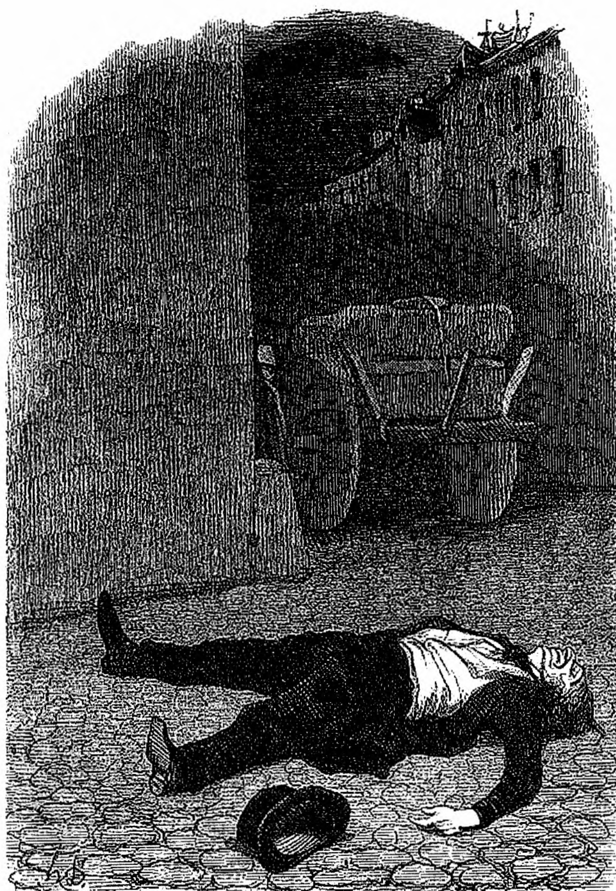
Brangus abate,

kas man darosi? Akivaizdžiai negaluoju, kartais prarandu sąmonę, o atsipeikėjęs dienoraštyje randu jūsų įrašus. Ar mes tikrai vienas asmuo? Minutėlę pasvarstykit vadovaudamasis jei ne logika, tai bent blaiviu protu: jei tie du mudviejų susitikimai būtų įvykę tą pačią valandą, galėtume pamanyti, kad vienas buvau aš, o kitas – jūs. Bet mes viską patyrėme skirtingomis valandomis. Suprantama, atėjęs į namus ir pamatęs kažką bėgant tikrai žinojau, kad tas kažkas buvau ne aš, kad ten tikrai buvote jūs, ir tai paremta ne visai pagrįstu įsitikinimu, jog tą rytą namuose buvome tik mudu.

Jei buvome tik mes vieni, tikras paradoksas. Jūs atėjot pasirausti mano popieriuose aštuntą valandą ryto, ir aš jus nusivijau. Paskui aš nuėjau pasirausti jūsų popieriuose vienuoliktą, ir jūs nusivijote mane. Kodėl kiekvienas iš mūsų atsimena tą valandą ir akimirką, kurią kažkas įsibrovė į jo namus, bet ne tą valandą ir akimirką, kai *jis pats* įsibrovė į svetimus?

Žinoma, galėjome tai užmiršti arba norėjome užmiršti, arba dėl kokios nors priežasties nutylėjome. Bet, tarkim, aš labai nuoširdžiai tvirtinu nieko nenutylėjęs. Kita vertus, kad dviem skirtingiems asmenims vienu metu ir abiem kartu kiltų noras kažką vienam nuo kito nuslėpti – liaukitės, tai man dvelkia romanu, net Montepenas nebūtų surezgęs tokios intrigos.

Įtikinamesnis būtų spėjimas, kad čia dalyvavo trys asmenys.



Mirė pakirstas vienos vienintelės kulkos į širdį.

Paslaptingas ponas Nežinomasis įsibrauna pas mane ankstyvą rytmetį, ir aš manau, jog tai jūs. Vienuoliktą tas pats Nežinomasis įsibrauna pas jus, ir jūs manote, kad tai aš. Ar jums tai atrodo neįtikėtina, kai aplink sukiojasi tiek šnipų?

Tačiau šitai neužtikrina, kad esam du skirtingi asmenys. Tas pats asmuo kaip Simoninis gali atsiminti Nežinomojo aštuntos valandos vizitą, paskui užmiršti, bet kaip Dala Pikola atsiminti apie Nežinomojo vienuoliktos valandos vizitą.

Todėl visa ši istorija niekaip neišsprendžia mūsų tapatybės problemos. Tik sujaukia abiejų mūsų gyvenimus (ar vieno, jei esame vienas asmuo), nes įveda trečiąjį, kuris laisvai lyg niekur nieko vaikštinėja po mūsų namus.

O jei mūsų buvo ne trys, bet keturi? Pirmas Nežinomasis aštuntą valandą įsibrauna į mano namus, o Antras Nežinomasis vienuoliktą valandą įsibrauna į jūsų namus. Kas sieja Pirmą ir Antrą Nežinomuosius?

Ir pagaliau, ar jūs visiškai tikras, kad jūsiškį Nežinomąjį vijotės jūs, o ne aš? Pripažinkite, geras klausimas.

Šiaip ar taip, įspėju: turiu gyvąją lazdelę. Vos pastebėsiu po mano namus šmirinėjantį kitą šešėlį, kirsiu nežiūrėdamas. Sunku patikėti, kad ten būčiau aš ir nužudyčiau save patį. Greičiausiai nudėsiu Nežinomąjį (Pirmąjį ar Antrąjį). Bet galiu nužudyti ir jus. Tad pasisaugokit.

Balandžio 12 dienos vakaras

Jūsų žodžiai, kuriuos perskaičiau atsipeikėjęs po ilgo sąstingio, mane labai sutrikdė. Ir lyg per sapną išvydau prieš akis daktarą Batajį (kas jis per vienas?), kuris Otejyje kiek apgirtęs man davė nedidelį pistoletą ir tarė: „Bijau, kad žengėme per toli, masonai nori mūsų kraujo, verčiau turėkit ginklą." Labiau išsigandau pistoleto, o ne grasinimo, nes *žinojau* (iš kur?), kad su

masonais galiu susitarti. Kitą dieną įdėjau ginklą į stalčių čia, bute Mokytojo Alberto gatvėje.

Šią popietę jūs mane išgąsdinot, todėl nuėjęs ištraukiau tą stalčių. Apėmė keista nuojauta, lyg tą judesį būčiau kartojęs, paskui atsipeikėjau. Velniop sapnus. Apie šeštą valandą vakaro atsargiai įėjau į persirengimo koridorių ir patraukiau į jūsų būstą. Pamačiau priešais ateinant tamsų pavidalą, žmogus slinko susigūžęs, tik su žvakele rankoje. Dievaži, juk ten galėjote būti jūs, bet pamečiau galvą, iššoviau ir jis be dvasios krito po mano kojomis.

Mirė pakirstas vienos vienintelės kulkos į širdį. O juk šaudžiau pirmą ir, tikiuosi, paskutinį kartą gyvenime. Koks siaubas.

Išverčiau jo kišenes, teradau rusiškai rašytus kelis laiškus. Jo veidas buvo išsišovusiais skruostikauliais ir kiek įkypomis kalmuko akimis, o dar ir šviesūs, kone balti plaukai. Tikrai slavas. Ko jam iš manęs reikėjo?

Negalėjau sau leisti laikyti namuose lavono, todėl nuvilkau jį apačion, į jūsų rūsį, šįkart turėjau drąsos į jį nusigauti, sunkiai nutempiau kūną laiptais žemyn ir rizikuodamas uždusti nuo smarvės nugabenau ten, kur tikėjausi rasti tik vienus kito Dala Pikolos kaulus. Bet manęs laukė dvi staigmenos. Pirma, nuodingi garai ir požemių puvėsis dėl kažkokios chemijos, mūsų laikų mokslų karalienės, užgaidos padėjo dešimtmečiams užkonservuoti tai, kas turėjo būti mano palaikai. Tiesa, beliko griaučiai, aptraukti kažkuo primenančiu odą, todėl išlaikė žmogišką, nors ir mumifikuotą, formą. Antroji staigmena – prie tariamo Dala Pikolos radau dar du kūnus: vyro dvasininko drabužiais ir pusnuogės moters. Abu jau pradėję irti, bet man atrodė, kad atpažįstu kažką matytą. Kas tuodu negyvėliai, sukėlę audrą širdyje, o galvoje neapsakomus vaizdus? Nežinau ir nenoriu žinoti. Mudviejų istorijos akivaizdžiai daug sudėtingesnės.

Ir nepradėkite man pasakoti, kad jums nutiko panašus dalykas. Nepakelčiau to atsitiktinių sutapimų žaismo.

Balandžio 12-osios naktis

Brangus abate, nevaikštinėju, kad žudyčiau žmones, na, jau tikrai nežudau be priežasties. Bet nusigavau į požemį patikrinti, nes jau daug metų neteko jame lankytis. Gerasis Dieve, lavonų ten išties keturi. Vieną atnešiau aš, kitą tą vakarą atvilkote jūs, iš kur kiti du?

Kas vaikštinėja po mano kloaką, sėdamas joje palaikus?

Rusai? Ko rusams reikia iš manęs... iš jūsų... iš mūsų?

Ak, *quelle histoire*!

21

TAKSILIS

Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 13 dienos įrašo

Simoninis laužė galvą stengdamasis suprasti, kas buvo įsibrovęs į jo ir į Dala Pikolos namus. Atsiminė, kad devintojo dešimtmečio pradžioje pradėjo lankytis Žiuljetės Adam salone (su ja, anuomet dar madam Lamesin, susipažino Bono gatvės knygyne), ten susitiko Julianą Dmitrijevną Glinką, o ši supažindino su Račkovskiu. Jei kas įsibrovė pas jį (ar pas Dala Pikolą), tai tikrai pasiųstas tų dviejų, mat, kaip atsiminė, juodu vienas per kitą ieškojo to paties lobio. Bet nuo tų laikų prabėgo penkiolika įvairiausių įvykių kupinų metų. Kada rusai ėmė sekti jo pėdomis?

O gal masonai? Gal jis ką padarė ir juos suerzino, gal jo namuose jie ieško kokių nors juos kompromituojančių dokumentų? Tuo metu jis mėgino užmegzti ryšius su masonais, kad patenkintų Osmaną Bėjų ir tėvą Bergamaskį, nedavusį jam ramybės, nes Romoje rengtasi visuotiniam masonų (ir juos sukūrusių žydų) puolimui ir reikėjo naujos medžiagos, o jos būta tiek mažai, kad jėzuitų mėnraščiui *Civiltà Cattolica* beliko perspausdinti Simoninio senelio laišką Barueliui, prieš trejus metus paskelbtą *Contemporain.*

Prisiminė anuomet lyg ir svarstęs, ar paranku stoti į masonų ložę. Būtų buvęs priverstas paklusti, dalyvauti susirinkimuose,

negalėjęs atsisakyti daryti broliams paslaugas. Tai būtų varžę jo veiksmų laisvę. Be to, neatmestina, kad ložė, siekdama jį šantažuoti, būtų pasidomėjusi, kaip jis gyvena ar gyveno, o to niekaip negalėjo leisti. Parankiau papirkti kokį masoną ir pasinaudoti juo kaip informatoriumi. Notaras, surašęs tiek suklastotų ir, laimė, gana svarbių dokumentų, kuo tikriausiai turėjo susidurti su kokiu masonų vyresniuoju.

Ir nė neprireiktų akivaizdaus šantažo. Prieš keletą metų Simoninis nutarė, kad iš *mouchard* tapęs tarptautinio masto šnipu turėtų naudos, nors ir nepakankamos jo ambicijoms patenkinti. Bet būdamas šnipas būtų turėjęs gyventi kone slaptai, o sendamas vis labiau troško turtingo ir garbingo visuomeninio gyvenimo. Taip atrado savo tikrąjį pašaukimą: ne būti šnipu, bet viešai visus įtikinti, kad yra šnipas, dirbantis daugeliui užsakovų, taip niekas niekada tiksliai nežinotų, kam jis renka informaciją ir kiek tos informacijos turi.

Tapti tokiu šnipu itin vertėjo, nes visi siekė išgauti neįkainojamas paslaptis ir buvo pasirengę gerai sumokėti, kad tik pelnytų jo pasitikėjimą. O kadangi nenorėdavo išsiduoti, apsimesdavo, kad jiems reikia jo notarinių paslaugų, ir nė nemirktelėdami mokėdavo riebiausias sąskaitas – tačiau ne tik permokėdavo už paprastą notaro paslaugą, bet ir negaudavo jokios informacijos. Tiesiog manydavo jį papirkę ir kantriai laukdavo kokių nors naujienų.

Pasakotojas mano, kad Simoninis buvo aplenkęs savo laiką: paplitus laisvajai spaudai ir naujosioms informacijos sistemoms – telegrafui ir netrukus atsiradusiam radijui, slaptų naujienų mažėjo ir tai galėjo sukelti slaptojo agento profesijos krizę. Verčiau neturėti jokios paslapties, bet priversti visus patikėti, kad turi. Panašiai kaip gyventi iš rentos ar iš pajamų už patentuotą sumanymą: leidi dienas minkštame krėsle, o kiti kovoja siekdami išgauti neįkainojamas naujienas, tavo šlovė tarpsta ir pinigai plaukia be jokių pastangų.

Kas tiesiogiai nešantažuojamas bijotų šantažo? Pirmiausia jam toptelėjo Taksilio vardas. Atsiminė su juo susipažinęs, kai šis užsakė suklastoti laiškus (kieno? kam?) ir pasididžiuodamas pasakojo, kaip įstojo į *Le Temple des amis de l'honneur français** ložę. Ar Taksilis tinkamas žmogus? Bijodamas suklysti nuėjo pasitarti su Hebuternu. Kitaip negu Lagranžas, jo naujasis ryšininkas su tarnybomis niekada nekeisdavo susitikimo vietos: jie susitikdavo Dievo Motinos katedros vidurinės navos gilumoje.

Simoninis paklausė, ką slaptosios tarnybos žino apie Taksilį. Hebuternas prapliupo juoktis:

– Paprastai informacijos teiraujamės mes, o ne atvirkščiai. Bet šįkart atsakysiu. Vardas man kažkur girdėtas, nors tai jau ne slaptųjų tarnybų, o žandarų reikalai. Po kelių dienų pranešiu.

Pranešimas atėjo savaitei baigiantis ir buvo išties įdomus. Mari Žozefas Gabrielis Antuanas Žoganas-Pažesas, vadinamas Leo Taksiliu, gimė Marselyje 1854 metais, lankė jėzuitų mokyklą, tad visiškai suprantama, kad sulaukęs aštuoniolikos ėmė bendradarbiauti su antiklerikaliniais laikraščiais. Marselyje bendravo su nepadoriomis moterimis, iš jų ir su prostitute, paskui nuteista dvylikai metų sunkiųjų darbų kalėjimo už viešnamio šeimininkės nužudymą, ir kita, vėliau suimta už pasikėsinimą nužudyti meilužį. Gal kai kurias nederamas pažintis jam pripaišydavo ir policija, nors būtų keista, nes žinoma, kad Taksilis bendradarbiavo su teisėtvarka teikdamas informaciją apie respublikonus, su kuriais artimai bendravo. Bet gal ir policininkai jo šalinosi, nes kartą teko jį suimti už vadinamųjų Seralio karamelių platinimą, tik tos pasirodė besančios afrodiziakinės piliulės. 1873 metais Marselyje į vietos laikraščius jis išsiuntinėjo suklastotais žvejų parašais pasirašytus laiškus įspėdamas, kad pakrantėje knibždėte knibžda ryklių, ir sukėlė didžiulį sąmyšį. Nuteistas už antireli-

* Prancūzų garbės mylėtojų šventykla (*pranc.*).

ginius straipsnius pabėgo į Ženevą. Čia paskleidęs gandus apie romėnų miesto liekanas Lemano ežero dugne priviliojo būrius turistų. Už melagingų ir tendencingų gandų skleidimą išvytas iš Šveicarijos įsikūrė iš pradžių Monpeljė, paskui Paryžiuje ir Mokyklų gatvėje atidarė antiklerikalinį knygyną. Prieš kurį laiką įstojo į masonų ložę, bet netrukus buvo iš jos išmestas už negarbingą elgesį. Antiklerikalinė veikla, regis, dabar nebebuvo tokia pelninga kaip kadaise, ir jis iki ausų įklimpęs skolose.

Dabar Simoninis atsiminė apie Taksilį viską. Šis parašė daugybę ne tik antiklerikalinio, bet ir aiškiai antireliginio pobūdžio knygų, tokių kaip „Jėzaus gyvenimas“, kuris perteiktas labai nepagarbiais piešiniais (pavyzdžiui, vaizduojančiais Marijos ir Šventosios Dvasios balandžio santykius). Parašė ir niūrių atspalvių romaną „Jėzuito sūnus“, akivaizdžiai liudijantį autoriaus nedorybę. Išties, pirmame lape puikavosi dedikacija Džuzepei Garibaldžiui („kurį myliu nelyginant tėvą“), ir čia dar pusė bėdos, bet antraštiniame lape išspausdintas Garibaldžio parašytas „Įvadas“ pavadinimu „Antiklerikalinės mintys“, rūsčiai plūstantis dvasininkus („kai prieš mane stoja kunigas, o ypač jėzuitas, kunigijos kvintesencija, tuomet visa jo prigimties bjaurastis taip mane pribloškia, kad net supurto ir ima pykinti“), ir nė žodžiu neužsimenantis apie veikalą, kuriam buvo skirtas, tad akivaizdu, kad Taksilis šį Garibaldžio tekstą paėmė nežinia iš kur ir įdėjo lyg parašytą jo knygai.

Su tokiu veikėju Simoninis nebuvo linkęs rizikuoti. Nutarė prisistatyti esąs notaras Furnjė ir užsidėjo dailų nenusakomos spalvos, kaštoninio atspalvio peruką, gražiai sušukuotą su sklastymu šone. Prisiklijavo tokios pat spalvos žandenas, liesinančias atitinkamu grimu pablyškintą veidą. Pasimokė prieš veidrodį išspausti kvailoką šypseną, atidengiančią du auksinius iltinius dantis – tokiu mažu odontologo šedevru jis dengdavo tikruosius

LA VIE DE JÉSUS 65

LES NOCES DE CANA



ésus, qui avait le gosier altéré comme les autres, éprouva alors le besoin de faire jouer les ficelles de sa toute-puissance. (Chap. XIX.)

...„Jėzaus gyvenimas“ [...] perteiktas labai nepagarbiais piešiniais (pavyzdžiui, vaizduojančiais Marijos ir Šventosios Dvasios balandžio santykius).

dantis. Kita vertus, nedidelis protezas kiek iškreipdavo tartį ir pakeisdavo balsą.

Pneumatiniu paštu nusiuntęs į Mokyklų gatvę *petit bleu*, pakvietė tą žmogų kitą dieną susitikti *Café Riche*. Ten galėjo deramai prisistatyti, nes kavinėje lankydavosi nemažai garsių asmenų, o puikuotis linkęs *parvenu** tikrai neatsispirs plekšnei ar slankai *alla Riche*.

Leo Taksilis buvo putlaus veido ir riebios odos, su įspūdingais ūsais, plačia kakta ir didele plike, nuo kurios nuolat braukė prakaitą, gal kiek pabrėžtinai elegantiškas, kalbėjo garsiai ir su nepakeliamu marselietišku akcentu.

Jis nesuprato, kodėl notaras Furnjė nori pasikalbėti, bet pamažu leidosi apmaunamas pamanęs, kad pašnekovas tėra smalsus žmogaus prigimties stebėtojas, kaip ir tie, kuriuos to meto romanų autoriai vadindavo „filosofais", susidomėjęs jo antiklerikaline polemika bei asmenine patirtimi. Todėl įsiaudrinęs pilna burna pasakojo apie jaunystės žygdarbius:

– Kai paskleidžiau istoriją apie ryklius Marselyje, visi kurortai nuo Katalanio iki pat Prado paplūdimių keletui savaičių ištuštėjo, o meras pasakė, kad rykliai tikriausiai atplaukė iš Korsikos paskui pašvinkusios rūkytos mėsos likučius į jūrą išmetusį laivą. Jiems sumedžioti municipalinė komisija paprašė atsiųsti *chassepots* kuopą, ir jų išties atvyko visas šimtas, vadovaujamas generolo Espivento! O toji Ženevos ežero istorija? Sulėkė korespondentai iš visų Europos kampelių! Pradėta kalbėti, esą paskendęs miestas pastatytas *De bello gallico*** epochoje, o ežeras buvęs toks siauras, kad Rona tekėjo kiaurai ir jų vandenys nesusimaišydavo. Vietos valtininkai vertėsi plukdydami turistus po ežerą, o ant vandens pildavo aliejaus, kad geriau matytųsi dugnas... Garsus lenkų archeologas nusiuntė į tėvynę straipsnį, aprašęs dugne ma-

* Prasisiekėlis (*pranc.*).

** Galų karai (*it.*).

tytą gatvių sankryžą su raitelio statula! Žmonės yra patiklūs. Kita vertus, jei ne tokia lengvatikybė, ar Bažnyčia būtų išsilaikiusi beveik du tūkstančius metų?

Simoninis paprašė papasakoti apie *Le Temple des amis de l'honneur français.*

– Ar sunku įstoti į ložę? – paklausė.

– Reikia geros finansinės padėties ir mokėti įnašus, o šie išties nemaži. Ir nuolankiai laikytis priesakų dėl brolių tarpusavio paramos. O dėl moralės, tai apie ją daug kalbama, tačiau ir praėjusiais metais Didžiosios apeigų kolegijos oratorius buvo d'Anteno gatvės viešnamio savininkas, o vienas iš trisdešimt trijų įtakingiausių Paryžiaus ložės narių yra šnipas arba šnipų skyriaus vadas, o tai tas pat, toks Hebuternas.

– Kaip įstojama į ložę?

– Yra apeigos! Nežinau, ar jie tikrai tiki tuo Didžiuoju pasaulio kūrėju, apie kurį vis kalba, bet savo apeigas vertina labai rimtai. Jei žinotumėt, ką turėjau ištverti, kad būčiau priimtas pameistriu!

Čia Taksilis pradėjo pasakoti tokius dalykus, nuo kurių plaukai stojosi piestu.

Simoninis nebuvo tikras, kad nepataisomas melagis Taksilis pasakoja jam tiesą. Paklausė, ar jis nemanąs atskleidžiantis paslaptis, kurias ložės narys turėtų pavydžiai saugoti, ir dar taip groteskiškai pristatantis visas apeigas. Taksilis akiplėšiškai atitarė:

– Ak, žinot, nebeturiu jokių įsipareigojimų. Tie mulkiai mane išvarė.

Jis buvo kažkaip susijęs su naujuoju Monpeljė laikraščiu *Le Midi Républicain*, pirmajame numeryje išspausdinusiu padrąsinimo ir solidarumo laiškus, parašytus įvairių svarbių asmenų, iš jų ir Viktoro Hugo bei Lui Blano. Paskui staiga visi tie autoriai nusiuntė laiškus į kitus masoniškus laikraščius, paneigė jį palaikę ir piktinosi, kad pasinaudota jų vardais. Ložėje vykusiuose pro-

cesuose Taksilio gynyba buvo paremta, pirma, tų laiškų originalais, antra, Hugo elgesys aiškintas senatviniu garsaus karšinčiaus marazmu – taip antrasis argumentas pakenkė pirmajam, gėdingai įžeidęs ir tėvynę, ir laisvųjų mūrininkų šlovę.

Dabar Simoninis atsiminė dieną, kai padirbo Hugo ir Blano laiškus. Taksilis akivaizdžiai tą epizodą buvo užmiršęs, buvo taip įpratęs meluoti net pačiam sau, kad apie tuos laiškus kalbėjo tikėjimu švytinčiomis akimis, tarsi jie būtų buvę tikri. Ir blankiai atsiminė notarą Simoninį, bet visai nesusiejo jo su notaru Furnjė.

Svarbiausia buvo Taksilio neapykanta buvusiems ložės draugams.

Simoninis iškart suprato, kad paakinęs Taksilio pasakotojo talentą galėtų surinkti įdomios medžiagos Osmanui Bėjui. Tačiau jo nežabotas protas pagimdė ir kitą mintį, kuri šmėkštelėjo iš pradžių tik kaip įspūdis, nuojautos užuomazga, paskui susiklostė į beveik smulkmenišką baigtinį planą.

Po pirmojo susitikimo, kai Taksilis pasirodė mėgstąs pavalgyti, netikrasis notaras pakvietė jį į *Père Lathuile*, neprabangų restoranėlį netoli Kliši vartų, pagarsėjusį *poulet sauté* patiekalu, o dar labiau Kano žarnokais, ką jau kalbėti apie vyno rūšį, o ten pasičepsėdamas iš malonumo paklausė, ar šis nesutiktų už neblogą atlyginimą kuriam nors leidėjui parašyti savųjų masono atsiminimų. Išgirdęs apie atlygį Taksilis minčiai karštai pritarė. Simoninis paskyrė naują susitikimą ir nedelsdamas nuvyko pas tėvą Bergamaskį.

– Tėve, paklausykit, – tarė. – Turim užkietėjusį antiklerikalą, kuriam antiklerikalinės knygos nebeduoda tokio pelno kaip seniau. Dar jis pažįsta masonų pasaulį ir griežia ant jo dantį. Tereikia, kad Taksilis atsiverstų į katalikybę, išsižadėtų visų prieš religiją nukreiptų kūrinių, imtų skelbti visas masonų pasaulio paslaptis, ir jūs, jėzuitai, įgysit negailestingą propagandininką.

– Bet žmogus taip iš niekur nieko neatsivers vien todėl, kad tu paliepsi jam tai padaryti.

– Manau, Taksiliui tai tėra pinigų klausimas. Gana paskatinti jo pomėgį skleisti melagystes, netikėtai išversti kailį ir pažadėti pirmą laikraščio puslapį – kuo vardu buvo tas graikas, panoręs, kad visi apie jį kalbėtų, todėl padegęs Efeso Dianos šventyklą?

– Erostratas. Taip, taip, – susimąstęs ištarė Bergamaskis. Ir pridūrė: – Viešpaties keliai nežinomi...

– Kiek galėtume sumokėti už akivaizdų atsivertimą?

– Na, tarę, kad nuoširdūs atsivertimai turėtų būti nemokami, *ad majorem Dei gloriam* nebūsime skrupulingi. Tačiau nežadėkite daugiau nei penkiasdešimt tūkstančių frankų. Jis sakys, kad mažai, bet pabrėžkit, viena vertus, kad jis išgelbės savo sielą, o ši neįkainojama, kita vertus, parašęs knygelių prieš masonus galės jas platinti per mūsų draugiją, o tai reiškia šimtus tūkstančių egzempliorių.

Simoninis nebuvo tikras, kad jam išdegs, todėl iš anksto apsidraudė nuėjęs pas Hebuterną ir papasakojęs apie jėzuitų sąmokslą įtikinti Taksilį tapti antimasonu.

– Jeigu tai tiesa, – tarė Hebuternas, – tai nors kartą mano ir jėzuitų nuomonės sutampa. Matot, Simonini, kalbu su jumis kaip vienas iš Didžiųjų Rytų ložės vyresniųjų, o ji yra vienintelė tikra masonų ložė, pasaulietinė, respublikoniška ir net jei antiklerikalinė, tai ne antireliginė, nes pripažįsta Didįjį Visatos Kūrėją, o kiekvienas gali apsispręsti laikyti jį Dievu ar beasmene kosmine galia. Tas menkysta Taksilis buvo mūsų gretose ir tai mums tebekelia nepatogumų, nors jį ir išvijom. Be to, mums patiktų, jei tas atsimetėlis apie masonus imtų kalbėti tokius siaubingus dalykus, kad niekas niekada juo nebetikėtų. Laukiame Vatikano puolimo ir manome, kad popiežius nesielgs džentelmeniškai. Masonų pasaulį užteršė įvairios konfesijos, o toks autorius kaip Reigonas jau prieš daug metų išvardijo septyniasdešimt penkias

masonų ložes, penkiasdešimt du ritualus, trisdešimt keturis ordinus, iš kurių dvidešimt šeši androginiški, ir tūkstantį keturis šimtus didžiųjų apeigų. Galėčiau papasakoti apie tamplierių ir škotų masonus, apie Heredomo ritualą, Svedenborgo ritualą, Memfio ir Micraimo ritualą, įvestą menkystos ir apgaviko Kaliostro, dar apie aukštuosius Vaishaupto nežinomuosius, satanistus, liuciferistus ar paladistus, kad ir kaip vadintum, net ir aš imu painiotis. Visokie satanistų ritualai mums ypač kenkia, o prie to prisidėjo garbūs mūsų broliai, gal estetikos sumetimais, nesuprasdami, kokią daro žalą. Prieš keturiasdešimt metų Prudonas, neilgai pabuvęs masonu, parašė maldą Liuciferiui: „Ateik, o Šėtone, ateik, o kunigų ir karalių apšmeižtasai, leisk tave apkabinti ir priglausti." O tas italas Rapisardis parašė „Liuciferį", paprasčiausią Prometėjo mitą, pats nė nebuvo masonas, tačiau masonas Garibaldis jį išaukštino, ir dabar kone šventai tikima, kad masonai garbina Liuciferį. Pijus IX už kiekvieno masono matė stovintį velnią, o neseniai italų poetas Kardučis, pusiau respublikonas, pusiau monarchistas, didis niektauška ir, deja, didis masonas, parašė himną Šėtonui ir netgi priskyrė jam geležinkelio išradimą. Vėliau Kardučis pasakė, jog Šėtonas tesąs metafora, bet Šėtono kultas ir vėl visiems atrodė pagrindinė masonų pramoga. Žodžiu, mums nebūtų nepriimtina, jei seniai susikompromitavęs asmuo, gėdingai išvarytas iš masonų būrio, akivaizdus išverstakailis, pradėtų rašyti mus šmeižiančias knygeles. Leidę jam apsijuokti atšipintume Vatikano ginklus. Apkaltinkite kokį asmenį žmogžudyste, ir jumis gali patikėti, paskelbkite, kad per pietus ir vakarienę jis valgo vaikus, kaip Žilis de Rė, ir niekas nevertins jūsų rimtai. Sumenkinkite antimasonišką propagandą iki feljetono lygmens ir paversite ją tiesiog gandais. Taip, mums tikrai reikia, kad mus apdrabstytų purvais.

Štai ir matyti, kad Hebuternas buvo labai protingas, gudrumu lenkė ir savo pirmtaką Lagranžą. Kol kas negalėjo pasakyti, kiek

Didžiųjų Rytų ložė norėtų į šį sumanymą investuoti, bet po kelių dienų vėl pasirodė:

– Šimtas tūkstančių frankų. Bet kad būtų tikras mėšlas.

Taigi, Simoninis turėjo šimtą penkiasdešimt tūkstančių frankų mėšlui pirkti. Jei pasiūlytų Taksiliui septyniasdešimt penkis tūkstančius ir dar pažadėtų didelius tiražus, šis taip dabar sunkiai besiversdamas tikrai sutiktų. Ir Simoniniui būtų likę septyniasdešimt penki tūkstančiai. Penkiasdešimt nuošimčių komisinių – visai neblogai.

Kieno vardu pateikti šį siūlymą Taksiliui? Vatikano? Notaras Furnjė nepanėšėjo į popiežiaus įgaliotinį. Nebent galėtų pranešti apie tėvo Bergamaskio vizitą – galų gale kunigai tam ir yra, kad ką nors atverstų ir išklausytų išpažinties apie audringą praeitį.

Bet ar Simoninis būtent dėl tos audringos praeities galėjo pasitikėti tėvu Bergamaskiu? Ne, jis negali atiduoti Taksilio jėzuitams. Juk būta rašytojų ateistų, pardavusių vos po šimtą savo knygos egzempliorių, tačiau parpuolę prie altoriaus ir papasakoję apie atsivertimo patirtį jie parduodavo du ar tris tūkstančius egzempliorių. Galų gale antiklerikalai reikšmingi tik miesto respublikonams, o provincijoje gyvena sanfedistai, svajojantys apie gerus senuosius laikus, karalių ir kleboną, ir net atmetus nemokančius skaityti (jiems paskaitytų kunigas) jų legionai, kaip velnių. Atsikratęs tėvo Bergamaskio galėtų pasiūlyti Taksiliui naujų knygelių bendraautorystę, o šis pasirašytų asmeninę sutartį, pagal kurią bendraautoriui priklausytų dešimt ar dvidešimt nuošimčių būsimų kūrinių pelno.

1884 metais Taksilis, išspausdinęs „Pijaus IX meiles" apšmeižė velionį popiežių ir sudavė paskutinį smūgį doriesiems katalikams. Tais pat metais popiežius Leonas XIII išleidęs encikliką

Humanum Genus „pasmerkė masonų filosofinį ir moralinį reliatyvizmą“. Enciklikoje *Quod Apostolici Muneris* tas pats popiežius „nušvietė“ siaubingas socialistų ir komunistų klaidas, o dabar, nusitaikęs į masonų bendruomenę ir visas jos doktrinas, atskleidė paslaptis, jos nariams turėjusias įtakos ir stūmusias į nusikaltimus, nes jų „nuolatinis apsimetinėjimas ir noras likti paslaptyje, bet valdyti žmones ir versti niekingai vergauti jų tikslams, kuriuos tie menkai tesuvokia, naudotis jais nelyginant aklais savo piktadarysčių įrankiais ir įdėjus į jų dešiniąją pragaištingą ginklą tikruosius kaltininkus palikti nenubaustus – pasibjaurėjimą jų prigimtimi sukeliantis piktnaudžiavimas“. Ir nėra ko kalbėti apie jų doktrinos natūralizmą ir reliatyvizmą, teisėjas visada tėra žmogaus protas. O tokių pretenzijų rezultatai akivaizdūs: iš popiežiaus atimta pasaulietinė valdžia, sunaikinta Bažnyčia, santuoka paversta paprasta civiline sutartim, iš dvasininkų atimtas jaunimo ugdymas ir perduotas pasauliečiams mokytojams, mokoma, kad „visų žmonių teisės vienodos ir jie visiškai lygūs, kiekvienas žmogus iš prigimties nepriklausomas, niekas neturi teisės išnaudoti kitų, tironija yra siekis primesti žmonėms kitokią valią, išskyrus jų pačių valią“. Todėl, anot masonų, „visų pilietinių teisių ir pareigų ištakos yra tauta, kitaip tariant, valstybė“, ir valstybė turi būti atskirta nuo Bažnyčios.

Akivaizdu, kad „pašalinus Dievo baimę ir pagarbą Dievo įsakymams, pamynus valdovų autoritetą, leidus ir įteisinus troškimą maištauti, išlaisvinus liaudies aistras, nebaudžiamai leidus visas paleistuvystes, belieka laukti pasaulinės revoliucijos ir perversmo... apgalvoto ir atvirai siekiamo gausių komunistų ir socialistų sąjungų tikslo, ir masonų sektai jų ketinimai nesvetimi“.

Reikėjo kuo greičiau „driokstelėti“ Taksilio atsivertimą.

Čia Simoninio dienoraštis susijaukia, lyg jis nebeprisimintų, kaip ir kas atvertė Taksilį. Tarytum jo atmintis sutriko ir pajėgė atkur-

...marselietis iš pradžių išleido Les frères trois-points *(trys taškai reiškė trisdešimt trečiąjį masonų laipsnį) ir* Les Mystères de la Franc-Maçonnerie *(iliustruotą dramatiškais šėtoniškų užkeikimų ir baisingų apeigų piešiniais)...*

ti tik tai, kad vos per kelerius metus Taksilis tapo aršiu katalikiškuoju masonų kritiku. *Urbi et orbi* paskelbęs grįžtąs į Bažnyčios glėbį, marselietis iš pradžių išleido *Les frères trois-points** (trys taškai reiškė trisdešimt trečiąjį masonų laipsnį) ir *Les Mystères de la Franc-Maçonnerie*** (iliustruotą dramatiškais šėtoniškų užkeikimų ir baisingų apeigų piešiniais), o netrukus – *Les soeures maçonnes****, kur aprašė moterų ložes (iki tol nežinomas), o po metų išėjo *La Franc-Maçonnerie dévoilée*, paskui dar *La France Maçonnique*****.

Vien šiose pirmosiose knygose aprašytų įšventinimo apeigų užteko, kad skaitytoją nukrėstų šiurpas. Pavyzdžiui, Taksilį pakvietė ateiti į masonų namus aštuntą valandą vakaro ir brolis durininkas jį įleido. Pusę devintos jį uždarė apmąstymų kambaryje – kamaraitėje juodai dažytomis sienomis su kaukole ir dviem sukryžiuotais kaulais bei užrašu: „Jei atėjai čia tuščio smalsumo vedamas – išeik!“ Dujinio žibinto šviesa netikėtai užgeso, netikra siena įslinko į slaptą plyšį, ir priešais įšventinamąjį atsivėrė kapų žaltvykslėmis apšviesta požemio kripta. Ką tik nukirsta žmogaus galva gulėjo ant kruvina drobule užtiestos trinkos, o kai siaubo apimtas Taksilis žengė atatupstas, lyg iš sienos atsklidęs balsas sušuko: „Drebėk, priešais – sulaužiusio priesaiką, mūsų paslaptis atskleidusio brolio galva!..“

Be abejo, Taksilis suprato, kad tai apgaulė, o galvą, matyt, iškišo trinkos ertmėje pasislėpęs vienas iš brolių. Žiburių dagčiai, matyt, išmirkyti kamparo spirito ir rupios virtuvinės druskos tirpale – tas mugių fokusininkų „pragaro mišinys“ degdamas skleidžia žalsvą šviesą, todėl neva nukirsdinta galva įgavo lavono blyškumo. Dar apie įšventinimus buvo girdėjęs, kad naudojamasi

* *Trijų taškų broliai* (*pranc.*).

** *Laisvųjų masonų paslaptys* (*pranc.*).

*** *Masonų seserys* (*pranc.*).

**** *Laisvųjų masonų demaskavimas* ir *Prancūzijos masonai* (*pranc.*).

ir aprasojusiais veidrodžiais: užgesus šviesai ant jų magiškuoju žibintu projektuojamos judančios šmėklos ir kaukėti žmonės apsupę surakintąjį asmenį baksnoja durklu. Štai kokiais niekingais būdais ložė bandydavo palaužti jautrios prigimties kandidatus.

Paskui vadinamasis Baisusis brolis paruošdavo įšventinamąjį: nuimdavo skrybėlę, nuvilkdavo apsiaustą, nuaudavo dešinįjį batą, virš kelio užraitydavo dešinę klešnę, apnuogindavo ranką ir krūtinę širdies pusėje, užrišdavo akis, apsukdavo vietoje kelis kartus, pavedžiojęs laiptais aukštyn ir žemyn, nuvesdavo į Laukiamąją salę. Ten atsiverdavo durys, o Mokytasis brolis iš didelių spyruoklių padirbdintu įrankiu mėgžiodavo sunkių grandinių barškėjimą. Kandidatas būdavo įvedamas į salę, kur Mokytasis paliesdavo apnuogintą krūtinę kardo smaigaliu, o Garbusis paklausdavo: „Neįšventintasai, ką jauti prie krūtinės? Kas tau ant akių?“ Kandidatas turėdavo atsakyti: „Storas raištis dengia mano akis, o prie krūtinės kardo smaigalys.“ Tada Garbusis tardavo: „Pone, šis kardas nuolat pakeltas priesaikos laužytojams bausti, jis simbolizuoja graužatį, kuri draskys jums širdį, jei, savo nelaimei, išduosite draugiją, į kurią norit įstoti, o akis dengiantis raištis reiškia aistrų valdomo, neišmanyme bei prietaruose skendinčio žmogaus aklumą.“

Paskui kažkas paimdavo pretendentą, vėl apsukdavo kelis kartus ir pastatydavo priešais didelę širmą, aptrauktą keliais tvirto popieriaus lakštais, panašiai kaip cirko žiedai, pro kuriuos šokinėja žirgai. Pasigirdus komandai mesti į rūsį, vargšelį iš visų jėgų pastumdavo į širmą, popierius plyšdavo, o jis nukrisdavo ant kitoje pusėje padėto čiužinio.

Ką ir kalbėti apie *nesibaigiančius laiptus*, o iš tiesų vandens malūno ratą, ir kas žengdavo ant jo užrištomis akimis, kopdavo ir kopdavo vis ant kito laiptelio, bet ratas sukdavosi, ir lipantysis likdavo toje pačioje vietoje.

Žodžiu, kandidatui net tariamai nuleisdavo kraują ir ant kūno išdegindavo žymę. Neva nuleisdamas kraują brolis Chirurgas

suimdavo jo ranką, skaudžiai įdurdavo dantų krapštuku, o kitas brolis plona srovele pildavo ant viršaus šilto vandens, idant šis patikėtų, jog teka kraujas. Išbandydamas įkaitinta geležimi vienas iš Mokovų patrindavo apnuogintą kūno vietą sausu skuduru ir priglausdavo ledo gabalėlį arba ką tik užpūstos žvakės dar šiltą galą, arba uždegto popieriaus liepsna pakaitintos taurės kojelę. Galiausiai Garbusis supažindindavo kandidatą su slaptaisiais ženklais ir specialiais mostais, iš kurių broliai atpažįsta vienas kitą.

Šias Taksilio knygas Simoninis dabar prisiminė kaip skaitytojas, o ne kaip įkvėpėjas. Tačiau dar atsiminė, kad prieš pasirodant kiekvienai naujai knygai (vadinasi, žinodavo tai iš anksto) atpasakodavo jos turinį Osmanui Bėjui it atskleisdamas kokį nepaprastą atradimą. Tiesa, kaskart Osmanas Bėjus jam prikišdavo, kad viskas, ką sužinodavo per susitikimus, netrukus būdavo paskelbiama naujose Taksilio knygose, bet Simoninis gudriai atitardavo, jog taip, Taksilis buvęs jo informatorius, ir ne jis esąs kaltas, jei šis, atskleidęs jam masonų paslaptis, paskui siekė pasipelnyti išleidęs dar ir knygą. Gal derėtų jam sumokėti, kad neskelbtų savo prisiminimų, – ir čia Simoninis iškalbingai įsmeigdavo į Osmaną Bėjų akis. Tačiau Osmanas atsakydavo, kad mokėti pinigus plepiui nutildyti – tai leisti juos vėjais. Kam Taksiliui nutylėti atskleistas paslaptis? Ir nepatiklusis Osmanas Bėjus mainais neduodavo Simoniniui jokios informacijos apie Izraelitų sąjungą.

Tad Simoninis liovėsi jam pranešinėjęs. Bet štai problema, rašydamas sako sau Simoninis: kodėl atsimenu, kad persakydavau Osmanui Bėjui iš Taksilio gautas naujienas, bet visiškai neatmenu, kaip su Taksiliu bendravau?

Geras klausimas. Jei būtų viską atsiminęs, dabar nesėdėtų ir nemėgintų to atkurti. *Quelle histoire!*



Pasigirdus komandai mesti į rūsį, vargšelį iš visų jėgų pastumdavo į širmą, popierius plyšdavo, o jis nukrisdavo ant kitoje pusėje padėto čiužinio.

Parašęs tokią išmintingą pastabą Simoninis atsigulė miegoti ir atsibudo, kaip manė, kitos dienos rytą išpiltas prakaito nelyginant visą naktį kamuotas slogučio ar sutrikusio virškinimo. Tačiau atsisėdęs prie rašomojo stalo suprato atsibudęs ne kitą dieną, o po dviejų dienų. O kol jis miegojo – ne vieną, o dvi neramias naktis – neišvengiamasis abatas Dala Pikola, kuriam buvo negana numesti lavonus asmeninėje Simoninio kloakoje, vėl įsikišo ir išklojo įvykius, kurių kapitonas akivaizdžiai neatsiminė.

22

VELNIAS XIX AMŽIUJE

1897 metų balandžio 14 diena

Brangusis kapitone Simonini,

ir vėl – ten, kur jūsų mintys susijaukia, mano galvoje sukyla gyvi atsiminimai.

Taigi, šiandien man dingojas, kad pirma susitikau su ponu Hebuternu, o paskui su tėvu Bergamaskiu. Susitikau pasivadinęs jūsų vardu paimti pinigų, kuriuos turėsiu (ar turėčiau) atiduoti Leo Taksiliui. Paskui, tik jau kaip notaras Furnjė, ėjau susitikti su Leo Taksiliu.

– Pone, – pasakiau jam, – nenoriu prisidengęs sutana įkalbėti jus pripažinti Jėzų Kristų, iš kurio šaipotės, ir man nei šilta, nei šalta, kad nugarmėsit į pragarą. Atėjau ne amžinojo gyvenimo žadėt, o pasakyti, kad jūsų knygos, kuriose paskelbsite apie masonų nusikaltimus, tikrai ras daug palankių skaitytojų. Gal nė neįsivaizduojat, kokia svarbi knygai ne tik Prancūzijos, bet ilgainiui ir viso pasaulio vienuolynų, parapijų, arkivyskupijų parama. O kad įrodyčiau atėjęs ne jūsų atversti, o padėti uždirbti pinigų, iškart išklosiu savo kuklius pageidavimus. Jums tereikės pasirašyti dokumentą, kuris man (ar, teisingiau, vienuolių kongregacijai, kuriai atstovauju) užtikrins dvidešimt procentų nuo būsimų jūsų honorarų – ir supažindinsiu jus su asmeniu, apie masonų paslaptis žinančiu dar daugiau už jus.

Kapitone Simonini, man regis, mudu sutarėm, kad garsiuosius dvide-

šimt procentų nuo Taksilio honorarų pasidalysime pusiau. Ir tuoj išklojau jam kitą siūlymą apie negrąžinamą paramą:

– Dar gausite septyniasdešimt penkis tūkstančius frankų, ir neklauskite, iš kur jie, gal mano sutana padės jums susivokti. Tie septyniasdešimt penki tūkstančiai frankų bus jūsų jums nė nepradėjus dirbti, nes pasitikiu jumis, bet rytoj turite viešai paskelbti apie atsivertimą. Iš šios septyniasdešimt penkių tūkstančių frankų sumos, taip, septyniasdešimt penkių tūkstančių, jums nereikės mokėti jokių procentų, nes ir aš, ir mane įgaliojusieji esame tokie žmonės, kuriems pinigai tėra velnio mėšlas. Skaičiuokite: štai septyniasdešimt penki tūkstančiai.

Regiu visą sceną, tarsi žiūrėčiau į dagerotipą.

Man iškart pasirodė, kad Taksilį sugundė ne tiek septyniasdešimt penki tūkstančiai frankų ir pažadėtas būsimas autoriaus honoraras (bet kai pamatė ant stalo pinigus, jo akys sužibo), kiek sumanymas atlikti trijų šimtų šešiasdešimties laipsnių piruetą ir galimybė iš aršaus antiklerikalo tapti karštu kataliku. Jis jau gardžiavosi kitų nuostaba ir laikraščiuose pasirodysiančiais pranešimais. Tai nepalyginti geriau nei prasimanytas romėnų miestas Lemano ežero dugne.

Juokėsi patenkintas ir jau planavo būsimas knygas bei jų iliustracijas.

– Ak, – kalbėjo, – matau ištisą traktatą apie masonų paslaptis, labiau įtraukiantį už bet kokį romaną. Viršelyje – sparnuotas Bafometas ir nukirsta galva, kaip užuomina apie šėtoniškas tamplierių apeigas... Dievas mato (pone abate, atleiskite už šiuos žodžius), tai taps dienos naujiena. Nes kad ir ką būčiau rašęs savo paskviliuose, būti kataliku, tikinčiuoju ir gerai sutarti su dvasininkais tiesiog nuostabu, o kartu naudinga mano šeimai bei dėl kaimynų, kurie kartais žiūri į mane taip, lyg savo rankomis būčiau nukryžiavęs Jėzų Kristų. Kas, pasak jūsų, galėtų man padėti?

– Supažindinsiu jus su orakule, būtybe, kuri užhipnotizuota apie masoniškas apeigas pasakoja neįtikėtinus dalykus.

***

Ta orakulė turbūt Diana Vogan. Jaučiuosi taip, lyg viską apie ją žinočiau. Atmenu, vieną rytą nuvykau į Venseną, tarsi būčiau žinojęs daktaro Diu Morjė klinikos adresą. Jo klinika įsikūrusi nedideliame name su mažu, bet labai dailiu sodu, kuriame sėdinėjo iš pažiūros ramūs pacientai, džiaugdamiesi saule ir apatiškai nematydami vienas kito.

Prisistačiau Diu Morjė ir priminiau, kad jūs jam apie mane pasakojot. Užsiminiau apie gailestingųjų seserų draugiją, globojančią sutrikusios psichikos jaunuolius, ir man pasirodė, kad jam palengvėjo.

– Turiu jus įspėti, – tarė, – kad šiandien Diana yra mano vadinamos normalios būsenos. Manau, kapitonas Simoninis pasakojo, kad tos būsenos Diana yra gašli ir manosi esanti paslaptingos masonų sektos narė. Kad nesukeltume jai nerimo, pristatysiu jus kaip brolį masoną... Tikiuosi, dvasininkui tai nesukels didelių nepatogumų...

Jis palydėjo mane į kukliai įrengtą kambarį, ten stovėjo spinta ir lova, o ant balta drobe apmušto krėslo sėdėjo švelnių, taisyklingų veido bruožų moteris. Švelnūs šviesiai rusvi plaukai buvo susegti ant viršugalvio, žvilgsnis išdidus, burna maža ir gražiai apibrėžta. Lūpas iškart iškreipė pašaipi šypsena.

– Daktaras Diu Morjė nori mane atiduoti į motinišką Bažnyčios glėbį? – paklausė.

– Ne, Diana, – atsakė daktaras Diu Morjė, – tai brolis masonas, nors ir su sutana.

– Iš kurios ložės? – iškart paklausė Diana.

Gan sumaniai išsisukau.

– Man neleista atskleisti, – apdairiai sušnabždėjau, – ir, tikiuosi, žinote kodėl...

Reakcija buvo tinkama:

– Suprantu, – tarė Diana. – Jus siunčia Didysis Čarlstono meistras. Džiaugiuosi, kad perduosit jam manąją įvykių versiją. Susirinkome Krua Niver gatvėje įsikūrusioje Nedalomos širdžių sąjungos ložėje, tikrai apie ją žinote. Aš turėjau būti įšventinta į tamplierių meistres, tad kuo nuolankiausiai atėjau

pašlovinti vienintelio gerojo dievo Liuciferio bei paniekinti blogojo dievo Adonajaus – katalikų dievo tėvo. Patikėkit, aistros kupina prisiartinau prie Bafometo altoriaus, kur laukė Sofija Safo. Ji klausinėjo apie paladistus, o aš nuolankiai atsakinėjau: kokios yra tamplierių meistrės pareigos? Nekęsti Jėzaus, keikti Adonajų, garbinti Liuciferį. Argi ne to nori Didysis meistras?

Klausdama Diana paėmė mane už rankų.

– Taip, žinoma, – atsargiai pritariau.

– Sukalbėjau apeiginę maldą: „Ateik, ateik, didysis Liuciferi, o iškilusai, kunigų ir karalių apšmeižtasai!" Ir drebėjau iš susijaudinimo, kai visi susirinkusieji, iškėlę savus durklus, šaukė: *Nekam, Adonai, Nekam*! Bet man lipant prie altoriaus Sofi Safo padavė pateną, tokių mačiau tik religinių daiktų parduotuvių vitrinose, tad svarsčiau, kam čia tas siaubingas Romos katalikų kulto įnagis. Didžioji meistrė paaiškino, kad Jėzus išdavė tikrąjį dievą ant Taboro kalno pasirašęs nuodėmingą sutartį su Adonajumi ir apvertė pasaulio tvarką pavertęs duoną savo kūnu, todėl mūsų pareiga – perverti durklu šią šventvagišką ostiją, kuria kunigai kasdien kartoja Jėzaus išdavystę. Pone, sakykit, ar Didysis meistras geidžia, kad šis veiksmas būtų įšventinimo dalis?

– Negaliu spręsti. Gal verčiau sakykit, kaip pasielgėt.

– Be abejo, atsisakiau. Durklu perverti ostiją reiškia tikėti, jog ši išties yra Kristaus kūnas, o paladistas negali tikėti tokiu melu. Perverti ostiją yra katalikiškos tikinčių katalikų apeigos!

– Turbūt jūsų tiesa, – pasakiau. – Perduosiu jūsų pasiteisinimą Didžiajam meistrui, kad būtumėt išteisinta.

– Dėkoju, broli, – atsakė Diana ir pabučiavo man rankas. Paskui kone nerūpestingai atsagstė viršutines palaidinės sagas ir apnuoginusi tyro baltumo petį įrėmė į mane kviečiamą žvilgsnį. Tik staiga parkrito į krėslą, apimta traukulių. Diu Morjė pakvietė slaugę ir abu paguldė merginą į lovą.

Daktaras tarė:

– Ištikta tokios krizės ji dažniausiai pereina iš vienos būsenos į kitą. Kol kas neprarado sąmonės, jai dar tik surakino žandikaulį ir suėmė liežuvio kontraktūra. Užtenka lengvai spustelėti kiaušidžių srityje...

Dianos apatinis žandikaulis netrukus nukaro kairėn, pražiota burna persikreipė atidengdama lanku užriestą liežuvį, jo galiuko nebuvo matyti, tarsi ligonė būtų jį bepraryjanti. Paskui liežuvis atsipalaidavo, staiga išsitiesė, išniro iš burnos ir vėl grįžo, kyštelėjo ir pasislėpė kelis kartus iš eilės greitai nelyginant gyvatės. Galiausiai ir liežuvis, ir žandikaulis grįžo į normalią būseną, ir ligonė ištarė kelis žodžius:

– Liežuvis... drasko gomurį... Ausyje voras...

Netrukus ligonei vėl surakino žandikaulį, liežuvio raumenys susitraukė, daktaras ir vėl ją nuramino spustelėjęs ties kiaušidėmis, bet netrukus jos kvėpavimas apsunko, pasigirdo keli nerišlūs žodžiai, akys pastėro, žvilgsnis susitelkė į viršų, kūnas suakmenėjo. Lanku išriestos rankos brėžė pusratį, riešai užlaužti, kojos išsitiesė...

– Kojos išlenktos kaip raitelio, – pakomentavo Diu Morjė. – Epileptoidinė fazė. Normalu. Netrukus prasidės klouno fazė...

Dianos veidas susiraukė, ji ėmė žiopčioti, iš burnos veržėsi baltos putos stambiais burbulais. Dabar ji rėkė ir dejavo, veido raumenis tampė traukuliai, vokai mirksėjo, o ligonės kūnas nelyginant akrobatės išsirietė taip, kad rėmėsi tik pėdomis ir pakaušiu.

Keletą sekundžių stebėjom siaubingą besvorę marionetę iškraipytomis galūnėmis, paskui ligonė krito ant lovos ir ją užvaldė, Diu Morjė žodžiais, „aistra“: iš pradžių ji elgėsi grėsmingai, tarsi norėdama nustumti užpuoliką, paskui nelyginant viliokė kažkam merkė akį. Tačiau netrukus jos išraiška tapo geidulinga it kokios gundytojos, nešvankiai liežuviu kviečiančios klientus, paskui ji atsigulė nuolankios įsimylėjėlės poza, žvilgsnis sudrėko, rankos atsipalaidavo, delnai susiglaudė, ji papūtė lūpas tarsi laukdama bučinio, pagaliau užvertė akis taip, kad matėsi vien baltymai, ir pratrūko erotiniu kliedesiu:

– Ak, mano gerasis pone, – jos balsas trūkčiojo, – ak, mylimasai žalty, šventoji gyvate... esu tavoji Kleopatra... savo krūtimis... tave pažindysiu... ak, mano meile, įeik į mane...

– Diana mato į ją besiskverbiantį šventąjį žaltį, kitos susilieja su Švenčiausiąja Širdimi. Matyti fališką pavidalą ar užvaldančio vyro atvaizdą –

matyti tą, kuris vaikystėje išprievartavo, – kalbėjo Diu Morjė. – Dažniausiai isterikei tai viena ir tas pat. Turbūt jums teko regėti Berninio sukurtų šventosios Teresės raižinių reprodukcijų – neatskirtumėt jos nuo šios nelaimingosios. Mistikė – tai isterikė, sutikusi nuodėmklausį pirmiau už daktarą.

Diana tuo metu atsigulė lyg nukryžiuotoji, ir prasidėjo nauja fazė: ji siautulingai vartėsi lovoje ir nežinia kam grasino bei skelbė baugias pranašystes.

– Leiskime jai pailsėti, – pasakė Diu Morjė. – Atsibudusi jau kitos būsenos plaks save prisiminusi, kokių siaubingų dalykų prikalbėjo. Tegu jūsų gailestingosios seserys neišsigąsta ištikus panašiems priepuoliams. Užteks neleisti jai judėti ir įkišti į burną nosinaitę, kad neprisikąstų liežuvio, bet nepakenks ir sugirdyti kelis lašus skysčio, kurį jums duosiu.

Paskui pridūrė:

– Šią būtybę reikia laikyti atskirai, o čia tai neįmanoma, mano klinika – ne kalėjimas, bet gydykla, žmonės vaikšto laisvai, ir gydymui naudinga, stačiai būtina, kad jie kalbėtųsi vieni su kitais ir įsivaizduotų gyvenantys normalų ramų gyvenimą. Mano pacientai – ne bepročiai, jiems tik pakriko nervai. Dianos priepuoliai gali išgąsdinti kitas ligones, o tai, ką ji išpažįsta būdama „blogąja", nesvarbu, tikra tai ar pramanyta, visus trikdo. Tikiuosi, jūsų gailestingosios seserys ras galimybę ją izoliuoti.

Per šį susitikimą man pasirodė, lyg daktaras trokštų Diana atsikratyti, jis prašė ją laikyti kone įkalintą bijodamas, kad ji su kuo nors ims bendrauti. Negana to, būgštavo, jog kas nors jos pasakojimus palaikys tiesa, tad apsidrausdamas iškart juos pavadino pamišėlės klejonėmis.

***

Prieš keletą dienų Otejyje išsinuomojau namą. Niekuo neišsiskiriantį, bet gana jaukų. Laukujės durys vedė į tipišką miesčionišką svetainę su raudonmedžio sofa, traukta senu Utrechto aksomu, su raudono damasto užuolaidomis, ant židinio – laikrodis stikliniu gaubtu su kolonėlėmis ir gėlių vazos iš abiejų pusių, lentynėlė po veidrodžiu ir gerai išblizgintų plytelių



...ligonės kūnas nelyginant akrobatės išsirietė taip,
kad rėmėsi tik pėdomis ir pakaušiu.

grindys. Greta buvo miegamasis, jį paskyriau Dianai: sienos išmuštos pilku perlamutru žvilgančiu muaro audeklu, ant grindų storas kilimas su didelėmis raudonomis rozetėmis. Lovos baldakimo ir langų užuolaidų audinys, dryžuotas ilgomis purpurinėmis juostomis, kiek pagyvino kambario monotoniją. Prie lovos kabėjo chromolitografija, vaizduojanti įsimylėjusius piemenaitę ir piemenėlį, o ant lentynėlės stovėjo dirbtiniais brangakmeniais inkrustuotas laikrodis, abipus jo du putlūs amūriukai laikė po lelijų puokštės formos kandeliabrą.

Viršutiniame aukšte buvo dar du miegamieji. Vieną paskyriau puskurtei senei, įjunkusiai į butelį, bet dar parankesnei tuo, kad buvo ne vietinė ir pasiryžusi dirbti bet ką, kad tik nors kiek uždirbtų. Neatmenu, kas ją rekomendavo, tačiau ji nuostabiai tiko rūpintis Diana ir numaldyti ją užėjus priepuoliui, jei namuose nieko daugiau nebūdavo.

Berašydamas susivokiau, kad senė jau mėnesį negavo iš manęs jokių žinių. Tikriausiai palikau jai užtenkamai pinigų pragyventi, bet ar ilgam? Reikėtų lėkti į Otejį, bet susivokiau nežinantis adreso: Otejyje, bet kur? Gal turėčiau eiti per namus, belsti į duris ir klausinėti, ar čia gyvena susidvejinusi asmenybė isterikė paladistė?

***

Balandį Taksilis viešai paskelbė apie savo atsivertimą, o lapkritį pasirodė jo pirmoji knyga *Les frères trois-points*, sukrečiamai atskleidžianti masonų gyvenimą. Kaip tik tuo metu nusivežiau jį susitikti su Diana. Nenuslėpiau dvejopos jos būsenos ir paaiškinau, kad ji mums naudinga ne kaip dievobaiminga mergelė, o kaip neatgailaujanti paladistė.

Pastaraisiais mėnesiais gerai pažinau šią merginą ir valdžiau jos būsenų kaitą daktaro Diu Morjė duotais lašais. Tačiau sykiu supratau, kad nenuspėjamų priepuolių laukimas sekina, todėl turėjau išsiaiškinti, kaip prireikus pakeisti Dianos būseną. Galų gale juk taip, regis, su savo isterikėmis elgiasi daktaras Šarko.

Neturėjau Šarko hipnozinių galių, tad nuėjau į biblioteką ieškoti tradicinių traktatų, tokių, kaip senojo (ir neišgalvoto) abato Farijos *De la cause*

*du sommeil lucide**. Šios ir keleto kitų knygų įkvėptas nutariau pamėginti: keliais suspaudžiau merginos kelius, dviem pirštais suėmiau jos nykščius ir įsmeigiau žvilgsnį jai į akis, paskui po penkių minučių paleidau nykščius, užkėliau jai ant pečių rankas, perbraukiau delnais iki pat pirštų galų penkis ar šešis kartus, tada paliečiau rankomis galvą, plaštakomis pamosavau prieš veidą per penkis ar šešis centimetrus, paspaudžiau pirštais saulės rezginį, įspraudžiau pirštus po šonkauliais ir pagaliau braukiau per visą kūną iki kelių ar net iki kojų pirštų galų.

Dorovingajai, „gerajai" Dianai tai buvo per daug intymu, ir iš pradžių ji klykdavo, lyg (teatleidžia man Viešpats) kėsinčiausi į josios nekaltybę, bet poveikis buvo toks veiksmingas, kad kone iš karto nurimdavo, netrukus užsnūsdavo ir atsibusdavo „blogoji" Diana. Daug lengviau būdavo ją grąžinti į antrąją būseną, nes „blogajai" Dianai prisilietimai buvo akivaizdžiai malonūs, ir ji stengėsi, kad jie užtruktų, skatino gundančiais kūno judesiais ir prislopintai dejavo. Laimė, nepajėgė ilgėliau atsispirti hipnozės poveikiui ir užsnūsdavo, antraip būčiau turėjęs bėdos, nes toks lytėjimas mane sujaudindavo, o atgrasaus jos geidulingumo suvaldyti nemokėjau.

***

Sakyčiau, kiekvienas vyriškos lyties atstovas būtų manęs, kad Diana – ypač patraukli būtybė, bent kiek galiu spręsti, nes sutana ir pašaukimas neleido patirti lytinio gyvenimo negandų, o Taksilis akivaizdžiai buvo itin goslus.

Daktaras Diu Morjė patikėjęs pacientę davė ir skrynelę su gana elegantiškais drabužiais, jais apsirengusi Diana atvyko į kliniką – ženklas, kad jos šeima, matyt, neskurdo. Tądien, kai pranešiau jai apie Taksilio vizitą, ji nutarė pakoketuoti ir rūpestingai pasipuošė. Nors atrodė išsiblaškiusi, šioms moteriškoms smulkmenoms buvo labai dėmesinga apimta ir vienokios, ir kitokios būsenos.

Taksilis ja iškart susižavėjo („graži moteriškė", – sušnabždėjo sučepsėjęs lūpomis), o paskui mėgindamas pakartoti manuosius hipnozės veiksmus

* *Apie sąmoningo sapno priežastis* (*pranc.*).

toliau glostė pacientę ir akivaizdžiai jai užmigus, tad turėjau įsiterpti nedrąsiai tarstelėjęs: „Manau, jau gana!"

Įtariu, jei būčiau palikęs jį vieną su pirmos būsenos apimta Diana, jis būtų sau leidęs ir daugiau, o ji nebūtų prieštaravusi. Todėl pasirūpindavau, kad pokalbiai visada vyktų trise, o kartais net keturiese: norėdamas paskatinti šėtoniškosios ir liuciferiškosios Dianos atmintį bei energiją (ir liuciferiškas nuotaikas) pristačiau ją ir abatui Bulanui.

***

Bulanas. Paryžiaus arkivyskupui uždraudus kunigauti abatas nuvyko į Lioną ir įstojo į Karmelo bendruomenę, įkurtą tokio Vintraso, aiškiaregio, kuris atlikdavo apeigas apsirengęs platų baltą drabužį, papuoštą apverstu raudonu kryžiumi, ir užsidėjęs diademą su indišku falo simboliu. Melsdamasis Vintrasas sklęsdavo oru, sukeldamas sekėjams ekstazę. Per jo liturgijas ostijos sruvo krauju, bet dar kalbėta apie jo homoseksualinius polinkius, meilės šventikių įšventinimus, išpirkimą išlaisvintų juslių žaidimais, žodžiu, apie visus tuos dalykus, kurie Bulanui aiškiai patiko. Vintrasui mirus jis pasiskelbė jo įpėdiniu.

Bent kartą per mėnesį Bulanas atvykdavo į Paryžių. Negalėjo patikėti turėsiąs galimybę tyrinėti tokią būtybę kaip Diana demonologiniu požiūriu (kaip sakė, siekdamas kuo geriau atlikti egzorcizmo apeigas, bet aš žinojau, kaip jis tai daro). Buvo perkopęs šešias dešimtis, bet dar guvus vyras tokiu žvilgsniu, kurį nedvejodamas vadinčiau hipnotizuojančiu.

Bulanas klausėsi Dianos pasakojimų – Taksilis juos kruopščiai užsirašinėjo – bet lyg būtų turėjęs kitokių tikslų, o kartkartėmis šnabždėdavo jai į ausį ragindamas ar patardamas, tik mes nieko nenugirsdavom. Vis dėlto jis mums buvo naudingas, nes turėjome atskleisti tokias masonų paslaptis, kaip šventųjų ostijų badymas ir įvairios juodosios mišios, o šiuose dalykuose Bulano autoriteto niekas negalėjo užginčyti. Taksilis užsirašinėjo įvairias demoniškas apeigas ir savo knygose vis plačiau pristatydavo tas liturgijas, kurias jo masonai atlikdavę kiekviena menkiausia proga.

***

Vieną paskui kitą išleidęs kelias knygas Taksilis išklojo visas menkas žinias apie masonus. Naujų minčių sėmėsi tik iš „blogosios" Dianos, kai ši užhipnotizuota išplėstomis akimis pasakodavo scenas, kuriose jai gal teko dalyvauti, o gal ji girdėjo apie jas Amerikoje ar tiesiog įsivaizdavo. Tos istorijos gniauždavo kvapą, ir prisipažinsiu: nors esu visko matęs (manau) vyras, jos mane piktindavo. Tarkim, vieną dieną ji papasakojo apie savo priešės Sofi Valder, dar vadinamos Sofi Safo, įšventinimą, ir nesupratome, ar jautė nusikalstamą tos scenos prieskonį, tačiau pasakojo ne smerkdama, o priešingai – susijaudinusi, kad teko garbė ten dalyvauti.

– Ją užmigdė tėvas, – lėtai kalbėjo Diana. – Įkaitinta geležimi perbraukė per lūpas... Įsitikino, kad kūnas nejautrus jokiems išoriniams dirgikliams. Ant kaklo ji turėjo susirangiusio žalčio vėrinį... Štai tėvas nusega vėrinį, atidaro pintinę, išima gyvą žaltį ir padeda jai ant pilvo... Jis nuostabiai gražus, šliaužia lyg šoktų, artėja prie Sofi kaklo, apsiveja kaip vėrinys... Šliaužia prie veido, iškišęs virpantį liežuvį siekia lūpų ir šnypšdamas jas bučiuoja. Koks jis... įstabiai... slidus... Sofi pabunda, jos lūpos putotos, atsistojusi ji sustingsta it statula, tėvas atvarsto josios korsetą ir apnuogina krūtis! Lazdele rašo ant krūtinės klausimą, ant odos ryškėja raudonos raidės, o tarsi snaudęs žaltys vėl sušnypščia ir uodega ant nuogo Sofi kūno išraito atsakymą.

– Diana, iš kur apie tai žinai? – paklausiau.

– Kai apsigyvenau Amerikoje... Mano tėvas įšventino mane į paladistes. Paskui atvykau į Paryžių, gal jie norėjo manęs atsikratyti... Paryžiuje susitikau Sofi Safo. Ji visada buvo mano priešė. Kai atsisakiau vykdyti jos reikalavimus, perdavė mane daktarui Diu Morjė. Pasakiusi, kad esu beprotė.

***

Atėjau pas daktarą Diu Morjė ieškoti Dianos praeities.

– Daktare, supraskite, mano gailestingosios seserys negali padėti merginai nežinodamos apie jos kilmę ir tėvus.

Diu Morjė žiūri į mane lyg į sieną.

– Jau sakiau, nieko nežinau. Man ją patikėjo giminaitė, dabar jau mirusi. Giminaitės adresas? Jums pasirodys keista, bet jo nebeturiu. Mano kabinete prieš metus kilo gaisras, sudegė daug dokumentų. Nieko nežinau ir apie Dianos praeitį.

– Ji atvyko iš Amerikos?

– Galbūt, tačiau prancūziškai kalba be jokio akcento. Pasakykite savo gailestingosioms seserims, kad pernelyg nesikrimstų, nes mergina niekaip nepajėgs įveikti savo būsenos ir grįžti į normalų gyvenimą. Tebūna jai švelnios ir leidžia baigti savo dienas, nes, kartoju, taip smarkiai pažengus isterijai niekas ilgai negyvena. Kurią nors dieną ją ištiks ūmus gimdos uždegimas, ir medicinos mokslas nebepajėgs padėti.

Esu tikras, kad jis meluoja, gal irgi yra paladistas (ką ten Didžiųjų Rytų ložė) ir sutiko sektos priešę užmūryti gyvą. Bet gal tai tik mano vaizduotės vaisius. Toliau kalbėtis su Diu Morjė – gaišti laiką.

Klausinėju ir vienokios, ir kitokios būsenos Dianos. Ji nieko neatsimena. Ant jos kaklo auksinė grandinėlė su medalionu: jį puošia labai panašios moters atvaizdas. Pamačiau, kad medalionas atsidaro, ir ilgai prašiau parodyti, kas viduje, ji atsisakė griežtai, su baime ir laukiniu ryžtu.

– Gavau jį iš mamos, – tepasakė.

***

Praėjo jau ketveri metai, kai Taksilis pradėjo savo antimasonišką kampaniją. Katalikiškojo pasaulio reakcija pranoko mūsų lūkesčius: 1887 metais kardinolas Rampola pakvietė Taksilį į privačią audienciją pas popiežių Leoną XIII. Tai buvo oficialus jo kovos pripažinimas ir didelės leidybinės sėkmės pradžia. Ir ekonominės.

Iš to meto yra šis trumpas, bet iškalbingas raštelis: „Garbusis abate, regis, šis reikalas pranoko mūsų ketinimus. Ar galėtumėt kaip nors tuo pasirūpinti? Hebuternas."

Tačiau kelio atgal nebuvo. Ne tik dėl honorarų, kurie plaukė keldami jaudulį, įpareigojo ir su katalikiškuoju pasauliu užmegzti saitai. Taksilis tapo kovos su satanistais didvyriu ir šlovės tikrai neatsisakys.



Melsdamasis Vintrasas sklęsdavo oru, sukeldamas sekėjams ekstazę.

Tada gavau ir trumpą tėvo Bergamaskio raštelį: „Regis, viskas gerai. Bet kaip žydai?"

Išties, tėvo Bergamaskio paliepimu iš Taksilio turėjau išpešti pikantiškos informacijos ne tik apie masonus, bet ir apie žydus. Tačiau nei Diana, nei Taksilis apie juos nė neužsiminė. Diana nesistebiu, gal Amerikoje, iš kur atvyko, žydų mažiau nei pas mus, ir jų klausimas jai svetimas. Tačiau tarp masonų žydų knibždėte knibždėjo, taip ir pasakiau Taksiliui.

– Iš kur man žinoti? – atsakė šis. – Neteko susidurti su masonais žydais arba nežinojau, kad jie žydai. Ložėje nė sykio nemačiau rabino.

– Jie ateina apsirengę ne rabinų drabužiais. Ir dar – gerai informuotas tėvas jėzuitas man papasakojo, kad monsinjoras Merenas, ne šiaip koks klebonas, o arkivyskupas, savo naujojoje knygoje įrodys, kad visų masoniškų apeigų kilmė – kabalistinė, o judėjų kabala masonams liepia garbinti demonus...

– Tuomet leiskim kalbėti monsinjorui Merenui, mes ir taip turim daug darbo.

Toks Taksilio santūrumas man ilgai nedavė ramybės (svarsčiau sau, gal jis žydas?), bet paskui sužinojau, kad už žurnalistinius ir leidybinius žygdarbius jam dažnai iškeldavo bylų dėl šmeižto ar nešvankybių ir priteisdavo mokėti gana dideles baudas. Jis smarkiai įsiskolino lupikautojams žydams ir skolų dar negrąžino (nes džiugiai švaistė nemažas pajamas iš savo naujosios antimasoniškos veiklos). Todėl baiminosi, kad žydai kol kas ramūs, bet gali užsipulti už skolas ir įkišti į kalėjimą.

Ar tikrai čia tik pinigų klausimas? Taksilis buvo nedorėlis, tačiau turėjo šiokių tokių jausmų ir, tarkim, labai vertino šeimą. Tad kažkodėl užjautė žydus, įvairiausių persekiojimų aukas. Sakydavo, kad popiežiai globoja geto žydus, tegul ir kaip antrarūšius piliečius.

Tais metais jam galvoje pasimaišė: manydamas esąs legitimistinio ir antimasoniško katalikų mokymo šauklys, nutarė mestis į politiką. Nepajėgiau susekti visų jo machinacijų, bet iškėlęs savo kandidatūrą į kažkokią Paryžiaus valdybos tarybą susirungė bei leidosi polemizuoti su tokiu įtakingu žurnalistu kaip Driumonas, įsitraukusiu į aršią kampaniją prieš žydus

ir masonus. Driumonas turėjo didelį autoritetą tarp dvasininkų ir netiesiogiai užsiminė, kad Taksilis esąs apgavikas. Nors „netiesiogiai užsiminė" čia gal kiek per švelniai pasakyta. 1889 metais Taksilis parašė paskvilį apie Driumoną ir nežinodamas, kaip jį užsipulti (juk abudu buvo antimasonai), jo judofobiją pavadino protiniu sutrikimu. Be to, leido sau padejuoti dėl pogromų Rusijoje.

Driumonas buvo rinktinis polemistas ir atsakė kitu paskviliu, kuriame išjuokė poną, kuris skelbiasi esąs Bažnyčios gynėjas, glėbesčiuojasi ir sveikinasi su vyskupais bei kardinolais, nors prieš kelerius metus rašė įspūdingas nešvankybes apie popiežių, kunigus ir vienuolius, ką jau kalbėti apie Jėzų ar Švenčiausiąją Mergelę. Buvo ir dar blogesnių dalykų.

Ne kartą teko kalbėtis su Taksiliu jo namuose, pirmajame aukšte ten kadaise veikė „Antiklerikalinis knygynas", bet mūsų pokalbius dažnai pertraukdavo jo žmona, kuri atėjusi kažką šnibždėdavo vyrui į ausį. Kaip supratau vėliau, daug užkietėjusių antiklerikalų šiuo adresu ateidavo teirautis antikatalikiškų dabar jau itin katalikiško Taksilio veikalų, o šiam buvo likę per daug egzempliorių, kad galėtų lengva širdimi sunaikinti, tad jis labai apdairiai visada siųsdavo žmoną, pats niekada nesirodydavo ir taip toliau išnaudojo šią pelningą gyslą. Aš pats niekada netikėjau jo atsivertimo nuoširdumu: jis vadovavosi vieninteliu filosofiniu principu „Pinigai *non olet*".

Tačiau Driumonas tą suuodė ir užsipuolė marselietį ne tik dėl kažkokių ryšių su žydais, bet ir kaip nepataisomą antiklerikalą. To pakako, kad sukeltų pagrįstas dievobaimingesnių skaitytojų dvejones.

Reikėjo pereiti į kontrpuolimą.

– Taksili, – tariau, – nenoriu žinoti, kodėl vengiat asmeniškai stoti prieš žydus, bet gal galėtume rasti ką nors, kas imtųsi šio reikalo?

– Jei tik manęs tiesiogiai su tuo nesusies, – atsakė Taksilis. Ir pridūrė: – Išties mano pranešimų ir tų mūsų Dianos pasakojamų niekų nebeužtenka. Subūrėme skaitytojų ratą, jie nori vis daugiau, gal jie skaito mano knygas ne geisdami sužinoti apie Kryžiaus priešų intrigas, o jausdami skaitymo malonumą, kaip atsitinka su tais šnipų romanais, kur skaitytojas skatinamas palaikyti nusikaltėlį.

* * *

Taip gimė daktaras Batajis.

Taksilis rado, tikriau, prisiminė seną draugą, laivo gydytoją, daug keliavusį po egzotiškus kraštus ir kaišiojusį nosį į įvairių tikėjimų šventyklas, bet, svarbiausia, itin gerai išmaniusį apie nuotykių romanus, tokius kaip Busenaro knygos ar fantastiniai Žakoljo kūriniai: *Le Spiritisme dans le monde* ar *Voyage au pays mystérieux**. Visiškai pritariau minčiai paieškoti naujų temų grožinės literatūros pasaulyje (kiek žinau iš jūsų dienoraščių, pats sėmėtės įkvėpimo iš Diuma ar Siu romanų): žmonės grynai iš malonumo ryte ryja pasakojimus apie nuotykius sausumoje ir jūrose ar detektyvines istorijas, o paskui lengvai užmiršta ką perskaitę, ir kai jiems kaip tiesa pateikiama tai, ką jau buvo perskaitę romane, miglotai atsiminę kažkur apie tai jau girdėję džiaugiasi patvirtintais savo įsitikinimais.

Taksilio rastas žmogus buvo daktaras Čarlzas Haksas. Universitete apgynė cezario pjūvio operacijos diplomą, kažką išleido apie jūrų prekybos laivyną, bet dar nebuvo išsėmęs pasakotojo talento. Atrodė sergantis sunkios formos alkoholizmu ir jam akivaizdžiai stigo pinigų. Kiek supratau iš jo kalbų, rengėsi išleisti fundamentalų veikalą, demaskuojantį religijas ir krikščionybę kaip „kryžiaus isteriją", bet išklausęs Taksilio siūlymą pasakė dėl Bažnyčios garbės ir jai apginti pasiryžęs prirašyti kad ir tūkstantį puslapių velnio garbintojams pasmerkti.

Atmenu, 1892 metais pradėjome numatę parašyti 240 knygelių, turėsiančių išeiti per maždaug trisdešimt mėnesių. Tai buvo toks *milžiniškas* kūrinys, kurį pavadinome *Le Diable au XIX^{e} siècle***. Ant viršelio – didžiulis išsiviepęs Liuciferis šikšnosparnio sparnais ir slibino uodega, o paantraštė skelbė: „Spiritizmo, liuciferiškųjų masonų paslaptys, visiškas paladizmo, teurgijos ir goetijos bei viso šiuolaikinio satanizmo, okultinio magnetizmo, liuciferiškų mediumų, amžiaus pabaigos kabalos, rozenkreicerių magijos, slaptų apsėdimo formų, Antikristo pranašų nuvainikavimas." Autorystė priklausė paslaptingojo daktaro Batajo plunksnai.

* *Spiritizmas pasaulyje* ir *Kelionės po paslaptingas šalis (pranc.).*

** *Velnias XIX amžiuje (pranc.).*



...milžiniškas kūrinys, kurį pavadinome Le Diable au XIX[e] siècle. *Ant viršelio – didžiulis išsiviepęs Liuciferis šikšnosparnio sparnais ir slibino uodega...*

Kaip ir planavome, šiame kūrinyje nebuvo nieko, apie ką nebūtų rašyta: Taksilis arba Batajis perkrėtė visą išleistą literatūrą ir į vieną katilą suvertė pogrindinius kultus, velnio apsireiškimus, šiurpinančias apeigas, atgaivintas tamplierių liturgijas jų pamėgtajam Bafometui ir panašius dalykus. Iliustracijas irgi nukopijavome nuo kitų okultinių mokslų knygų, kurios savo ruožtu buvo nukopijuotos viena nuo kitos. Vieninteliai dar nematyti paveikslai buvo didžiųjų masonų meistrų portretai, išspausdinti panašiai kaip skelbimai Amerikos prerijose, pranešantys apie plėšikus, kuriuos reikia pagauti ir pristatyti teismui gyvus ar mirusius.

***

Dirbome karštligiškai: sočiai prisigėręs absento Haksas – Batajis pasakojo Taksiliui savo pramanus, šis pagražindamas rašė, Batajis rūpinosi detalėmis, susijusiomis su medicinos mokslu ar nuodų menu, miestų ar egzotiškų apeigų, kurias buvo matęs savo akimis, aprašymais, o Taksilis dailino naujausias Dianos klejones.

Tarkim, Batajis pasakojo apie Gibraltarą kaip apie akytą uolą, išvarpytą tunelių, grotų, požeminių ertmių, kuriose vykdavo bedieviškiausių sektų apeigos, prasimanydavo masonų niekšybes Indijos sektose ar Asmodėjo apsireiškimus, o Taksilis ėmėsi kurti Sofi Safo portretą. Perskaitęs Kolino de Plansi *Dictionnaire infernal* pasiūlė: esą tegul Sofi atskleidžia, kad pragaro legionų buvo šeši tūkstančiai šeši šimtai šešiasdešimt šeši, o kiekviename iš jų – šeši tūkstančiai šeši šimtai šešiasdešimt šeši demonai. Kad ir įkaušęs, Batajis pajėgė suskaičiuoti, jog velnių ir velnienių buvo keturiasdešimt keturi milijonai keturi šimtai trisdešimt penki tūkstančiai penki šimtai penkiasdešimt šeši. Patikrinom ir apstulbę pripažinom jo teisybę, o jis trenkęs delnu per stalą sušuko: „Matot, aš negirtas!" Ir vaišinosi, kol nusirito po stalu.

Kupini jaudulio kūrėme toksikologinę Neapolio masonų laboratoriją, ruošusią nuodus ložės priešams naikinti. Batajis išrado šedevrą, kurį nesiremdamas jokia chemija pavadino *manna*: rupūžė uždaroma stiklainyje su angimis ir aspidais, šeriama tik nuodingaisiais grybais, dar pridedama

rusmenės ir nuodingosios nuokanos, paskui gyvūnai numarinami badu ir maita apipurškiama krištolo dulkių bei karpažolės putomis, paskui viskas sudedama į distiliatorių, išdžiovinama ant mažos ugnies, o maitos pelenai ir nedegūs milteliai atskiriami – taip išgaunamas ne vienas, bet du nuodai, skystas ir miltelių pavidalo, abu vienodai mirtini.

– Jau regiu, kiek vyskupų skaitydami šiuos puslapius patirs ekstazę, – kreivai šypsojosi Taksilis kasydamasis slėpsną, kaip visada darydavo būdamas labai patenkintas. Jis žinojo, ką kalba, nes po kiekvienos naujos „Velnio" knygelės ateidavo kokio dvasininko laiškas su padėka už jo drąsias įžvalgas, atveriančias akis daugybei tikinčiųjų.

Retkarčiais įtraukdavome Dianą. Tik jai galėjo šauti mintis apie Čarlstono Didžiojo meistro *Arcula Mystica* – skrynelę, vieną iš septynių pasaulyje: ją atidarius viduje matėsi sidabrinis garsiakalbis, panašus į medžioklės ragą, tik mažesnis, kairėje – sidabro vijų laidas, vienu galu pritvirtintas prie aparato, o kitu – prie ausinės, kad girdėtum balsą asmenų, kalbančių į vieną iš likusių šešių skrynelių. Dešinėje skaisčiai raudona rupūžė, iš pražiotų nasrų spjaudanti mažas liepsneles, rodė, kad ryšys veikia, septynios auksinės statulėlės simbolizavo septynias pagrindines paladizmo dorybes arba septynis aukščiausius masonų vadovus. Didysis meistras, paspausdamas vieną iš statulėlių, kviesdavo savo pašnekovą Berlyne ar Neapolyje, o jei šis tą akimirką būdavo ne prie skrynelės, tai ant veido pajusdavo šiltą vėją ir sušnabždėdavo, tarkim, „Po valandos", o ant Didžiojo meistro stalo rupūžė garsiai pakartodavo „Po valandos".

Iš pradžių dvejojom, ar nepasirodys ši istorija kiek groteskiška, nes jau prieš daug metų toks Meučis patentavo teletrofoną, arba telefoną, kaip dabar įprasta sakyti. Tačiau tais prietaisais kol kas naudojosi tik turtuoliai, mūsų skaitytojai nebūtinai galėjo apie juos žinoti, tad toks nepaprastas išradimas, kaip ši skrynelė, buvo tikras velnio įsikišimo liudijimas.

Kartais susitikdavom Taksilio namuose, kartais – Otejyje. Retkarčiais išdrįsdavom padirbėti Batajo skylėje, bet tenykštis dvokas (nuo prasto alkoholio, neskalbtų drabužių ir daug savaičių užsistovėjusio maisto likučių) skatino mus vengti ten susitikti.

***

Sunkiausia buvo pavaizduoti generolą Paiką, Didįjį pasaulio masonų meistrą, kuris pasaulio likimą valdė iš Čarlstono. Tačiau nėra nieko originalesnio už tai, kas jau parašyta.

Vos pradėjome leisti *Le Diable*, išėjo lauktoji Mereno, Por Lui (velniai žino, kur jis yra!) arkivyskupo, knyga *La Franc-Maçonnerie Synagogue de Satan**, o daktaras Batajis, šiek tiek graibęsis angliškai, keliaudamas rado knygą *The Secret Societies***, 1873 metais išleistą Čikagoje, parašytą generolo Džono Felpso, žinomo masonų priešo. Idant geriau perteiktume Didžiojo Senio, pasaulinio paladizmo didžiojo šventiko, gal net įkūrusio Kukluksklaną ir dalyvavusio Linkolno nužudymo sąmoksle, paveikslą, mums tereikėjo pakartoti šiose knygose pateiktas žinias. Nutarėme, kad Čarlstono aukščiausios tarybos Didįjį meistrą tituluosime Broliu Generolu, aukščiausiuoju komandoru, Didžiosios simbolinės ložės Meistru ekspertu, Slaptuoju meistru, Tobuluoju meistru, Artimuoju sekretorium, Klebonu ir Teisėju, Išrinktuoju Devynių meistru, Šlovinguoju penkiolikos išrinktuoju, Aukščiausiuoju išrinktuoju riteriu, Dvylikos genčių vadu, Didžiuoju meistru architektu, Švenčiausiojo skliauto Didžiuoju škotų išrinktuoju, Tobuluoju aukščiausiuoju masonu, Rytų arba Kardo riteriu, Jeruzalės kunigaikščiu, Rytų ir Vakarų riteriu, Aukščiausiuoju rozenkreicerių kunigaikščiu, Didžiuoju patriarchu, visų simbolinių ložių Garbiuoju meistru *ad vitam*, Prūsų riteriu noakitu, Didžiuoju rakto meistru, Libano ir tabernakulio kunigaikščiu, Bronzinio žalčio riteriu, Aukščiausiuoju šventyklos komendantu, Saulės riteriu, Kunigaikščiu adeptu, Škotijos švento Andriaus didžiuoju škotu, Didžiuoju išrinktuoju Kadošo riteriu, Tobuluoju įšventintuoju, Didžiuoju inspektorium inkvizitorium komandoru, Slaptojo realo šviesiausiuoju ir aukščiausiuoju kunigaikščiu, Trisdešimt trečiuoju, Šventojo Paladijaus konservatorijos galinguoju ir Galinguoju aukščiausiuoju komandoru generolu didžiuoju meistru, Pasaulio laisvųjų masonų aukščiausiuoju popiežium.

* *Laisvųjų masonų šėtono sinagoga* (*pranc.*).

** *Slaptosios draugijos (pranc.).*

Citavome laišką, kur jis smerkė persistengusius italų ir ispanų brolius, kurie „pastūmėti teisėtos neapykantos dvasininkų Dievui" šlovino jo priešą, vadinamąjį Šėtoną, mat jį prasimanė dvasininkai ir jo vardo ložėje nederėtų tarti. Taip pasmerkta Ženevos ložė, viešai iškėlusi vėliavą su užrašu „Šlovė Šėtonui", bet paskui paaiškėjo, kad satanizmas (krikščioniškas prietaras) smerkiamas todėl, jog masonų religija turi išlaikyti tyrą liuciferiškąjį mokymą. Tai kunigai, tikėdami velniu, sukūrė Šėtoną ir satanistus, raganas, raganius, kerėtojus ir juodąją magiją, o liuciferistai išpažino šviesiąją magiją, kaip ir tamplieriai, jų senieji mokytojai. Juodąja magija tikėjo Adonajaus, piktojo krikščionių garbinamo dievo, garbintojai, to dievo, kuris veidmainystę pavertė šventumu, ydą – dorybe, melą – tiesa, tikėjimą – absurdu ir kurio visi veiksmai liudija žiaurumą, klastą, neapykantą žmogui, barbarybę, mokslo atmetimą. Liuciferis, priešingai – yra gerasis Dievas, palyginti su Adonajumi, šviesa, palyginti su šešėliu.

Bulanas stengėsi mums išaiškinti įvairius kultus to, kas mūsų akyse yra tiesiog demonas:

– Vieniems Liuciferis – puolęs angelas, jau atlikęs atgailą ir ateityje galįs tapti mesiju. Yra moterų sektų, joms Liuciferis – moteriška geroji būtybė, priešinga piktam vyriškajam Dievui. Kiti laiko jį Dievo prakeiktu Šėtonu, bet mano, jog Kristus per mažai padarė žmonijos labui, todėl garbina Dievo priešą ir yra tikrieji satanistai, nes aukoja juodąsias mišias ir panašiai. Yra Šėtono garbintojų, kuriems paprasčiausiai patinka raganystės, burtai, kerai, bet yra ir tokių, kuriems satanizmas tampa tikrąja religija. Iš jų tokie asmenys kaip Džozefinas Peladanas ar dar blogiau – Stanislas de Guaita, nuodijimo meno meistras, net organizuoja išrinktųjų būrelius. Ir dar yra paladistai. Jų visų apeigos skirtos nedaugeliui išrinktųjų, šiems priklausė ir karbonaras Madzinis. Kalbama, kad Garibaldis užkariavo Siciliją padedamas paladistų, Dievo ir monarchijos priešų.

Paklausiau, kodėl jis satanizmu ir magija kaltina Guaitą su Peladanu, nes iš paryžiečių paskalų žinojau, kad jie satanizmu apkaltino būtent jį.

– Ak, – atsakė, – šiame okultinių mokslų pasaulyje Blogio ir Gėrio ribos labai trapios ir tai, kas vieniems yra Gėris, kitiems gali būti Blogis. Kartais net ir senose pasakose fėja nuo raganos skiriasi tik amžiumi ir grožiu.

– Bet kaip tie kerai veikia?

– Kalbama, kad Čarlstono Didysis meistras susikirto su tokiu Gorgasu iš Baltimorės, atskalūniškos Škotijos ložės galva. Papirkęs skalbėją gavo nosinaitę. Pamerkė į sūrų vandenį ir berdamas druską sumurmėjo: *Sagrapim melanchtebo rostromouk elias phitg*. Paskui išdžiovino audeklą virš magnolijos sausuolių laužo, tada tris savaites kas šeštadienį rytais meldėsi Molochui, rankose iškėlęs išlankstytą nosinę lyg aukotų demonui. Trečiojo šeštadienio pavakarę sudegino ją alkoholio liepsnoje, supylė pelenus į bronzinę lėkštelę, paliko per naktį, rytą sumaišė su vašku ir nulipdė lėlę, lėlytę. Tokie velnio kūriniai vadinami *dagyde*. Įkišo tą lėlytę į stiklo rutulį, siurbliu ištraukė visą orą ir sukūrė vakuumą. Tuo metu jo priešininkas kentė siaubingus skausmus, kurių prigimties nepajėgė suprasti.

– Jis mirė?

– Tai jau smulkmenos, gal to nė nesiekta. Svarbiausia, kad magija veikia per nuotolį, o būtent taip Guaita su savo bendrais veikia prieš mane.

Daugiau atvirauti nenorėjo, tačiau besiklausanti Diana žvelgė į jį susižavėjusi.

***

Reikiamą akimirką paspaustas Batajis, pradėjęs nuo pat aštuoniolikto amžiaus okultistų, sumetė ilgoką skyrių apie žydų vaidmenį masonų ložėse ir paskelbė, kad prie oficialiųjų ložių slapta veikia penki šimtai tūkstančių žydų masonų, tik jų ložės įvardijamos ne žodžiais, o skaičiais.

Pataikėm pačiu laiku. Regis, būtent tais metais kažkoks laikraštis pavartojo vykusį terminą *antisemitizmas*. Tad pakliuvome į „oficialią" kryptį, stichiškas nepasitikėjimas žydais tapo doktrina, kaip krikščionybė ar idealizmas.

Mūsų susitikimuose dalyvaudavo ir Diana, o išgirdusi kalbant apie žydų ložes keletą kartų ištarė: „Melchizedekas, Melchizedekas." Ką ji prisiminė? Paskui tęsė:

– Patriarchų taryboje žydų masonų skiriamasis ženklas... buvo ant kaklo kabanti sidabro grandinėlė su aukso plokštele... Įstatymo simboliu... Mozės įstatymo...

Mintis patiko, ir štai mūsų žydai susirinkę Melchizedeko šventykloje apsikeitė atpažinimo ženklais, slaptažodžiais, pasisveikinimais ir priesaikomis, kurios, be abejo, skambėjo ganėtinai žydiškai, kaip *Grazzin Gaizim, Javan Abbadon, Bamachec Bamearach, Adonai Bego Galchol.* Žinoma, ložėje nedaryta nieko daugiau, kaip tik grasinta Šventajai Romos bažnyčiai ir pačiam Adonajui.

Taip Taksilis (prisidengęs Bataju), viena vertus, tenkino savo užsakovus dvasininkus, kita vertus, neerzino savo kreditorių žydų. Nors dabar jau būtų galėjęs jiems sumokėti: per pirmuosius penkerius metus Taksilis gavo tris šimtus tūkstančių frankų honoraro (grynaisiais), šešiasdešimt tūkstančių iš jų atiteko man.

***

Regis, 1894 metais laikraščiuose tik ir kalbėta apie kariuomenės kapitoną, tokį Dreifusą, prūsų ambasadai pardavusį karinę informaciją. Nė tyčia nesugalvotum – išdavikas buvo žydas. Dreifuso reikalo iškart ėmėsi Driumonas, tad pamaniau, jog ir *Le Diable* knygelės turėtų prisidėti atskleisdamos stebinamų faktų. Tačiau Taksilis pasakė, kad į karinio šnipinėjimo istorijas verčiau nesivelti.

Tik vėliau supratau, ką jis nujautė: kalbėti apie žydų vaidmenį masonų pasaulyje yra viena, bet įtraukti Dreifusą reiškė netiesiogiai duoti suprasti (ar atskleisti), kad jis buvo ne tik žydas, bet ir masonas, o toks žingsnis būtų buvęs labai neatsargus, nes masonai kariuomenėje ypač tarpo ir gali būti, jog Dreifusui bylą iškėlusių karininkų dauguma taip pat buvo masonai.

***

Kita vertus, netrūko ir kitų krypčių, kurias galėjome išnaudoti, o suburto skaitytojų rato požiūriu mūsų padėtis buvo nepalyginti geresnė už Driumono.

Praėjus maždaug metams, kai pasirodė *Le Diable,* Taksilis kartą pasakė:

– Pagaliau juk viskas, kas paskelbta *Le Diable* knygelėse, yra daktaro Batajo kūryba, kodėl turėtume juo pasikliauti? Reikia atsivertusios paladis-

tės, galinčios atskleisti slėpiningiausias sektos paslaptis. Be to, ar gali būti romanas gražus be moters? Sofi Safo pristatėme nepalankiai, net atsivertusi ji nesukels skaitytojų katalikų simpatijų. Reikia tokios, kurią skaitytojai iškart pamiltų, kad ir satanistės, kurios veide šviestų būsimas atsivertimas, naivios masonų sektos sugundytos paladistės, kuri galų gale nusimeta jų jungą ir grįžta į savo protėvių tikėjimo glėbį.

– Diana, – pasakiau. – Diana yra gyvas galinčios atsiversti nusidėjėlės paveikslas, juolab kad ji gali kone pagal mūsų komandą būti vienokia arba kitokia.

Taip aštuoniasdešimt devintojoje *Le Diable* knygelėje į sceną įžengė Diana.

Dianą pristatė Batajis, o kad jos pasirodymas būtų įtikinamesnis, netrukus parašiusi jam laišką ji pareiškė esanti nepatenkinta tuo, kaip buvo pristatyta, ir netgi sukritikavo savo atvaizdą, publikuotą įprastu *le Diable* knygelių stiliumi. Turiu pripažinti, paveikslėlis buvo kiek vyriškas, tad nedelsdami pakeitėme jį moteriškesniu Dianos atvaizdu, paaiškinę, kad jį nupiešė dailininkas, aplankęs ją Paryžiaus viešbutyje, kur buvo apsistojusi.

Diana debiutavo žurnale *Le Palladium Régéneré et libre*, kuriam rašė atsimetėliai paladistai, drįsdami iki mažiausių smulkmenų aprašyti Liuciferio kultą ir per apeigas tariamus šventvagiškus žodžius. Vis dar praktikuojamo paladizmo bijota taip akivaizdžiai, kad toks kanauninkas Mustelis savo *Revue Catholique* apie atsimetėlę paladistę Dianą kalbėjo kaip apie atsivertimo priešaušrį. Diana atsiliepdama nusiuntė Musteliui du banknotus po šimtą frankų vargetoms. Mustelis pakvietė skaitytojus melstis už Dianos atsivertimą.

Prisiekiu, neprasimanėme ir nepapirkome Mustelio, jis tarytum veikė pagal mūsų surašytą planą. O jo žurnalui pritarė ir *La Semaine Réligieuse*, įkvėptas Grenoblio vyskupo monsinjoro Favos.

Regis, devyniasdešimt penktųjų birželį Diana atsivertė ir šešis mėnesius rašė *Mémoires d'une ex-palladiste** knygas. Užsiprenumeravusieji *Palladium Régéneré* (žinoma, jį liautasi leisti) galėjo gauti *Mémoires* prenumeratą arba

* *Buvusios paladistės atsiminimai* (*pranc.*).



...nedelsdami pakeitėme jį moteriškesniu Dianos atvaizdu...

atsiimti pinigus. Išskyrus keletą fanatikų, skaitytojams, regis, toks perėjimas į priešingą pusę buvo visai priimtinas: atsivertėlė Diana pasakojo tokias pat fantastiškas istorijas kaip ir nusidėjėlė Diana, o skaitytojams to ir tereikėjo. Iš esmės tai buvo Taksilio mintis: koks skirtumas, apie ką rašoma – apie popiežiaus Pijaus IX ištvirkavimą su tarnais ar apie kokio masono satanisto homoseksualias apeigas. Žmonės trokšta to, kas draudžiama, ir taškas.

O Diana žadėjo uždraustus dalykus: „Rašysiu, kad atskleisčiau viską, kas nutiko Trikampiuose, kam priešinausi visomis savo jėgomis, ką visada niekinau ir kas man atrodė vertinga. Tegul sprendžia skaitytojai..."

Šaunuolė Diana. Mes sukūrėme mitą. Ji to nė nežinojo, gyveno apsvaigusi nuo vaistų, kurių duodavome jai nuraminti, ir paklusdavo tik mūsų (ak, Dieve, ne, *jų*) glamonėms.

***

Vėl išgyvenu didžio jaudulio akimirkas. Angeliškoji atsivertėlė Diana užkariavo klebonų ir vyskupų, motinų, apgailėjusių nusidėjėlių aistras, meilę. *Pèlerin* papasakojo apie tokią sunkiai sergančią Luizą, priimtą į Dianos globojamą Lurdan keliavusių maldininkų grupę ir stebuklingai pasveikusią. *La Croix*, didžiausias katalikų dienraštis, rašė: „Ką tik perskaitėme pradėtų spausdinti panelės Vogan „Buvusios paladistės atsiminimų" pirmąjį skyrių ir dar negalime atsigauti nuo neapsakomo jaudulio. Kokią nuostabią malonę Dievas teikia jam atsidavusioms sieloms..." Monsinjoras Ladzareskis, Šventojo Sosto pasiuntinys Antimasonų sąjungos centro komitete, Dianos atsivertimo proga tris dienas laikė padėkos pamaldas Romos Švenčiausiosios Širdies bažnyčioje, o Dianai priskirtas Žanos d'Ark himnas (tiesiog arija iš operetės, kurią Taksilio draugas sukūrė jau nežinau kokiam musulmonų sultonui ar kalifui) buvo atliktas antimasoniškoje Romos komiteto šventėje ir giedotas net kai kuriose bazilikose.

Ir čia, lyg tyčia būtume tai sugalvoję, Dianos pusėn stojo mistikė karmelitė iš Lizjė, jau kone šventoji, nors dar visai jaunutė. Toji Kūdikėlio Jėzaus ir Šventojo Atvaizdo sesuo Teresė, gavusi atsivertėlės Dianos atsiminimų egzempliorių, taip susijaudino, kad įtraukė ją kaip personažą į seserims

vienuolėms rašomą teatro veikalą „Nuolankumo triumfas", kuriame veikė net Žana d'Ark. Ir nusiuntė Dianai savo nuotrauką Žanos d'Ark drabužiais.

Dianos atsiminimus išvertus į daugelį kalbų, kardinolas vikaras Parokis pasveikino ją ir pavadino atsivertimą „nuostabiu Malonės triumfu", apaštališkasis sekretorius monsinjoras Vinčencas Sardis rašė, kad Apvaizda leido Dianai įstoti į tą pasibjaurėtiną sektą, idant paskui galėtų ją sužlugdyti, o *Civiltà Cattolica* tvirtino, jog panelė Diana Vogan „iš tamsumų pašaukta į dieviškąją šviesą savo patirtį paskyrė Bažnyčios labui rašydama teisingas ir naudingas knygas, kurioms nėra lygių".

***

Bulaną Otejyje matydavau vis dažniau. Kas jį siejo su Diana? Netikėtai atvažiavęs į Otejį retkarčiais užtikdavau juos apsikabinusius, o Diana sėdėdavo palaimingai žvelgdama į lubas. Gal ji jau būdavo apimta antrosios būsenos, ką tik priėjusi išpažinties ir džiaugdavosi apsivaliusi. Šios moters santykiai su Taksiliu man atrodė daug įtartinesni. Netikėtai atvykęs kartą radau ją ant sofos pusnuogę, apsikabinusią Taksilį pamėlusiu veidu. Puiku, maniau, kažkas juk turi patenkinti „blogosios" Dianos kūno geidulius, nenorėčiau, kad man tektų tai daryti. Tikras siaubas yra santykiauti ir su paprasta moterim, ką kalbėti apie pamišėlę.

Jei būnu su „gerąja" Diana, ji droviai padeda galvą man ant peties ir verkdama maldauja jai atleisti. Nuo jos šilumos man prie skruosto ir atgaila dvelkiančio alsavimo mano kūnu perbėga virpulys, todėl atsitraukęs patariu Dianai melsti išganymo atsiklaupus prieš kokį šventą paveikslą.

***

Paladistų draugijos (jos tikrai egzistavo? Apie juos parašyta daug anoniminių laiškų, nes norint, kad kas nors imtų egzistuoti, tereikia nuolat apie tai kalbėti) išdavikei Dianai piktai grasino. Ir nutiko dar kažkas, tik neatsimenu kas. Sakyčiau, numirė abatas Bulanas. Bet lyg per miglą matau jį greta Dianos ir paskesniais metais.

Per daug iš savo atminties reikalauju. Reikia pailsėti.

23

DVYLIKA GERAI PRALEISTŲ METŲ

Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 15 ir 16 dienos įrašų

Sakyčiau, toliau Dala Pikolos dienoraščio įrašai pašėlusiai susipina su Simoninio įrašais, nors kartais ir vienas, ir kitas kalba apie tą patį įvykį, tik iš priešingų pozicijų, tačiau, negana to, ir Simoninio dienoraštis susijaukia taip, lyg rašydamas jis būtų sunkiai atsiminęs įvairius įvykius, dalyvius ir aplinkybes, su kuriais bėgant metams teko susidurti. Simoninis atkuria laikotarpį (neretai painiodamasis, pirma papasakodamas tai, kas greičiausiai įvyko vėliau) nuo Taksilio tariamo atsivertimo iki devyniasdešimt šeštųjų ar septintųjų metų. Maždaug dvylika metų, ir aptaria juos skubomis, kartais net stenografiškai, tarsi baimindamasis užmiršti atminty staiga iškilusius dalykus, o pramaišiui prikaišioja ilgesnių pokalbių, apmąstymų, dramatiškų įvykių aprašymų.

Tad Pasakotojas, nebeturėdamas tolygaus *vis narrandi,* regis, išslydusio iš dienoraštininko rankų, tiesiog suskirstė atsiminimus skyreliais taip, tarsi įvykiai būtų vykę vienas po kito, nors labai tikėtina, kad visi vyko vienu metu – tarkim, Simoninis, baigęs kalbėtis su Račkovskiu, tą pačią popietę susitiko su Gavialiu. Bet, kaip sakoma, tiek jau to.

Ponios Adam salonas

Simoninis atsimena, kad pastūmėjęs Taksilį į atsivertimo kelią (ir nesupranta, kodėl Dala Pikola paskui jį iš to kelio išstūmė) nusprendė jei ne tapti tikru masonu, tai bent dažniau sukinėtis tarp respublikonų, kur, kaip įsivaizdavo, masonų knibždėte knibždėjo. O geros pažintys iš Bono gatvės knygyno – ypač su Tuseneliu – jam atvėrė Žiuljetės Lamesin, dabar jau ponios Adam, taigi kairiųjų respublikonų deputato, *Crédit Foncier* įkūrėjo, o paskui senatoriaus iki gyvos galvos žmonos, salono duris. Jos namus iš pradžių Puasonjerės bulvare, paskui Malzerbo bulvare puošė pinigai, aukštoji politika ir kultūra: pati šeimininkė buvo gana žinoma rašytoja (net aprašiusi Garibaldžio gyvenimą), jos namuose lankydavosi ir tokie valdžios vyrai, kaip Gambeta, Tjeras ar Klemanso, bei rašytojai Priudomas, Floberas, Mopasanas, Turgenevas. Ten Simoninis sutiko galudienį Viktorą Hugo, kone virtusį savo paties paminklu, sustingdytą amžiaus, garbės ir insulto.

Tokioje aplinkoje Simoninis nebuvo pratęs sukiotis. Matyt, kaip tik tais metais *Magny* užeigoje jis susipažino ir su daktaru Froidu (kaip atsiminė rašydamas dienoraštį kovo dvidešimt penktąją) ir šypsodamas klausėsi, kaip eidamas vakarieniauti pas Šarko šis turėjęs įsigyti fraką ir gražų juodą kaklaryšį. Dabar ir Simoniniui teko nusipirkti fraką ir kaklaryšį, ir net gražią naują barzdą iš geriausio (ir diskretiškiausio) Paryžiuje perukų gamintojo. Nors jaunystės metais mokydamasis pasisėmė kultūros, o gyvendamas Paryžiuje nemažai skaitė, dalyvaudamas guviuose, informatyviuose, retkarčiais įmantriuose pokalbiuose, kurių pagrindiniai veikėjai visada atrodė *à la page*, jautėsi nejaukiai. Todėl dažniausiai tylėdavo, įdėmiai klausydavosi ir tik retkarčiais ką nors užsimindavo apie Tūkstantinės žygį į Siciliją – Prancūzijoje Garibaldis tikdavo visada ir visur.

Pasijuto sutrikęs: buvo pasirengęs klausytis ne tik tuo metu įprastų respublikoniškų, bet ir ryžtingų revoliucinių kalbų, o Žiuljetė Adam mielai kviesdavosi rusus, akivaizdžiai susijusius su caro aplinka, kaip ir jos bičiulis Tusenelis nemėgo anglų, o savo *Nouvelle Revue* spausdino tokį veikėją kaip Leonas Dodė, ne be pagrindo laikytą reakcionieriumi, nors jo tėvas Alfonsas buvo nuoširdus demokratas, vis dėlto *Madame* Adam garbei reikia pripažinti, kad jos salone buvo laukiami ir vienas, ir kitas.

Neaišku ir dėl ko kildavo antižydiškos diskusijos, neretai gyvindavusios salono pokalbius: ar dėl akivaizdžiai Tusenelio puoselėtos socialistinės neapykantos žydiškajam kapitalizmui, ar dėl mistinio antisemitizmo, kurį skleidė Juliana Glinka, glaudžiai susijusi su rusų okultistais, susižavėjusi brazilų *candomblé* apeigomis, kuriose dalyvavo vaikystėje, kai tėvas toje šalyje dirbo diplomatinėje tarnyboje, ir artimai (šnabždėta) bendravusi su didžiąja tų dienų Paryžiaus okultizmo pitija *Madame* Blavatskaja.

Žiuljetė Adam neslėpė nepasitikinti žydų pasauliu, ir vieną vakarą Simoninis klausėsi rusų rašytojo Dostojevskio, akivaizdžiai prasiskolinusio kaip ir Simoninio pažįstamas Brafmanas, rašinių apie didįjį Kahalą.

– Dostojevskis rašo, kad žydai, tiek kartų praradę teritoriją, politinę nepriklausomybę, savo įstatymus ir kone tikėjimą, tačiau visada išgyvendavę dar vieningesni nei pirma, nebūtų galėję išlikti tokie gyvybingi, tiesiog neįtikėtinai energingi, jei nebūtų turėję valstybės, aukštesnės už visas esamas valstybes, *status in statu,* kurią net ir baisiausiai persekiojami visada išlaikė atsiriboję nuo tautų, su kuriomis gyveno, su jomis nesusilieję, nesusitapatinę ir laikydamiesi pamatinio principo: „Net ir išblaškytiems po visą pasaulį vis tiek reikia tikėti, kad viskas, kas buvo žadėta, išsipildys, o kol kas gyvenk, niekink, vienykis, išnaudok ir lauk, lauk, lauk...“

– Tas Dostojevskis yra didis retorikos meistras, – tarė Tusenelis. – Tik paklausykit, kaip jis staiga ima rodyti supratimą, simpatiją, netgi, drįsčiau sakyti, pagarbą žydams: „Gal ir aš esu žydų priešas? Ar toji nelaiminga tauta gali turėti priešų? Priešingai, kalbu ir rašau, kad viskas, ko reikalauja žmogiškumas ir teisingumas, viskas, ko reikalauja humanizmas ir krikščioniškas mokymas, turi būti padaryta dėl žydų...“ Graži įžanga. O paskui iškloja, kaip toji nelaiminga tauta kėsinasi sunaikinti krikščionišką pasaulį. Puikus ėjimas. Nenaujas, mat jums gal neteko skaityti Markso „Komunistų manifesto“. Jis pradeda nuostabiai: „Šmėkla klaidžioja po Europą“, – paskui iš paukščio skrydžio pateikia socialinės kovos istoriją nuo senovės Romos iki šių dienų, o buržuazijai, kaip *revoliucinei* klasei, skirti puslapiai stačiai gniaužia kvapą. Marksas parodo per visą pasaulį keliaujančią naują nesulaikomą jėgą, tarsi tai būtų kuriančio Dievo kvėptelėjimas iš Pradžios knygos. O baigiantis šioms liaupsėms (patikėkit, išties kerinčioms) pereinama prie buržuazijos triumfo sukeltos pogrindinės jėgos: iš kapitalizmo įsčių gimsta jo duobkasiai proletarai. Ir tiesiai pareiškia: „Dabar norime jus sunaikinti ir pasiimti viską, kas buvo jūsų.“ Nuostabu. Taip ir Dostojevskis elgiasi su žydais: pateisina jų sąmokslą, kuris būtinas jiems išlikti istorijoje, o paskui pareiškia, kad šį priešą reikia naikinti. Dostojevskis – tikras socialistas.

– Ne socialistas, – šypsodamasi įsiterpė Juliana Glinka. – Jis svajotojas, todėl ir sako tiesą. Tik pažiūrėkit, kaip jis užkerta kelią iš pažiūros pačiam racionaliausiam prieštaravimui, kitaip tariant, jei bėgant amžiams ir egzistavo valstybė valstybėje, tai tik pagimdyta persekiojimo, ir ji išnyktų žydų teises sulyginus su vietos gyventojų teisėmis. Klaida, įspėja Dostojevskis! Net turėdami tokias pačias teises kaip kiti piliečiai žydai niekada neatsisakytų įžūlios minties apie ateisiantį ir kardu sutramdysiantį visas tautas Mesiją. Todėl žydai labiausiai vertina tik vieną veiklą – prekybą

auksu ir papuošalais, kad Mesijui atėjus nesijaustų susaistyti su juos priglaudusiu kraštu ir galėtų be vargo išsigabenti visus savo turtus, jei – kaip poetiškai sako Dostojevskis – nušvis aušra ir išrinktoji tauta grąžins cimbolus, litaurus ir dūdmaišius, sidabrą ir šventenybes į senuosius Namus.

– Prancūzijoje jiems buvome per daug atlaidūs, – baigė Tuseneliš, – todėl dabar jie karaliauja biržoje ir valdo paskolas. Socializmas gali būti tik antisemitiškas... Neatsitiktinai Prancūzijoje žydai triumfavo tada, kai joje įsivyravo iš kitapus Lamanšo atkeliavę naujieji kapitalizmo principai.

– Pone Tuseneli, jūs viską per daug supaprastinat, – tarė Glinka. – Rusijoje tarp apsinuodijusiųjų jūsų išliaupsintojo Markso revoliucinėmis idėjomis esama daug žydų. Jie – visur.

Ir pasisuko į svetainės langus, tarsi *Jie* būtų tykoję už kampo iškėlę durklą. O Simoninis, apimtas grįžusio vaikystės siaubo, galvojo apie naktimis laiptais lipantį Mordechajų.

Dirbti Ochranai

Simoninis iškart suprato, jog Glinka yra potenciali klientė, tad ėmė prie jos gretintis santūriai mergindamas – tiesa, turėjo prisiversti. Ne itin išmanė apie moterišką žavesį, bet negalėjo nematyti, kad jos veidas kaip kiaunės, o akys įstatytos per arti nosies, o Žiuljetė Adam, nors ir ne tokia, kokią pažino prieš dvidešimt metų, bet vis dar dailaus stoto ir patraukliai didinga.

Tiesa, Simoninis per daug neatviravo su Glinka, daugiau klausėsi šios klejonių, dėdamasis besidomintis panelės pramanais, tarkim, kaip Viurcburge jai pasirodęs Himalajų guru ir atskleidęs nežinia kokią paslaptį. Taigi, jai buvo galima teikti antižydišką medžiagą, pritaikytą pagal jos ezoterinius pomėgius. Juolab kad, anot kalbų, Juliana Glinka – generolo Oržejevskio, gana iškilios

1re Année. — N° 25 Paris et Départements, le Numéro : 10 Centimes. Samedi 30 Décembre 1893

LA LIBRE PAROLE

ILLUSTRÉE

La France aux Français!

RÉDACTION
14 Boulevard Montmartre

Directeur : EDOUARD DRUMONT

ADMINISTRATION
14, boulevard Montmartre



...todėl dabar jie karaliauja biržoje ir valdo paskolas.
Socializmas gali būti tik antisemitiškas...

rusų slaptosios policijos figūros, dukterėčia, jo pastangomis ją pasamdė Ochrana, imperatoriškoji slaptoji tarnyba, todėl ji buvo susijusi (nesuprasi, kaip pavaldinė, bendradarbė ar tiesioginė konkurentė) su naujuoju visų užsienio tyrimų vadovu Piotru Račkovskiu. *Le Radical,* kairiųjų dienraštis, pareiškė numanąs, kad Glinka pragyvena nuolat išduodama rusų teroristus išeivijoje, o tai reiškė, kad ji lankydavosi ne tik Adam salone, bet ir kitose vietose, apie kurias Simoninis nieko nežinojo.

Reikėjo Glinkos skoniui pritaikyti Prahos kapinių sceną, išbraukti postringavimus apie ekonominius projektus ir rabinų kalbose daugiau ar mažiau paryškinti užuominas apie Mesiją.

Kiek panaršęs po Guženo raštus ir kitą to meto literatūrą, Simoninis į rabinų lūpas įdėjo pasvaičiojimų apie Dievo išrinktąjį Valdovą, kuris grįžta kaip Izraelio Karalius ir nušluoja visas stabmeldžių piktadarybes. Ir į kapinių istoriją apie Mesiją įterpė bent du puslapius fantasmagorijų, tokių kaip „su visa Šėtono galia ir siaubu pergalingojo Izraelio Karaliaus karalystė ateina į mūsų dvasiškai neatgimusį pasaulį. Karalius, gimęs iš Siono kraujo, Antikristas, žengia į pasaulio sostą“. Bet žinodamas, jog carui artimuose sluoksniuose menkiausia mintis apie respubliką kelia siaubą, pridūrė, kad tik respublika, kur visi gali balsuoti, leistų daugumą balsų gavusiems žydams priimti savo tikslams naudingus įstatymus. Tie kvaili stabmeldžiai, kalbėjo rabinai kapinėse, mano iš respublikos sulauksią daugiau laisvių nei iš autokratijos. Priešingai, autokratija, kai valdo išminčiai, o liberali santvarka – kai prastuomenė, kurią žydų agentams lengva sukurstyti. Akivaizdu, autoriui nėmaž nerūpėjo, kaip respublika susijusi su Pasaulio karalium: Napoleonas III įrodė, kad respublika gali pagimdyti imperatorių.

Tačiau prisiminęs senelio pasakojimus Simoninis sumanė rabinų šnekas praturtinti ilgėlesniu skirsniu, kaip veikė ir turėjo veikti slaptoji pasaulio valdžia. Keista, kad Glinka nepastebėjo

pateiktų argumentų tapatumo su Dostojevskio išdėstytais, o gal pastebėjo ir apsidžiaugė, kad senasis tekstas patvirtina Dostojevskio mintis.

Tad Prahos kapinėse paaiškėjo, kad kabalistai žydai įkvėpė kryžiaus žygius, kuriais siekta Jeruzalei grąžinti pasaulio centro vardą, padedami visur esančių tamplierių (o medžiagos apie tai Simoninis galėjo rasti įvairiausiuose šaltiniuose). Deja, paskui arabai nustūmė kryžeivius į jūrą, o tamplieriai sulaukė tokios prastos baigties, kokios sulaukė, antraip planas būtų išdegęs jau prieš daugelį amžių.

Prahoje rabinai atsiminė, kad ir humanizmas, Prancūzijos revoliucija bei Amerikos nepriklausomybės karas lygiai taip pat padėjo pasikasti po krikščionybės pamatais, susilpnino pagarbą valdovui ir nutiesė žydams kelią pasauliui užkariauti. Žinoma, šiam planui įgyvendinti jiems reikėjo garbios priedangos, kitaip tariant, masonų.

Simoninis sumaniai perdirbo senojo Baruelio, apie kurį Glinka ir jos globėjai rusai akivaizdžiai nieko nežinojo, ištraukas, ir generolas Oržejevskis, gavęs Glinkos jam perduotą pranešimą, nutarė iš jo sukurti du tekstus: trumpesnis iš jų, daugmaž atitikęs originalią Prahos kapinių sceną, buvo išspausdintas keliuose Rusijos žurnaluose užmiršus (ar tikintis, kad skaitytojai bus užmiršę, o gal nė nežinojo), kad iš Gėdšės knygos paimta rabino kalba daugiau nei prieš dešimt metų publikuota Sankt Peterburge ir paskui Teodoro Fritšo veikale *Antisemiten-Katechismus.* Antrasis tekstas, pavadintas „Taina Jevreistva“ („Žydų paslaptis“), išėjo atskiru pamfletu, įvadu jį pagerbė pats Oržejevskis, parašęs, jog pagaliau dienos šviesą išvydusiame tekste pirmąkart kalbama apie artimus nihilizmo šauklių masonų ir žydų santykius (anuometinėje Rusijoje toks kaltinimas, regis, buvo itin sunkus).

Suprantama, iš Oržejevskio Simoninis gavo deramą atlygį, o Glinka pagaliau pateikė (bauginantį ir baisų) siūlymą už šį įstabų

žygį atlyginti savo kūnu. Tokio siaubo Simoninis išvengė tik leidęs suprasti – grąžydamas rankas ir daug bei nekaltai dūsaudamas, – kad jo likimas panašus į Oktavo de Malivero, apie kurį jau ištisus dešimtmečius šnabždasi visi Stendalio skaitytojai.

Nuo tos akimirkos Glinka liovėsi juo domėtis, o jis daugiau nebesidomėjo ja. Bet vieną dieną užėjęs į *Café de la Paix* pavalgyti paprastų *déjeuner à la fourchette* (ant grotelių keptų pjausnių su inkstais), Simoninis pamatė ją prie stalo su apkūniu prasčiokiškos išvaizdos buržua. Ji akivaizdžiai atrodė įsitempusi. Simoninis stabtelėjo pasisveikinti, tad Glinkai teko jį pristatyti ponui Račkovskiui, o šis nužvelgė jį itin susidomėjęs.

Tąkart Simoninis nesuprato tokio dėmesio priežasčių, bet suvokė vėliau, išgirdęs skambinant į krautuvės duris ir už durų išvydęs patį Račkovskį. Plačiai šypsodamasis ir valdingai įžūliai šis perėjo krautuvę, o, pamatęs viršun vedančius laiptus, įsibrovė į darbo kambarį ir patogiai įsitaisė krėsle prie rašomojo stalo.

– Malonėkit, noriu pasikalbėti apie reikalus, – tarė.

Račkovskis buvo šviesiaplaukis, kaip rusas, žilstelėjęs, kaip tris dešimtis perkopęs vyras, putliomis jusliomis lūpomis, didele nosimi, slavų velnio antakiais, nuoširdžia žvėries šypsena ir kalbėjo saldžiu it medus balsu. Panėšėjo veikiau į leopardą nei liūtą, nutarė Simoninis ir pasvarstė, ar turėtų labiau sunerimti gavęs Osmano Bėjaus kvietimą vidurnaktį ateiti į Senos krantinę, ar Račkovskio kvietimą ankstyvą rytmetį užeiti į kabinetą rusų atstovybėje Grenelės gatvėje. Pasirinko Osmaną Bėjų.

– Taigi, kapitone Simonini, – tęsė Račkovskis, – tikriausiai nelabai žinote, kas toji Ochrana, kaip ją klaidingai vadina Vakaruose, arba Ochranka, kaip niekinamai pravardžiuoja rusų emigrantai.

– Girdėjau šnabždant.

– Mes ne šnabždame, bet viską išklojame tiesiai. Tai *Ochrannoje otdelenije,* arba Saugumo departamentas, slaptoji informacijos

tarnyba, priklausanti mūsų Vidaus reikalų ministerijai. Įkurta 1881 metais po pasikėsinimo į carą Aleksandrą II imperatoriaus šeimai apsaugoti. Tačiau netrukus jai teko imtis veiksmų prieš teroristinius nihilistų išpuolius ir kurti įvairius stebėjimo padalinius užsienyje, kur tarpsta tremtiniai ir emigrantai. Štai todėl esu čia – savo šalies interesais. Nesislapstydamas. Slapstosi teroristai. Aišku?

– Aišku. O aš kuo čia dėtas?

– Viskas iš eilės. Nebijokite atverti man širdies, jei kartais turėtumėte žinių apie teroristų grupes. Žinau, kadaise prancūzų slaptosioms tarnyboms pranešėte apie pavojingus antibonapartininkus, o įskųsti galima tik draugus ar bent jau tuos, su kuriais bendraujama. Aš ne kūdikis. Seniau irgi buvau susijęs su rusų teroristais, dabar tai jau praeitis, bet todėl ir padariau karjerą kovos su terorizmu tarnyboje, nes čia veiksmingai dirba tik pažįstantys maištininkų grupuotes. Jei nori tinkamai tarnauti įstatymui, turi būti jį pamynęs. Prancūzijoje jūs turite Vidoką, kuris policijos vadu tapo išėjęs iš kalėjimo. Nepasikliaukite, vadinkim, per daug tyrais policininkais. Jie nepatikimi. Bet grįžkim prie mūsų. Pastaruoju metu suvokėm, kad tarp teroristų yra ir intelektualų žydų. Keleto asmenų iš caro aplinkos pavedimu mėginu atskleisti, kad žydai stengiasi palaužti rusų tautos moralę, netgi kelia grėsmę jos išlikimui. Gal girdėjote, kad mane laiko ministro Vitės globotiniu, jis garsėja kaip liberalas, ir tokie mano argumentai jam būtų nepriimtini. Bet niekada netarnaukite esamam viršininkui, verčiau pasirenkite tarnauti jo įpėdiniui – įsidėmėkite šitai. Žodžiu, nenoriu gaišti laiko. Mačiau, ką davėte poniai Glinkai, ir manau, kad iš esmės tai visiškas šlamštas. Žinoma, priedangai pasirinkote sendaikčių prekeivio amatą, kitaip tariant, senienas pardavinėjate brangiau nei naujas prekes, tačiau prieš daugelį metų *Contemporain* išspausdinote iš senelio paveldėtus sukrečiamus dokumentus, ir nustebčiau, jei neturėtumėt nieko daugiau.

Kalbama, išmanote daug dalykų (čia Simoninis nusiskynė savo plano – verčiau atrodyti, o ne būti šnipu – vaisių). Taigi, norėčiau iš jūsų patikimos medžiagos. Moku atskirti grūdus nuo pelų. Sumokėsiu. Bet jei medžiaga man netiks – susierzinsiu. Supratot?

– Ko norėtumėte konkrečiai?

– Jei žinočiau, nereikėtų mokėti jums. Man tarnauja asmenys, gebantys puikiai parengti dokumentą, bet jiems reikia turinio. O doram rusui pavaldiniui nepapasakosiu, kad žydai laukia Mesijo, nes nei mužikui, nei buožei tai nerūpi. Jiems reikia paaiškinti, kad Mesijo laukimas gali brangiai atsieiti.

– Kodėl nusitaikėt būtent į žydus?

– Nes Rusijoje yra žydų. Jei būčiau Turkijoje, nusitaikyčiau į armėnus.

– Vadinasi, norite sunaikinti žydus, kaip ir – gal pažįstat? – Osmanas Bėjus.

– Osmanas Bėjus – fanatikas, negana to, žydas. Verčiau laikytis atokiau. Nenoriu sunaikinti žydų, drįstu sakyti, jog žydai – geriausi mano sąjungininkai. Rūpinuosi rusų tautos morale ir nenoriu (arba to nenori asmenys, kuriems tarnauju), kad toji tauta nukreiptų nepasitenkinimą prieš carą. Todėl jai reikia priešo. Neverta priešais versti, tarkim, mongolus ar totorius, kaip valdovai darydavo senovėje. Priešas turi būti atpažįstamas ir baisus, jis turi būti tavo namuose arba prie durų slenksčio. Štai kodėl žydai. Mums juos atsiuntė Dievo apvaizda, tad, dėl Dievo, pasinaudokime jais ir melskimės, kad visada būtų žydų, kurių galėtume bijoti ir nekęsti. Priešo reikia, kad tauta turėtų viltį. Sakoma, patriotizmas – paskutinė niekšų prieglauda: neturintis moralės principų dažniausiai apsisiaučia vėliava, o mišrūnai visada rėkia apie gryną tautos kraują. Tautinė tapatybė – paskutinė varguolių atspirtis. O tapatybė įgyja prasmę tik per neapykantą kitokiam. Reikia puoselėti neapykantą kaip pilietinę aistrą. Priešas yra tautų draugas. Visada reikia turėti ko nekęsti, kad kaltintume dėl

savo vargų. Neapykanta – tikroji pirmapradė aistra. Būtent meilė yra nenormali būsena. Todėl Kristus ir buvo nužudytas – jis kalbėjo prieš prigimtį. Nieko nepamilstame visam gyvenimui, tai neįmanoma viltis, iš jos gimsta neištikimybė, motinžudystė, draugo išdavystė... O ko nors nekęsti galima visą gyvenimą. Neapykanta sušildo širdį.

Driumonas

Šis pokalbis sukėlė Simoniniui nerimą. Račkovskis, regis, kalbėjo rimtai: negavęs tinkamos medžiagos jis galėjo „suirzti". Nepasakytum, kad Simoninio šaltiniai išseko, priešingai, jis buvo sukaupęs nemažai medžiagos daugybei protokolų, bet jį kankino nuojauta, kad reikia ko nors daugiau, ne vien istorijų apie antikristus, kurios gal tiko tokioms kaip Glinka, ko nors labiau susijusio su nūdiena. Žodžiu, negalėjo pigiai parduoti savo Prahos kapinių, priešingai – norėjo kelti kainą. Todėl laukė.

Pasiguodė tėvui Bergamaskiui, irgi nedavusiam ramybės dėl žadėtos medžiagos prieš masonus.

– Paskaityk šitą knygą, – tarė jėzuitas. – Tai Eduaro Driumono *La France juive*. Šimtas puslapių. Jis akivaizdžiai žino daugiau už tave.

Simoninis pavartė tomelį.

– Betgi čia tie patys dalykai, apie kuriuos daugiau nei prieš penkiolika metų rašė senolis Guženo!

– Na, ir kas? Knygą graibstyte išgraibstė, akivaizdu, kad skaitytojai nieko nėra girdėję apie Guženo. Manai, tavo klientas rusas skaitė Driumoną? Argi nesi perdirbimo meistras?

Su Driumonu nebuvo sunku susitikti. Adam salone Simoninis pelnė Alfonso Dodė prielankumą, ir šis pakvietė jį į vakarus savo namuose Šamprosė, rengiamus, kai nevykdavo vakarai Adam sa-

lone. Ten maloniai Julijos Dodė pasitinkamos rinkdavosi tokios asmenybės, kaip Gonkūrai, Pjeras Loti, Emilis Zolia, Frederikas Mistralis ir, žinoma, Driumonas, išgarsėjęs pasirodžius knygai *La France juive*. Netrukus Simoninis ėmė matytis su juo dažniau – iš pradžių jo įkurtoje Antisemitų lygoje, o paskui ir laikraščio *La Libre Parole* redakcijoje.

Driumono plaukai buvo nelyginant liūto karčiai, jis želdino vešlią juodą barzdą, buvo kumpanosis, spindinčiomis akimis, sakytum, (jei tikėtume paplitusia ikonografija) koks žydų pranašas. Išties, jo antisemitizmas buvo kažkoks mesijiškas, tarsi Visagalis jam būtų patikėjęs ypatingą užduotį sunaikinti išrinktąją tautą. Simoninį žavėjo antižydiška Driumono pagieža. Jis nekentė žydų, tarkime, aistringai, atsidavęs, skatinamas kone seksualinio geidulio. Driumonas nebuvo filosofiškas ar politiškas antisemitas kaip Tusenelis ir ne teologiškas antisemitas kaip Guženo – jis buvo erotinis antisemitas.

Užtekdavo pasiklausyti jo kalbų per ilgus ir beprasmius redakcijos posėdžius.

– Mielai parašiau įvadą abato Deporto knygai apie žydus ir kraujo auką. Tai ne vien viduramžių tradicija. Net dabar žaviosios žydų baronienės, laikančios salonus, svečius vaišina saldėsiais su krikščionių vaikų krauju.

Ir dar:

– Semitas yra vertelga, godus, intrigantas, smulkmeniškas, gudrus, o mes, arijai, entuziastingi, didvyriški, galantiški, nesavanaudžiai, atviri, patiklūs, net naivūs. Semitai yra žemiški, mato tik šį gyvenimą – ar Biblijoje aptikote užuominų apie gyvenimą po mirties? Arijas nuolat dega transcendencijos aistra, jis – idealo vaikas. Krikščionių Dievas gyvena danguje aukštybėse, o žydų Dievas pasirodo tai ant kalno, tai degančiam krūme, bet tik ne aukštybėse. Semitas – prekeivis, arijas – žemdirbys, poetas, vienuolis ir ypač karys, nes meta iššūkį mirčiai. Semitas neturi kū-

1re Année. — N° 23 | Paris et Départements, le Numéro : 10 Centimes. | Samedi 16 Décembre 1893

LA LIBRE PAROLE

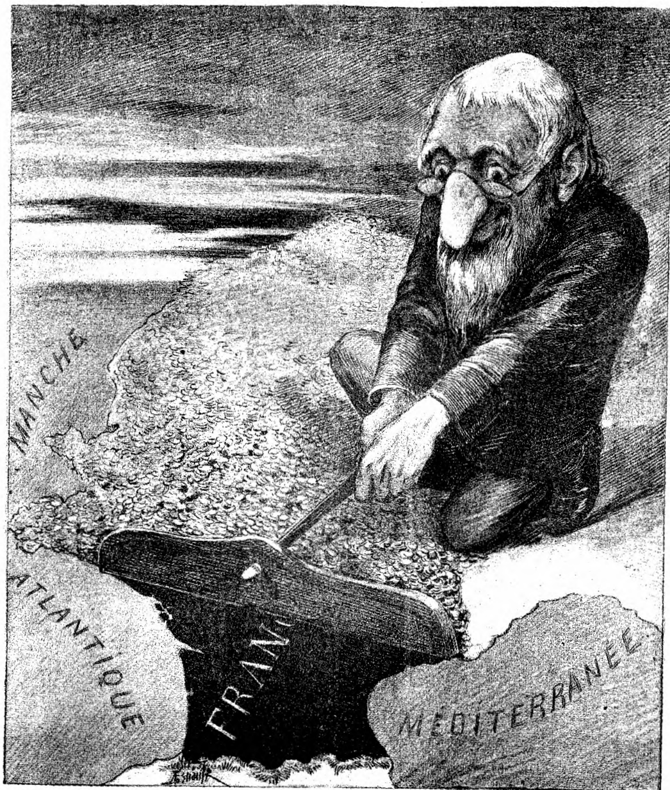
ILLUSTRÉE

La France aux Français !

RÉDACTION
14 Boulevard Montmartre

Directeur : EDOUARD DRUMONT

ADMINISTRATION
14, boulevard Montmartre



SI NOUS LES LAISSONS FAIRE ....

Netrukus Simoninis ėmė matytis su juo dažniau – iš pradžių jo įkurtoje Antisemitų lygoje, o paskui ir laikraščio La Libre Parole *redakcijoje.*

rybinių galių, ar kada matėt žydų muzikų, dailininkų, poetų, ar koks nors žydas padarė kokį mokslinį atradimą? Arijas yra išradėjas, o žydas tais išradimais naudojasi.

Jis pacitavo, ką apie tai rašė Vagneris: „Neįmanoma įsivaizduoti, kad žydui vaidinant antikos ar šių laikų veikėją, didvyrį ar *mylimąjį* nejučia nepamanytume, kaip jam netinka tas vaidmuo, negana to, dar ir absurdiškas. Bet labiausiai atstumia ypatinga žydų kalbai būdinga tartis. Mūsų klausą ypač rėžia šaižūs, šnypščiantys, džeržgiantys jų kalbos garsai. Natūralu, kad prigimtinė žydų menkystė, mums tokia nemiela, akivaizdžiausiai matyti dainose, kurios yra gyviausia, autentiškiausia žmogaus jausmų išraiška. Galėtume pripažinti, kad žydai turi gabumų bet kokiam kitam menui, tik ne dainai, kuri tarsi pačios gamtos jiems nebuvo skirta."

– Kaip tuomet paaiškinti, kad jie užvaldė muzikinį teatrą? – paklausė kažkas. – Rosinis, Mejerberas, Mendelsonas ar Džudita Pasta – visi jie žydai...

– Nes netiesa, kad muzika yra aukštasis menas, – įsiterpė kitas. – Argi vienas vokiečių filosofas nėra pasakęs, kad ji prastesnė už dailę ir literatūrą, nes trikdo ir tuos, kurie nenori jos klausytis? Jei kas nors greta skambina nemielą melodiją, esi priverstas jos klausytis, panašiai nutinka kam nors išsitraukus iš kišenės nosinaitę, prikvėpintą pykinama esencija. Arijų šlovė yra literatūra, dabar ištikta krizės. O muzika – juslinis menas suvaikėjusiems ir ligoniams – klesti. Po krokodilo didžiausjas melomanas iš visų gyvūnų yra žydas, ir visi muzikantai – žydai. Pianistai, smuikininkai, violončelininkai – visi žydai.

– Jie tik didžiųjų kompozitorių atlikėjai, parazitai, – atsakė Driumonas. – Minėjote Mejerberą ir Mendelsoną, antrarūšius muzikantus, tačiau Delibas ir Ofenbachas – ne žydai.

Kilo karšta diskusija, ar muzika svetima žydams, ar ji – prigimtinis žydų menas, tačiau nuomonės išsiskyrė.

Projektuojant Eifelio bokštą, o juo labiau jį pastačius, Antisemitų lygos rūstybė pasiekė aukščiausią tašką: bokštas buvo Vokietijos žydo kūrinys, žydiškas atsakas Švč. Jėzaus Širdies bazilikai. De Bjė, gal pats aršiausias iš antisemitų, žemesnę žydų padėtį grindęs ir tuo, kad jie, kitaip nei visi normalūs žmonės, rašo atvirkščiai, kalbėjo:

– Pati to babiloniško statinio forma rodo, kad jų smegenų sandara kitokia nei mūsų...

Paskui griebtasi alkoholizmo, to meto Prancūzijos rykštės. Kalbėta, kad Paryžiuje per metus išgeriama 141 tūkstantis hektolitrų alkoholio!

– Alkoholį pardavinėja žydai ir masonai, ištobulinę tradicinius nuodus – Tofanos vandenį. Dabar jie gamina kvaišalus, nesiskiriančius nuo vandens, bet su opijaus ir ispaniškos muselės milteliais. Jie sukelia depresiją ir idiotizmą, o ilgainiui ir mirtį. Jų beriama į alkoholinius gėrimus, šie skatina savižudybes.

– O pornografija? Tusenelis rašė (kartais ir socialistai pasako tiesą), jog kiaulė yra žydų simbolis, nes jie nesigėdi voliotis nedoroje ir negarbėje. Kita vertus, Talmude parašyta, kad geras ženklas sapnuoti išmatas. Visus nešvankius leidinius spausdina žydai. Nueikite į pornografinių leidinių turgų Kruasano gatvėje. Vien (žydų) krautuvėlės, grynas ištvirkimas: vienuoliai sanguliauja su mergaitėmis, kunigai rykštėmis plaka nuogas, tik plaukais prisidengusias moteris, priapiški vaizdai, girtų kunigų orgijos. O žmonės eina pro šalį ir juokiasi, net šeimos su vaikais! Atsiprašysiu už žodį, bet tai – subinės triumfas. Sodomitai kanauninkai, vienuolių užpakaliai, kuriuos plaka paleistuviai klebonai...

Kita įprasta tema buvo žydų klajoklystė.

– Žydai yra klajokliai, bet tik todėl, kad nuo ko nors bėga, o ne ieško naujų kraštų, – primindavo Driumonas. – Arijai keliauja, atranda Ameriką, nežinomas žemes, o semitai laukia, kol šie at-

ras naujus kraštus, ir vyksta jų alinti. Štai, tarkim, pasakos. Tiesa, žydams visada trūko vaizduotės gražiai pasakai sukurti, bet jų broliai semitai – arabai – seka „Tūkstančio ir vienos nakties" istorijas, kuriose kas nors randa pilną aukso odmaišį, olą su plėšikų paliktais deimantais, butelį su gerąja dvasia, ir visa tai jiems nukrinta iš dangaus. O arijų pasakose – prisiminkite Gralio paieškas – už viską reikia pasiaukojamai kovoti.

– Šitaip žydams pavyko išlikti per visas negandas, – tarstelėjo kažkas iš Driumono draugų.

– Taip, jų neįmanoma sunaikinti, – Driumonas kone putojo iš apmaudo. – Bet kuri kita tauta, persikrausčiusi į svetimą aplinką, neatlaiko pasikeitusio klimato, naujo maisto ir nusilpsta. O svetur persikėlę žydai tik sustiprėja nelyginant vabzdžiai.

– Jie kaip čigonai, kurie niekada neserga, nors minta dvėseliena. Gal jiems padeda kanibalizmas, todėl jie ir grobia vaikus...

– Bet negalėtum sakyti, kad kanibalizmas ilgina gyvenimą, tik pažiūrėkit į Afrikos negrus, jie kanibalai, o kaip musės krinta savo kaimuose.

– Kaip tuomet paaiškinti žydų imunitetą? Vidutinė jų gyvenimo trukmė – penkiasdešimt treji metai, o krikščionių – tik trisdešimt septyneri. Jau viduramžiais pastebėta, kad jie atsparesni epidemijoms už krikščionis. Tarsi sirgtų kokiu įgimtu maru, saugančiu nuo paprastojo maro.

Simoninis pamanė, kad šiuos argumentus jau buvo pateikęs Guženo, bet Driumono draugijai rūpėjo ne tiek minčių originalumas, kiek tiesa.

– Na, gerai, – kalbėjo Driumonas, – jie už mus atsparesni kūno ligoms, tačiau labiau linkę sirgti dvasinėmis. Nuolatinis gyvenimas derantis, spekuliuojant ir rezgant sąmokslus pakeičia jų nervų sistemą. Italijoje iš trijų šimtų keturiasdešimt aštuonių žydų yra vienas pamišėlis, o katalikų – vienas iš septynių šimtų septyniasdešimt aštuonių. Šarko atliko įdomius Rusijos žydų tyrimus,



Alkoholį pardavinėja žydai ir masonai, ištobulinę tradicinius nuodus – Tofanos vandenį.

ir mes apie tai žinome, nes jie neturtingi, o Prancūzijoje žydai turtingi ir savo ligas slepia daktaro Blanšo klinikoje už solidų atlygį. Ar žinot, kad Sara Bernar savo miegamajame turi baltą karstą?

– Palyginti su mumis, jie dauginasi dvigubai greičiau. Dabar pasaulyje jų daugiau kaip keturi milijonai.

– Dar Išėjimo knygoje pasakyta, kad Izraelio vaikai dauginsis kaip javai, gausės, taps galingi ir užplūs visą žemę.

– Ir štai dabar jie čia. Jau buvo čia, kai to nė neįtarėm. Kas toks Maratas? Tikrasis jo vardas Mara. Tai iš Ispanijos išvaryta sefardų šeima, kuri slėpdama žydišką kilmę priėmė protestantų tikėjimą. Maratas... suėstas raupsų mirė purve, psichikos ligonis, apimtas persekiojimo manijos, o paskui ir manijos žudyti, tipiškas žydas, keršijęs krikščionims ir būriais siuntęs į giljotiną. Tik pažvelkit į jo portretą Karnavalė muziejuje, iškart pamatysit aptemusio proto neurotiką, tokį pat kaip Robespjeras ir kiti jakobinai, jo veido asimetrija liudija beprotystę.

Žinome, kad revoliuciją iš esmės sukėlė žydai. Tačiau Napoleonas taip pat nekentė popiežiaus ir susidėjo su masonais – ar ir jis buvo semitas?

– Taip atrodytų, tą sakė ir Dizraelis. Balearų salos ir Korsika tapo iš Ispanijos išvarytų žydų priebėga, ten jie virto maranais ir prisidengė ponų, kuriems tarnavo, vardais – Orsinis ar Bonapartas.

Kiekvienoje draugijoje atsiranda *gaffeur* – tas, kuris netinkamu metu užduoda netinkamą klausimą. Ir štai nuskamba suktas klausimas:

– O kaip Jėzus? Jis buvo žydas, bet mirė jaunas, nesirūpino pinigais, galvojo tik apie dangaus karalystę...

Atsakymą išklojo Žakas de Bjė:

– Ponai, tai, kad Kristus buvo žydas, yra pačių žydų, tokių, kaip

šventasis Paulius ir keturi evangelistai, paskleistas mitas. Iš tiesų Jėzus buvo keltų kilmės, kaip ir mes, prancūzai, kuriuos lotynai užkariavo labai vėlai. O keltai, kol lotynai neatėmė jų vyriškumo, buvo užkariautojų tauta, juk girdėjot apie galatus, kurie pasiekė net Graikiją? Galilėja taip pavadinta, nes ją kolonizavo galai. Kita vertus, legendą apie sūnų pagimdžiusią nekaltą mergelę sukūrė keltai ir druidai. Gana peržvelgti visus turimus Jėzaus paveikslus: jis buvo šviesiaplaukis ir mėlynakis. Smerkė lupikavimą, prietarus, žydų ydas ir priešingai tam, ko žydai laukė iš Mesijo, – skelbė, kad jo karalystė ne šioje žemėje. Žydai buvo monoteistai, o Kristus, remdamasis keltiškuoju politeizmu, skelbia Trejybės idėją. Todėl jį ir nužudė. Žydas Kajafas jį nuteisė, žydas Judas jį išdavė, žydas Petras jo išsižadėjo...

Pradėjęs leisti laikraštį *La Libre Parole* Driumonas tais pačiais metais, sėkmės ar nuojautos vedamas, atskleidė Panamos skandalą.

– Paprasta, – paaiškino Simoniniui prieš pradėdamas savo kampaniją. – Ferdinanas de Lesepsas, tas pats, kuris iškasė Sueco kanalą, įpareigojamas perkasti Panamos sąsmauką. Tam reikia šešių šimtų milijonų frankų, ir Lesepsas įkuria akcinę bendrovę. Darbai pradedami 1881 metais, bet eina be galo sunkiai, Lesepsui reikia daugiau lėšų, tad jis skelbia viešą akcijų pardavimą. Tačiau dalį surinktų pinigų išleidžia žurnalistams papirkti ir iškilusiems sunkumams slėpti, mat aštuoniasdešimt septintaisiais buvo iškasta vos pusė kanalo, o išleista tūkstantis keturi šimtai milijonų frankų. Lesepsas kreipiasi pagalbos į Eifelį, į tą siaubingą bokštą pastačiusį žydą, ir toliau renka pinigus, kad papirktų spaudą ir visokius ministrus. Taip prieš ketverius metus „Kanalo" bendrovė žlugo, o aštuoniasdešimt penki tūkstančiai nusipirkusių akcijas šauniųjų prancūzų prarado visas savo lėšas.

– Sena istorija.

– Taip, tačiau dabar galiu įrodyti, kad Lesepso ranką valdė žydų

finansininkai, tarp jų ir baronas Žakas de Reinachas (Prūsijos baronas!). *La Libre Parole* rytdienos numeris sukels triukšmą.

Ir sukėlė, į skandalą buvo įtraukti žurnalistai, vyriausybės valdininkai, buvę ministrai, Reinachas nusižudė, keletas svarbių asmenų buvo įkalinti, Lesepsą išgelbėjo senatis, Eifelis išsisuko per plauką, Driumonas triumfavo kaip kovotojas prieš amoralumą, ir svarbiausia, dėl to, kad jo kampanija prieš žydus buvo pagrįsta konkrečiais argumentais.

Viena kita bomba

Tačiau dar prieš pradėdamas artimiau bendrauti su Driumonu Simoninis gavo Hebuterno kvietimą atvykti į įprastą vietą Dievo Motinos katedros navoje.

– Kapitone Simonini, – tarė, – kadaise įpareigojau jus pastūmėti Taksilį į kampaniją prieš masonus, kuri taip įsisuko, jog atsigręžė prieš vulgariausius antimasonus. Abatas Dala Pikola jūsų vardu užtikrino mane, kad viskas bus valdoma, ir aš jam patikėjau nemažai pinigų. Dabar manau, kad Taksilis perlenkė lazdą. Kadangi abatas man atsiuntė jus, prašau paspausti ir jį, ir Taksilį.

Čia Simoninis prisipažįsta pajutęs atminty spragą: jam dingojasi, tarsi žinotų, jog Dala Pikola turėjęs pasirūpinti Taksiliu, tačiau neatsimena, kad būtų jį įpareigojęs tai daryti. Atsimena tepasakęs Hebuternui pasidomėsiąs šiuo reikalu. Paskui išsitarė besidomintis žydais ir pradėjęs megzti ryšius su Driumono aplinka. Apstulbo pajutęs begalinį Hebuterno prielankumą šiai grupei. Argi ne jis kartojo, kad vyriausybė nenori veltis į kampanijas prieš žydus?

– Kapitone, viskas keičiasi, – atsakė Hebuternas. – Matot, dar neseniai žydai buvo arba geto vargetos, kaip dabar Rusijoje ar

Romoje, arba kaip mūsų šalyje – turtingi bankininkai. Neturtingi žydai skolindavo pinigus už palūkanas ar vertėsi medicina, tačiau turtingieji finansavo dvarą ir turtėjo iš paskolų karaliui, skolindami jam pinigų karui. Šia prasme jie visada buvo valdžios pusėje ir nesikišo į politiką. Rūpinosi finansais, todėl neužsiėmė pramone. Paskui įvyko tai, ką mes pastebėjome per vėlai. Po revoliucijos Luomams prireikė daug didesnio finansavimo, nei žydai galėjo įstengti, tad jie pamažu prarado kredito monopolį. Tuo tarpu revoliucija, bent pas mus, pamažėle sulygino visus piliečius, o mes tik dabar susivokėme. Ir, išskyrus kaip visada getų vargetas, žydai virto buržuazija: ne tik stambiaisiais kapitalistais, bet ir smulkiaisiais buržua – amatininkais, valstybės tarnautojais, karininkais. Ar žinote, kiek dabar karininkų žydų? Daugiau nei manote. Tačiau taip nutiko ne vien kariuomenėje: žydai pamažu prisigretino prie perversmininkų anarchistų ir komunistų. Jei seniau revoliucionieriai snobai buvo nusiteikę prieš žydus, nes šie buvo kapitalistai, o žydai visada buvo valdžios sąjungininkai, tai šiandien madinga būti *opozicijos* žydu. Ne kitoks ir tas Marksas, apie kurį tiek kalba mūsų revoliucionieriai. Aristokratės žmonos išlaikomas nuskurdęs buržua. Neužmirškime, tarkim, ir to, kad jie valdo visą aukštąjį mokslą – nuo *Collège* iki *École des Hautes Études**, visus Paryžiaus teatrus, daugumą laikraščių, pavyzdžiui, *Journal des débats*, o tai oficialus banko leidinys.

Simoninis niekaip nesuprato, ką Hebuternas dar nori sužinoti apie ir taip viską užvaldžiusius žydus buržua. Paklaustas tas tik neapibrėžtai mostelėjo ir atsakė:

– Nežinau. Bet turime būti budrūs. Svarbiausia, ar galime šia naująja žydų kategorija pasitikėti. Ir nemanykit, kad kalbu apie sklandančius pramanus dėl žydų sąmokslo užvaldyti pasaulį! Žydai buržua nebesieja savęs su bendruomene, iš kurios kilo, daž-

* Kolegija *ir* aukštoji mokykla (*pranc.*).

nai net jos gėdijasi, betgi yra nepatikimi piliečiai, nes tik neseniai tapo tikrais prancūzais ir rytoj gali mus išduoti galbūt susitarę su prūsų žydais buržua. Prūsams įsiveržus į Prancūziją šnipais dažniausiai dirbo Elzaso žydai.

Kai jie jau ruošėsi atsisveikinti, Hebuternas pridūrė:

– Beje, Lagranžo laikais bendradarbiavot su tokiu Gavialiu. Pasistengėt, kad jį suimtų.

– Taip, jis vadovavo Ušetės gatvės maištininkų grupei. Regis, visi jie dabar Kajenoje, ar panašiai.

– Išskyrus Gavialį. Jis neseniai pabėgo ir buvo pastebėtas Paryžiuje.

– Iš Velnio salos galima pabėgti?

– Pabėgti galima iš bet kur, tereikia turėti kietus kiaušius.

– Kodėl jo nesuimat?

– Todėl, kad geras bombų meistras dabar mums gali būti naudingas. Mes jį suradom: dirba skudurininku Klinjankūre. Kodėl jums negrąžinus jo į apyvartą?

Paryžiuje rasti skudurininkus nesunku. Nors ir buvo pasklidę po visą miestą, kadaise jie karaliavo Mufetaro ir Sen Medaro gatvių rajone. Dabar bent tie, apie kuriuos kalbėjo Hebuternas, telkėsi prie Klinjankūro vartų ir gyveno malksnomis dengtose lūšnose, o aplink jas nežinia kodėl gražiuoju metų laiku žydėdavo saulėgrąžos.

Anuomet netoli veikė „Šlapių kojų“ restoranas, kurio lankytojai turėjo laukti eilėje gatvėje, o patekę vidun už vieną soldą galėjo smeigti į katilą milžiniška šakute ir ką pagriebdavo – tą turėdavo, jei pasisekdavo, tai būdavo gabalas mėsos, jei ne – morka, ir šalin.

Skudurininkai turėjo savo *hôtels garnis*. Apstatydavo skurdžiai: lova, stalas, dvi skirtingos kėdės. Ant sienų šventi paveikslai ar graviūros iš šiukšlyne rastų senų romanų. Veidrodžio šukė,

būtina sekmadienio tualetui. Bet svarbiausia – čia skudurininkas galėjo išrūšiuoti ką suradęs: kaulus, porcelianą, stiklą, senas juostas, šilko skiautes. Diena prasidėdavo šeštą ryto, bet po septintos vakaro miesto prievaizdai (ar *flics*, kaip juos vadino dabar) radę ką nors dirbantį priversdavo mokėti baudą.

Simoninis išsirengė ieškoti Gavialio ten, kur šis ir turėjo būti. Paieškoms baigiantis, vienoje *bibine*, kur prekiauta ne tik vynu, bet ir vadinamuoju nuodinguoju absentu (lyg paprastajame nebūtų buvę užtektinai nuodų), jam nurodė tokį individą. Simoninis atsiminė, kad susipažinęs su Gavialiu neturėjo barzdos, ir ta proga jos neprisikl!javo. Prabėgo dvi dešimtys metų, tačiau manė esąs atpažįstamas. Neatpažįstamas buvo Gavialis.

Veidas blyškus, raukšlėtas, ilga barzda. Po purvina apykakle, iš kurios kyšojo laibas kaklas, parištas gelsvas kaklaryšis veikiau priminė virvę. Galvą dengė nudryžusi skrybėlė, žalsvas redingotas – suglamžytą liemenę, batai buvo tokie purvini, lyg ilgus metus nematę šepečio, suskretę raišteliai prie jų net prilipę. Skudurininkai į Gavialį nekreipė menkiausio dėmesio, nes nė vienas nevilkėjo geriau.

Simoninis prisistatė tikėdamasis džiugaus atpažinimo šūksnių, bet Gavialis nužvelgė jį atšiauriai.

– Kapitone, išdrįsot man pasirodyti? – paklausė. O regėdamas, kaip Simoninis sutriko, pridūrė: – Laikot mane kvailiu? Gerai mačiau, kaip tądien, kai prisistatę žandarai ėmė šaudyti, paleidote malonės šūvį į tą nelaimėlį, paties siųstą mums kaip savo agentą. Paskui mes visi išgyvenusieji atsidūrėme viename laive į Kajeną, tik jūsų ten nebuvo. Nesunku suskaičiuoti, kad du ir du bus keturi. Per penkiolika dyko buvimo metų Kajenoje įgyjama išminties. Jūs surengėt mūsų sąmokslą, kad paskui išduotumėt. Matyt, pelningas amatas.

– Ir kas? Norit atkeršyti? Dabar jūs tik atmata, ir net jei spėjate

teisingai, policija klausys manęs, tereikia, kad praneščiau, kam priklauso, ir grįšit į Kajeną.

– Kapitone, dėl Dievo meilės. Kajenoje praleisti metai man įkrėtė proto. Sąmokslininkas privalo numatyti galimą susitikimą su *mouchard*. Čia kaip žaisti žandarus ir vagis. Be to, kažkas yra pasakęs, kad ilgainiui visi revoliucionieriai stoja ginti sosto ir altoriaus. Man nerūpi nei sostas, nei altorius, manau, didžiųjų idealų metas baigėsi. Vadinamojoje Trečiojoje respublikoje nežinia nė kur tas tironas, kurį reikia nudėti. Temoku vieną dalyką – daryti bombas. O jei mane susiradote, vadinasi, jums reikia bombų. Sutinku, jeigu sumokėsite. Matot, kur gyvenu. Pakaktų pakeisti būstą ir restoraną. Ką turėčiau pasiųsti myriop? Kaip ir visi buvę revoliucionieriai tapau nuperkamas. Tą amatą turėtumėt gerai išmanyti.

– Gaviali, iš jūsų man reikia bombų, dar nežinau, nei kokių, nei kur. Aptarsime atėjus laikui. Galiu jums pažadėti pinigų, švarią praeitį ir naujus dokumentus.

Gavialis pareiškė tarnausiąs bet kam, kas tik padoriai sumokėsiąs, o Simoninis paliko jam užtenkamai pinigų, kad šis galėtų bent mėnesį išgyventi nerinkdamas skudurų. Nėra nieko geriau už kalėjimą, kad būtum pasirengęs paklusti įsakymams.

Paskui Hebuternas pasakė Simoniniui, ką Gavialis turėtų daryti. 1893 metų gruodį anarchistas Ogiustas Valjanas surikęs: „Mirtis buržuazijai! Tegyvuoja anarchija!“ – į deputatų rūmų salę įmetė nedidelį sprogmenį (užtaisytą vinimis). Simbolinis veiksmas.

– Jei būčiau norėjęs žudyti, būčiau užtaisęs bombą šrapneliais, – teisiamas kalbėjo Valjanas. – Neketinu meluoti, kad suteikčiau jums malonumą mane nukirsdinti.

Bet jį vis tiek nukirsdino dėl pavyzdžio. Tiesa, problema buvo kitokia: slaptosios tarnybos sunerimo, kad panašūs veiksmai pasirodys didvyriški ir juos ims kartoti.

– Yra blogų mokytojų, – aiškino Hebuternas, – kurie pateisina ir skatina terorą bei socialinį nepasitenkinimą, o patys tuo metu klubuose ar restoranuose ramiai kalbasi apie poeziją, gurkšnodami šampaną. Kad ir tas netikša žurnalistėlis Loranas Tajadas (tačiau jis dar ir deputatas, taigi, turi dvejopą įtaką visuomenės nuomonei). Apie Valjaną jis parašė: „Ar svarbu aukos, jei veiksmas buvo gražus?“ Valstybei tokie kaip Tajadas pavojingesni už tokius kaip Valjanas, nes sudėtinga jiems nukirsti galvas. Reikia viešai pamokyti tuos intelektualus, kurie visada išsisuka.

Pamoką turėjo surengti Simoninis ir Gavialis. Po keleto savaičių *Foyot* restorane, kaip tik tame kampe, kur Tajadas įprastai valgydavo savo prabangius patiekalus, sprogo bomba, ir Tajadas neteko akies (Gavialis buvo išties genialus: taip padirbo bombą, kad auka nemirtų, o būtų sužeista kiek reikia). Valstybiniai laikraščiai gerai pasilinksmino rašydami sarkastiškus komentarus, pavyzdžiui: „Na, pone Tajadai, ar veiksmas buvo gražus?“ Puikus vyriausybės, Gavialio ir Simoninio laimėjimas. O Tajadas prarado ne tik akį, bet ir gerą vardą.

Labiausiai patenkintas liko Gavialis, ir Simoniniui dingtelėjo, kad gražu sugrąžinti gyvenimą ir pasitikėjimą tam, kuris buvo nelaimingai juos praradęs dėl nelemtų gyvenimo aplinkybių.

Tais metais Hebuternas patikėjo Simoniniui ir kitų užduočių. Panamos skandalas pamažu liovėsi jaudinęs visuomenės nuomonę, nes tos pačios žinios ilgainiui tampa nuobodžios, Driumono tas reikalas nebedomino, bet kiti vis dar žarstė žarijas, ir vyriausybė akivaizdžiai nerimavo, kad (kaip dabar sakoma?) vėl neįsipliekstų liepsna. Reikėjo atitraukti visuomenės dėmesį nuo tos pasenusios istorijos trupinių, ir Hebuternas paprašė Simoninio surengti kokį maištą, kuris galėtų užpildyti pirmuosius laikraščių puslapius.

Nelengva surengti maištą, atsakė jam Simoninis, o Hebuternas pakišo mintį, kad triukšmauti labiausiai linkę studentai. Pato-

giausia būtų pradėti studentų rankomis, o paskui infiltruoti viešosios tvarkos ardymo specialistą.

Simoninis neturėjo pažinčių studentų pasaulyje, bet iškart sumojo, kad jam naudingi tik studentai revoliucionieriai, o dar labiau anarchistai. Kas geriausiai pažinojo anarchistus? Meistriškai tarp jų įsiterpiantis ir paskui įskundžiantis asmuo, taigi, Račkovskis. Todėl susisiekė su Račkovskiu, o šis neva draugiškai nusišypsojęs rodydamas vilko dantis paklausė, kam jam to prireikė.

– Man reikia kelių studentų, kurie mokėtų pagal komandą patriukšmauti.

– Paprasta, – pasakė rusas, – eikite į Šato Ružą.

Lotynų kvartalo Galando gatvėje įsikūręs Šato Ružas iš pažiūros priminė vargetų prieglaudą. Jis tūnojo kiemo gilumoje, nudažytas sukruvintos giljotinos spalva, o vos įėjus kvapą gniaužė paplėkusių riebalų, pelėsių ir virtų bei pervirtų sriubų smarvė, per ilgus metus ant riebaluotų sienų palikusi tarsi apčiuopiamus pėdsakus. Ir negalėjai suprasti kodėl, nes maisto reikėdavo atsinešti – vietoje galėjai nusipirkti tik vyno. Dvoki tabako ir iš nesandarių degiklių besiveržiančių dujų migla, regis, apsvaigino ne vieną dešimtį *clochards,* susėdusių abipus stalų po tris ar keturis ir snaudusių vienas kitam ant pečių.

Bet vidinėse salėse karaliavo ne valkatos, o senos, prastai apsitaisiusios šliundros, keturiolikmetės įžūlios kekšytės pajuodusiais paakiais ir blyškiais džiovininkių veidais ir kvartalo niekšeliai, mūvintys ryškius žiedus su dirbtiniais brangakmeniais ir vilkintys redingotus, kiek geresnius už pirmosios salės skudurus. Toje nešvankioje aplinkoje sukiojosi išsipusčiusios ponios ir vyrai vakariniais drabužiais, nes apsilankyti Šato Ruže tapo tarsi privaloma pramoga: vėlų vakarą po teatro ten sukdavo prabangios karietos ir *visas* Paryžius eidavo grožėtis padugnių girtuoklyste, kurią, ko gera, nemokamu absentu skatino smuklės savi-

ninkas, idant pritrauktų dorus buržua, kurie už tą patį absentą sumokėdavo dvigubai.

Račkovskio patartas, Simoninis Šato Ruže susirado tokį Fajolą, prekiaujantį žmogaus gemalais. Tai buvo senyvas vyriškis, leisdavęs vakarus Šato Ruže ir aštuoniasdešimties laipsnių degtinei išleisdavęs viską, ką per dieną uždirbdavo vaikščiodamas po ligonines, rankiodamas išmestus gemalus ir embrionus, kuriuos paskui parduodavęs *École de Médecine* studentams. Nuo jo trenkė ne tik alkoholiu, bet ir pūvančia mėsa, tad dėl skleidžiamo dvoko jis sėdėjo atskirai net Šato Ružo smarvėje, bet, kalbėta, pažinojo daug studentų, ypač studentaujančių jau ilgus metus, labiau linkusių paleistuvauti, o ne studijuoti gemalus, ir pasirengusių triukšmauti vos pasitaikius progai.

O kaip tik tomis dienomis Lotynų kvartalo vyrukus suerzino toks senas nukaršėlis senatorius Berenžeras, iškart pramintas *Père la Pudeur**, nes pasiūlė įstatymą sutramdyti dorovės niekintojus, o pirmosios įstatymo aukos (sakoma) buvę būtent studentai. Dingstis pasiūlyti tą įstatymą buvo tokios Saros Braun viešas akibrokštas, kai toji putli mergina pusnuogė (ir tikėtina, kaip reikiant suprakaitavusi, šiurpo Simoninis) pasirodė per *Bal des Quat'z Arts*.

Vargas, jei kas išdrįsta pasikėsinti į teisėtus vujaristinius studentų malonumus. Taigi, Fajolo bičiulių būrelis ketino protestuoti po senatoriaus langais. Tereikėjo sužinoti, kada jie pasirengs tą daryti, ir pasirūpinti, kad netoli būtų mėgėjų paleisti į darbą rankas. Už nedidelį užmokestį Fajolas sutiko viską iššniukštinėti. Simoniniui beliko pranešti Hebuternui dieną ir valandą.

Tad vos tik studentai pradėjo triukšmauti, pasirodė kareivių ar žandarų būrys. Nesvarbu, kokiose platumose, bet niekas taip nepakelia studentų kovos dvasios kaip policija, tad nušvilpė vienas

* Tėtušis Doruolis (*pranc.*).

kitas akmuo, nors daugiau rėkauta, bet vieno kareivio dūminė raketa pataikė atsitiktinai pro šalį einančiam nelaimėliui į akį. Štai ir neišvengiamas negyvėlis. Ko dar norėti. Žinoma, iškart iškilo barikados ir prasidėjo tikras maištas. Tada į žaidimą įsitraukė ir Fajolo samdyti smogikai. Studentai sustabdė omnibusą, mandagiai paprašė keleivius išlipti, iškinkė arklius ir apvertė vežimą barikadai, tačiau tie karštakošiai tuoj tą vežimą padegė. Trumpai tariant, triukšmingas protestas virto maištu, o šis netrukus įgavo revoliucijos požymių. To ilgam užteko pirmiesiems laikraščių puslapiams – ir sudie, Panama.

Bordereau

Daugiausia pinigų Simoninis susižėrė 1894 metais. Darbas pasitaikė kone atsitiktinai, nors atsitiktinumui visada reikia truputį padėti.

Tuo laikotarpiu Driumonui vėl sukilo apmaudas, kad žydų kariuomenėje per daug.

– Visi tyli, – guodėsi jis, – nes jei imsim kalbėti apie tuos galimus tėvynės išdavikus šlovingiausioje mūsų institucijoje ir sakyti, jog žydai užnuodijo mūsų kariuomenę (tarė *ces Juëfs, ces Juëfs* atkišęs lūpas, lyg siekdamas aistringai ir atšiauriai suartėti su visa tų niekingų izraelitų tauta), tai neteksim pasitikėjimo kariuomene, bet kas nors juk turi apie tai prabilti. Ar žinot, kaip žydas stengiasi tapti gerbiamu piliečiu? Ogi siekdamas karininko karjeros arba sukiodamasis po aristokratų salonus kaip menininkas ir pederastas. Ak, ponioms jau nusibodo svetimauti su seno kirpimo džentelmenais ar doraisiais kanauninkais, jos trokšta keistenybių, egzotikos, baisenybių, leidžiasi sugundomos it moterys apsitaisiusių ir išsikvėpinusių veikėjų. Man nerūpi aukštuomenės ištvirkimas, ne geresni buvo ir markizai, paleistuvavę su visokiais



Bet vidinėse salėse karaliavo ne valkatos, o senos, prastai apsitaisiusios šliundros, keturiolikmetės įžūlios kekšytės pajuodusiais paakiais ir blyškiais džiovininkių veidais ir kvartalo niekšeliai, mūvintys ryškius žiedus su dirbtiniais brangakmeniais ir vilkintys redingotus, kiek geresnius už pirmosios salės skudurus.

Liudvikais, bet jei ištvirks kariuomenė – prancūzų civilizacijai galas. Esu tikras, kad dauguma karininkų žydų priklauso prūsų šnipų tinklui, tačiau man trūksta įrodymų, įrodymų.

– Suraskite juos! – rėkė savojo laikraščio redaktoriams.

La Libre Parole redakcijoje Simoninis susipažino su komendantu Esterhaziu, tikru dabita, nuolat besipuikuojančiu aukšta kilme, Vienoje įgytu išsilavinimu, jis kalbėjo apie buvusias ir būsimas dvikovas, linko nuo skolų naštos, redaktoriai slėpdavosi jam artinantis, nujausdami, jog ims kaulyti pinigų, mat visi žinojo, kad skolų Esterhazis niekada negrąžindavo. Jis buvo kiek moteriškas, nuolat laikydavo prie burnos siuvinėtą nosinaitę, tad sklido kalbos, kad serga džiova. Karinė karjera klostėsi keistai: iš pradžių buvo raitininkų karininkas 1886 metų Italijos kampanijoje, paskui tarnavo popiežiaus zuavų batalione, vėliau su Užsienio legionu dalyvavo 1870 metų kare. Šnabždėtasi, kad jis dirba karinei kontržvalgybai, bet, žinoma, tokiais dalykais niekas viešai nesipuikuoja. Driumonas jį labai gerbė greičiausiai norėdamas užsitikrinti ryšį su kariuomenės vyresnybe.

Vieną vakarą Esterhazis pakvietė Simoninį vakarienės į *Boeuf à la Mode* restoraną. Užsakęs *mignon d'agneau aux laitues** ir aptaręs vynų sąrašą, Esterhazis ėmėsi reikalo:

– Kapitone Simonini, mūsų draugas Driumonas ieško įrodymų, kurių niekada neras. Svarbiausia ne tai, kad kariuomenėje yra žydų kilmės prūsų šnipų. Dėl Dievo meilės, šiame pasaulyje visur knibžda šnipų, tikrai nepasipiktinsim radę vienu daugiau ar mažiau. Politinė problema yra *įrodyti*, kad jų yra. Sutikite, norint pričiupti šnipą ar sąmokslininką nebūtina ieškoti įrodymų, daug lengviau ir pigiau juos sukurti, o jei pasitaiko galimybė, sukurti ir patį šnipą. Tad tautos labui mes privalo-

* Ėrienos su salotomis (*pranc.*).

me išsirinkti karininką žydą, gana įtartiną dėl kokios nors savo silpnybės, ir įrodyti, kad jis perdavė svarbią informaciją prūsų ambasadai Paryžiuje.

– Ką turite omeny sakydamas *mes*?

– Kalbu *Service des Renseignements Français* statistikos skyriaus, kuriam vadovauja pulkininkas Sanderas, vardu. Gal žinote, jog šiam skyriui tokiu neutraliu pavadinimu iš esmės rūpi vokiečiai: iš pradžių jis domėjosi, kas vyksta ten, pas juos, rinko visokiausią informaciją – iš laikraščių, oficialių kelionės ataskaitų, žandarmerijų, mūsų agentų abipus sienų, kad kuo daugiau sužinotume apie jų kariuomenės struktūrą: kiek joje raitininkų divizijų, kiek jai skiriama pinigų, žodžiu, viską. Tačiau pastaruoju metu skyrius susidomėjo ir tuo, ką vokiečiai veikia čia, pas mus. Kai kas dejuoja, kad žvalgyba ir kontržvalgyba susilieja, bet juk šios dvi veiklos glaudžiai susijusios. Privalome žinoti, kas vyksta vokiečių ambasadoje, nes tai užsienio teritorija, ir tai vadinama žvalgyba, tačiau ir jie renka informaciją apie mus, o sužinoti, kokia tai informacija, jau yra kontržvalgyba. Taigi, ambasadoje mums dirba tokia madam Bastjan, valytoja, apsimeta berašte, nors moka skaityti ir rašyti net vokiškai. Jos darbas kasdien ištuštinti ambasados šiukšliadėžes ir perduoti mums užrašus bei dokumentus, kuriuos prūsai (juk žinot, kokie jie užsispyrę) mano atidavę sunaikinti. Tai štai, reikia sukurti dokumentą, kuriuo mūsų karininkas praneša ypač slaptą informaciją apie prancūzų kariuomenę. Kils įtarimas, kad autorius greičiausiai turi prieigą prie slaptos informacijos, ir mes jį išaiškinsime. Mums reikia sąrašėlio, pastabų, pavadinkim tai *bordereau*. Štai kodėl kreipiamės į jus, girdėjome, esate tikras menininkas.

Simoninis nesvarstė, iš kur tarnybos darbuotojai žino apie jo gebėjimus. Gal iš Hebuterno. Padėkojęs už komplimentą tarė:

– Kaip suprantu, turėčiau pamėgdžioti kažkokio asmens rašyseną.

– Jau išrinkome idealų kandidatą. Tai kapitonas Dreifusas, žinoma, elzasietis, dirba skyriuje kaip stažuotojas. Vedė turtingą merginą ir įsivaizduoja esąs *tombeur de femmes*, tad visi kolegos negali jo pakęsti, nepakęstų, net jei jis būtų krikščionis. Niekas jo neužstos. Idealus atpirkimo ožys. Gavę dokumentą atliksim patikrinimą ir atpažinsim Dreifuso rašyseną. Paskui tokie kaip Driumonas sukels viešą skandalą, demaskuos pavojingą žydą ir išgelbės meistriškai jį išaiškinusių bei nukenksminusių karinių pajėgų garbę. Aišku?

Kaip dieną. Prasidėjus spaliui Simoninis susitiko su pulkininku leitenantu Sanderu. Jo veidas buvo blyškus ir neišraiškingas. Tobula fizionomija žvalgybos ir kontržvalgybos tarnybų vadovui.

– Štai Dreifuso rašysenos pavyzdys, o štai tekstas, kurį reikia perrašyti, – tarė Sanderas paduodamas du lapus. – Kaip matot, šios pastabos turi būti adresuotos ambasados kariniam atašė fon Švarckopenui, čia pranešama, kad gauti kariniai dokumentai apie hidraulinį 120 milimetrų kalibro patrankos stabdį bei kitas ypatybes. Kaip tik tai vokiečiams labai rūpi.

– Ar nereikėtų įterpti kokių techninių detalių? – paklausė Simoninis. – Kompromituotų dar labiau.

– Tikiuosi, suprantat, kad kilus skandalui šis *bordereau* bus paviešintas, – atsakė Sanderas. – Negalime laikraščiams pateikti techninių detalių. Darbuokitės, kapitone Simonini. Jūsų patogumui paruošiau kambarį, ten rasite viską, ko prireiks darbui. Popierius, plunksna, rašalas tokie patys, kokie naudojami šiame skyriuje. Noriu gauti gerą kūrinį, neskubėkite, bandykite kiek reikia, rašysena turi tobulai atitikti.

Simoninis taip ir padarė. *Bordereau* buvo ant pergamentinio popieriaus surašytas trisdešimties eilučių – aštuoniolika vienoje pusėje ir dvylika kitoje – dokumentas. Simoninis pasistengė,



Le Judaïsme, voilà l'ennemi..

Edouard Drumont

Paskui tokie kaip Driumonas sukels viešą skandalą...

kad tarpai tarp eilučių vienoje pusėje būtų platesni nei kitoje, o rašysena skubresnė, nes būtent taip nutinka rašant susijaudinus: pradedama ramiai, paskui vis labiau skubama. Atsižvelgė ir į tai, kad toks dokumentas prieš išmetamas į šiukšliadėžę paprastai suplėšomas, taigi statistikos tarnyba gavo skutus, kuriuos turėjo susidėti, todėl, kad šiems būtų lengviau juos suklijuoti, rašė plačiau, bet ne per daug, stengdamasis nenutolti nuo duoto rašysenos pavyzdžio.

Žodžiu, darbą atliko puikiai.

Sanderas nusiuntė *bordereau* karo ministrui generolui Mersjė ir įsakė patikrinti visus skyriuje dirbančių karininkų dokumentus. Galiausiai patikimiausi bendradarbiai jam pranešė, kad rašysena Dreifuso, ir spalio penkioliktąją šis buvo suimtas. Dvi savaites žinia meistriškai slėpta, retkarčiais nutekinama kokia užuomina žurnalistų smalsumui pakutenti, paskui pašnabždėtas vardas, iš pradžių kaip didžiausia paslaptis, ir pagaliau pareikšta, kad kaltininkas – kapitonas Dreifusas.

Gavęs Sandero leidimą Esterhazis iškart pranešė Driumonui, o šis puolė lakstyti po redakcijos kambarius šaukdamas: „Įrodymai, įrodymai, štai įrodymai!“

Lapkričio pirmosios *La Libre Parole* numeris didžiosiomis raidėmis skelbė: „Išdavystė. Suimtas karininkas žydas Dreifusas.“ Kampanija prasidėjo, visa Prancūzija degė pasipiktinimu.

Tačiau tą patį rytą, redakcijoje laistant šį džiugų įvykį, Simoniniui į akis krito laiškas, kuriuo Esterhazis pranešė apie Dreifuso suėmimą. Jis liko ant Driumono stalo su dėme nuo stiklinės, bet lengvai įskaitomas. Simoninis, sugaišęs ilgiau kaip valandą mėgdžiodamas tariamą Dreifuso rašyseną, iškart suprato, kad braižas, kurį taip gerai padirbo, visai toks pat kaip Esterhazio. Niekas nepastebi tokių dalykų, išskyrus klastotoją.

Kas nutiko? Sanderas jam padavė ne Dreifuso, o Esterhazio

prirašytą lapą? Įmanoma? Keista, nepaaiškinama, bet nepaneigiama. Ar jis suklydo netyčia? Tyčia? Jei tyčia, tai kodėl? Gal patį Sanderą apgavo koks pavaldinys, pateikęs ne tą pavyzdį? Jei kas nors apgavo patiklųjį Sanderą, derėjo jam nedelsiant apie tai pranešti. Bet jei apgavikas buvo pats Sanderas, prisipažindamas perpratęs jo žaidimą Simoninis būtų rizikavęs. Pranešti Esterhaziui? O jeigu Sanderas tyčia sukeitė raštus, norėdamas pakenkti Esterhaziui, pranešęs aukai Simoninis būtų sukėlęs prieš save visas slaptąsias tarnybas. Tylėti? O jei kurią dieną tarnybos jį patį apkaltins sukeitus dokumentus?

Simoninis nebuvo atsakingas dėl šios klaidos, jam rūpėjo ją ištaisyti, o ypač buvo svarbu, kad jo klastotės būtų, taip sakant, autentiškos. Nutarė surizikuoti ir nuvyko pas Sanderą, ir šis iš pradžių nenorėjo jo priimti, gal bijodamas šantažo.

Simoniniui galiausiai išklojus tiesą (vienintelę toje melagysčių virtinėje), Sanderas, blyškesnis nei įprastai, atrodė nenorįs ja patikėti.

– Pulkininke, – kalbėjo Simoninis, – neabejoju, kad pasilikote *bordereau* kopiją. Gaukite Dreifuso ir Esterhazio rašysenų pavyzdžius ir sulyginsime tuos tris tekstus.

Sanderas davė nurodymus, ir netrukus ant jo rašomojo stalo sugulė trys lapai, o Simoninis pateikė keletą įrodymų.

– Pažvelkit, tarkim, štai čia. Visuose žodžiuose su dviem *s*, kaip *adresse* ir *interéssant*, Esterhazio pirmoji *s* visada mažesnė, o antroji didesnė ir jos parašytos skyrium. Kaip tik tai šįryt ir krito man į akis, nes toks stilius rašant *bordereau* mane ypač vargino. Dabar pažvelkit į Dreifuso rašyseną, ją matau pirmą kartą: stulbinama, iš dviejų *s* didesnė pirmoji, o antroji mažesnė, ir jos parašytos drauge. Tęsti?

– Ne, gana. Nežinau, kaip šis nesusipratimas įvyko, ištirsiu. Blogiausia, kad dokumentas jau pateko į generolo Mersjė rankas, o jis gali paprašyti palyginti jį su Dreifuso raštu, vis dėlto jis ne

ekspertas, negana to, šios dvi rašysenos išties panašios. Tereikia, kad jam netoptelėtų ieškoti ir Esterhazio rašysenos pavyzdžio. Nors nežinau, kam jam apskritai galvoti apie Esterhazį, jei jūs neprasitarsite. Pasistenkit užmiršti šį reikalą ir malonėkit daugiau čia nesirodyti. Jūsų atlygis bus atitinkamai pakoreguotas.

Paskui Simoniniui nebereikėjo ieškoti slaptų pranešimų, kad ką nors sužinotų, nes Dreifuso istorija mirgėjo visuose laikraščiuose. Vyriausiajame štabe irgi būta apdairių asmenų, jie pareikalavo pateikti neginčijamų įrodymų, kad *bordereau* parašė Dreifusas. Sanderas kreipėsi į garsų rašysenos ekspertą Bertijoną, ir šis pripažino, jog taip, *bordereau* raštas netapatus Dreifuso rašysenai, bet tai akivaizdus savo braižo klastotės pavyzdys: Dreifusas (kad ir iš dalies) pakeitė rašyseną norėdamas įtikinti, kad laišką parašė kažkas kitas. Nepaisant šių smulkmenų, dokumentas tikrai parašytas Dreifuso ranka.

Kas būtų drįsęs tuo abejoti, jei *La Libre Parole* kiekvieną dieną formavo viešąją nuomonę ir netgi pakišo mintį, neva *affaire* bus nuslopinta, nes Dreifusas esąs žydas ir žydai jį apsaugos? Kariuomenėje keturiasdešimt tūkstančių karininkų, rašė Driumonas, kodėl Mersjė patikėjo nacionalinės gynybos paslaptis Elzaso žydui kosmopolitui? Mersjė buvo liberalas, kurį Driumonas ir nacionalistinė spauda jau senokai spaudė, kaltindami meile žydams. Jis negalėjo ginti išdaviko žydo. Todėl nebuvo suinteresuotas numarinti bylą, priešingai – labai aktyviai ją tyrė.

Driumonas būgnijo:

– Žydų ilgai neįsileido į kariuomenę, todėl ji išlaikė prancūzišką grynumą. Dabar prasiskverbę net į nacionalines karines pajėgas jie taps Prancūzijos šeimininkais ir pranešinės Rotšildui mobilizacijos planus... Turbūt supratote, kokiu tikslu.

Įtampa tvyrojo nepakeliama. Dragūnų kapitonas Kremjė-Foa piktindamasis rašė Driumonui, kad šis įžeidęs visus karininkus

žydus, ir reikalavo satisfakcijos. Jie susikovė, o painiava tapo dar didesnė paaiškėjus, kad Kremjė-Foa sekundantas buvo – kas? Esterhazis... Savo ruožtu markizas di Moresas iš *La Libre Parole* redakcijos iškvietė į dvikovą Kremjė-Foa, tačiau karininko vadai uždraudė jam vėl kautis ir uždarė kareivinėse, jį pakeitęs kapitonas Majeris mirė peršautu plaučiu. Karšti ginčai, protestai prieš religinių karų kurstymą... O Simoninis žavėjosi triukšmingais savo vienos valandos raštininko darbo rezultatais.

Gruodžio mėnesį sušaukta karo taryba, o per tą laiką parašytas dar vienas dokumentas – italų karo atašė Panicardžio laiškas vokiečiams, kuriame paminėtas „tas niekšas D...“, pardavęs jam kai kurių įtvirtinimų planus. Ar *D* reiškė Dreifusas? Niekam nė nedingtelėjo tuo suabejoti, ir tik vėliau sužinota, kad kalbėta apie tokį Diubua, ministerijos tarnautoją, pardavinėjusį informaciją už dešimt frankų. Per vėlai, nes gruodžio dvidešimt antrąją Dreifusas buvo pripažintas kaltu, o sausio pradžioje *École Militaire* kieme iš jo atėmė karininko laipsnį. Vasarį jis turėjo būti išplukdytas į Velnio salą.

Simoninis dalyvavo laipsnio atėmimo ceremonijoje ir dienoraštyje rašė, kad ji buvusi siaubingai įtaigi: kariai gretomis išsirikiavo aplink visą kiemą, Dreifusas turėjo nužygiuoti kone kilometrą pro tuos narsuolius, kurie, nors sustingę, rodė jam savo panieką, tada generolas Dara išsitraukė iš makšties kardą, suskambėjo trimitai, Dreifusas paradine uniforma priėjo prie generolo, lydimas keturių seržanto vadovaujamų artileristų, Dara perskaitė laipsnio atėmimo nuosprendį, milžiniškas žandarų karininkas plunksnomis puoštu šalmu priėjo prie kapitono, nuplėšė antpečius, sagas, pulko numerį, paėmė kardą ir perlaužęs ant kelio numetė lūženas išdavikui po kojų.

Dreifusas atrodė ramus, ir daugelis laikraščių tai vadino jo kaltės įrodymu. Simoniniui pasidingojo, kad per laipsnio atėmimo ceremoniją jis šuktelėjo: „Aš nekaltas!“ bet santūriai ir stovė-

damas ramiai. Simoninis sarkastiškai brūkštelėjo, kad tas žydelis, matyt, taip priprato prie (pasisavintos) prancūzų karininko garbės, kad nebepajėgė suabejoti vadų sprendimais, o jei šie nusprendė, kad jis išdavikas, tai turėjo nedvejodamas su tuo susitaikyti. Gal tą akimirką išties jautėsi išdavęs, o gynėsi esąs nekaltas manydamas, kad tai privaloma ceremonijos dalis.

Tokie buvo Simoninio atsiminimai, bet vėliau vienoje iš savo dėžių jis rado kitą dieną *République française* išspausdintą priešingą tokio Brisono straipsnį:

Kai generolas metė jam į veidą tą nešlovingą kaltinimą, jis pakėlė ranką ir sušuko: „Tegyvuoja Prancūzija, aš nekaltas!“

Puskarininkis baigia savo tarnybą. Uniformą puošęs auksas guli ant žemės. Neliko nė raudonų juostų – kario ženklo. Su dolomanu, kuris ūmiai tapo visiškai juodas, su tamsia kepe Dreifusas atrodo tarsi apsivilkęs kalinio drabužį... Jis nesiliauja šaukęs: „Aš nekaltas!“ Kitapus tvoros minia, matanti tik jo pavidalą, prapliumpa keikti ir šaižiai švilpti. Dreifusas girdi prakeiksmus ir dar labiau niršta.

Eidamas pro karininkų būrį girdi žodžius: „Keliauk sau, Judai!“ Dreifusas įpykęs pasisuka ir pakartoja: „Aš nekaltas, nekaltas!“

Dabar jau galime įžiūrėti jo bruožus. Keletą akimirkų žiūrime įsmeigę akis, tikėdamiesi įžvelgti svarbiausią tiesą, sielos, prie kurios iki šiol galėjo priartėti tik teisėjai, atspindį, prasiskverbti į slapčiausius jos vingius. Tačiau veide liepsnoja tik begalinis pyktis. Lūpos iškreiptos baugios grimasos, akys srūva krauju. Ir suprantame, kad nuteistasis atrodo toks tvirtas ir žengia tokiu karingu žingsniu tik genamas įtūžio, kaip stygas įtempusio jo nervus...

Kas glūdi to vyro sieloje? Kokių motyvų skatinamas taip beviltiškai nuoširdžiai gina savo nekaltumą? Gal tikisi suklaidinti viešąją nuomonę, sukelti abejonę, mesti įtarimo šešėlį jį nuteisusių teisėjų sąžiningumui? Persmelkia aiški lyg žaibas mintis: jei jis išties nekaltas, tai kaip siaubingai kenčia!

Le Petit Journal

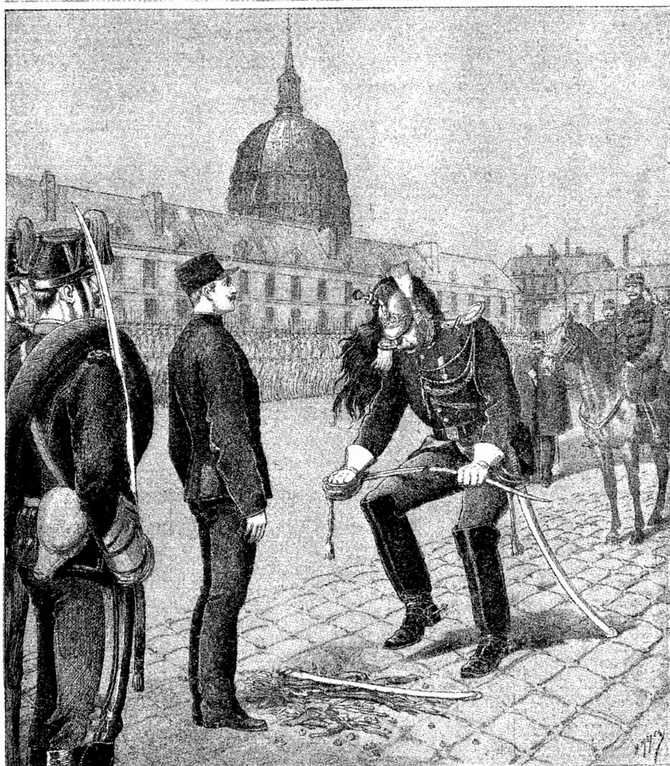
Le Petit Journal
CHAQUE JOUR 5 CENTIMES
Le Supplément illustré
CHAQUE SEMAINE 5 CENTIMES

SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ
Huit pages : CINQ centimes

ABONNEMENTS

PARIS	1 fr.	2 fr.	3 fr 50
DÉPARTEMENTS	1 fr.	2 fr.	4 fr.
ÉTRANGER	1 50	3 50	5 fr.

Sixième année — DIMANCHE 13 JANVIER 1895 — Numéro 217



LE TRAITRE

Dégradation d'Alfred Dreyfus

...milžiniškas žandarų karininkas plunksnomis
puoštu šalmu priėjo prie kapitono, nuplėšė antpečius, sagas,
pulko numerį, paėmė kardą ir perlaužęs ant
kelio numetė lūženas išdavikui po kojų.

Nepanašu, kad Simoninis būtų pajutęs bent menkiausią graužatį: jis neabejojo Dreifuso kalte, nes pats ją sukūrė. Tačiau jo atsiminimai ir straipsnis skyrėsi, ir tai liudijo, kaip *affaire* įaudrino šalį ir kiekvienas joje įžvelgė tai, ką norėjo matyti.

Tad Dreifusas gali keliauti po velnių ar į taip pavadintą salą. Jis jam neberūpėjo.

O atėjus laikui diskretiškai sumokėtas atlyginimas išties pranoko lūkesčius.

Nenuleidžiant akių nuo Taksilio

Simoninis prisiminė, kad per visus tuos įvykius nesiliovė domėtis Taksilio darbais. Juolab kad Driumono aplinkoje apie Taksilį daug kalbėta, jo byla iš pradžių vertinta skeptiškai, paskui – su dirgliu pasipiktinimu. Driumonas manė esąs antimasonas, antisemitas ir rimtas katalikas – savotiškai toks ir buvo, todėl negalėjo pakęsti, kad šį reikalą tvarkytų toks netikša. Driumonas jau seniai vadino Taksilį niekam tikusiu ir sukritikavo saviškėje *France juive* pareiškęs, esą visas jo parašytas antiklerikalines knygas išleido žydai. Tais metais jų santykiai galutinai pašlijo dėl politinių priežasčių.

Iš abato Dala Pikolos jau žinome, kad abu jie buvo įsisukę į Paryžiaus tarybos rinkimų karuselę ir taikėsi į tuos pačius rinkėjus. Tad kova tapo atvira.

Taksilis parašė *Monsieur Drumont, étude psychologique**, kuriame gana sarkastiškai kritikuodamas perdėtą priešininko antisemitizmą užsiminė, kad antisemitizmas būdingesnis ne katalikams, o veikiau socialistinei ir revoliucinei spaudai. Driumonas atsakė rašiniu *Testament d'un antisémite***, suabejojo Taksilio

* *Ponas Driumonas, psichologinė apybraiža* (*pranc.*).

** *Antisemito testamentas* (*pranc.*).

atsivertimu ir priminęs, kaip jis drabstė purvu šventus dalykus, iškėlė nepatogių klausimų apie jo taikius santykius su žydais.

Atsižvelgus ir į tai, kad tais pačiais 1892 metais pradėti leisti ir laikraštis *La Libre Parole,* skirtas politinei kovai, sugebėjęs paviešinti Panamos skandalą, ir *Le Diable au XIX*^e^ *siècle**, vargu ar laikytinas patikimu leidiniu, tampa aišku, kodėl Driumono laikraščio redakcija Taksilį kasdien pašiepdavo, o dažnėjančias nesėkmes komentuodavo piktdžiugiškai šypsodamasi.

Labiau už kritiką, teigė Driumonas, Taksiliui kenkia nepageidaujamas pritarimas. O paslaptingąją Dianą gina dešimtys tokių pat nepatikimų avantiūristų, besigiriančių pažintimi su tikriausiai niekada nematyta moterimi.

Toks Domenikas Mardžota išleido *Souvenirs d'un trente-troisième. Adriano Lemmi Chef Suprème des Franc-Maçons*** ir nusiuntė ją Dianai, teigdamas pritariantis jos maištui. Tasai Mardžota skelbėsi esąs Florencijos Savonarolos ložės sekretorius, Palmio Džordano Bruno ložės palaimintasis, trisdešimt trečiojo Senųjų ir pripažintųjų škotiškųjų apeigų laipsnio Aukščiausiasis Didysis generalinis inspektorius, Memfio Micraimo apeigų aukščiausiasis kunigaikštis (devyniasdešimt penktojo laipsnio), Kalabrijos ir Sicilijos Micraimo ložių inspektorius, Haičio nacionalinės Didžiųjų Rytų ložės garbės narys, Neapolio aukščiausios sąjunginės tarybos tikrasis narys, Trijų Kalabrijų masonų ložių generalinis inspektorius, Paryžiaus Micraimo arba Egipto rytų masonų ordino Didysis meistras *ad vitam* (devyniasdešimtojo laipsnio), Pasaulio masonus ginančių riterių ordino vadas, Italijos Palermo federacijos aukščiausiosios ir visuotinės tarybos garbės narys *ad vitam,* Neapolio centrinio direktorato nuolatinis inspektorius ir aukščiausiasis delegatas ir Naujojo reformuoto

* *Velnias XIX amžiuje (pranc.).*

** *Trisdešimt trečiojo atsiminimai. Adrianas Lemi, vyriausiasis laisvųjų masonų vadovas (pranc.).*

paladizmo narys. Matyt, jis buvęs aukštas masonų dignitorius, bet sakėsi ką tik palikęs masonus. Driumonas kalbėjo, kad jis atsivertė į katalikų tikėjimą, nes aukščiausias ir slapčiausias sektos vadovo postas perduotas ne jam, kaip tikėjosi, o tokiam Adrianui Lemi.

Tas paslaptingasis Adrianas Lemi, pasak Mardžotos, savo karjerą pradėjęs kaip vagis, kai Marselyje suklastojo Neapolio įmonės *Falconet & C.* paskolos raštą ir iš savo draugo daktaro žmonos pavogė maišelį su perlais ir trimis šimtais aukso frankų, kol toji virtuvėje jam plikė žolelių arbatą. Išėjęs iš kalėjimo atsidūrė Konstantinopolyje, stojo tarnauti senam žolininkui žydui, pasakęs esąs pasirengęs atsižadėti krikšto ir būti apipjaustytas. Paskui žydų remiamas masonų ordine padarė jau minėtą karjerą.

Štai taip, baigė Mardžota, „prakeiktoji Judo tauta, iš kurios kilo visos žmonijos ydos, panaudojo visą savo įtaką, kad aukščiausiuoju ir visuotiniu masonų ordino vadovu taptų vienas iš jų ir dar pats pavojingiausias“.

Šie kaltinimai dvasininkijai labai patiko, ir devyniasdešimt penktaisiais išleista Mardžotos knyga *Le Palladisme, Culte de Satan-Lucifer dans les triangles maçonniques** prasidėjo Grenoblio, Montobano, Ekso, Limožo, Mando, Tarantezo, Pamjė, Orano, Ansi vyskupų bei Jeruzalės patriarcho Liudviko Pjavio liaupsėmis.

Bėda ta, kad Mardžotos informacija užkabino nemenką italų politikų dalį, labiausiai Krispį, jau tapusį Garibaldžio leitenantu ir tais metais užėmusį karalystės ministro pirmininko postą. Kol buvo spausdinamos ir parduodamos fantasmagorinės naujienos apie masonų apeigas, dar buvo galima jaustis ramiai, bet užkabinus masonų ir politikų santykius kilo grėsmė suerzinti kokį itin kerštingą veikėją.

Taksilis tą suprato, tačiau akivaizdžiai norėjo atsiimti tas teri-

* *Paladizmas, Šėtono-Liuciferio kultas masonų trikampiuose* (pranc.).

torijas, kurių gviešėsi Mardžota, ir štai pasirodė kone keturių šimtų puslapių Dianos pasirašyta knyga *Le 33ème Crispi**, kurioje pateikti tokie žinomi faktai, kaip Romos banko skandalas, į kurį Krispis buvo įsivėlęs, pramaišiui su užrašais apie apie jo sandėrį su demonu Haborimu bei dalyvavimą paladistų sueigoje, kurioje Sofi Valder pareiškė esanti nėščia ir pagimdysianti dukrą, savo ruožtu pagimdysiančią Antikristą.

– Tikra operetė, – piktinosi Driumonas. – Ir tai vadinama politine kova?

Tačiau Vatikane veikalas buvo priimtas palankiai, tad Driumonas dar labiau įsiuto. Vatikanas su Krispiu turėjo savų sąskaitų, mat šis vienoje iš Romos aikščių pastatydino paminklą Džordanui Brunui, dvasininkijos nepakantumo aukai, tad tą dieną Leonas XIII praleido klūpodamas prie švento Petro statulos kojų ir melsdamas atleidimo. Tik įsivaizduokime, kaip apsidžiaugė popiežius skaitydamas tuos Krispį kompromituojančius dokumentus: liepė savo sekretoriui monsinjorui Sardžiui nusiųsti Dianai ne tik įprastinį „apaštališką palaiminimą“, bet ir nuoširdžią padėką bei linkėjimus tęsti pagirtiną „nusikalstamos sektos“ demaskavimo darbą. O kad sekta tikrai nusikalstama, liudijo faktas, jog Dianos knygoje Haborimas pavaizduotas turįs tris galvas – žmogaus liepsnojančiais plaukais, katino ir žalčio, nors Diana moksliškai kruopščiai patvirtinusi tokio niekada nemačiusi (jai jis pasirodydavęs kaip gražus senolis vešlia sidabruota barzda).

– Nė nesiteikė laikytis tiesos! Kaip gali neseniai į Prancūziją atvykusi amerikietė žinoti apie visas italų politikos paslaptis? – piktinosi Driumonas. – Žinoma, žmonės tų dalykų nepastebi, o Dianai svarbu parduoti savo knygas, bet juk popiežius – popiežius bus apkaltintas, kad tiki tais paistalais! Reikia ginti Bažnyčią nuo jos pačios silpnybių!

* *Krispis, trisdešimt trečiasis laipsnis (pranc.).*

Būtent laikraštyje *La Libre Parole* pasirodė pirmosios viešos abejonės, ar Diana apskritai egzistuoja. Netrukus į polemiką įsitraukė ir akivaizdžiai religinės pakraipos leidiniai, tokie kaip *l'Avenir* ir *L'Univers*. Kituose katalikiškuose sluoksniuose, priešingai – nertasi iš kailio siekiant įrodyti Dianos egzistavimą: laikraštis *Le Rosier de Marie* išspausdino Sen Pjero advokatų gildijos pirmininko Lotjė liudijimą, esą jis matęs Dianą Taksilio, Batajo ir ją nupiešusio dailininko draugijoje, bet tai buvę seniai, kai Diana dar buvusi paladistė. Tačiau iš jos veido jau buvę aišku, kad ji netrukus atsiversianti, ir autorius ją apibūdino taip: „Tai dvidešimt devynerių metų amžiaus jauna moteris, grakšti, iškili, aukštesnio nei vidutinio ūgio, atviro, tyro, doro veido, išmintim kibirkščiuojančiu žvilgsniu, liudijančiu ryžtą ir įprotį vadovauti. Apsirengusi elegantiškai, skoningai, kukliai ir, kitaip negu dauguma turtingų užsieniečių, neapsikarsčiusi gausybe papuošalų. Akys neįprastos, tai žydros kaip jūra, tai geltonos kaip auksas. Pasiūlius šartrezo atsisakė iš pasidygėjimo viskuo, kas siejasi su Bažnyčia. Gėrė tik konjaką."

Trente 1896 metų rugsėjį organizuojant didįjį antimasonų suvažiavimą Taksilis tapo jo *magna pars*. Tačiau kaip tik tada sustiprėjo vokiečių katalikų jam reiškiami įtarimai ir kritika. Toks tėvas Baumgartenas paprašė pateikti Dianos gimimo liudijimą ir dvasininko, kuris priėmė jos atsivertimą, liudijimą. Taksilis pareiškė turįs įrodymus kišenėje, tačiau jų neparodė.

Praėjus mėnesiui po Trento suvažiavimo abatas Garnjė laikraštyje *Le Peuple Français* netgi išdrįso pareikšti numanantis, kad masonai Dianą tik išsigalvojo, toks tėvas Balji autoritetingame *La Croix* irgi pareiškė ja abejojantis, o laikraštis *Kölnische Volkszeitung* prisiminė, kad dar tais pačiais metais, kai pradėtos leisti *Le Diable* knygelės, Batajis – Haksas burnojo prieš Dievą ir visus jo šventuosius. Ginti Dianos stojo tas pats kanauninkas Mustelis, laikraštis *Civiltà Cattolica* ir kardinolo sekretorius Pa-

rokis, rašęs, kad ji „atlaikytų išdrįsusių suabejoti jos egzistavimu šmeižikų antpuolį“.

Driumonas nestokojo gerų pažinčių įvairiuose sluoksniuose bei žurnalisto uoslės, tad, nors Simoninis nesusivokė kaip, sėkmingai susirado Haksą – Batajį, greičiausiai užklupo per patį girtavimo įkarštį, kai šį apimdavo melancholija bei atgaila, ir štai netikėtas posūkis: Haksas iš pradžių *Kölnische Volkszeitung*, o paskui ir *La Libre Parole* laikraštyje prisipažino viską suklastojęs. Jis nuoširdžiai dėstė: „Kai pasirodė enciklika *Humanum Genus*, pamaniau iš neregėtos katalikų lengvatikybės ir kvailumo užsidirbsiąs pinigų. Tereikėjo kokio Žiulio Verno, kuris toms plėšikų istorijoms suteiktų siaubingą pavidalą. Aš tapau tuo Vernu, taigi... Pasakojau nebūtus dalykus, kurie neva dėjosi egzotiškuose kraštuose, niekas nė nebūtų patikrinęs... O katalikai viskuo patikėjo. Tie žmonės tokie paiki, kad net ir šiandien manimi nepatikėtų, jei pasakyčiau juos mulkinęs.“

Laikraštyje *Le Rosier de Marie* Lotjė tuoj parašė tikriausiai apsigavęs, ir jo matyta būtybė buvo ne Diana Vogan, o labai rimtame žurnale *Études* pagaliau pasirodė pirmas puolamasis tokio tėvo jėzuito Portaljė straipsnis. Lyg to būtų negana, kai kurie laikraščiai paskelbė, kad Čarlstono (kur turėjęs gyventi Paikas, Didysis didžiųjų meistrų meistras) vyskupas monsinjoras Nortropas nuvyko į Romą asmeniškai patikinti Leono XIII, kad miesto masonai – padorūs žmonės ir jų šventyklose nėra nė vienos Šėtono statulos.

Driumonas džiūgavo. Taksilis buvo pastatytas į vietą, kova su masonais ir žydais sugrįžo į patikimas rankas.

24

NAKTINĖS MIŠIOS

1897 metų balandžio 17 diena

Brangusis kapitone,

paskutiniuose puslapiuose aprašėte neįtikėtinai daug įvykių, ir akivaizdu, kad tai jūsų išgyventos istorijos, o aš išgyvenau kitas. Neabejoju, kad jums pranešdavo (kaipgi kitaip, jei Taksilis ir Batajis sukėlė tiek triukšmo), kas vyko su manimi, ir gal todėl atsimenate daugiau, nei man pavyksta atkurti.

Jei dabar 1897 metų balandis, tai su Taksiliu ir Diana išgyvenau gerus dvylika metų, per kuriuos nepaprastai daug nutiko. Pavyzdžiui, kada pašalinome Bulaną?

Ko gero, praėjus metams nuo *Le Diable* leidybos pradžios. Vieną vakarą Bulanas atvažiavo į Otejį visas sukrėstas, be paliovos šluostydamas nosinaite lūpas, ant kurių kaupėsi balkšvos putos.

– Aš miręs, – pasakė, – mane žudo.

Daktaras Batajis nusprendė, kad padori taurė stipresnio gėrimo grąžins jam pusiausvyrą, Bulanas neatsisakė, paskui užsikirsdamas papasakojo apžavų ir burtų istoriją.

Kartą jau buvo užsiminęs apie prastus santykius su Stanislasu de Guaita ir jo kabalistiniu rozenkreicerių ordinu bei su Žozefinu Peladanu, kuris būdamas atskalūniškos dvasios paskui įkūrė katalikišką rozenkreicerių ordiną – apie tuodu veikėjus nemažai skelbta *Le Diable* leidiniuose. Manau, kad Peladano rozenkreiceriai ir Vintraso sekta, kurios vyriausiuoju šventi-

ku tapo Bulanas, mažai kuo skyrėsi: visi jie vilkėjo kabalistiniais ženklais išmargintus arnotus, tad buvo sunku dorai susigaudyti, ar yra Viešpaties Dievo, ar velnio pusėje, bet gal kaip tik todėl Bulanas susikirto su Peladano šalininkais. Jie ganėsi tuose pačiuose plotuose ir viliojo tas pačias paklydusias sielas.

Ištikimi Guaitos draugai apibūdino jį kaip rafinuotą didiką (buvo markizas), kolekcionuojantį pentagramomis pažymėtus grimuarus, Lulo ir Paracelso veikalus, savo juodosios ir baltosios magijos mokytojo Elifaso Levio rankraščius bei kitus itin retus magijos darbus. Kalbėta, kad gyveno nedideliame butuke pirmame aukšte Triudeno aveniu, priimdavo tik okultistus, o kartais ištisas savaites niekur nesirodydavo. Pasak kitų, kaip tik ten jis kovojo su spintoje įkalinta šmėkla ir, pripampęs alkoholio bei morfijaus, suteikdavo turinį savo kliedesių pagimdytiems vaiduokliams.

Tai, kad jis užsiėmė tamsiaisiais mokslais, bylojo ir jo „Esė apie prakeiktus mokslus" pavadintas darbas, kuriame atskleidė liuciferiškas ar liuciferoniškas, šėtoniškas ar satanistines, velniškas ar velnioniškas Bulano pinkles, o jį patį vaizdavo kaip iškrypėlį, „ištvirkavimą pavertusį liturgine praktika".

Ši istorija buvo sena, nes Guaita su sekėjais Bulanui pasmerkti „įšventintųjų teismą" sukvietė 1887 metais. Ar jų nuosprendis buvo moralinis? Jau kurį laiką Bulanas teigė, kad jis buvęs fizinis, ir sakė esąs be paliovos puolamas, varstomas, žeidžiamas okultinių fluidų, neapčiuopiamos prigimties aksčių, Guaitos ir jo sekėjų svaidomų į jį net iš labai toli.

Tad Bulanas jautėsi galutinai išsekęs.

– Kas vakarą prieš užmigdamas jaučiu smūgius, kumščius, antausius, ir patikėkit – tai ne mano ligotų juslių iliuzija, nes tuo pat metu manasis katinas dūksta lyg elektros kratomas. Žinau, kad Guaita nulipdė vaškinę figūrą ir varsto ją adata, o mane kankina diegliai. Bandžiau pasiųsti jam kerus, kad apaktų, bet Guaita pajuto pinkles, šiame mene jis už mane galingesnis ir grąžino apžavus atgal. Dabar mano akys temsta, dūstu, nežinau, kiek dar gyvensiu.

Nežinojome, ar jis kalba tiesą, bet ne tai buvo svarbiausia. Atrodė, kad vargšeliui išties riesta. Tuomet Taksiliui toptelėjo viena geniali mintis.

– Apsimeskite mirusiuoju, – pasakė. – Per savo patikimus asmenis praneškit išleidęs dvasią viešėdamas Paryžiuje, nebegrįžkit į Lioną, susiraskit prieglobstį čia, mieste, nusiskuskit ūsus ir barzdą, pakeiskit tapatybę. Kaip ir Diana, atsibusite jau kitas asmuo, bet kitaip negu Diana, juo ir pasilikit. Tada Guaita su savo draugeliais patikėję, kad numirėt, liausis jus kamavę.

– O kaip gyvensiu, jei negrįšiu į Lioną?

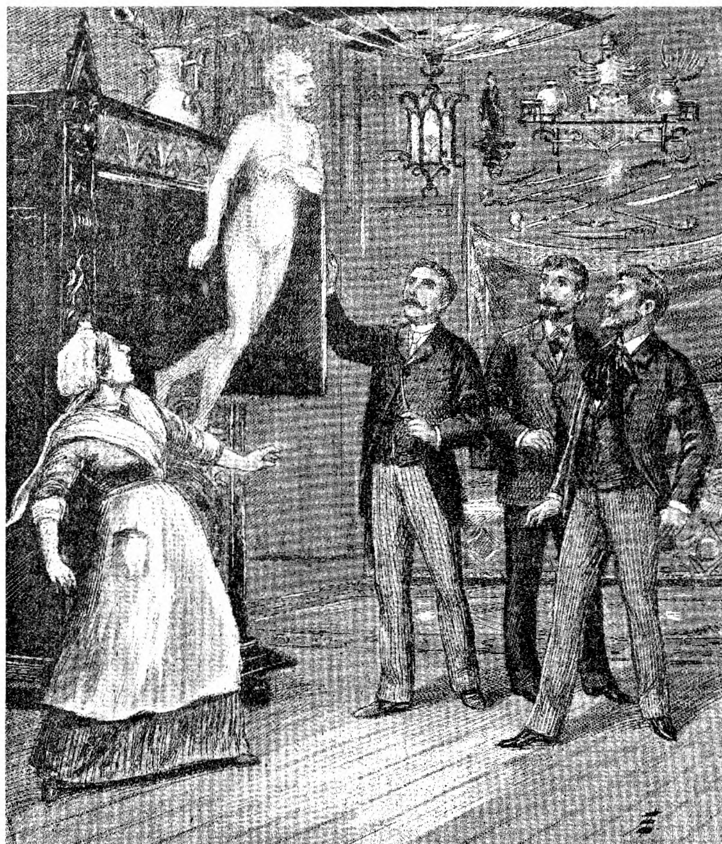
– Gyvensite su mumis čia, Otejyje, bent jau kol nurims audra ir atsiskleis jūsų priešai. Dianai prireikia vis daugiau pagalbos, o čia kiekvieną dieną būsit naudingesnis, nei retkarčiais apsilankydamas.

– Tačiau jei turite ištikimų draugų, – pridūrė Taksilis, – prieš dėdamasis mirusiuoju parašykit laiškus, įspėdamas apie savo mirtį ir be užuolankų apkaltindamas Guaitą su Peladanu, idant jūsų nepaguodžiami sekėjai pradėtų kampaniją prieš žudikus.

Taip ir nutiko. Vienintelis asmuo, žinojęs apie šią veidmainystę, buvo madam Tibo, Bulano padėjėja, šventikė, patikėtinė (gal ir daugiau), jo draugams paryžiečiams pateikusi jaudinamą pasakojimą apie šio agoniją, ir nežinau, kaip ji susitvarkė su jo sekėjais Lione, gal užsakė užkasti tuščią karstą. Netrukus vienas iš Bulano draugų ir jo gynėjų, toks Hiuismansas, madingas rašytojas, priėmė ją guvernante, ir esu tikras, jog tais vakarais, kai būdavau ne Otejyje, ji atvykdavo pasimatyti su savo senuoju bendrininku.

Išgirdęs apie Bulano mirtį žurnalistas Žiulis Bua užsipuolęs Guaitą laikraštyje *Gil Blas* apkaltino raganavimu ir Bulano nužudymu, o *Figaro* išspausdino pokalbį su Hiuismansu, kuris išsamiai išaiškino Guaitos apžavų poveikį. Bua tame pačiame *Gil Blas* nesiliovė kaltinti ir reikalavo palaikų autopsijos, norėdamas pamatyti, ar Bulano kepenys ir širdis tikrai išvarpytos Guaitos fluidų strėlių, ir ragino pradėti teismo tyrimą.

Guaita atsikirto tame pat *Gil Blas*, ironizuodamas savo žudikiškas galias („taigi, taip, pasitelkęs velnišką meną išgaunu subtiliausius nuodus, paverčiu juos pragaištingais garais, kuriuos šimto mylių nuotoliu pučiu į savo priešų šnerves, esu ateinančio amžiaus Žilis de Rė"), ir iškvietė dvikovon Hiuismansą su Bua.



...jis kovojo su spintoje įkalinta šmėkla ir, pripampęs alkoholio bei morfijaus, suteikdavo turinį savo kliedesių pagimdytiems vaiduokliams.

Batajis kikendamas pareiškė, kad visos tos magiškos galios, tiek vienų, tiek ir kitų, dar niekam nepadarė nė menkiausio įdrėskimo, bet viename iš Tulūzos laikraščių pasirodė straipsnis, jog kažkas išties raganauja: Bua važiuojant į dvikovą, vienas iš lando traukiančių žirgų krito be jokios priežasties, buvo įkinkytas kitas, bet ir tas parpuolė ant žemės, lando apsivertė, ir Bua atvyko į dvikovos vietą visas apdraskytas ir nusėtas mėlynėmis. Dar kalbėta, kad jo kulka pistoleto vamzdyje įstrigo dėl antgamtinių jėgų.

Bulano draugai parašė į laikraščius ir apie tai, kad Peladano rozenkreiceriai Dievo Motinos katedroje laikę mišias, bet per pakylėjimą grėsmingai mojavę durklais prieš altorių. Ką gali žinoti. *Le Diable* knygelėms tokios naujienos buvo gardus kąsnelis, be to, įtikinamesnės už tas, su kuriomis skaitytojai jau buvo apsipratę. Bet reikėjo be didesnių skrupulų įtraukti į tai ir Bulaną.

– Jūs miręs, – pasakė Batajis, – ir viskas, kas apie šią mirtį bus pasakyta, neturėtų jūsų dominti. Be to, jei vieną dieną vėl pasirodytumėte, būsime sukūrę tokią paslapties aurą, kuri jums bus naudinga. Todėl nesirūpinkit, ką rašysim, nes tai ne apie jus, o apie tokį veikėją Bulaną, kuris nebeegzistuoja.

Bulanas sutiko ir tikriausiai narciziškai klejodamas džiūgavo skaitydamas, ką Batajis prasimano apie jo okultinę veiklą. Nors atrodė pakerėtas vien Dianos. Liguistai nesitraukė nuo jos nė per žingsnį, ir baiminausi matydamas, kaip ją vis labiau užvaldo jo fantazijos, lyg ji ir taip gyventų neatitrūkusi nuo tikrovės.

* * *

Teisingai aprašėte viską, kas nutiko paskui. Katalikų pasaulis pasidalijo perpus, ir viena pusė pradėjo abejoti pačiu Dianos Vogan egzistavimu. Po Hakso išdavystės Taksilio pastatyta pilis ėmė griūti. Mus persekiojo priešininkų skalijimas, o sykiu ir Dianos mėgdžiotojai, tokie kaip jūsų minėtasis Mardžota. Supratome kiek perlenkę lazdą: sunkoka suvirškinti mintį apie trigalvį velnią, puotaujantį su italų vyriausybės vadovu.

Keliskart susitikęs su tėvu Bergamaskiu įsitikinau, kad *Civiltà Cattolica* jėzuitai dar pasiryžę remti Dianą, tačiau prancūzų jėzuitai (gana perskaity-

ti jūsų cituojamą tėvo Portaljė straipsnį) jau nutarė šią istoriją numarinti. Trumpai pasikalbėjęs su Hebuternu supratau, kad ir masonai laukia nesulaukia šio farso pabaigos. Katalikai norėjo viską užbaigti tyliai, kad dar labiau nediskredituotų savo hierarchų, o masonams reikėjo, kad viskas būtų paneigta kuo griausmingiau ir Taksilio keleto metų antimasoniška propaganda virstų niekingomis blevyzgomis.

Taip vieną dieną gavau iš karto du laiškelius. Viename – atsiųstame tėvo Bergamaskio – parašyta: „Suteikiu jums teisę sumokėti Taksiliui penkiasdešimt tūkstančių frankų, kad viską užbaigtų. Broliškai Kristuje, Bergamaskis." Kitas – Hebuterno – įsakmiai liepė: „Pabaikime šią istoriją. Sumokėkit Taksiliui šimtą tūkstančių frankų, jei jis viešai prisipažins viską prasimanęs."

Turėjau dvigubą užnugarį, tereikėjo veikti, žinoma, prieš tai gauti mane įgaliojusiųjų pažadėtus pinigus.

Hakso išdavystė palengvino užduotį. Dabar beliko tik įkalbėti Taksilį atsiversti ar dar kartą išversti kailį – kaip pažiūrėsi. Kaip ir pradėdamas visą tą reikalą, turėjau šimtą penkiasdešimt tūkstančių frankų, o Taksiliui septyniasdešimt penkių tūkstančių buvo per akis, nes žinojau ir už pinigus įtikinamesnių argumentų.

– Taksili, praradome Haksą, ir būtų žiauru iškelti Dianą į viešumą. Pagalvosiu, kaip ją pašalinti, bet labiau nerimauju dėl jūsų: girdėjau, masonai nusprendė su jumis susidoroti, o pats rašėte, koks siaubingas jų kerštas. Anksčiau būtumėt galėjęs tikėtis katalikų globos, dabar, pats matote, net jėzuitai traukiasi. Tačiau jums pasitaikė ypatinga proga: viena masonų ložė – ir neklauskit, kokia, nes tai labai slapta – pasirengusi sumokėti septyniasdešimt penkis tūkstančius frankų, jei viešai paskelbsite iš visų pasišaipęs. Turbūt suprantate, kad masonams tai naudinga: jie nusivalys jūsų apdrabstytą mėšlą ir suvers ant katalikų, kurie pasirodė esantys tokie lengvatikiai. O jums tokio posūkio sukelta reklama padės būsimus kūrinius parduoti dar geriau už buvusius, kurių katalikai pirko vis mažiau. Atsikovosite skaitytojus antiklerikalus ir masonus. Apsimoka.

Ilgai įtikinėti nereikėjo: Taksilis buvo juokdarys, ir mintis apie naujas juokdarystes jam kėlė akivaizdų džiaugsmą.

– Brangus abate, paklausykit, išsinuomosiu salę ir pranešiu spaudai, kad tokią ir tokią dieną joje pasirodžiusi Diana Vogan pristatys žiūrovams demono Asmodėjo nuotrauką, kurią padarė pačiam Liuciferiui leidus! Plakate pažadėsiu, kad vienas iš atėjusiųjų laimės keturių šimtų frankų vertės rašomąją mašinėlę, tačiau jokios mašinėlės nebus, nes prisistatęs pranešiu, jog Dianos nėra, o jei nėra, suprantama, nėra ir rašomosios mašinėlės. Jau matau tą sceną: atsidursiu visų laikraščių pirmuosiuose puslapiuose. Nuostabu. Duokit man laiko tinkamai pasirengti ir (jei galėtumėt) paprašykit avanso iš tų septyniasdešimt penkių tūkstančių išlaidoms padengti...

Kitą dieną Taksilis nusižiūrėjo *Societé de Géographie* salę, bet ši buvo laisva tik Velykų pirmadienį. Atmenu, pasakiau jam:

– Tai beveik po mėnesio, iki tol niekur nesirodykit, kad nesukeltumėte daugiau kalbų. O aš pagalvosiu, ką daryti su Diana.

Taksilis akimirką dvejojo virpindamas lūpą, o su ja virpėjo ir ūsai.

– Juk nesiruošiate... pašalinti Dianos, – išlemeno.

– Kokios nesąmonės, – atsakiau. – Neužmirškite, esu vienuolis. Grąžinsiu ją ten, iš kur buvau paėmęs.

Man pasirodė, kad mintis apie Dianos netektį jį trikdė, bet masonų keršto baimė buvo stipresnė už potraukį prie Dianos. Jis ne tik nenaudėlis, bet ir bailys. Kaip būtų reagavęs, jei būčiau pasakęs ketinantis pašalinti Dianą? Gal bijodamas masonų būtų pritaręs šiai minčiai. Kad tik ne jam tektų tą daryti.

Velykų pirmadienis bus balandžio devynioliktoji. Atsisveikindamas su Taksiliu kalbėjau, esą teks laukti beveik mėnesį, tad mudu buvome susitikę kovo devynioliktąją ar dvidešimtąją. Šiandien balandžio šešioliktoji. Tad praeitų dešimties metų įvykius pamažėle atkūriau maždaug iki pastarojo mėnesio. Ir jei šis dienoraštis turėjo padėti rasti ir mano, ir jūsų dabartinio sutrikimo priežastis, tuomet nieko neįvyko. O gal lemtingasis įvykis nutiko kaip tik per pastarąsias keturias savaites.

Dabar jaučiuosi taip, lyg bijočiau atsiminti daugiau.



...sakė esąs be paliovos puolamas, varstomas, žeidžiamas okultinių fluidų, neapčiuopiamos prigimties aksčių, Guaitos ir jo sekėjų svaidomų į jį net iš labai toli.

Balandžio 17 diena, auštant

Kol Taksilis piktas blaškėsi po namus, Diana nesuprato, kas vyksta. Pramainiui apimama tai vienos, tai kitos būsenos, išplėstomis akimis stebėjo mūsų slaptas sueigas, o atsipeikėdavo, regis, tik kokiam ištartam vardui ar vietovardžiui kažką blankiai nušvietus jos galvoje.

Ji daugiausia vegetavo, išlaikė tik vieną gyvulišką instinktą – kaskart audringesnį geidulingumą, kurį nutaikydavo į bet ką: Taksilį, Batajį, kai šis dar buvo su mumis, be abejo, Bulaną, taip pat, nors stengiausi nesuteikti nė menkiausios dingsties, ir į mane.

Mūsų draugijoje Diana atsidūrė vos dvidešimties, dabar jai buvo daugiau kaip trisdešimt penkeri. Taksilis vis nešvankiau šypsodamasis kalbėjo, kad bręsdama ji tapo dar žavesnė, tarytum trisdešimties sulaukusi moteris dar būtų geidžiama. Gal jam natūralus jos gyvybingumas atrodė kupinas paslaptingos traukos.

Tačiau apie tokius iškrypimus neišmanau. Viešpatie, kodėl atsimenu kūną moters, turėjusios mums tarnauti tik kaip apgailėtinas įnagis?

* * *

Minėjau, kad Diana nesuvokė, kas vyksta. Gal klydau: kovą turbūt todėl, kad nebematė nei Taksilio, nei Batajo, ji įsisiautėjo. Ištikta isterijos priepuolio, kalbėjo apie apsėdusį žiaurų demoną, žeidžiantį ją, kandžiojantį, sukiojantį kojas, mušantį per veidą, ir rodydavo mėlynes po akimis. Ant delnų atsirado stigmas primenančių žaizdų. Klausinėjo, kodėl pragaro jėgos taip žiauriai puola Liuciferiui ištikimą paladistę, ir graibstė mane už abito lyg melsdama padėti.

Prisiminiau Bulaną, geriau už mane nusimaniusį apie apžavus. Išties, vos tik jį pasikviečiau, Diana, suėmusi už rankų, pradėjo drebėti. Jis uždėjo delnus jai ant sprando, švelniai kalbėdamas nuramino, paskui spjovė į burną.

– Dukra, iš kur žinai, kad tave taip kankina tavo viešpats Liuciferis? – paklausė. – Ar nemanai, kad iš paniekos tavajam paladistės tikėjimui tave

baudžiantis priešas yra tobulas Priešas, kitaip tariant, tas Vienis, kurį krikščionys vadina Jėzum Kristum, o gal kuris nors iš tariamų jo šventųjų?

– Bet, pone abate, – sutrikusi kalbėjo Diana, – todėl ir esu paladistė, kad nepripažįstu jokių to nedorėlio Kristaus galių ir net atsisakiau perverti durklu ostiją, nes beprotiška pripažinti, kad koks nors asmuo išties gali įsikūnyti miltų paplotėlyje.

– Klysti, dukra. Tik pažiūrėk, kaip elgiasi krikščionys: jie pripažįsta Kristaus viešpatavimą, bet neatmeta ir velnio buvimo, negana to, bijo jo pinklių, priešiškumo, gundymo. Ir mes turime taip elgtis: tikėti mūsų viešpaties Liuciferio galia, nes tikime, jog dvasiškai egzistuoja jo priešas Adonajus, gal net kaip Kristus, ir reiškiasi piktadarybėmis. Todėl turi nusižeminti ir sutrypti savo priešo atvaizdą vieninteliu Liuciferio išpažintojui leistinu būdu.

– Kaip?

– Per juodąsias mišias. Mūsų viešpaties Liuciferio palankumą gali pelnyti tik per juodąsias mišias atmesdama krikščionių Dievą.

Diana tuo patikėjo, ir Bulanas paprašė leisti ją nusivesti į satanistų sueigą, tikindamas, kad satanizmo, liuciferizmo ar paladizmo tikslai ir apvalantis poveikis – vienodi.

Nenorėjau, kad Diana išeitų iš namų, betgi reikėjo jai leisti atsikvėpti.

* * *

Užklumpu abatą Bulaną slapta šnekučiuojantis su Diana. Jis klausia:

– Ar vakar tau patiko?

Kas nutiko vakar?

Abatas tęsia:

– Kaip tik rytoj vakare turėsiu laikyti kitas iškilmingas mišias supasaulietintoje Pasi bažnyčioje. Nuostabus vakaras, kovo dvidešimt pirmoji, pavasario lygiadienis, kupina magijos diena. Bet jei sutinki jose dalyvauti, turiu dvasiškai tave tam parengti dabar vienumoje, per išpažintį.

Išėjau, o Bulanas liko su ja ilgiau nei valandą. Pagaliau pakvietęs mane pasakė, jog Diana sutiko rytojaus vakarą ateiti į Pasi bažnyčią, bet nori, kad ją lydėčiau.

– Taip, pone abate, – patvirtino Diana neįprastai spindinčiomis akimis ir įkaitusiais skruostais, – taip, meldžiu, palydėkit.

Turėjau atsisakyti, bet smalsumas įveikė, be to, nenorėjau prieš Bulaną pasirodyti it koks šventeiva.

* * *

Rašau ir visas virpu, ranka kone pati slenka lapu, jau ne atsimenu, o patiriu visu kūnu, tarsi pasakočiau tai, kas vyksta šią pat akimirką...

Kovo dvidešimt pirmosios vakaras. Kapitone, jūs pradėjote dienoraštį kovo dvidešimt ketvirtąją, parašęs, kad aš praradau atmintį kovo dvidešimt antrosios rytą. Tad jei nutiko kažkas siaubingo, tai turėjo įvykti dvidešimt pirmosios vakare.

Stengiuosi tai atkurti, bet man labai sunku, baiminuosi, kad karščiuoju, kakta įkaitusi.

Užsukęs į Otejį Dianos, fiakro vežikui pasakiau adresą. Šis į mane pašnairavo lyg nepasitikėdamas tokiu klientu, neatsižvelgdamas nė į mano vienuolišką apdarą, bet už gerus arbatpinigius pajudėjo nieko netaręs. Vis labiau tolom nuo miesto centro kaskart tamsesnėmis gatvėmis pakraščių link, kol pagaliau pasukom į apleistų lūšnų skersgatvį, pasibaigiantį prie apgriuvusios koplyčios.

Išlipom, vežikas taip skubėjo važiuoti, kad, kol sumokėjęs už kelionę naršiau po kišenes ieškodamas dar kokio franko, sušuko: „Nereikia, pone abate, dėkoju!" – ir atsisakė arbatpinigių, kad tik greičiau išvažiuotų.

– Man šalta ir baisu, – sako Diana ir priglunda prie manęs.

Atšlyju, bet tuo pat metu, nematydamas rankos, o tik pajutęs ją po drabužiais, pastebiu, kaip keistai Diana apsirengusi: nuo galvos iki kojų susisupusi į apsiaustą su gobtuvu, tad toje tamsybėje galėtum ją palaikyti vienu iš vienuolių, sutinkamų vienuolynų požemiuose gotikiniuose romanuose, kurie buvo tokie madingi amžiaus pradžioje. Anksčiau to apsiausto nebuvau matęs, bet, prisipažinsiu, man nė nedingtelėjo patikrinti skrynios su visais jos daiktais, kuriuos atsigabeno iš daktaro Diu Morjė klinikos.

Koplyčios durys buvo praviros. Įėjome į vienintelę navą, apšviestą dau-

gybės žvakių, degančių ant altoriaus ir ant trikojų stovų nedidelėje apsidėje, puslankiu juosiančių altorių, lėkštelėse degančių aliejų. Altorius uždengtas juodu audiniu, panašiai kaip per laidotuves. Vietoj Nukryžiuotojo ar kitokio švento atvaizdo jame stovėjo ožio pavidalo demono statula su atsikišusiu didžiuliu, gal trisdešimties centimetrų ilgio falu. Žvakės ne baltos ar dramblio kaulo spalvos, o juodos. Viduryje, tabernakulyje, guli trys kaukolės.

– Abatas Bulanas man pasakojo apie jas, – sušnabždėjo Diana. – Tai trijų karalių, tų tikrųjų – Teobenso, Mensero ir Sairo – relikvijos. Gęstanti krintanti žvaigždė juos įspėjo ir jie iškeliavo iš Palestinos, kad nematytų Kristaus gimimo.

Priešais altorių puslankiu stovėjo išsirikiavęs būrys jaunuolių, berniukai dešinėje, mergaitės kairėje. Ir vienų, ir kitų amžius toks nebrandus, kad sunku pastebėti didesnį skirtumą tarp lyčių ir toji scena atrodo lyg apgyvendinta grakščių androginų, dar sunkiau atskiriamų, nes visi ant galvų turi nuvytusių rožių vainikus, tik berniukai nuogi ir turi lytį, kurią rodo vienas kitam, o mergaitės vilki trumpas kone perregimas tunikas, kurios glamonėja mažas krūtis ir tyrus klubų linkius nieko neslėpdamos. Visi labai gražūs, net jei veidai veikiau išdykę nei nekalti, tačiau dėl to tik žavingesni, ir turiu prisipažinti (keistos aplinkybės: aš, dvasininkas, išpažįstu jums, kapitonui!), kad subrendusi moteris man kelia jei ne siaubą, tai bent baimę, tačiau sunkiai atsispiriu nebrandžių būtybių pagundai.

Tie nepaprasti mišių patarnautojai nueina už altoriaus, sugrįžta nešini mažom smilkyklėm ir išdalija susirinkusiems, paskui kai kurie iš jų įkiša į degančio aliejaus liepsnas sakingas šakeles ir uždegę kursto smilkykles, iš jų pasklinda tirštas alsinantis egzotiškų smilkalų kvapas. Kiti nuogaliai dalija taureles, vieną iš jų gaunu ir aš.

– Išgerkit, pone abate, – sako berniukas begėdišku žvilgsniu, – lengviau įsijausite į apeigų dvasią.

Išgėriau, tad viską matau ir jaučiu lyg per rūką.

Štai įeina Bulanas, užsimetęs baltą chlamidę su raudonu skrituliu, ant jo – apverstas kryžius. Kryžiaus centre pavaizduotas ragus atkišęs juodas

ožys ant užpakalinių kojų... Bet sulig pirmuoju celebranto judesiu, lyg netyčia ar neapsižiūrėjus, o iš tiesų iškrypėliškai koketuojant, chlamidė priekyje prasiskleidžia atidengdama įspūdingo dydžio falą, nė nenumaniau, kad tas geibena Bulanas gali tokį turėti, jau užtaisytą kažkokių abato prieš apeigas išgertų svaigalų. Jo kojos aptemptos juodomis perregimomis kojinėmis, tokiomis pačiomis kaip (deja, dabar jos vaizduojamos *Charivari* bei kituose savaitraščiuose, tad jas gali pamatyti ir abatai, ir klebonai netgi to nenorėdami) mūvėjo *Bal Mabille* kankaną šokusi Celestė Mogador.

Celebrantas atsuka tikintiesiems nugarą ir pradeda lotyniškai kalbėti mišias, o androginai jam atitaria.

– *In nomine Astaroth et Asmodei et Beelzébuth. Introibo ad altarem Satanae.*

– *Qui laetificat cupiditatem nostram.*

– *Lucifer omnipotens, emitte tenebram tuam et afflige inimicos nostros.*

– *Ostende nobis, Domine Satana, potentiam tuam, et exaudi luxuriam meam.*

– *Et blasphemia mea ad te veniat.**

Tada Bulanas išsitraukia iš po drabužio kryžių, padeda sau po kojomis ir trypia tardamas:

– O, Kryžiau, trypiu tave senųjų Šventyklos meistrų atminimui ir keršydamas už juos. Trypiu tave, nes buvai netikras netikro Dievo Jėzaus Kristaus sanktifikacijos įnagis.

Tą akimirką Diana, nieko man nepasakiusi, tarsi netikėtai praregėjusi (bet, aišku, laikydamasi vakar per išpažintį Bulano duotų nurodymų), pereina navą tarp dviejų tikinčiųjų eilių ir tiesi sustoja priešais altorių. Tada, pasisukusi į tikinčiuosius (ar netikinčiuosius, kaip pažiūrėsi) iškilmingu mostu nusimeta apsiaustą su gobtuvu ir nušvinta visa nuogybe. Kapitone

* – Vardan Astaroto, Asmodėjo ir Belzebubo. Žengiu prie Šėtono aukuro.
– Jis patenkina mūsų geidulius.
– Visagali Liuciferi, siųsk savo tamsybę ir triuškink mūsų priešus.
– Parodyk mums, viešpatie Šėtone, savo galybę ir išklausyk geismingumą.
– Tegu mano piktžodžiavimas tave pasiekia. (*Lot.*)

Simonini, netekau žado, bet ir vėl tarsi regiu ją išnirusią nelyginant Izidę, tik veidą pridengusią subtilia juoda kauke.

Man užgniaužė gerklę pirmąkart pamačius moterį visu nepakeliamu apnuoginto kūno žiaurumu. Rusvi auksiniai plaukai, kuriuos paprastai laiko kukliai susegtus į kuodą, begėdiškai nukaro iki pat sėdmenų – idealiai vylingai apvalių. Šios pagoniškos statulos kaklas it kolona kyla nuo baltų it marmuras pečių, o krūtys (pirmą kartą matau moters krūtis) atstatytos išdidžiai ir su šėtoniška puikybe. Tarp jų – vienintelis nekūniškas dalykas, medalionas, su kuriuo Diana niekada nesiskiria.

Ji pasisuka ir nepadoriai minkštai užlipa tris laiptelius prie altoriaus, tada ant jo atsigula padedama celebranto ir padeda galvą ant juodo aksomo pagalvėlės sidabriniais kutais. Plaukai banguoja abipus altoriaus, pilvas švelniai iškilęs, kojos ištiestos taip, kad matosi vario spalvos plaukai, dengiantys kelią į jos moterišką ertmę, o kūnas grėsmingai švyti rausvais žvakių liepsnų atšvaitais. Viešpatie, nežinau, kokiais žodžiais apsakyti tai, ką regėjau, tarsi mano įgimtas pasibaisėjimas moters kūnu ir jo keliama baimė išsisklaidę užleido vietą naujam jausmui, o mano gyslomis sruvo niekada neragautas gėrimas...

Ant Dianos krūtinės Bulanas padeda mažą dramblio kaulo falą, o jos pilvą pridengia siuvinėta drobe, ant jos pastato tamsaus akmens kieliką...

Paėmęs iš jo ostiją, ne vieną iš tų pašventintų, kuriomis prekiaujate jūs, kapitone Simonini, bet mažesnę, Bulanas, vis dar Šventosios Romos bažnyčios kunigas, turintis visas galias, nors dabar gal ir ekskomunikuotas, šventina ant Dianos pilvo.

Sukalba:

– *Suscipe, Domine Satana, hanc hostiam, quam ego indignus famulus tuus offero tibi. Amen.**

Tada paima ostiją ir, du kartus nuleidęs prie žemės, paskui du kartus pakėlęs į dangų ir po kartą apsukęs į kairę ir į dešinę, parodo tikintiesiems sakydamas:

---

* Priimk, viešpatie Šėtone, šią auką, kurią aš, nevertas tavo tarnas, tau aukoju. Amen. (*Lot.*)

– Iš pietų šaukiuosi Šėtono palankumo, iš rytų šaukiuosi Liuciferio palankumo, iš šiaurės šaukiuosi Belialo palankumo, iš vakarų šaukiuosi Leviatano palankumo, teatsiveria pragaro vartai ir teateina pas mane šių vardų pakviesti prarajos šulinio sargybiniai. Tėve mūsų, kuris esi pragare, tebūnie prakeiktas tavo vardas, tesunyksta tavo karalystė, tebus paniekinta tavo valia kaip žemėje, taip ir pragare! Tebus pagarbintas Žvėries vardas!

Ir jaunuolių choras garsiai sušunka:

– Šeši šeši šeši!

Žvėries skaičius!

Dabar jau šaukia Bulanas:

– Tebus pašlovintas Liuciferis, kurio vardas Nelaimė. O nuodėmės, neprigimtinės meilės, kraujomaišos, dieviškosios sodomijos mokytojau Šėtone, tave mes garbinam! O tave, Jėzau, verčiu įsikūnyti šioje ostijoje, idant galėtume atnaujinti tavo kančias ir dar kartą tave nukankinti vinimis, kuriomis buvai prikaltas prie kryžiaus, ir perverti Liongino ietim!

– Šeši šeši šeši, – kartoja vaikai.

Bulanas pakelia ostiją ir ištaria:

– Pradžioje buvo kūnas, tas kūnas buvo pas Liuciferį, ir kūnas buvo Liuciferis. Jis pradžioje buvo pas Liuciferį, ir viskas per jį atsirado, o be jo neatsirado nieko, kas tik yra atsiradę. Ir kūnas tapo žodžiu ir apsigyveno tarp mūsų tamsybėse, ir mes pamatėme tamsią didybę vienatinės Liuciferio dukters, rėksmingos, tūžmingos ir geidulingos.

Jis perbraukia ostija Dianai per pilvą, paskui įkiša į makštį. Išėmęs iškelia į viršų, į navą, ir garsiai šaukia:

– Imkite ir valgykite!

Du androginai suklumpa prie jo, pakelia chlamidę ir sutartinai bučiuoja stovinčią lytį. Paskui pripuola jau visas būrys jaunuolių, ir kai berniukai masturbuojasi, mergaitės plėšia viena nuo kitos tunikas ir glaustosi, gašliai aikčiodamos. Oras pritvinksta kitų, nepakeliamų kvapų, ir pamažu visi susirinkusieji, iš pradžių geidulingai dūsaudami, paskui užvaldyti geidulių, apsinuogina ir pradeda sanguliauti vieni su kitais, neskirdami nei lyties, nei amžiaus, pro ūkanas regiu senesnę kaip septyniasdešim-

ties metų raganą, visą susiraukšlėjusią, krūtimis lyg salotos lapai, kaulėtomis kojomis raitantis ant grindų, o paauglys godžiai bučiuoja vietą, kur kadaise buvo vulva.

Visas drebu, dairausi aplink ieškodamas kelio iš to kekšyno, erdvė, kurioje susigūžiau, tokia pritvinkusi nuodingų garų, kad jaučiuosi lyg tirštame debesyje, tai, ką pirmiau išgėriau, mane tikrai apnuodijo, nebegaliu mąstyti, viską matau lyg pro rausvą šydą. Ir pro tą šydą regiu, kaip Diana, vis dar nuoga, tik be kaukės, nulipa nuo altoriaus, o pamišėlių minia, nenutraukdama savo kūniško siautulio, prasiskiria prieš ją. Diana eina prie manęs.

Apimtas baimės pavirsti tokiu pat, kaip toji bepročių minia, traukiuosi, bet atsitrenkiu į koloną, Diana uždususi pripuola, Viešpatie, plunksna dreba, mintys blausias, ašarodamas iš pasidygėjimo savo nuopuoliu (tada ir dabar), negalėdamas net rėkti, nes burnoje jaučiu įsibrovus kažką, kas nėra mano, krintu ant žemės, kvapai temdo protą, tas kūnas, bandantis susilieti su manuoju, teikia priešmirtinį jaudulį, apsėstas nelyginant Salpetriero ligoninės isterikė liečiu (savo rankomis, lyg to norėčiau) tą svetimą kūną, skverbiuosi į jos žaizdą su nesveiku chirurgo smalsumu, meldžiu kerėtoją palikti mane ramybėje, gindamasis kandu, ji rėkia, kad pakartočiau, atmetu galvą, prisimenu daktarą Tiso, žinau, kad nuo šitos beprotystės mano kūnas sunyks, veidas mirtinai išblykš, akys apsiblaus, kamuos siautulingos klejonės, gerklė užkims, skaudės akių obuolius, veidą išmuš raudonos dvokiančios dėmės, vėmalai taps žalsvi, širdis daužysis ir galiausiai nuo sifilio apaksiu.

O kai jau nieko nebematau, staiga užplūsta skausmingiausias, neapsakomas, nepakeliamas gyvenimo potyris, tarsi visų mano gyslų kraujas būtų staiga ištryškęs pro visas iki skausmo įtemptas galūnes, pro nosį, ausis, pirštų galus, netgi pro išangę, padėkit, gelbėkit, suprantu, kas yra mirtis, nuo kurios bėga kiekvienas gyvas padaras, nors ir ieško jos dėl prigimtinio instinkto padauginti savo sėklą...

Nebegaliu rašyti, dabar jau ne tik atsimenu, bet ir vėl išgyvenu tą nepakeliamą potyrį, kaip norėčiau užmiršti visa, ką atsimenu...

* * *

Ir štai lyg atsigaivelėjęs iš alpulio matau greta stovintį Bulaną, jis laiko už rankos jau prisidengusią apsiaustu Dianą. Bulanas sako, kad prie durų laukia karieta: reikia parvežti Dianą namo, ji labai pavargusi. Diana dreba ir murma nesuprantamus žodžius.

Bulanas nepaprastai paslaugus, ir iš pradžių pamaniau, gal siekia atleidimo – galų gale tai jis įtraukė mane į tą pasibjaurėtiną istoriją. Bet kai pasakiau, kad gali eiti, kad pasirūpinsiu Diana, primygtinai nori mus lydėti priminęs, kad ir jis gyvena Otejyje. Tarsi pavydėtų. Norėdamas jį išprovokuoti sakau, kad važiuosiu ne į Otejį, o kitur, nuvešiu Dianą pas patikimą draugą.

Išblykšta, lyg atimčiau iš jo grobį.

– Nesvarbu, – sako, – aš irgi važiuosiu. Dianai reikia pagalbos.

Įlipęs į fiakrą pasakau Mokytojo Alberto gatvės adresą, lyg nusprendęs, jog nuo šio vakaro Diana nebegyvens Otejyje. Bulanas žiūri nesuprasdamas, bet tyli, įlipa, paima Dianos ranką.

Visą kelią tylim, įleidžiu juos į savo butą. Parverčiu Dianą ant lovos, suspaudžiu jos riešą ir pirmą kartą prabylu po to, kas mums nutiko. Rėkiu:

– Kodėl? Kodėl?

Bulanas mėgina įsikišti, iš visų jėgų bloškiu jį į sieną, jis susmunka – tik tada suvokiu, koks trapus ir ligotas tas velnias, palyginti su juo esu Heraklis.

Diana išsilaisvina, apsiaustas prasiskleidžia jai ant krūtinės, negaliu matyti jos kūno, stengiuosi pridengti, ranka įsipina į jos medaliono grandinėlę, ši nutrūksta, medalionas lieka mano rankoje, Diana bando jį atsiimti, pasitraukiu į kambario gilumą ir atidarau tą mažytį relikvijorių.

Pamatau auksuotą kontūrą, kuris, be jokios abejonės, atkartoja Įstatymo mozaikas, ir užrašą hebrajiškai.

– Kas čia? – klausiu artindamasis prie Dianos, gulinčios lovoje išplėstomis akimis. – Ką reiškia tie ženklai už tavo motinos portreto?

– Mano mama... – sumurma bespalviu balsu, – mama buvo žydė... Tikėjo Adonajum...



– Mano mama... – sumurma bespalviu balsu, –
mama buvo žydė...

Tai šit kaip. Ne tik suėjau su moterim, ta šėtono gimine, bet ir su žyde, nes jų kilmė, žinau, paveldima iš motinos. Todėl jei per tą sueitį mano sėkla būtų apvaisinusi tas netyras įsčias, būčiau pradėjęs žydo gyvastį.

– Negali man to iškrėsti, – rėkiu ir puolu kekšę, griebiu už kaklo, ji priešinasi, suspaudžiu dar smarkiau, Bulanas jau atsigavo ir šoka ant manęs, spiriu jam į slėpsnas, matau, kaip nualpsta kampe, vėl puolu Dianą (išties praradau išminties dovaną!), jos akys pamažu išvirsta iš akiduobių, išbrinkęs liežuvis išlenda iš burnos, girdžiu paskutinį atodūsį, ir kūnas suglemba.

Nusiraminu. Apmąstau savo niekingą poelgį. Bulanas dejuoja kampe, kone iškastruotas, mėginu atsipeikėti ir juokiuosi: kad ir kas būtų, niekada netapsiu žydo tėvu.

Nusiraminu. Tariu sau, jog reikia paslėpti moters lavoną kloakoje po namu, dabar joje daugiau žmonių negu jūsų Prahos kapinėse, kapitone. Tačiau tamsu, turėčiau pereiti visą koridorių iki pat jūsų namų laikydamas žiburį, nulipti į krautuvėlę, o iš jos į rūsį. Man reikia Bulano pagalbos – šis jau keliasi nuo grindų ir spokso į mane bepročio akimis.

Tą akimirką susivokiu negalįs išleisti iš šių namų savo nusikaltimo liudininko. Atsimenu Batajo man duotą pistoletą, atidarau stalčių, kuriame buvau jį paslėpęs, atstatau pistoletą į Bulaną, šis apkvaitęs spokso.

– Apgailestauju, abate, jei norit išsigelbėti – padėkit pradanginti šį mielą kūną, – sakau.

– Taip, taip, – lemena lyg apimtas erotinės ekstazės.

Toje beprotybėje negyva Diana iškištu liežuviu ir išsprogusiomis akimis jam atrodo tokia pat geidžiama, kaip ir nuoga Diana, pasinaudojusi manim savo malonumui.

Nepasakyčiau, kad ir mano protas skaidrus. Lyg sapne susuku Dianą į jos apsiaustą, paduodu Bulanui šviečiantį žiburį, suimu negyvėlę už kojų ir tempiu koridorium iki jūsų būsto, paskui žemyn laiptais į krautuvėlę, o iš ten į kloaką, negyvėlės galva trankiai dunksi į kiekvieną pakopą, pagaliau paguldau ją prie Dala Pikolos (kito) palaikų.

Bulanas atrodo išprotėjęs. Juokiasi.

– Kiek negyvėlių, – sako. – Gal geriau čia, apačioje, nei ten, viršuje, kur manęs laukia Guaita. Galėčiau likti su Diana?

– Abate, dėl Dievo meilės, tai mano didžiausias troškimas.

Išsitraukiu pistoletą, iššaunu, pataikau tiesiai į kaktą.

Bulanas krinta kreivai, beveik Dianai ant kojų. Turiu pasilenkti ir pakėlęs paguldyti greta jos. Jie guli vienas prie kito nelyginant meilužiai.

* * *

Kaip tik dabar, kai pasakoju, į mano ištroškusią atmintį sugrįžta tai, kas nutiko akimirką prieš ją prarandant.

Ratas užsidarė. Dabar jau žinau. Dabar auštant balandžio aštuonioliktajai, Velykų sekmadieniui, aprašiau, kas kovo dvidešimt pirmosios naktį nutiko tam, kurį laikiau abatu Dala Pikola...

25

PRASKAIDRINTI MINTIS

Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 18 ir 19 dienos įrašų

Tas, kuris Simoniniui per petį būtų skaitęs Dala Pikolos užrašus, čia būtų pamatęs, kaip nutrūko tekstas, tarsi ranka būtų nebepajėgusi nulaikyti plunksnos, ir toji pati, rašančiojo kūnui slystant ant grindų, nubrėžusi ilgą beprasmį vingį, pasibaigusį už lapo ant žalio rašomojo stalo fetro. Paskui, jau kitame puslapyje, rašė greičiausiai kapitonas Simoninis.

Kuris atsipeikėjo dvasininko drabužiais ir su Dala Pikolos peruku, dabar tikrai žinodamas esąs Simoninis. Ant stalo iškart pamatė atverstus paskutinius puslapius, išmargintus isterišku, vis labiau neįskaitomu tariamojo Dala Pikolos raštu, ir prakaitavo skaitydamas pašėlusiai plakančia širdimi, ir atsiminė viską iki pat tos vietos, kur abatas liovėsi rašęs ir jis (abatas) ar, tiksliau, jis (Simoninis) abu... ne, *vienas iš jų...* apalpo.

Vos atsigavo ir protas pamažu prablaivėjo, viskas tapo aišku. Atitokęs suprato ir jau žinojo, kad jis ir Dala Pikola – vienas asmuo, o tai, ką praėjusį vakarą atsiminė Dala Pikola, dabar prisiminė ir jis, kitaip tariant, atsiminė, kad apsirengęs abato Dala Pikolos (ne to atsikišusiais dantim, kurį kažkada nužudė, bet kito, kurį prikėlė ir kuriuo ilgus metus dėjosi) drabužiais išgyveno juodųjų mišių siaubą.

Kas įvyko paskui? Gal per grumtynes Diana nutraukė jam peruką, gal tempdamas nelaimingosios kūną į kloaką nusimetė abitą, o paskui apdujęs instinktyviai grįžo į savo kambarį Mokytojo Alberto gatvėje ir atsibudo kovo dvidešimt antrosios rytą, negalėdamas suprasti, kur jo drabužiai.

Sueitis su Diana, jos niekingos kilmės atskleidimas ir būtinas, kone apeiginis nužudymas pakirto jėgas, ir tą pat vakarą jis prarado atmintį, tikriau, ją prarado ir Dala Pikola, ir Simoninis, ir šios dvi asmenybės visą mėnesį keitė viena kitą. Matyt, kaip nutikdavo ir Dianai, vieną būseną pakeisdavo kita, paskatinta priepuolio, epilepsijos proveržio, gal alpulio, bet jis to nesuvokė ir kaskart atsipeikėjęs kaip kitas asmuo manydavo paprasčiausiai pabudęs iš miego.

Daktaro Froido terapija veikė (nors šis to niekada taip ir nesužinos). Kaskart pasakodamas tam kitam sau pačiam atsiminimus, sunkiai lyg sapne traukiamus iš aptemusios atminties, Simoninis pasiekė lemiamą tašką, tą trauminę akimirką, kuri sukėlė amneziją ir pavertė jį dviem skirtingais asmenimis, kiekvienas iš jų atsimindavo dalį praeities, tik jis arba tas kitas, kuris vis tiek buvo jis pats, niekaip nepajėgė jų susieti, ir abudu stengėsi vienas nuo kito nuslėpti siaubingą užmaršties priežastį.

Prisiminęs Simoninis pasijuto išsekęs, o norėdamas įsitikinti išties atgimęs naujam gyvenimui užvertė dienoraštį ir nutarė išeiti iš namų, pasirengęs visokiems susitikimams, nes jau žinojo kas esąs. Jautė turįs gerai pavalgyti, bet tądien dar nenorėjo apsiryti, nes juslės buvo patyrusios sunkių išbandymų. Nelyginant Tebaidos eremitas jautė poreikį atgailauti. Tad nuėjo į *Flicoteaux* ir už trylika soldų pavalgė prastai, bet sočiai.

Grįžęs namo ant popieriaus atkūrė keletą paskutinių detalių. Tęsti dienoraštį, pradėtą, kad atsimintų tai, ką dabar žinojo, nebebuvo jokios prasmės, bet jau buvo įpratęs rašyti. Tikėdamas kito,

Dala Pikolos buvimu, beveik mėnesį puoselėjo iliuziją turintis su kuo pasikalbėti, o kalbėdamasis suvokė, koks buvo vienišas nuo pat vaikystės. Galbūt (drįsta spėti Pasakotojas) susidvejino norėdamas įgyti pašnekovą.

Dabar atėjo akimirka susivokti, kad Kito nėra, o dienoraštis – vienišiaus pramoga. Tačiau su tokia vienatve jau buvo apsipratęs, tad nutarė ir toliau jos laikytis. Nepasakytum, kad būtų save itin mylėjęs, tačiau kitais dygėjosi, tad save galėjo pakęsti.

Nužudęs tikrąjį Dala Pikolą tapo juo pats, Lagranžui paprašius pasirūpinti Bulanu. Pamanė, kad tokiomis aplinkybėmis dvasininkas sukels mažiau įtarimų už pasaulietį. Be to, jam patiko grąžinti į šį pasaulį tą, kurį pats iš jo pašalino.

Nusipirkęs namą ir krautuvę Mobero aklagatvyje, iš pradžių durimis ir kambariu iš Mokytojo Alberto gatvės pusės nesinaudojo, pasirinko Mobero aklagatvio adresą ir įkūrė krautuvėlę. Bet atsiradus Dala Pikolai apstatė kambarį nebrangiais baldais ir jame įrengė vaiduokliška savojo abato šmėklos būstą.

Dala Pikola buvo naudingas ne tik smalsauti satanistų ar okultistų aplinkoje, pakviestas artimų (ar tolimų) giminaičių jis teikdavo mirštantiesiems Paskutinį patepimą, o šie paskui pagal Simoninio suklastotą dokumentą paveldėdavo turtus, ir, jei kas būtų suabejojęs netikėtu dokumentu, jį būtų patvirtinęs bažnyčios tarnas, prisiekęs, jog testamentas atitinkąs paskutinę mirštančiojo pašnibždėtą valią. O prasidėjus Taksilio istorijai Dala Pikola tapo nepamainomas ir iš tikrųjų daugiau nei dešimtmetį vadovavo visam darbui.

Apsimetęs Dala Pikola Simoninis suartėjo ir su tėvu Bergamaskiu, ir su Hebuternu, nes persikūnydavo labai vykusiai. Dala Pikola neaugino barzdos, turėjo šviesius plaukus, tankius antakius ir, svarbiausia – nešiojo akinius akis slepiančiais mėlynais stiklais. Negana to, sumaniai pakeitė rašyseną, rašė smulkesniu,

kone moterišku braižu ir išmoko kalbėdamas keisti balsą. Išties būdamas Dala Pikola Simoninis ne tik kalbėjo ir rašė kitaip, jis kitaip ir mąstė, tad visiškai susitapatindavo su vaidmeniu.

Gaila, bet dabar Dala Pikola turės išnykti (toks visų abatų šiuo vardu likimas), bet Simoninis viską turėjo sunaikinti todėl, kad ištrintų iš atminties traumą sukėlusius gėdingus įvykius, kad Velykų pirmadienį Taksilis kaip pažadėjęs ketino viešai viską paneigti, ir pagaliau todėl, kad pradanginus Dianą verčiau sunaikinti visus to sąmokslo pėdsakus, jei kartais kam nors kiltų kokių nepatogių klausimų.

Tam beliko sekmadienis ir kitos dienos rytas. Persirengęs Dala Pikola išsirengė susitikti su Taksiliu, šis beveik mėnesį kas dvi tris dienas važinėdamas į Otejį niekaip nerasdavo nei Dianos, nei jo paties ir iš senosios moteriškės nieko nesužinojęs ėmė būgštauti, kad tuodu bus pagrobę masonai. Susitikęs su Taksiliu pasakė iš Diu Morjė galų gale gavęs Dianos šeimos adresą Čarlstone ir radęs būdą išplukdyti ją į Ameriką. Pačiu laiku, tad Taksilis galės viešai atskleisti visas apgaules. Davė jam penkis tūkstančius frankų avanso iš pažadėtųjų septyniasdešimt penkių tūkstančių ir susitarė kitos dienos popietę susitikti Geografų draugijoje.

Paskui vis dar kaip Dala Pikola nuvykęs į Otejį didžiai nustebino senolę, irgi beveik mėnesį nemačiusią nei jo, nei Dianos ir nežinojusią, ką pasakyti vargšui dažnai ten užsukančiam Taksiliui. Jai papasakojo tą pačią istoriją kaip ir Taksiliui: Diana atrado šeimą ir grįžo į Ameriką. Dosnus išeitinis mokestis senę užčiaupė, ji susirinko skudurus ir tą pačią popietę išsikraustė iš namų.

Vakarop Simoninis sudegino visus draugijos dokumentus, sunaikino pėdsakus, o vėlyvą vakarą nunešęs atidavė Gavialiui Dianos skrynią su drabužiais bei niekniekiais. Skudurininkas niekada neklausia, iš kur atsirado jam į rankas patekę daiktai. Rytą Simoninis nuvyko pas namo šeimininką, pasakė turįs netikėtą užduotį vykti į tolimus kraštus, todėl namo nebenuomos, ir

neatsikalbinėdamas sumokėjo už pusmetį. Kartu su šeimininku nuvažiavo patikrinti, ar baldai ir sienos nenuniokoti, šeimininkas atsiėmė raktus ir dukart pasukęs užrakino duris.

Beliko (antrąkart) „nužudyti“ Dala Pikolą. Niekų darbas. Simoninis nusivalė abato grimą, pakabino koridoriuje abitą, ir štai Dala Pikola išnyko nuo žemės paviršiaus. Apdairiai išnešė iš buto klauptą bei maldaknyges ir perkėlęs į krautuvėlę pavertė prekėmis, skirtomis neįtikėtiniems pirkėjams, taip įsitaisė prieglobstį, kurį galės panaudoti kitiems įsikūnijimams.

Iš visos istorijos nieko nebeliko, nebent Taksilio ir Batajo atsiminimai. Tačiau po išdavystės Batajis tikrai nebepasirodys, o Taksilio istorija turėjo pasibaigti jau šiandien po pietų.

Balandžio devynioliktosios popietę apsirengęs įprastais drabužiais Simoninis nuėjo pasimėgauti Taksilio pasitraukimo spektakliu. Be Dala Pikolos, Taksilis pažinojo tik notarą Furnjė – bebarzdį, rudaplaukį, su dviem auksiniais dantimis; barzdotą Simoninį matė tik kartą, atėjęs padirbti Hugo ir Blanko laiškų prieš gerus penkiolika metų, tad raštininko veidą greičiausiai jau buvo užmiršęs. Todėl Simoninis, dėl visa ko prisiklijavęs žilą barzdą ir užsidėjęs mokslininko išvaizdą teikiančus žalius akinius, ramiai sėdėdamas parteryje galėjo mėgautis reginiu.

Apie tą įvykį buvo pranešę visi laikraščiai. Salėje prisigrūdo smalsuolių, Dianos Vogan sekėjų, masonų, žurnalistų ir netgi arkivyskupo ir apaštališkojo nuncijaus atstovų.

Kaip būdinga pietiečiams, Taksilis kalbėjo laisvai, pasitikėdamas savimi. Stebindamas auditoriją, laukiančią, kad pristatys Dianą ir patvirtins viską, ką išspausdino per pastaruosius penkiolika metų, jis leidosi į polemiką su katalikų žurnalistais, o savo pareiškimą pradėjo taip: „Verčiau juoktis nei verkti, kaip sako liaudies išmintis.“ Pabrėžė linkęs mistifikuoti (juk ne veltui esame Marselio vaikai, tarė publikai juokiantis). O kad įtikintų

susirinkusiuosius esąs sukčius, pasigardžiuodamas papasakojo istoriją apie ryklius prie Marselio ir apie miestą Lemano ežero dugne. Bet niekas neprilygo didžiausiai jo gyvenimo mistifikacijai. Tad leidosi pasakoti apie savo tariamą atsivertimą ir kaip apgavęs nuodėmklausius bei dvasiškuosius ganytojus, atsiųstus įsitikinti jo atgailos nuoširdumu.

Iš pradžių jį nutraukė juokas, o paskui nuolat trikdė audringi besipiktinančių dvasininkų protestai. Vieni stojosi ir ėjo iš salės, kiti grasino iškėlę aukštyn kėdes, lyg norėtų jį nulinčiuoti. Žodžiu, didžiulė sumaištis, kurią Taksilis dar mėgino perrėkti pasakodamas, kaip norėdamas įtikti Bažnyčiai po *Humanum Genus* enciklikos nutaręs apkalbėti masonus. Bet iš esmės ir masonai turėtų būti man dėkingi, pasakė, nes paviešinęs jų apeigas paskatinau juos pagaliau apsispręsti atsisakyti pasenusių įpročių, keldavusių juoką kiekvienam pažangiai mąstančiam masonui. O dėl katalikų – kaip įsitikinau per pirmąsias savo atsivertimo dienas, daugelis iš jų mano, kad Didysis Pasaulio Architektas, Aukščiausioji masonų būtybė – velnias. Man teliko papildyti jų tikėjimą savais pramanais.

Sumaištis tęsėsi. Taksiliui pacitavus pokalbį su Leonu XIII (popiežius paklausė: „Ko norėtum, sūnau?“, o Taksilis atsakė: „Šventasis Tėve, mirti prie jūsų kojų šią pat akimirką man būtų pati didžiausia laimė!“) pavieniai riksmai virto choru, rėkiančiu: „Gerbkite Leoną XIII, neturite teisės tarti jo vardą!“, vieni niršo: „Ir mes to klausomės? Šlykštu!“, kiti dejavo: „O, niekšas! O, koks ištvirkėlis!“, o dauguma kikeno.

– Šitaip, – pasakojo Taksilis, – užauginau šiuolaikinio liuciferizmo medį, į kurį įskiepijau paladistų apeigas, – ir viską prasimaniau nuo pirmos iki paskutinės eilutės.

Paskui papasakojo, kaip senas draugas girtuoklis tapo daktaru Bataju, kaip išgalvojo Sofi Valder, arba Safo, galiausiai kaip pats parašė visas Dianos Vogan pasirašytas knygas. Pasakė, kad Diana tebuvusi protestantė mašininkė, amerikiečių rašomųjų mašinė-

lių fabriko atstovė, protinga moteris, sąmojinga ir elegantiškai paprasta, kaip ir dauguma protestantų. Jis jai pasakojęs visokias velniavas, jai tai pasirodė smagu, ir ji sutiko bendradarbiauti. Galiausiai įsigyveno į tą suktybę, mėgaudamasi susirašinėjo su vyskupais ir kardinolais, gavo laiškų net nuo paties popiežiaus sekretoriaus, pranešinėjo Vatikanui apie liuciferistų sąmokslus...

– Pamatėm, kad ir masonai patikėjo mūsų fantazijomis, – tęsė Taksilis. – Dianai atskleidus, jog Didysis Čarlstono meistras paskyrė Adrianą Lemi savo įpėdiniu didžiajame liuciferistų pontifikate, kai kurie italų masonai, iš jų ir parlamento narys, šią žinią priėmę labai rimtai, nusiskundė, kad Lemi, jiems apie tai nepranešęs, Sicilijoje, Neapolyje ir Florencijoje įkūrė tris Aukščiausias nepriklausomas paladistų tarybas, o panelę Vogan išrinko garbės nare. Liūdnai pagarsėjęs Mardžota parašė pažįstąs panelę Vogan, nors aš tik papasakojau, kad juodu neva buvo susitikę, ir jis lengvai tuo patikėjo. Leidėjus irgi suvedžiojau, bet jiems nėra ko gailėtis, nes mano dėka išspausdino veikalus, galinčius rungtis su „Tūkstančiu ir viena naktimi“.

Ponai, – tęsė, – supratę, kad esame apgauti, geriausia, ką galime padaryti, tai juoktis kartu su visais. Pone abate Garnjė, – kreipėsi į vieną aršiausių salėje sėdinčių savo kritikų, – taip piktindamasis tik sukeliat juoką.

– Niekšas, – rėkė Garnjė mojuodamas lazda, o draugai stengėsi jį sutramdyti.

– Kita vertus, – ramiai tęsė Taksilis, – negalite kritikuoti tų, kurie patikėjo mūsų įšventinimo ceremonijoje pasirodžiusiais velniais. Argi dorieji krikščionys netiki, kad Šėtonas nuskraidino patį Jėzų Kristų kalno viršūnėn ir parodė visas žemės karalystes? Ir kaip galėjo visas jas parodyti, jei žemė yra apvali?

– Bravo! – šaukė vieni.

– Bent nepiktžodžiaukit, – rėkė kiti.

– Ponai, – baigė Taksilis, – prisipažįstu įvykdęs vaikžudystę: paladizmas mirė, nes jo tėvas jį nužudė.



...Diana tebuvusi protestantė mašininkė,
amerikiečių rašomųjų mašinėlių fabriko atstovė,
protinga moteris, sąmojinga ir elegantiškai paprasta, kaip ir
dauguma protestantų.

Triukšmas pasiekė kulminaciją. Užsilipęs ant kėdės abatas Garnjė mėgino rėžti susirinkusiesiems pamokslą, bet vieni ėmė juoktis, kiti grasinti ir nustelbė jo balsą. Taksilis liko ant pakylos ir kalbėjo išdidžiai žvelgdamas į siautėjančią minią. Tai buvo jo šlovės akimirka. Jei norėjo būti vainikuotas kaip apgaulės karalius, savo tikslą pasiekė.

Išdidus žvelgė į visus, einančius pro šalį, grūmojančius kumščiais ar lazdomis, šaukiančius: „Ar jums ne gėda?“ – nutaisęs nesuprantančio žmogaus išraišką. Ko jam gėdytis? Kad visi apie jį kalba?

Tačiau smagiausia iš visų buvo Simoniniui, mąstančiam apie tai, kas Taksilio laukia artimiausiomis dienomis.

Marselietis ieškos Dala Pikolos, trokšdamas žadėtų pinigų. Bet nežinos, kur jį rasti. Nuvykęs į Otejį ras tuščius namus, gal juose jau gyvens kas nors kitas. Taksilis nenumanė, kad Dala Pikola gyveno Mokytojo Alberto gatvėje. Nežinojo, kur rasti notarą Furnjė, ir jam niekada nebūtų toptelėję susieti notarą su tuo, kuris prieš daug metų jo prašymu padirbo Hugo laišką. Bulanas prapuolė. Taksilis nė nenutuokė, kad su šia istorija susijęs Hebuternas, jo manymu, lyg ir kažkoks masonų dignitorius, ir niekada negirdėjo, kad egzistuoja toks tėvas Bergamaskis. Žodžiu, Taksilis nesuves galų, iš ko išreikalauti jam priklausantį atlygį, o Simoninis susižers ne pusę, bet visą sumą (deja, išskyrus avansu išmokėtus penkis tūkstančius frankų).

Buvo malonu galvoti, kaip nelaimėlis sukčius blaškysis po Paryžių, ieškodamas nesamų abato, notaro, satanisto, paladistės, kurių lavonai dūla nežinomoje kloakoje, ar Batajo, kuris net ir blaivus surastas nieko negalėtų pasakyti, ir pluošto kažkur prasmegusių frankų. Keikiamas katalikų, įtarinėjamas masonų, pagrįstai būgštavusių naujo atsivertimo, gal prasiskolinęs spaustuvininkams, neturėdamas, kur priglausti savo suprakaitavusią galvą.

Tačiau, mąstė Simoninis, tas nenaudėlis marselietis to nusipelnė.

26

GALUTINIS SPRENDIMAS

1898 metų lapkričio 10 diena

Praėjo daugiau nei pusantrų metų, kai atsikračiau Taksilio, Dianos ir, svarbiausia – Dala Pikolos. Jei ir sirgau, dabar jaučiausi pasveikęs. Savitaigos arba daktaro Froido dėka. Tačiau tuos mėnesius praleidau kamuojamas visokiausių nuogąstavimų. Jei būčiau tikintis, sakyčiau, kad jaučiau sąžinės graužatį, ir tai mane kankino. Bet kokią graužatį ir kodėl ji kankino?

Taip smagiai apmulkinęs Taksilį, vakarą praleidau ramioje linksmybėje. Gailėjausi tik neturįs su kuo pasidžiaugti pergale, bet esu pratęs džiaugtis vienas. Kaip ir kiti senieji *Magny* svečiai nuėjau į *Brébant-Vachette.* Už pinigus, uždirbtus iš sužlugdytos Taksilio aferos, galėjau sau leisti viską. Savininkas mane atpažino, bet svarbiausia – aš atpažinau jį. Ilgai pasakojo apie *salade Francilion*, sukurtas Aleksandro Diuma sūnaus – Dieve mano, kaip aš pasenau – pjesei patyrus triumfą. Reikia sultinyje išvirti bulves, supjaustyti griežinėliais ir dar šiltas apibarstyti druska, pipirais, apšlakstyti alyvuogių aliejum ir Orleano actu, paskui užpilti pusę stiklinės baltojo vyno, geriausia *Château d'Yquem,* ir apibarstyti smulkiai kapotomis kvapniosiomis žolelėmis. Tuo metu *court-bouillon* su saliero stiebeliu išvirti didžiųjų midijų. Viską sudėti ant bulvių ir pabarstyti plonai supjaustytais šampane virtais tru-

mais. Paruoštas patiekalas ant stalo patiekiamas po dviejų valandų, kad būtų tinkamai atvėsęs.

Vis dėlto man neramu, jaučiu poreikį išsiaiškinti dvasios būseną rašydamas šį dienoraštį, lyg tebebūčiau daktaro Froido pacientas.

Mat neramumai nesiliauja, ir nesijaučiu saugus. Pirmiausia, tebekankina nežinia, kas tas kloakoje gulintis rusas. Jis, o gal jų buvo du, lankėsi šiuose kambariuose balandžio dvyliktąją. Ar kuris nors iš jų dar sugrįžo? Ne kartą ko nors vis pasigesdavau – smulkmenų: tai plunksnos, tai lapų pluošto – paskui rasdavau ten, kur, prisiekiu, niekada nesu padėjęs. Kažkas čia lankėsi, naršė, kilnojo mano daiktus, ką nors rado? Ką?

Jei rusai, vadinasi, Račkovskis, bet tas vyras it sfinksas. Du kartus atėjo manęs aplankyti ir abu kartus primygtinai prašė, pasak jo, dar neskelbtos iš senelio paveldėtos medžiagos, išsisukau, nes, pirma, dar nebuvau sukurpęs tinkamos bylos, antra, norėjau pakaitinti jo troškimą.

Paskutinį sykį jis tarė neketinąs ilgiau laukti. Prisispyręs klausė, ar delsiu tik keldamas kainą. Nesu godus, pasakiau, senelis išties paliko man dokumentus, kuriuose suprotokoluota viskas, kas tą naktį kalbėta Prahos kapinėse, bet čia jų neturiu, reikėtų važiuoti iš Paryžiaus į vieną vietą jų paimti.

– Važiuokite, – pasakė Račkovskis. Ir miglotai užsiminė apie nemalonumus, kurių galiu sulaukti dėl tolesnės Dreifuso istorijos eigos.

Ką jis apie ją žino?

Išties, išsiuntus Dreifusą į Velnio salą kalbos apie jį nenutilo. Priešingai – prabilo tie, kurių manymu, jis buvo nekaltas, arba, kaip dabar juos vadino, dreifusininkai, o įvairūs grafologai ėmė ginčytis dėl Bertijono atliktos rašto ekspertizės.

Viskas prasidėjo devyniasdešimt penktųjų pabaigoje, kai Sanderas paliko tarnybą (regis, dėl pažengusio paralyžiaus ar panašiai), o jį

pakeitė toks Pikaras. Tasai Pikaras iškart pasirodė esąs landūnas ir akivaizdžiai nesiliovė galvojęs apie Dreifuso bylą, nors ši buvo baigta prieš keletą mėnesių, ir štai praėjusių metų kovą, kaip paprastai vienoje ambasados šiukšliadėžėje rastas telegramos, vokiečių karo atašė parengtos išsiųsti Esterhaziui, juodraštis. Nieko kompromituojama, bet kodėl tas karo atašė palaiko ryšį su prancūzų karininku? Pikaras pasidomėjo Esterhaziu, rado jo rašysenos pavyzdžių ir pamatė, kad jo raštas panašus į Dreifuso *bordereau* braižą.

Simoninis apie tai sužinojo todėl, kad žinia prasismelkė į *La Libre Parole,* ir Driumonas siuto ant intriganto, siekiančio atgaivinti taip laimingai pasibaigusį reikalą.

– Žinau, kad jis apie tai pranešė generolams Buadefrui ir Gonzė, bet tie, laimė, jo nepaklausė. Mūsų generolų nervai sveiki.

Atėjus lapkričiui, redakcijoje susidūriau su Esterhaziu, jis buvo labai suirzęs ir pasakė norįs asmeniškai su manimi pasikalbėti. Atėjo į mano namus lydimas tokio karininko Anri.

– Simonini, šnabždama, kad *bordereau* parašytas mano ranka. Jūs juk rašėte nusižiūrėjęs nuo Dreifuso laiško ar užrašų, tiesa?

– Žinoma. Sanderas man davė pavyzdį.

– Žinau, bet kodėl tądien Sanderas nepasikvietė ir manęs? Kodėl nepatikrino Dreifuso rašysenos?

– Padariau ko paprašytas.

– Žinau, žinau. Bet jums derėtų padėti man įminti šią mįslę. Mat jei jumis pasinaudojo dėl kažkokios intrigos, kurios priežasčių nežinau, kam nors galėtų būti paranku pašalinti tokį pavojingą liudininką. Taigi, jūs čia įsivėlęs asmeniškai.

Nereikėjo susidėti su kariškiais. Sunerimau. Paskui Esterhazis paaiškino, ko iš manęs laukia. Padavė italų atašė Panicardžio laišką ir laiško, kurį turėjau parašyti, tekstą, Panicardis turėjo pranešti vokiečių karo atašė bendradarbiavęs su Dreifusu.

– Vadas Anri paskui šį dokumentą atras ir įteiks generolui Gonzė.

Atlikau savo darbą, Esterhazis sumokėjo tūkstantį frankų, o kas nutiko paskui, nežinau, tik devyniasdešimt šeštųjų pabaigoje Pikaras buvo perkeltas į šaulių dalinį Tunise.

Tačiau kaip tik tada aš ėmiausi pribaigti Taksilį, o Pikaras, regis, pajudino savo draugus, ir viskas susipainiojo. Be abejo, tai buvo neoficialios naujienos, kažkokiu būdu pakliūvančios į laikraščius, nors dreifusininkų spauda (negausi) skelbė jas neabejodama, o priešiškai nusiteikusi spauda vadino šmeižtu. Pasirodė Pikarui adresuotų telegramų, leidžiančių spėti, jog tai jis pakišęs tą liūdnai pagarsėjusią vokiečių telegramą Esterhaziui. Kiek supratau, tai buvo Esterhazio ir Anri ėjimas. Puiki teniso partija, ir nė nereikėjo išgalvoti kaltinimų, tik atmušti priešininko. Dievaži, žvalgyba (ir kontržvalgyba) – per daug rimtas reikalas, kad atiduotum jį į kariškių rankas. Tokie profesionalai kaip Lagranžas ir Hebuternas niekada taip nesusimovė, bet ko tikėtis iš tų, kurie vieną dieną tinka Informacijos tarnybai, o kitą – šaulių daliniui Tunise, ar tų, kurie iš popiežiaus zuavų pulko perėjo į Užsienio legioną?

Svarbiausia, kad iš to ėjimo buvo maža naudos ir Esterhaziui iškelta byla. O jei šis norėdamas atsikratyti įtarimų papasakos, kad *bordereau* parašiau aš?

* * *

Ištisus metus miegu prastai. Kasnakt namuose girdžiu triukšmą, noriu atsikelti ir nulipti į krautuvę, bet bijau ten sutikti rusą.

* * *

Šių metų sausį įvyko uždaras teismo procesas, kuriame Esterhazis išteisintas, o visi kaltinimai ir įtarimai atmesti. Pikarui skirta bausmė šešiasdešimt dienų kalėti tvirtovėje. Tačiau dreifusininkai nepasidavė, toks vulgarus rašytojas Zolia išspausdino karštą straipsnį (*J'accuse!**), grupė rašytojūkščių ir apsimetėlių mokslininkų parei-

* *Kaltinu!* (*Pranc.*)

kalavo peržiūrėti bylą. Kas tie Prustas, Fransas, Sorelis, Monė, Renaras, Diurkheimas? Nė vieno iš jų nesutikau Adam salone. Apie tą Prustą girdėjau, kad jis yra dvidešimt penkerių metų, pederastas, laimė, neišleistų raštų autorius, o Monė toks tepliorius, mačiau vieną ar du jo paveikslus, kuriuose jis apsiblaususiomis akimis žvelgia į pasaulį. Ką rašytojas ar dailininkas gali pasakyti apie karinio tribunolo nuosprendį? O, vargšė Prancūzija, Driumonas pagrįstai dejuoja. Verčiau tie vadinamieji „intelektualai", kaip juos vadina pralaimėtų bylų advokatas, toks Klemanso, užsiimtų tais dalykais, kuriuos išmano...

Zolia iškelta byla, ir jis, laimė, nuteistas metus kalėti. Prancūzijoje dar yra teisingumas, pasakė Driumonas, gegužę Alžyre išrinktas deputatu, tad parlamente bus neprasta antisemitų grupė, o tai padės apginti antidreifusininkų tezes.

Atrodė, viskas linksta į gera, liepą Pikaras nuteistas aštuonis mėnesius kalėti, Zolia pabėgo į Londoną, maniau, dabar jau niekas nebeperžiūrės bylos, tik staiga toks kapitonas Kuinjė ėmė tvirtinti, kad laiškas, kuriame Panicardis kaltina Dreifusą, suklastotas. Nežinau, kodėl jis taip pareiškė, aš savo darbą atlikau puikiai. Šiaip ar taip, karinė vadovybė jo paklausė, o kadangi laišką atrado ir išplatino karininkas Anri, pradėta kalbėti apie „Anri klastotę". Rugpjūčio pabaigoje prispaustas prie sienos Anri prisipažino ir buvo įkalintas Mon Valerjene, o kitą dieną skustuvu persirėžė gerklę. Kaip jau sakiau, kai kurių dalykų negalima patikėti kariškiams. Kaip suprasti? Suimtasis įtariamas išdavyste, bet jam paliekamas skustuvas?

– Anri pats nenusižudė! Jį *nužudė*! – tūžo Driumonas. – Vyriausiajame štabe dar per daug žydų! Įkursime viešą fondą ir apmokėsime Anri reabilitavimo procesą!

Tačiau po keturių ar penkių dienų Esterhazis pabėgo į Belgiją, paskui į Angliją. Kone prisipažino kaltas. Svarbiausia, kad tik nemėgintų gintis kaltindamas mane.

* * *

Šitaip kankindamasis vieną naktį namuose vėl išgirdau garsus. Rytą radau apverstą ne tik krautuvę, bet ir rūsį, o laiptų į kloaką dureles atidarytas.

Kol svarsčiau, ar ir man nevertėtų sprukti kaip Esterhaziui, į krautuvės duris paskambino Račkovskis. Nė neužlipo į viršų, o atsisėdęs ant parduodamos kėdės – jei kas būtų drįsęs ją pirkti – iškart prabilo:

– Ką pasakytumėt, jei praneščiau *Sûreté**, kad jūsų rūsyje guli keturi lavonai ir vienas iš jų – mano žmogaus, kurio visur ieškau? Pavargau laukti. Duodu jums dvi dienas, kad atvežtumėte man tuos minėtuosius protokolus, tada užmiršiu, ką mačiau apačioje. Manau, tai doras sandėris.

Nenustebau išgirdęs, kad apie mano kloaką Račkovskis žino viską. Anksčiau ar vėliau vis tiek būčiau turėjęs jam ką nors duoti, tad pamėginau iš jo siūlomo sandėrio išpešti kuo daugiau naudos. Išdrįsau atsikirsti:

– Galėtumėt padėti išspręsti vieną problemėlę su karinių pajėgų tarnybomis...

Jis prapliupo juoktis:

– Bijot, jog paaiškės, kad jūs parašėte *bordereau*?

Tas vyras tikrai žino viską. Sudėjo delnus lyg norėdamas sutelkti mintis ir pabandė man paaiškinti.

– Matyt, to reikalo taip ir nesupratot ir dabar bijot būti kaip nors įpainiotas. Nesijaudinkit. Visa Prancūzija nacionalinio saugumo sumetimais trokšta, kad tas *bordereau* būtų laikomas autentišku.

– Kodėl?

– Prancūzų artilerija kuria naujesnį ginklą – 75 kalibro patranką, todėl reikia, kad vokiečiai ir toliau tikėtų, jog prancūzai tebesidarbuoja su 120 kalibro patranka. Vokiečiai turi būti įtikinti,

* Saugumui (*pranc.*).



Vyriausiajame štabe dar per daug žydų!

kad šnipas ketino jiems parduoti 120 kalibro patrankos paslaptis, ir patikėti, jog tai yra svarbiausia. Kaip blaiviai mąstantis žmogus suprantate, ką vokiečiai pagalvojo: „Velniai rautų, jei tas *bordereau* autentiškas, prieš išmesdami jį į šiukšliadėžę turėjome ką nors iš jo sužinoti!" Taigi, turėjo iškart susiprasti. Tačiau įkliuvo į pinkles, nes slaptosiose tarnybose niekas niekada nieko iki galo nepasako, bet visada mano, kad artimas kolega gali būti dvigubas agentas, tad gal jie ėmė kaltinti vienas kitą: „Kaipgi čia? Gautas svarbus pranešimas, o to nežinojo net karo atašė, nors pranešimas, regis, buvo skirtas būtent jam, o gal žinojo ir tylėjo?" Tik įsivaizduokit, kaip jie vieni kitus įtarinėjo, tikrai ritosi galvos. Reikėjo ir reikia, kad tuo *bordereau* visi patikėtų. Štai kodėl Dreifusas taip skubiai išsiųstas į Velnio salą: pasistengta, kad gindamasis neimtų kalbėti negalėjęs rinkti duomenų apie 120 kalibro patranką, nes jei jau būtų turėjęs tai daryti – būtų šnipinėjęs dėl 75 kalibro patrankos. Regis, net davė jam pistoletą, ragindami savižudybe gelbėtis nuo laukiančios negarbės. Taip būtų išvengę viešo proceso pavojų. Tačiau Dreifusas kietakaktis ir užsispyrė gintis, nes manė esąs nekaltas. Karininkui nedera galvoti. Be to, man regis, tas nelaimėlis apie 75 kalibro patranką nieko nežinojo, juk negalime tikėtis, kad stažuotojas gautų tokius konfidencialius dokumentus. Bet visada geriau apsidrausti. Aišku? Jei paaiškėtų, kad *bordereau* sukurpėte jūs, visas triukas žlugtų ir vokiečiai suprastų, jog 120 kalibro patranka yra klystkelis, taip, tie *alboches** susivokia lėtai, bet nėra visiški kvailiai. Sakysit, kad ne tik vokiečių, bet ir prancūzų tarnybose dirba atgrubnagiai. Žinoma, antraip dirbtų Ochranai, kuri veikia kiek geriau ir, kaip matote, turi informatorių abiejose minėtose tarnybose.

– O Esterhazis?

– Tas dabita – dvigubas agentas, apsimetė ambasadoje dirbantiems vokiečiams šnipinėjantis Sanderą, tačiau kartu Sanderui

* Vokiečiai (niekinamai) (*pranc.*).

šnipinėjo ambasadoje dirbančius vokiečius. Jam patikėjo sukurpti Dreifuso bylą, bet Sanderas suprato, kad vokiečiai Esterhazį ėmė įtarinėti ir jis sudegs. Puikiai žinojo jums davęs Esterhazio rašysenos pavyzdį. Apkaltinti reikėjo Dreifusą, tačiau jei reikalai būtų pakrypę netinkama linkme, atsakomybę už *bordereau* būtų galima primesti Esterhaziui. Žinoma, Esterhazis per vėlai suprato pakliuvęs į spąstus.

– Kodėl jis manęs neišdavė?

– Nes būtų buvęs apkaltintas melu ir nusibaigęs kokiame kalėjime, o gal net kanale. O dabar gerai išlaikomas iš tarnybų kišenės šiltai sėdi Londone. Nesvarbu, ar autoriumi laikomas Dreifusas, ar Esterhazis, jei išdaviku nutars paskelbti jį, *bordereau* turi likti autentiškas. Niekas niekada neims kaltinti tokio klastotojo kaip jūs. Dėl to galite būti ramus. O aš, priešingai – galiu jums pridaryti daug nemalonumų dėl tų lavonų rūsyje. Todėl duokite man reikalingus dokumentus. Poryt jus aplankys mums dirbantis jaunuolis, toks Golovinskis. Galutinius originalius dokumentus padarysite ne jūs, jie turi būti parašyti rusiškai, ir tai patikėta jam. Jūs turite pateikti naują medžiagą, autentišką ir įtikinamą, kad papildytume jūsų Prahos kapinių bylą, kuri dabar jau žinoma *lippis et tonsoribus**. Noriu pasakyti, kad apreiškimų ištakos gali būti tas susirinkimas kapinėse, man tinka, bet turi būti neaišku, kada tas susirinkimas įvyko, ir jame turi būti kalbama aktualiomis temomis, ne viduramžių fantazijos.

Reikėjo imtis darbo.

* * *

Turėjau beveik dvi dienas ir visas dvi naktis sujungti šimtams užrašų ir iškarpų, rinktų kone dešimt pažinties su Driumonu metų. Nemaniau, kad teks tuo pasinaudoti, nes viską spausdino *Libre Parole*, bet gal rusai to nežino. Tereikėjo atrinkti. Nei Golovinskio, nei

* Visiems ir kiekvienam (pažodžiui – pusakliams ir barzdaskučiams) (*lot.*).

Račkovskio tikrai nedomino, kad žydai neturi muzikinių gabumų ar nėra atradėjai. Ko gera, jiems įdomiau įtarimas, jog jie rengiasi finansiškai sužlugdyti dorus piliečius.

Patikrinau, ką į rabino kalbas buvau sudėjęs seniau. Žydai rengėsi perimti geležinkelius, kasyklas, miškus, mokesčių administravimą, latifundijas, taikėsi į teismus, advokatūrą, viešąjį švietimą, norėjo prasiskverbti į filosofiją, politiką, mokslą, meną, ypač į mediciną, nes daktaras apie šeimas žino daugiau už kunigą. Reikėjo sugriauti tikėjimą, paskleisti laisvamanybę, iš mokyklos programų išbraukti krikščionių tikybos pamokas, perimti prekybą alkoholiu, kontroliuoti spaudą. Dievaži, ko jiems dar norėti?

Žinoma, galėjau perdirbti ir šią medžiagą. Račkovskis žinojo tik tą rabino kalbų versiją, kurią buvau davęs Glinkai, ten kalbėta tik tikybos ir apokaliptinėmis temomis. Tad akivaizdu, kad prie ankstesnių teiginių turėjau pridurti ką nors nauja.

Kruopščiai perkračiau visas temas, kurios galėtų dominti vidutinį skaitytoją. Viską surašiau gražiu daugiau kaip pusės amžiaus senumo raštu ant deramai pageltusio popieriaus – ir štai jau turėjau senelio paliktus dokumentus, tarytum išties parašytus per žydų sambūrius gete, kur jis gyveno jaunystėje, išverstus iš protokolų, rabinų surašytų per sueigą Prahos kapinėse.

Kitą dieną Golovinskiui įžengus į mano krautuvę nustebau, kad Račkovskis tokias svarbias užduotis patiki jaunam paliegusiam, trumparegiui mužikui, prastai apsirengusiam, tikrai savo luomo padugnei. Paskui kalbėdamasis supratau, kad tas Golovinskis gudresnis, nei atrodė. Prancūziškai kalbėjo prastai su baisiu rusišku akcentu, bet iškart paklausė, kodėl Turino geto rabinai rašė prancūziškai. Pasakiau, kad anuomet Pjemonte visi raštingi žmonės kalbėjo prancūziškai, ir jis patikėjo. Paskui svarsčiau, kaipgi manieji rabinai kalbėjo kapinėse – hebrajiškai ar jidiš, bet dokumentai buvo surašyti prancūziškai, todėl nebesukau galvos.

– Matot, – aiškinau, – šiame lape parašyta, kaip skleisti filosofines ateistines mintis ir demoralizuoti bedievius. Tik paklausykit: „Privalome iš krikščionių galvų ištrinti Dievo idėją ir pakeisti ją aritmetiniais skaičiavimais bei materialiniais poreikiais."

Rėmiausi tuo, kad niekas nemėgsta matematikos. Atsiminęs Driumono dejones dėl nešvankybių laikraščiuose, nusprendžiau, kad bent jau griežtų pažiūrų asmenims lengvų ir lėkštų pramogų skatinimas masėse turėtų būti aiškus sąmokslo požymis. „Tik paklausykit, – tariau Golovinskiui: – Norėdami sukliudyti liaudžiai ieškoti kokių nors naujų politinės veiklos krypčių, atitrauksime jos dėmesį pramogomis: gimnastika, laisvalaikio žaidimais, įvairiomis aistromis, smuklėmis, kviesime į visokias menų ir sporto varžybas... Skatinsime meilę nevaržomai prabangai ir didinsim algas, bet darbininkams naudos nebus, nes iš karto, apkaltinę prastą derlių, padidinsim ir būtiniausių produktų kainas. Darbininkų protuose pasėję anarchijos sėklą ir paskatinę juos piktnaudžiauti alkoholiu pakirsime gamybos pamatus. Pasistengsim viešąją nuomonę nukreipti į bet kokią fantastinę teoriją, kuri galėtų atrodyti pažangi ar liberali."

– Gerai, gerai, – pasakė Golovinskis. – Bet gal be matematikos turit dar ką nors, kas tiktų studentams? Rusijoje studentai turi įtakos, tuos karštakošius reikia prižiūrėti.

– Štai: „Atėję į valdžią iš mokymo programų išbrauksim visas disciplinas, galinčias įaudrinti jaunuolių dvasią, ir paversim juos klusniais vaikais, mylinčiais savo valdovą. Panaikinę klasikines ir senovės istorijos, kur daugiau blogų nei gerų pavyzdžių, studijas, priversim juos studijuoti ateitį. Iš žmonių atminties ištrinsim mums nemalonų praėjusių amžių atminimą. Metodiškai ugdydami pašalinsime iš jų galvų tos laisvamanybės, kuria seniai naudojomės savo tikslams, liekanas... Mažiau nei trijų šimtų puslapių knygas apmokestinsim dvigubai, ir rašytojai bus priversti leisti tokias storas knygas, kad jas mažai kas skaitys. Mes gi leisim pigias knygas ir

ugdysim skaitytojų protus. Mokesčiai apkarpys pramoginės literatūros leidybą, ir niekas, kas norėtų mus pulti plunksna, neras leidėjo." Laikraščiams žydų plane numatyta pramanų spaudos laisvė, leisianti kontroliuoti nuomones. Pasak mūsų rabinų, teks supirkti kuo daugiau periodinių leidinių, kad šie skelbtų neva skirtingas nuomones ir taip kurtų laisvojo minčių srauto įspūdį, nors iš tiesų jos visos atspindės valdančių žydų mintis. Laikraščius bus nesunku nupirkti, jie priklauso masonams, ir joks leidėjas neišdrįs atskleisti ryšių, juos visus siejančių kumštin, nes niekas nepakliūva į laikraščių pasaulį asmeniniame gyvenime neturėdamas kokios tamsios dėmės. „Žinoma, laikraščiams uždrausime rašyti apie nusikaltimus, nes liaudis turi tikėti, kad naujasis režimas pažabojo net nusikalstamumą. Tačiau nėra ko nerimauti dėl spaudai užkrautų įpareigojimų, nes darbo ir skurdo prispausta liaudis nė neįstengs suprast, ar ji laisva, ar ne. Koks darbininkui skirtumas, jei plepiai gaus teisę taukšti?"

– Šitai tinka, – tarstelėjo Golovinskis, – nes mūsų karštakošiai nuolat skundžiasi vadinamąja valdžios cenzūra. Reikia jiems paaiškinti, kad žydams paėmus valdžią bus dar blogiau.

– Turiu dar geresnį dalyką: „Negalime užmiršti masių kvailumo, nepastovumo ir moralinės pusiausvyros stokos. Minios jėga akla ir kvaila: ji klausosi tai dešinės, tai kairės. Ar įmanoma, kad minia pajėgtų tvarkyti valstybės reikalus, nepainiodama su savo asmeniniais interesais? Ar ji gali organizuoti gynybą nuo išorės priešo? Tai visiškai neįmanoma, nes planas, padalytas į tiek dalių, kiek minioje yra galvų, praranda vertę ir tampa nesuprantamas bei neįvykdomas. Tik autokratas gali kurti didelius planus ir skirti funkciją kiekvienam valstybės mechanizmo sraigteliui... Visuomenė negali egzistuoti be absoliutaus despotizmo, nes civilizacija gali pažengti tik globojama ne masių, o valdovo, kad ir kas jis būtų." O štai kitas dokumentas: „Kadangi liaudies valia nesukurta jokios konstitucijos, valdymo planas turi gimti vienoje galvoje." Dar paskaitykite štai čia: „Kaip daugiarankis Višnus mes kontroliuosime viską.

Mums nereikės net policijos: trečdalis mūsų pavaldinių prižiūrės kitus du trečdalius."

– Nuostabu.

– Ir dar: „Minia – kaip kokie barbarai, ji kiekviena proga elgiasi barbariškai. Tik pažvelkit į tuos netašytus girtuoklius, visiškai nukvaišusius nuo alkoholio, nes laisvė pakenčia besaikį jo vartojimą! Ar galime leisti tai sau ir savo artimiesiems? Alkoholis apkvaitins krikščionių tautas, jų jaunimas nuo jaunų dienų kvailės per mūsų agentų kurstomas orgijas. Politikoje laimi tik atvira jėga, jos principas turi būti smurtas, suktybė ir veidmainystė turi tapti taisykle. Blogis yra vienintelis būdas pasiekti gėrį. Turime nesibodėti korupcijos, apgaulės ir išdavystės, nes tikslas pateisina priemones."

– Rusijoje daug kalbama apie komunizmą, ką apie tai mano Prahos rabinai?

– Skaitykite štai čia: „Politikoje turime sugebėti nedvejodami pasisavinti viską, jei tik tai padės užimti kitų vietą ir valdžią. Dėsimės darbininkų išvaduotojais, apsimesime broliškai juos mylintys pagal mūsų masonų skelbiamus brolybės principus. Prisistatysime atėję jų išlaisvinti iš priespaudos ir pasiūlysime įsilieti į mūsų socialistų, anarchistų ir komunistų gretas. Kad ir kaip žiūrėsi, darbininkus išnaudojusiai aristokratijai rūpėjo, kad jie būtų pavalgę, sveiki ir stiprūs. O mūsų tikslas visiškai kitoks, mes trokštame, kad bedieviai išsigimtų. Mūsų jėga – nuolat laikyti darbininkus skurde, jie turi būti nepajėgūs, taip pajungsim juos savo valiai, o jie niekada neras savy jėgų nei energijos prieš mus sukilti." Ir dar čia: „Visais slaptais įmanomais būdais sukelsime pasaulinę ekonominę krizę pasitelkę auksą, kuris visas mūsų rankose. Visoje Europoje išmesime į gatves milžiniškas darbininkų minias. Tuomet jie su džiaugsmu puls tuos, kuriems dėl savo neišmanymo pavydėjo nuo pat vaikystės, išplėš turtus ir pralies kraują. Mums jie nepadarys jokios žalos, nes žinosime, kada įvyks puolimas, ir imsimės visų priemonių savo interesams apsaugoti."

– Ar nieko neturite apie žydus ir masonus?

– Na, ką jūs. Štai kuo aiškiausias tekstas: „O kol paimsime valdžią, stengsimės kurti ir plėsti masonų ložes visuose pasaulio kampeliuose. Ložės taps pagrindiniais šaltiniais, iš kurių semsim žinias, netgi mūsų propagandos centrais. Į ložes įtrauksime visas socialistines ir revoliucines klases. Beveik visi tarptautinės slaptosios policijos agentai bus mūsų ložių nariai. Dauguma slaptųjų draugijų narių – vienaip ar kitaip norintys prasimušti avantiūristai, neturintys rimtesnių ketinimų. Su tokiais žmonėmis lengva siekti mūsų tikslo. Žinoma, mes vieninteliai vadovausime masonų žygiams."

– Fantastiška!

– Atminkit, kad turtingi žydai pritaria prieš vargšus žydus nukreiptam antisemitizmui, nes tuomet jautresnės širdies krikščionys gailisi visos jų tautos. Paskaitykite čia: „Žydų vadeivoms antisemitiniai išpuoliai bus netgi labai naudingi, nes sukels bedievių pagailą tautai, su kuria aiškiai blogai elgiamasi. Paskui tai mums padės įgyti daugelio bedievių palankumą Siono reikalui. Antisemitizmas, pasireiškęs žemiausio luomo žydų persekiojimu, padėjo vyresniesiems juos valdyti ir laikyti baimėje. Jie netrukdė persekioti, bet tinkamą akimirką įsikišę gelbėdavo savo bendratikius. Atkreipkite dėmesį, kad per antisemitinius išpuolius žydų vadai niekada nenukenčia, nepraranda nei to, ką buvo pasiekę, nei savo oficialių administracinių pareigų. Tie patys vadai užsiundydavo „krikščionių mastifus" prieš vargšus žydus. Tie mastifai palaikydavo tvarką bandoje ir taip padėjo stiprinti Siono vienybę."

Pasinaudojau ir daugeliu Žoli puslapių su aprašytomis techninėmis detalėmis apie paskolų ir palūkanų mechanizmus. Nedaug ten supratau ir nebuvau tikras, ar nuo tų laikų, kai rašė Žoli, mokesčiai nepasikeitė, bet pasitikėjau savuoju šaltiniu ir perdaviau Golovinskiui pluoštą lapų, tikėdamasis, kad tarp prasiskolinusių, o gal lupikautojų nuskriaustų prekeivių ar amatininkų atsiras atidžių skaitytojų.

Pagaliau ir *Libre Parole* buvau ką tik perskaitęs straipsnį apie metropoliteno geležinkelį, kurį ketinta tiesti Paryžiuje. Tai buvo sena istorija, apie jį kalbėta dešimtmečius, bet tik devyniasdešimt septintųjų liepą patvirtintas oficialus projektas ir neseniai pradėta tiesti linija nuo Port de Venseno iki Port de Majo. Nedaug, bet jau buvo įsteigta „Metro“ įmonė, ir daugiau kaip prieš metus *Libre Parole* pradėjo kampaniją prieš pulką jos akcininkų žydų. Man pasirodė naudinga susieti žydų sąmokslą su metro, todėl brūkštelėjau: „Tuo metu visuose pasaulio miestuose bus metro ir požeminės perėjos: iš ten išsprogdinsime miestus su visomis institucijomis ir jų dokumentais.“

– Bet jei rabinai rir.kosi Prahoje prieš daugelį metų, – paklausė Golovinskis, – iš kur jie galėjo žinoti apie metro?

– Pirmiausia, remiantis paskutine rabino kalbos versija, prieš dešimtį metų paskelbta *Contemporain*, susirinkimas Prahos kapinėse įvyko 1880 metais, tad, man regis, jau veikė Londono metro. Be to, gana, kad projekte nuskambėtų pranašiški balsai.

Golovinskui ši daug žadanti ištrauka nepaprastai patiko. Ir jis paklausė:

– Ar nemanot, kad daug šiuose dokumentuose išdėstytų minčių prieštarauja viena kitai? Tarkim, viena vertus, norima uždrausti prabangą, nereikalingus malonumus ir bausti už girtuoklystę, kita vertus, propaguojami sportas ir pramogos, girdomi darbininkai...

– Žydai visada ką nors pasako, o paskui iškart paneigia, jie melagiai iš prigimties. Bet jei surašysit ilgą dokumentą, žmonės vienu atsikvėpimu jo neperskaitys. Reikia stengtis, kad jie nuolat pasibodėtų kokiu vienu dalyku, o jei pasipiktina tuo, ką perskaitė šiandien, nebeatsimena, kuo piktinosi vakar. Be to, gerai įsiskaitęs pamatysit, kad Prahos rabinai nori pasinaudoti prabanga, pramogomis ir alkoholiu siekdami pavergti prastuomenę *dabar*, bet, perėmę valdžią, privers visus laikytis nuosaikumo.

– Teisybė, atleiskite.

– Taigi, šiuos dokumentus skaičiau ištisus dešimtmečius nuo pat vaikystės, todėl žinau visus jų atspalvius, – baigiau pagrįstai didžiuodamasis.

– Jūsų tiesa. Bet norėčiau baigti keletu labai griežtų teiginių, tuo, kas neužmirštama ir simbolizuoja žydų piktybiškumą. Pavyzdžiui: „Mūsų ambicijos beribės, godumas nežabotas, keršto troškimas negailestingas, o neapykanta begalinė."

– Tiktų feljetonui. Ar tikrai manote, kad žydai, toli gražu nekvaili, imtų ir taip save pasmerktų?

– Aš dėl to per daug nesijaudinčiau. Rabinai kalba kapinėse įsitikinę, kad bedieviai jų negirdi. Jie nejaučia gėdos. Juk reikia, kad minios pasipiktintų.

Golovinskis buvo geras bendradarbis. Manė ar apsimetė manantis, kad mano dokumentai autentiški, bet nedvejodamas juos keitė, jei jam buvo naudinga. Račkovskis pasirinko tinkamą žmogų.

– Manau, turiu užtenkamai medžiagos parašyti vadinamiesiems rabinų susirinkimo Prahos kapinėse Protokolams.

Prahos kapinės slydo man iš rankų, bet tikriausiai bendradarbiavau jų šlovei. Su palengvėjimu pakviečiau Golovinskį vakarienės į *Paillard*, d'Anteno gatvės ir Italų bulvaro kampe. Brangu, bet rafinuota. Golovinskis įvertino *poulet archiduc* ir *canard à la presse**. Bet atvykėlis iš plačiųjų stepių su tokiu pat malonumu prisikimštų *choucroute***. Būčiau sutaupęs ir nematęs, kaip padavėjai šnairuoja į garsiai čepsintį lankytoją.

Bet valgė išties pasigardžiuodamas, ir nežinia, ar nuo vyno, ar tikros, negaliu pasakyti, religinės ar politinės, aistros jo akys spindėjo iš susijaudinimo.

– Turėsime pavyzdinį tekstą, kuriame iškils visa jų tautinė ir religinė neapykanta. Šiuose puslapiuose neapykanta virte verda, tulžis

* Erchercogo vištiena ir antienos vyniotinis (*pranc.*).

** Rauginti kopūstai (*pranc.*).



– Bet norėčiau baigti keletu labai griežtų teiginių, tuo, kas neužmirštama ir simbolizuoja žydų piktybiškumą. Pavyzdžiui: „Mūsų ambicijos beribės, godumas nežabotas, keršto troškimas negailestingas, o neapykanta begalinė.“

liejasi, sakytum, iš perpildyto indo... Daugelis supras, kad atėjo galutinio sprendimo akimirka.

– Jau girdėjau šį posakį iš Osmano Bėjaus. Pažįstate jį?

– Esu girdėjęs. Betgi akivaizdu, kad toji prakeikta tauta bus sunaikinta bet kokia kaina.

– Račkovskis tam nepritaria, sako, žydų jam reikia gyvų, kad turėtų gerą priešą.

– Pasakos. Gerą priešą visada galima rasti. Juk nemanot, kad dirbdamas Račkovskiui pritariu visoms jo mintims. Jis pats man sakė, kad dirbdami dabartiniam šeimininkui turime rengtis tarnauti būsimam ponui. Račkovskis ne amžinas. Šventojoje Rusijoje yra radikalesnių už jį žmonių. Vakarų Europos vyriausybės pernelyg baugščios pasiryžti galutinio sprendimo akimirkai. Rusija, priešingai – kupina energijos, laukinių vilčių šalis, ten nuolat mąstoma apie visuotinę revoliuciją. Iš ten turime laukti lemiamo veiksmo, o ne iš tų prancūzų, kurie nesiliauja vograuti apie *egalité* ir *fraternité*, ar iš tų netašytų vokiečių, nelinkusių daryti žygdarbių...

Nujaučiau tai nuo pat ano naktinio pokalbio su Osmanu Bėjumi. Gavęs senelio laišką abatas Baruelis nenorėjo paleisti į apyvartą jo kaltinimų, bijodamas masinių žudynių, bet senelis, ko gero, troško to, ką pranašavo Osmanas Bėjus ir Golovinskis. Gal senelis pasmerkė mane įgyvendinti jo svajonę. Dėl Dievo meilės, aišku, ne man, laimė, būtų tekę sunaikinti visą tautą, tačiau nors ir kukliai, prie to prisidėjau ir aš.

Galų gale toji veikla buvo pelninga. Žydai nebūtų man mokėję, kad sunaikinčiau visus krikščionis, svarsčiau, nes krikščionių labai daug, o jei tai ir būtų įmanoma, patys tuo pasirūpintų. O gerai apskaičiavus žydus sunaikinti gali pavykti.

Ne man būtų tekę tai daryti, nes (paprastai) vengiu fizinio smurto, bet gerai žinojau, kaip reikėtų tai atlikti, nes išgyvenau Komunos dienas. Tereikia gerai išmokytų ir išmuštruotų būrių, o tada

kiekvieną sutiktą kumpanosį garbanių – prie sienos. Gal prie jos pakliūtų ir vienas kitas krikščionis, bet, kaip sakė tas vyskupas, turėjęs pulti albigiečių užimtą Bezjė, dėl tikrumo verčiau nudėti visus. Dievas atsirinks saviškius.

Kaip parašyta jų Protokoluose, tikslas pateisina priemones.

27

PERTRAUKTAS DIENORAŠTIS

1898 metų gruodžio 20 diena

Atidavęs Golovinskiui visą medžiagą, kurią dar buvau pasilikęs kapinių Protokolams, pasijutau išsikvėpęs. Kaip jaunystėje apgynęs diplomą. Svarsčiau: „O kas dabar?“ Pasveikęs nuo asmenybės susidvejinimo neturėjau nė kam išsipasakoti.

Baigiau savo gyvenimo darbą, pradėtą Turine palėpėje, kai perskaičiau Diuma romaną „Žozefas Balzamo“. Galvoju apie senelį, kaip jis įsmeigdavo žvilgsnį į tuštumą, kviesdamas Mordechajaus šmėklą. Ir mano kūrinio dėka dabar viso pasaulio Mordechajai artėjo prie didingo ir siaubingo laužo. O aš? Mane apėmė atlikto darbo ilgesys, gilesnis ir miglotesnis už tą, kuris kamuoja žmones laivuose.

Toliau rašau autentiškus rankraštinius testamentus, parduodu kokią dešimtį ostijų per savaitę, bet Hebuternas manęs nebeieško, gal mano, kad persenau, ką ir kalbėti apie kariuomenės veikėjus, jie tikriausiai ir mano vardą užmiršo, jei dar gyvi, mat Sanderas suparalyžiuotas guli kažkurioje ligoninėje, o Esterhazis lošia bakara kokiame nors prabangiame Londono viešnamyje.

Nesakyčiau, kad man reikėtų pinigų, turiu sukaupęs pakankamai, bet nuobodžiauju. Skauda skrandį ir net negaliu pasiguosti gardžiais valgiais. Namie verduosi sultinius, o jei nueinu į restora-

ną, paskui visą naktį nemiegu. Kartais vemiu. Šlapinuosi dažniau nei pirma.

Vis dar lankausi *La Libre Parole* redakcijoje, tik tas antisemitinis Driumono pasiutimas manęs nebejaudina. Tai, kas nutiko Prahos kapinėse, dabar apdoroja rusai.

Dreifuso byla rusena, šiandien sukėlė triukšmą netikėtas Dreifuso šalininko kataliko straipsnis laikraštyje *La Croix*, visada griežtai nusiteikusiame prieš Dreifusą (ak, tie puikūs laikai, kai *La Croix* kovėsi už Dianą!). Vakar pirmuose puslapiuose pranešta apie aršią antisemitinę manifestaciją Santarvės aikštėje. Humoristiniame laikraštyje išspausdinta Karan d'Ašo piešta dviguba vinjetė: pirmame paveikslėlyje gausi šeimyna darniai susėdusi prie stalo, o šeimos galva pataria nekalbėti apie Dreifuso bylą, po antruoju paveikslėliu parašyta, kad apie ją prabilta, ir pavaizduotos įnirtingos peštynės.

Toji tema supriešino prancūzus, o šį bei tą paskaičius paaiškėja, kad ir likusį pasaulį. Ar bus naujas procesas? Dreifusas kol kas dar Kajenoje. Taip jam ir reikia.

Nuėjau pas tėvą Bergamaskį, radau jį pasenusį ir pavargusį. Ko norėti, jei man jau šešiasdešimt aštuoneri, jam turėtų būti aštuoniasdešimt penkeri.

– Kaip tik norėjau su tavim atsisveikinti, Simoninai, – tarė. – Grįžtu į Italiją baigti savo dienų vienoje iš mūsiškių prieglaudų. Per daug dirbau Viešpaties šlovei. O ar tu ir toliau rezgi intrigas? Dabar intrigos man kelia siaubą. Kaip viskas buvo tvarkinga tavo senelio laikais, karbonarai ten, mes – čia, žinojome, kur priešas ir kas jis. Esu jau kitoks nei kadaise.

Pametęs galvą. Broliškai apsikabinome ir išėjau.

* * *

Vakar vakare ėjau pro Šv. Julijono Vargdienio bažnyčią. Prie pat durų sėdėjo žmogus, aklas, *cul-de-jatte**, rausvais randais nusėta

* Bekojis (*pranc.*).

plika galva. Sunkiai pūtė dūdelę įsikišęs į vieną šnervę, o iš antrosios sklido duslus šnypštimas, burna tuo tarpu žiopčiojo, lyg skęstantysis bandytų įkvėpti oro.

Nežinau kodėl, bet mane apėmė baimė. Tarsi gyvenimas būtų bjaurus dalykas.

* * *

Miegu prastai, regiu siaubingus sapnus, matau Dianą – išblyškusią ir susivėlusiais plaukais.

Anksti rytais išeinu pažiūrėti, ką veikia nuorūkų rinkėjai. Visada jais žavėjausi. Nuo pat ryto vaikštinėja virve prie juosmens prisirišę smirdintį maišą, rankoje lazda geležiniu smaigaliu, kuriuo gali pasmeigti nuorūką net po stalu. Smagu matyti, kaip iš kavinių juos išspiria padavėjai, o kartais dar aplieja gazuotu vandeniu.

Dauguma naktį praleido Senos pakrantėje, net ir ryte galima juos pamatyti susėdusius ant *quais**, atskiriančius dar drėgną nuo seilių tabaką ir pelenus, ar išsiskalbusius tabaku prasmirdusius marškinius ir džiovinančius juos saulėje, kol dirba. Ryžtingiausi renka ne tik cigarų, bet ir cigarečių nuorūkas, nes atskirti tabaką nuo drėgno popieriaus dar šlykštesnis darbas.

Leidžiu laiką stebėdamas kitų gyvenimą. Gyvenu it koks pensininkas ar karo veteranas.

* * *

Keista, bet jaučiuosi lyg ir pasiilgęs žydų. Pasigendu jų. Nuo pat jaunystės, galėčiau sakyti, antkapis po antkapio kūriau savąsias Prahos kapines, o dabar Golovinskis tarsi jas iš manęs pavogė. Kažin ką su jomis padarys Maskvoje. Gal sudės manuosius protokolus į sausą, valdišką dokumentą, atsisakę originalios aplinkos. Niekas nenorės nė skaityti, tad būsiu iššvaistęs gyvenimą

* Krantinės (*pranc.*).



Nuėjau pas tėvą Bergamaskį, radau jį pasenusį ir pavargusį.

betiksliam liudijimui. O gal būtent taip mano rabinų (jie visada liks *mano* rabinai) mintys pasklis po pasaulį ir atves prie galutinio sprendimo.

* * *

Kažkur skaičiau, kad Flandrijos aveniu seno kiemo gilumoje yra portugalų žydų kapinės. Nuo septyniolikto amžiaus pabaigos ten veikė viešbutis, priklausęs tokiam Kamo, leisdavusiam žydams, dažniausiai Vokietijos, toje vietoje laidoti mirusiuosius – po penkiasdešimt frankų už suaugusįjį ir dvidešimt penkis už vaiką. Paskui viešbutį perėmė toks Mataras, kailialupys, ir prie žydų pradėjo laidoti nudirtų arklių ir jaučių maitas, tada žydai ėmė protestuoti, portugalai saviškiams laidoti nusipirko gretimą sklypą, o tie iš šiaurinių šalių susirado vietą Monruže.

Devynioliktо amžiaus pradžioje kapinės uždarytos, bet ten dar galima užeiti. Jose apie dvidešimt antkapinių paminklų, vieni su hebrajiškais, kiti su prancūziškais įrašais. Vienas keistas įrašas skelbė: „Aukščiausiasis Dievas pašaukė mane dvidešimt trečiaisiais mano gyvenimo metais. Verčiau mirtis nei vergovė. Čia ilsisi palaimintasis Samuelis Fernandesas Patas, miręs antrųjų vienos ir nedalomos Prancūzijos respublikos metų prerialio mėnesio 28 dieną.“ Taigi, respublikonai, ateistai ir žydai.

Vieta apleista, bet padėjo įsivaizduoti tik raižiniuose matytas Prahos kapines. Mokėjau pasakoti, būčiau galėjęs tapti menininku: iš keleto užuominų sukūriau magišką vietą, tamsų, tik mėnulio apšviestą pasaulinio sąmokslo centrą. Kodėl paleidau savo kūrinį iš rankų? Kiek daug dalykų dar galėjau į jį įpinti...

* * *

Sugrįžo Račkovskis. Pasakė, kad jam manęs reikia. Suirzau.

– Nesilaikote sandėrio. Maniau, mes atsiskaitę, – atsakiau. – Daviau jums nematytą medžiagą, o jūs neprasitarėt apie mano kloaką.

Tad kitaip nei jūs manau, kad turėčiau dar ką nors gauti. Tokie vertingi dokumentai nedalijami už dyką.

– Tai jūs nesilaikote sandėrio. Dokumentai kainavo mano tylėjimą. Dabar norit ir pinigų. Gerai, nesiginčysiu, sumokėsiu už dokumentus. Bet tuomet turite man ką nors duoti, kad neprasitarčiau apie kloaką. Simonini, patarčiau nesiderėti, jums neparanku mane pykdyti. Kaip sakiau, Prancūzijai svarbi nuostata, kad *bordereau* autentiškas, tačiau ne Rusijai. Galėčiau be skrupulų atiduoti jus spaudai sutaršyti. Likusį gyvenimą leistumėte teismų salėse. Tiesa, kone užmiršau. Šiek tiek patyrinėjau jūsų praeitį, kalbėjausi ir su tėvu Bergamaskiu, ir su ponu Hebuternu, jie minėjo, kad supažindinote juos su abatu Dala Pikola, sukurpusiu Taksilio aferą. Mėginau tą abatą surasti, bet jis tarsi išgaravo, kaip ir visi, kurie dirbo su Taksiliu Otejo namuose, nepradingo tik Taksilis ir blaškosi po Paryžių taip pat ieškodamas pražuvėlio abato. Galėčiau apkaltinti jus žmogžudyste.

– Nėra kūno.

– Ten, rūsyje, yra keturi kūnai. Keturis lavonus vienoje kloakoje palikęs asmuo puikiausiai galėjo dar vieną palikti kur nors kitur.

Pakliuvau tam niekšui į nagus.

– Gerai, – nusileidau, – ko norit?

– Viena Golovinskiui pateiktos medžiagos vieta mane ypač sudomino – sumanymas pasinaudoti metro dideliems miestams susprogdinti. Tačiau kad visi tuo patikėtų, ten, apačioje, išties reikia susprogdinti kokią bombą.

– Kur, Londone? Čia dar nėra metro.

– Bet jis pradėtas tiesti, prie Senos jau yra keletas tunelių. Nenoriu, kad Paryžius išlėktų į orą, pakaks nugriauti keletą pasparų, dar geriau, jei kur įgrius gatvės danga. Nedidelis sprogimas, kuris nuskambėtų kaip grėsmė ir patvirtinimas.

– Supratau. Bet kuo aš čia dėtas?

– Kiek žinau, dirbote su sprogmenimis ir pažįstate specialistų.

Viską gerai apmąstykite. Manau, niekas neturėtų nukentėti, nes naktimis statybvietės nesaugomos. Bet, tarkim, dėl kokio nelaimingo atsitiktinumo sprogdintojas būtų atskleistas. Jei jis prancūzas – rizikuoja kelerius metus kalėti, jei rusas – kils Prancūzijos ir Rusijos karas. Taigi, mano žmonės negali to imtis.

Jau norėjau pasipiktinti, kad jis negali iš manęs reikalauti tokios beprotybės, esu ramus žmogus, garbaus amžiaus. Paskui susitvardžiau. Kas atvėrė ištisas savaites kankinusią tuštumą, jei ne suvokimas, kad nebesu pagrindinis veikėjas?

Ėmęsis šios užduoties grįžčiau į pirmąsias gretas. Bendradarbiausiu, kad mano Prahos kapinėmis patikėtų, kad jos taptų tikėtinesnės arba tikresnės, negu išties buvo. Dar kartą vienas galėjau stoti prieš visą tautą.

– Turiu pasikalbėti su tinkamu žmogumi ir po kelių dienų jums pranešiu, – atsakiau.

* * *

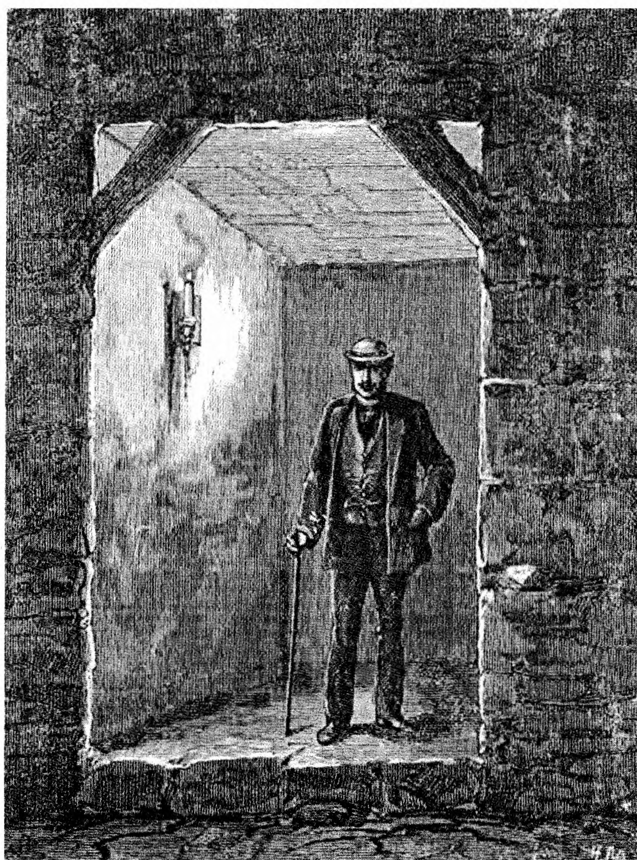
Nuėjau ieškoti Gavialio, jis tebedirba skudurininku, bet mano padedamas gavo švarius dokumentus ir susitaupė kiek pinigų. Deja, mažiau kaip per penkerius metus jis siaubingai paseno – Kajena palieka pėdsakų. Rankos dreba ir vargiai pajėgia pakelti stiklinę, kurią dosniai kelis kartus pripyliau. Sunkiai juda, beveik nebegali pasilenkti, stebiuosi, kaip dar pajėgia rinkti skudurus.

Į mano siūlymą atsiliepia džiugiai:

– Dabar nebe tie laikai, kai negalėjau naudoti kai kurių sprogmenų, nes būčiau nespėjęs pasitraukti. Dabar tereikia geros laikrodinės bombos.

– Kaip ji veikia?

– Paprastai. Imame žadintuvą ir nustatome norimą laiką. Jam atėjus, žadintuvo mechanizmas suveikia, bet, jei teisingai sujungsit, įjungia ne skambutį, o detonatorių. Detonatorius detonuoja sprogmenį ir – bum. O jūs jau už dešimties mylių.



Nenoriu žinoti, kur jis veda ir ar kur nors veda,
gana padėti bombą jo pradžioje,
ir reikalas baigtas.

Kitą dieną atėjo pas mane su bauginamai paprastu prietaisu. Ar turiu įsivaizduoti, kad laidų raizginys ir prelato laikrodis sukels sprogimą? Sukelia, išdidžiai pasakė Gavialis.

Po dviejų dienų smalsaudamas nuėjau apžiūrėti, kaip kasamas tunelis, net uždaviau darbininkams kelis klausimus. Pamačiau, kur iš gatvės galima be vargo pakliūti tiesiai į požemyje prasidedantį sijų laikomą tunelį. Nenoriu žinoti, kur jis veda ir ar kur nors veda, gana padėti bombą jo pradžioje, ir reikalas baigtas.

Tvirtai tariau Gavialiui:

– Labai gerbiu jūsų išmanymą, bet rankos jums dreba, kojos krečia pokštus, nepajėgtumėt nusileisti į tunelį, ir kas žino, ką pridirbsit su tais minėtais kontaktais.

Jo akys sudrėko.

– Išties, aš baigtas žmogus.

– Kas galėtų padirbėti už jus?

– Nieko nepažįstu, nepamirškit, mano geriausi draugai tebesėdi Kajenoje, o juos ten nuplukdė jūsų dėka. Tad jūs už viską ir atsakingas. Norite susprogdinti bombą? Pats ją ir padėkite.

– Nesąmonė, aš ne specialistas.

– Nereikia būti specialistu, jei jus moko specialistas. Įdėmiai įsižiūrėkite, ką padėjau ant stalo, to reikia, kad gera laikrodinė bomba suveiktų. Tiks bet koks žadintuvas, panašus į šitą, svarbu, kad turėtų reikiamą valandą skambutį įjungiantį mechanizmą. Dar reikia elemento, kuris žadintuvui suveikus įjungtų detonatorių. Esu senoviškas žmogus – panaudočiau *Daniell Cell* elementą. Jam kitaip negu Voltos elementams naudojami skysčiai. Tereikia pusę nedidelio indo pripilti vario sulfato tirpalo, o kitą pusę – cinko sulfato tirpalo. Į vario sulfatą įdedama vario plokštelė, o į cinko sulfatą – cinko plokštelė. Tos dvi plokštelės ir bus du elemento poliai. Aišku?

– Kol kas taip.

– Gerai. Vienintelė bėda dėl *Daniell Cell* ta, kad su juo reikia elgtis labai atsargiai, bet kol jis neprijungtas prie detonatoriaus ir

sprogmenų, kad ir kas nutiktų, nieko neįvyks, o prijungtas jis turi būti padėtas, bent jau tikiuosi, ant lygaus paviršiaus, jei sprogdintojas ne kvailys. Kaip detonatorių galima panaudoti kokį nedidelį užtaisą. Ir pagaliau – tikrasis užtaisas. Atmenat, senaisiais laikais liaupsinau paraką. Paskui, maždaug prieš dešimt metų, išrastas balistitas – dešimt procentų kamparo, o nitroglicerino ir kolodijaus – lygiomis dalimis. Iš pradžių buvo bėdos, nes kamparas greitai išgaruoja, todėl produktas būdavo nepatvarus. Bet italų pradėtas gaminti Aviljane tapo gana patikimas. Nežinau, ar geriau naudoti neseniai anglų išrastą korditą, jame penki procentai kamparo pakeisti vazelinu, dar yra penkiasdešimt aštuoni procentai nitroglicerino ir trisdešimt septyni procentai acetone išmirkytos nitroceliuliozės, ir viskas supjaustyta nelyginant spagečiai. Matysiu, ką pasirinkti, bet tai jau smulkmenos. Svarbiausia nustatyti laikrodį – tam tikrą valandą, tada prijungti žadintuvą prie elemento, o šį prie detonatoriaus, detonatorių prie sprogmenų ir prisukti žadintuvą. Patarčiau nekeisti veiksmų sekos, nes jei pirma sujungsite, paskui paleisite, o tada suksite rodykles... bum! Supratot? Paskui galite eiti namo, į teatrą ar į restoraną – bomba pati viską padarys. Aišku?

– Aišku.

– Kapitone, nedrįstu sakyti, kad ją galėtų susprogdinti net vaikas, bet garibaldiečių kapitonas tikrai pajėgs tą padaryti. Jūsų rankos tvirtos, akys skvarbios, jums tereikės padaryti tai, ką sakiau. Ir viską atlikti tinkama tvarka.

* * *

Sutikau. Jei tą padarysiu – staiga atjaunėsiu ir man po kojų puls visi šio pasaulio Mordechajai. Ir toji kekšytė iš Turino geto. *Gagnu*, ką? Aš tau parodysiu.

Reikia atsikratyti rujojančios Dianos kvapo, pusantrų metų persekiojančio mane vasaros naktimis. Susivokiu egzistavęs tik tam,

kad įveikčiau prakeiktąją tautą. Račkovskio tiesa, tik neapykanta sušildo širdį.

Savo pareigą turiu atlikti padoriai apsirengęs. Apsivilkau fraką ir prisiklijavau barzdą, su kuria vaikščiodavau į Žiuljetės Adam salono vakarėlius. Kone atsitiktinai vienos iš savo spintų gilumoje radau nedideles *Parke & Davis* kokaino atsargas, kadaise pirkau jo daktarui Froidui. Kažin kaip čia užsiliko. Niekada jo nebandžiau, bet jei Froidas nemelavo, turėtų padėti man pasiryžti. Dar pridėjau tris taureles konjako. Dabar jaučiuosi liūtas.

Gavialis norėjo eiti kartu, neleidau, jis lėtas ir gali man sukliudyti.

Puikiai supratau, kaip viskas veikia. Padėsiu bombą, kuri pradės naują erą.

Gavialis paskutinį kartą įspėja:

– Atsargiau šen, atsargiau ten.

Po paraliais, aš dar nesuvaikėjęs.

BERGŽDI PAMOKOMI PATIKSLINIMAI

*Istorinis

Vienintelis pramanytas šios istorijos veikėjas – pagrindinis personažas Simonas Simoninis, tačiau jo senelis kapitonas Simoninis nepramanytas, nors istorijoje išlikęs tik kaip paslaptingasis laiško abatui Barueliui autorius.

Visi kiti personažai (išskyrus vieną kitą antraeilę figūrą, pavyzdžiui, notarą Rebaudengą ar Ninucą) tikrai gyveno ir pasakė ar padarė tuos dalykus, kuriuos sako ir daro šiame romane. Kalbama ne tik apie tokius personažus, kurių vardai tikri (nors daugeliui gali pasirodyti neįtikėtina, iš tiesų gyveno ir Leo Taksilis), bet ir apie tokius, kurių vardai pramanyti tik todėl, kad dėl pasakojimo glaustumo vienas (pramanytas) asmuo sakė ir darė tai, ką iš tiesų pasakė ir padarė du (tikri istoriniai) asmenys.

Tačiau, gerai pasvarsčius, pats Simonas Simoninis, sudėtinis personažas, kurio nuveiktus dalykus iš tikro darė įvairūs asmenys, tam tikru požiūriu taip pat egzistavo. Negana to, jei atvirai, tai jis tebegyvena tarp mūsų.

Pasakojimas ir siužetas

Pasakotojas suvokia, kad dėl pateiktų dienoraščių padrikumo (nes juose daug šuolių pirmyn ir atgal, arba vadinamųjų *flas-*

*hback** kaip kine) skaitytojas gali pasiklysti tarp faktų – nuo Simoninio gimimo iki jo dienoraščių pabaigos. Tai nelemtas *story* ir *plot***, kaip sako anglosaksai, ar, dar blogiau, kaip sakydavo rusų formalistai (jie visi buvo žydai), fabulos ir siužeto neatitikimas. Tiesą pasakius, ir Pasakotojui kartais būdavo nelengva suprasti, bet, jo nuomone, išsilavinęs skaitytojas turėtų nekreipti dėmesio į tas subtilybes ir mėgautis istorija. Tačiau pernelyg griežtam ar kiek lėčiau suvokiančiam skaitytojui pateikiu lentelę, kurioje šiedu lygmenys (būdingi kiekvienam – kaip kadaise būdavo sakoma – *gerai sukurptam* romanui) yra susieti.

„Siužeto" skiltyje pateikta dienoraščio puslapių seka, atitinkanti skaitytojo skaitomus skyrius. O „Pasakojimo" skiltyje pateikiama tikroji Simoninio ar Dala Pikolos skirtingu metu atsimenamų ir atkuriamų įvykių seka.

* Praeities intarpas (*angl.*).

** Pasakojimo *ir* siužeto (*angl.*).

Skyrius	**Siužetas**	**Pasakojimas**
1. PRAEIVIS, KURIS TĄ PILKĄ RYTĄ	Pasakotojas pradeda skaityti Simoninio dienoraštį	
2. KAS AŠ ESU?	Iš 1897 metų dienoraščio kovo 24 dienos įrašo	
3. *MAGNY UŽEIGOJE*	Iš 1897 metų dienoraščio kovo 25 dienos įrašo (Atsimenami pietūs *Magny* užeigoje 1885–1886 metais)	
4. SENELIO LAIKAI	Iš 1897 metų dienoraščio kovo 26 dienos įrašo	1830–1855 Vaikystė ir paauglystė iki senelio mirties
5. SIMONINIS KARBONARAS	Iš 1897 metų dienoraščio kovo 27 dienos įrašo	1855–1859 Darbas pas notarą Rebaudengą, užmezgami ryšiai su slaptosiomis tarnybomis
6. TARNYBŲ TARNYBOJE	Iš 1897 metų dienoraščio kovo 28 dienos įrašo	1860 Pokalbis su Pjemonto slaptųjų tarnybų vadais
7. SU TŪKSTANTINE	Iš 1897 metų dienoraščio kovo 29 dienos įrašo	1860 Laive „Ema“ su Diuma Atvykimas į Palermą Susitikimas su Njevu Pirmasis grįžimas į Turiną
8. HERAKLIS	Iš 1897 metų dienoraščio kovo 30–balandžio 1 dienos įrašo	1861 Njevo žūtis Antrasis grįžimas į Turiną ir ištrėmimas į Paryžių
9. PARYŽIUS	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 2 dienos įrašo	1861 Pirmieji metai Paryžiuje

Skyrius	Siužetas	Pasakojimas
10. DALA PIKOLA SUTRIKĘS	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 3 dienos įrašo	
11. ŽOLI	1897 metų dienoraštis, balandžio 3-iosios naktis	1865 Kalėjime šnipinėjamas Žoli Pinklės karbonarams
12. NAKTIS PRAHOJE	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 4 dienos įrašo	1865–1866 Pirmoji scenos Prahos kapinėse versija Susitikimai su Brafmanu ir Guženo
13. DALA PIKOLA SAKO NESĄS DALA PIKOLA	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 5 dienos įrašo	
14. BIARICAS	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 5 dienos vėlaus rytmečio įrašo	1867–1868 Susitikimas Miunchene su Gėdše Nužudomas Dala Pikola
15. DALA PIKOLA VĖL GYVAS	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 6 ir 7 dienos įrašo	1869 Lagranžas kalba apie Bulaną
16. BULANAS	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 8 dienos įrašo	1869 Dala Pikola pas Bulaną
17. KOMUNOS DIENOS	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 9 dienos įrašo	1870 Komunos dienos
18. PROTOKOLAI	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 10 ir 11 dienos įrašų	1871–1879 Sugrįžta tėvas Bergamaskis Papildoma Prahos kapinių scena Nužudomas Žoli

Skyrius	Siužetas	Pasakojimas
19. OSMANAS BĖJUS	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 11 dienos įrašo	1881 Susitikimas su Osmanu Bėjum
20. RUSAI?	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 12 dienos įrašo	
21. TAKSILIS	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 13 dienos įrašo	1884 Simoninis susitinka Taksilį
22. VELNIAS XIX AMŽIUJE	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 14 dienos įrašo	1884–1896 Antimasoniška Taksilio veikla
23. DVYLIKA GERAI PRALEISTŲ METŲ	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 15 ir 16 dienos įrašų	1884–1896 Tie patys metai Simoninio akimis (tais metais Simoninis *Magny* užeigoje susitinka su psichiatrais, apie tai pasakota 3 skyriuje)
24. NAKTINĖS MIŠIOS	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 17 dienos įrašo (baigto rašyti auštant balandžio 18 dienai)	1896–1897 Žlunga Taksilio veikla 1897 metų kovo 21 dieną įvyksta juodosios mišios
25. PRASKAIDRINTI MINTIS	Iš 1897 metų dienoraščio balandžio 18 ir 19 dienos įrašų	1897 Simoninis viską prisimena ir sunaikina Dala Pikolą
26. GALUTINIS SPRENDIMAS	Iš 1898 metų dienoraščio lapkričio 10 dienos įrašo	1898 Galutinis sprendimas
27. PERTRAUKTAS DIENORAŠTIS	Iš 1898 metų dienoraščio gruodžio 20 dienos įrašo	1898 Pasirengimas išpuoliui

Сергѣй Нилусъ.

Великое въ маломъ

и

АНТИХРИСТЪ,

какъ близкая политическая возможность.

ЗАПИСКИ ПРАВОСЛАВНАГО.

(ИЗДАНІЕ ВТОРОЕ, ИСПРАВЛЕННОЕ И ДОПОЛНЕННОЕ).

ЦАРСКОЕ СЕЛО.
Типографія Царскосельскаго Комитета Краснаго Креста.
1905.

Pirmasis „Siono išminčių protokolų“ leidimas pasirodė Sergejaus Niluso knygoje „Mažų dalykų didybė“.

Data	**Vėlesni faktai**
1905	Rusijoje pasirodo Sergejaus Niluso knyga „Mažų dalykų didybė", pristatoma taip: „Iš draugo, dabar jau mirusio, gavau rankraštį, kuriame nepaprastai tiksliai ir aiškiai aprašytas grėsmingo pasaulinio sąmokslo planas ir eiga... Šis dokumentas atsidūrė mano rankose maždaug prieš ketverius metus, tvirtai užtikrinus, kad tai tikras vertimas (originalių) dokumentų, vienos moters pavogtų iš galingiausio ir aukščiausio masonų vadovo... Ji pavogė juos Prancūzijoje, „žydų masonų sąmokslo" lizdu tapusioje šalyje, baigiantis slaptai „įšventintųjų" sueigai. Tiems, kurie nori pamatyti ir išgirsti, drįstu atskleisti šį rankraštį, pavadintą „Siono išminčių protokolai". „Protokolai" iškart išversti į daugybę kalbų.
1921	*London Times* įžvelgia sąsajų su Žoli knyga ir paskelbia, kad „Protokolai" suklastoti. Nuo tada „Protokolai" nuolat perleidžiami kaip autentiški dokumentai.
1925	Hitleris, *Mein Kampf* (I, 11): „Kad šios tautos būtis pagrįsta nuolatiniu melu, rašoma garsiuosiuose „Siono išminčių protokoluose". Kiekvieną savaitę *Frankfurter Zeitung* virkauja, kad jie suklastoti, ir tai kaip tik įrodo, jog jie tikri... kai ši knyga taps bendru visos tautos turtu, žydų grėsmę bus galima laikyti panaikinta."
1939	Henri Rollin, „Mūsų laikų apokalipsė": „Galime teigti, kad, be Biblijos, tai populiariausia pasaulyje knyga."

ILIUSTRACIJOS

129 p. „Pergalė prie Kalatafimio",1860 © Mary Evans Picture Library/ Alinari archyvai.

169 p. Honoré Daumier, „Viena diena, kurią nereikia mokėti..." (Žiūrovai Salone, 10, žurnalui *Le Charivari*), 1852 © BnF.

349 p. Honoré Daumier, „Neįtikėtina, kad yra žmonių, geriančių absentą šalyje, gaminančioje tokį gerą vyną kaip šis!" (*Croquis parisiens* laikraščiui *Le journal amusant*), 1864 © BnF.

371 p. 1895 metų sausio 13 dienos *Le Petit Journal*, ©Alinari archyvai.

Visos kitos iliustracijos – iš autoriaus ikonografinio archyvo.

TURINYS

SKAITYKITE IR KITAS UMBERTO ECO KNYGAS:

„Rožės vardas“

„Fuko švytuoklė“

„Vakarykštės dienos sala“

„Baudolinas“

„Paslaptingoji karalienės Loanos liepsna“

Eco, Umberto

Ec35 Prahos kapinės : romanas / Umberto Eco ; iš italų kalbos vertė Inga Tuliševskaitė. – Vilnius : Tyto alba, 2012. – 445, [2] p.

ISBN 978-9986-16-925-3

Umberto Eco (Umbertas Ekas; g. 1932 m. Italijoje) – viena ryškiausių kultūros pasaulio asmenybių, rašytojas, semiotikas, medievistas, literatūros kritikas. „Prahos kapinės“ – naujausias autoriaus romanas, įtampos pilna šnipinėjimo, falsifikavimo ir sąmokslų istorija. Viskas šioje knygoje – tiesa, paremta faktais. Išgalvotas herojus „Prahos kapinėse“ – blogio įsikūnijimas Simonas Simoninis. U. Eco meistriškai pasakoja niūrią ir avantiūristišką XIX a. istoriją, atverdamas skaitytojui dvokiančias Paryžiaus kloakas ir nusikaltėlių landynes, verbuodamas veikėjus į Garibaldžio šalininkų gretas, versdamas juos šnipinėti visoms pasaulio žvalgyboms ir kontržvalgyboms, tramdyti isterikes daktaro Šarko klinikoje, gerti alų su Zigmundu Froidu ir netgi dalyvauti juodosiose mišiose. Tačiau po nuotykinio romano priedanga autorius, vienas didžiausių Europos intelektualų, slepia galingą idėjų ir erudicijos užtaisą.

UDK 821.131.1-31

Umberto Eco

PRAHOS KAPINĖS

Romanas

Iš italų kalbos vertė *Inga Tuliševskaitė*

Viršelio dailininkė *Ilona Kukenytė*

Tiražas 3 000 egz.
SL 1686. 2012 11 14. 16,82 apsk. l. l.
Išleido „Tyto alba“, J. Jasinskio g. 10, LT-01112 Vilnius,
tel. 249 7598, info@tytoalba.lt
Spausdino UAB BALTO, Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius

Gražu iš nieko sukurpti notarinį aktą, padirbti laišką, kad šis atrodytų kaip tikras, surašyti kompromituojančią išpažintį, sukurti dokumentą, kuris ką nors pražudys.



Umberto Eco (Umbertas Ekas; g. 1932 m. Italijoje) – viena ryškiausių kultūros pasaulio asmenybių, rašytojas, semiotikas, medievistas, literatūros kritikas.

„Prahos kapinės" – naujausias autoriaus romanas, įtampos pilna šnipinėjimo, falsifikavimo ir sąmokslų istorija.

Paryžius, 1897 m. kovas. Avantiūristas, falsifikatorius, slaptasis agentas kapitonas Simonas Simoninis savo dienoraštyje prisimena, kaip buvo įtrauktas į politines intrigas, visam laikui pakeisiančias Europos ateitį. Tamsius istorijos užkulisius Simoninis stebi iš visai arti: per jo rankas pereina slapti popieriai, kuriuos žydų karininkas Dreifusas esą pardavė vokiečių atstovybei, aplinkui sukiojasi Pjemonto, Prancūzijos ir Prūsijos slaptosios tarnybos, viena per kitą rezgančios klastingus planus, masonai, jėzuitai ir revoliucionieriai – ir galiausiai į dienos šviesą iškyla žymieji Siono išminčių protokolai, falsifikuotas „dokumentas", pasakojantis apie pasaulinį „žydų sąmokslą". Šie fatališki „protokolai" – dar viena knyga, kuri žudo (pamenate „Rožės vardą"?).

Anot autoriaus, viskas šioje knygoje – tiesa, paremta faktais. Vienintelis išgalvotas herojus „Prahos kapinėse" – blogio įsikūnijimas Simonas Simoninis. U. Eco meistriškai pasakoja niūrią ir avantiūristišką XIX a. istoriją, atverdamas skaitytojui dvokiančias Paryžiaus kloakas ir landynes, verbuodamas veikėjus į Garibaldžio šalininkų gretas, versdamas juos šnipinėti viso pasaulio žvalgyboms ir kontržvalgyboms, tramdyti isterikes daktaro Šarko klinikoje, gerti alų su Zigmundu Froidu ir netgi dalyvauti juodosiose mišiose.

Tačiau po nuotykinio romano priedanga autorius, vienas didžiausių Europos intelektualų, slepia neįtikėtiną idėjų ir erudicijos užtaisą.

ISBN 978-9986-16-925-3



TYTO ALBA
www.tytoalba.lt